

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การแก้ไขปัญหาการดื่มสุราของประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕
อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

The solution of alcoholic drinking problems of the people
in accordance with the project of the Five Precepts preserving Villages
in Maung District, Nongkhai Province

โดย

ผศ.ดร. สมเดช นามเกตุ

ผศ.ดร. เจษฎา มุลยาพอ

ดร. บุญส่ง สิ้นธุ์นอก

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

พ.ศ. ๒๕๖๐

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610760122

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การแก้ไขปัญหาการดื่มสุราของประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕
อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

The solution of alcoholic drinking problems of the people
in accordance with the project of the Five Precepts preserving Villages
in Maung District, Nongkhai Province

โดย

ผศ.ดร. สมเดช นามเกตุ

ผศ.ดร. เจษฎา มุลยาพอ

ดร. บุญส่ง สิ้นจู้นอก

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

พ.ศ. ๒๕๖๐

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610760122

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

The solution of alcoholic drinking problems of the people
in accordance with the project of the Five Precepts preserving Villages
in Maung District, Nongkhai Province

By

Assist Prof. Dr. Somdet Namket
Assist Prof. Dr. Jetsada Munyapho
Dr. Boonsong Sinthunok

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nongkhai Campus

B.E. 2560

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

MCU RS 610760122

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย:	การแก้ไขปัญหาการดื่มสุราของประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย
ผู้วิจัย:	ผศ.ดร. สมเดช นามเกต, ผศ.ดร. เจษฎา มุลยาพ ดร. บุญส่ง สิ้นธนอก
ส่วนงาน:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
ปีงบประมาณ:	๒๕๖๐
ทุนอุดหนุนการวิจัย:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย เรื่อง “การแก้ไขปัญหาการดื่มสุราของประชาชน ตามโครงการ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย” คือ ๑) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการดื่มสุรา และผลกระทบจากการดื่มสุรา ในจังหวัดหนองคาย ๒) เพื่อศึกษาหลักธรรม ในพระพุทธศาสนา เพื่อประยุกต์ใช้ในแก้ไขปัญหาการดื่มสุราในจังหวัดหนองคาย และ ๓) เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนา เพื่อแก้ไขปัญหาการดื่มสุราของประชาชนตามโครงการของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาภาคสนาม และรายงานผลการวิจัยโดยใช้วิธีเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

ปัญหาการดื่มสุราเกิดจากระดับตั้งแต่วัยเด็ก และเยาวชนตลอดถึงประชาชนทั่วไปและมีผลกระทบต่อชีวิตทุกระบบ โดยเริ่มจากปัญหาส่วนตัวของบุคคลที่ดื่มสุรา เช่นการสูญเสียทรัพย์สินสมบัติและเงินทอง โดยไม่ได้รับประโยชน์ใดๆ และก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพเป็นต้น และก่อให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตในขณะที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งดำรงอยู่ในครอบครัวตกอยู่ในห้วงอบายมุข มันอาจกระทบต่อระบบเศรษฐกิจภายในครอบครัว และความสุขภายในครอบครัว ก็จะลดน้อยถอยลง และก่อให้เกิดภัยอันตรายอันใหญ่หลวงจนถึงขั้นทำลายความมั่นคงระบบของสังคม ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง หรือการปกครอง ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมอันใหญ่หลวงในอนาคต

สถานการณ์และปัญหาการดื่มสุราในจังหวัดหนองคายมีผลกระทบต่องานสังคมไทยอย่างรุนแรง เช่นดื่มสุราแล้วขับรถ และอาจจะก่อให้เกิดอุบัติเหตุมีผลกระทบทั้งต่อตนเองและคนอื่น หรือ ดื่มสุราแล้วก่อการทะเลาะวิวาททำร้ายซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดปัญหาอย่างรุนแรง และเป็นการทำลายสังคมที่ดีงาม ถ้าหากพิจารณาถึงสังคมสุราที่เกี่ยวข้อง อาจจะมองเห็นได้ว่า สังคมตามที่กล่าวมาแล้วนั้น ก็เป็นสังคมที่ไร้ค่า ประชาชนส่วนใหญ่ในสังคมไทยนับถือศาสนาพุทธ และเป็นผู้ที่รักษาศีล ๕ เป็นพื้นฐาน คือ ศีล ๕ ได้ระบุไว้ว่าการงดเว้นจากการดื่มสุราเป็นศีลข้อที่ ๕ อย่างไรก็ตามการดื่มสุราทำให้เกิดความโศกเศร้าเพราะพิษแห่งสุราข้อนั้นถือว่า เหล้าเป็นอันตรายต่อชีวิต หรือผู้ที่ดื่มสุรายอมไม่รักตัวเอง หรือว่า พระพุทธศาสนาไม่ได้มีอิทธิพลต่อจิตใจของเขา จากสถานการณ์ที่กล่าวมาแล้ว การดื่มสุราในสังคมไทยทำให้คณะผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาปัญหาการดื่มสุราในสังคมไทยอย่างจริงจัง

แนวทางการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาในการแก้ไขปัญหาการดื่มสุราของประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดหนองคาย ก็คือ การรักษาศีล ๕ อย่างจริงจัง คือสมาทานศีลข้อที่ ๕ อันได้แก่ การงดเว้นจากการดื่มสุรา อย่างเด็ดขาด โดยตระหนักว่า การดื่มสุราเป็นอันตรายต่อสุขภาพและอาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุอย่างรุนแรงต่อชีวิต

Research Title: The solution of alcoholic drinking problems of the people in accordance with the project of the Five Precepts preserving Villages in Maung District, Nongkhai Province

Researchers: Assist Prof. Dr. Somdet Namket, Assist Prof. Dr. Jetsada Munyapho
Dr. Boonsong Sinthunok

Department: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nong Khai Campus

Fiscal Year: 2560/2017

Research Scholarship Sponsor: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

The purposes of this research entitled “ the solution of alcoholic drinking problems of the people in accordance with the project of the Five Precepts preserving villages in Maung District, Nongkhai Province” were; 1) to study the condition of alcoholic drinking problems and the impact from the alcoholic drinking in Nongkhai Province 2) to study the principle of Dhamma in Buddhism in order to apply it for the solution of alcoholic drinking problems in Nongkhai Province and 3) to study the guideline of applying the principle of Dhamma in Buddhism for the solution of the alcoholic drinking problems of people in accordance with the project of the Five Precepts preserving villages in Nongkhai Province. This research was the qualitative research and the data were collected from the field study and to report the results of research by using the descriptive analysis analyzed by using the descriptive analysis.

The results of the findings were found as follow:-

The alcoholic drinking problems occurred from the level of children and the youth until to the general people and impacted on the way of life in all systems by beginning from personal problems of the drinkers such as to lose the property and money without any benefit and cause the diseases in their health etc. and impact on their ways of life while any person in their families falling into the cause of ruins. It may disturb the economic system in their families and their happiness in their families decreases and cause the great peril to destroy the sustainability of the social system no matter whether the economic aspect, politic or governing , it may result in the great social problems in the future.

The condition and the alcoholic drinking problems in Nongkhai Province impacted Thai society seriously such as to get drunk in driving a car and it may cause an accident to impact on oneself and others or to get drunk and create the quarrel to trouble each other. It causes the serious problems and ruins the Thai good society. If we consider as the related alcoholic society, it may be seen that the society as mentioned is the worthless society. The majority of people in Thai society believe in Buddhism and they preserve the Five Precepts as basic, that is, the Five Precepts identifying that to

abstain from alcoholic drinking is the item of Fifth precept. Any way, it creates the sorrow because of the alcohol. That is considered that the alcohol is dangerous for life or person who drinks alcohol does not love himself or Buddhism does not influence on his heart. From the mentioned situation, the alcoholic drinking in Thai society make the researchers get interested in studying the alcoholic drinking problems in Thai society seriously.

The guideline of applying the principle of Dhamma in Buddhism for solving the alcoholic drinking problems of people in accordance with the project of the Five Precepts preserving village in Nongkhai Province by practicing the Five precepts seriously, that is, to undertake the Fifth precept namely to abstain from drinking alcohol absolutely by realizing that drinking alcohol is dangerous for one's health and it might cause the serious accident for one's life.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ขอกราบขอบพระคุณ พระสุธีรัตนบัณฑิต,รศ.ดร. ประธานควบคุมงานวิจัย พระมหาชุตีภัก อภินนโท ประธานตรวจสอบงานวิจัย ผู้วิจัยขอขอบคุณ ในความเมตตากรุณา ของท่านอาจารย์ทั้งสองที่ได้สละเวลาดูแล และให้คำแนะนำปรึกษาและตรวจแก้ข้อบกพร่องต่างๆ เพื่อให้งานวิจัยนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณพระเถระและผู้มีคุณทั้งหลายผู้มีส่วนช่วยให้ผู้วิจัยมีโอกาสดำเนินงานวิจัยให้สำเร็จ และขอบคุณ ดร.บุญส่ง สิ้นธนูออก ผู้เปี่ยมด้วยเมตตา ได้ตรวจสอบบทคัดย่อภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษให้ผู้วิจัยได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบคุณ เจ้าหน้าที่บรรณารักษ์ห้องสมุด ที่ให้ความเอื้อเฟื้ออำนวยความสะดวกด้านตำรา คัมภีร์ที่สำคัญอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่องานวิจัย

ขอขอบคุณ ผู้ที่ให้สิ่งที่มีค่าที่สุดคือชีวิต สนับสนุนด้านทุนการศึกษา พร้อมให้กำลังใจมาโดยตลอด พร้อมด้วย พระมหาชุตีภัก อภินนโท ผู้ให้คำแนะนำปรึกษา ทำให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสใช้ทำงานวิจัยฉบับนี้

ถ้าหากประโยชน์ คุณงามความดีจะพึงบังเกิดมีจากงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบสักการบูชาแด่ พระรัตนตรัย พระคุณบิดา มารดา ครู อาจารย์ เพื่อน กัลยาณมิตร ตลอดถึงญาติผู้มีอุปการคุณทุกท่าน

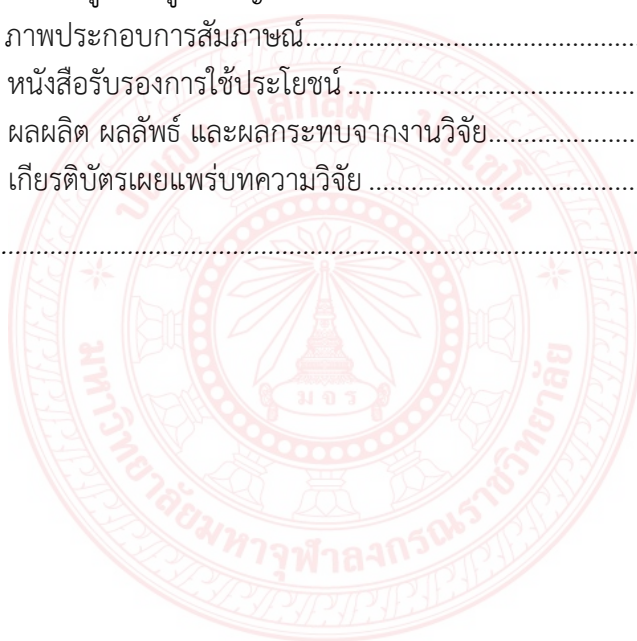
ผศ.ดร. สมเดช นามเกต และคณะ

๑ มีนาคม ๒๕๖๑

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ.....	จ
สารบัญภาพ.....	ช
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ.....	ซ
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๓
๑.๓ ปัญหาการวิจัย.....	๓
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย.....	๓
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	๔
๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๕
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย.....	๘
๑.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	๑๐
๑.๙ ประโยชน์ที่ได้รับ.....	๑๐
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๑๑
๒.๑ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	๑๑
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับสุรา.....	๑๕
๒.๓ พฤติกรรมในการดื่มสุราของสังคมไทย.....	๒๕
๒.๔ ผลกระทบของการดื่มสุรา.....	๒๙
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๓๙
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย.....	๔๒
๓.๑ ขอบเขตของการวิจัย.....	๔๒
๓.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา.....	๔๓
๓.๓ หลักธรรมสำหรับการแก้ปัญหาด้านสุขภาพร่างกายส่วนบุคคล.....	๔๓
๓.๔ การแก้ปัญหาด้านสุขภาพจิตและชีวิตของคนในครอบครัว.....	๔๙
๓.๕ หลักธรรมสำหรับการแก้ปัญหาผลกระทบต่อสังคมไทยโดยรวม.....	๕๔
บทที่ ๔ ผลการศึกษาวิจัย.....	๕๖
๔.๑ การประยุกต์ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาแก้ปัญหาการดื่มสุราของประชาชนตามโครงการหมู่บ้านศีล ๕ ในจังหวัดหนองคาย.....	๕๖
๔.๒ ผลของการใช้ศีล ๕ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมที่ดีของบุคคลที่ดื่มสุราในสังคม.....	๖๘
๔.๓ สรุป.....	๗๒
๔.๔ องค์ความรู้จากการวิจัย.....	๗๓

บทที่ ๕ สรุปผล และข้อเสนอแนะ	๗๕
๕.๑ สรุปผลการศึกษา	๗๕
๕.๒ อภิปรายผล	๗๗
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๗๘
บรรณานุกรม	๘๐
ภาคผนวก	๘๕
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๘๖
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือเพื่อการวิจัยและเป็นผู้เชี่ยวชาญ หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย	๙๐
ภาคผนวก ค รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญสัมภาษณ์	๙๖
ภาคผนวก ง ภาพประกอบการสัมภาษณ์	๙๘
ภาคผนวก จ หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์	๑๐๗
ภาคผนวก ฉ ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบจากงานวิจัย	๑๐๙
ภาคผนวก ช เกียรติบัตรเผยแพร่บทความวิจัย	๑๑๑
ประวัติผู้วิจัย	๑๑๓

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ ๑.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๑๐

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

ในงานวิจัยครั้งนี้ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาบาลีและพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยคัมภีร์อรรถกถาภาษาไทยใช้ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยการอ้างอิงระบุเล่ม/ข้อ/หน้าหลังอักษรย่อชื่อคัมภีร์ให้ใช้อักษรย่อตัวพื้นปกติเช่นที.สี.(บาลี) ๙/๒๗๖/๙๗, ที.สี.(ไทย) ๙/๒๗๖/๙๘. หมายถึงทีฆนิกายสีลขุณฺหวคคปาติภาษาบาลีเล่ม๙ข้อ๒๗๖หน้า๙๗ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยปีพุทธ๒๕๐๐และทีฆนิกายสีลขุณฺหวคคภาษาไทยเล่ม๙ข้อ๒๗๖หน้า๙๘ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙

ก. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

พระสุตตันตปิฎก

ที.สี.(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	สีลขุณฺหวคค (ภาษาไทย)
ที.ม.(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค (ภาษาไทย)
ที.ปา.(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฏิกวรรค (ภาษาไทย)
ส.ส.(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สคาถวรรค (ภาษาไทย)
อง.ทุก.(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ทุกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.จตุกก.(บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	องคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาตปาติ (ภาษาบาลี)
อง.จตุกก.(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.ปัญจก.(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ปัญจกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.อฏฺฐ ก.(บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	องคุตตรนิกาย	อฏฺฐกนิบาตปาติ (ภาษาบาลี)
อง.อฏฺฐ ก.(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	อฏฺฐกนิบาต (ภาษาไทย)
ขุ.ชา.อ.(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	เอกกนิบาตชาดก (ภาษาไทย)

อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก

ขุ.ขุ.อ.(บาลี)	=	ขุททกนิกาย	ปรมตถโชติกา	ขุททกปา อฏฺฐกปาติ (ภาษาบาลี)
----------------	---	------------	-------------	------------------------------

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมปัจจุบัน เราจะได้รับข่าวสารจากสื่อสารต่างๆ ในด้านลบที่สะท้อนให้เห็นปัญหาของสังคม ซึ่งความรุนแรงมากขึ้นจากอดีตและมีแนวโน้มที่จะทวี ความรุนแรงยิ่งขึ้นในอนาคต ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นนั้นมีหลายรูปแบบ มีความสลับซับซ้อนและมีจะรุนแรงที่แตกต่างกันไป เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาคอร์รัปชัน ปัญหาสิ่งเสพติด ปัญหาการล่อลวงละเมิดทางเพศ ปัญหาเรื่องโรคเอดส์ เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้เกิดจากการอยู่ร่วมกันของสังคมมนุษย์ ซึ่งเป็นสภาวะการณ์ที่มีความกระทบกับคนส่วนใหญ่ในสังคม และทุกคนไม่ยอมให้มันเกิดขึ้น แต่ทุกคนก็เห็นว่ามันสามารถแก้ไขได้ด้วยการกระทำร่วมกัน ส่วนความซับซ้อนและความรุนแรงของปัญหานั้นเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างรวดเร็ว ความไร้ระเบียบของสังคมที่นับวันเพิ่มขึ้น ความเปราะบางของพฤติกรรมที่มีความรุนแรงไปจากมาตรฐานของสังคมดั้งเดิม เช่นการเปลี่ยนแปลงของสังคมชนบทเป็นสังคมเมือง จากสังคมเกษตรกรรมเองเป็นสังคมอุตสาหกรรม แล้วพัฒนาเป็นสังคมเทคโนโลยีเป็นลำดับ ก่อปรกกับการเพิ่มขึ้นของประชากร การอพยพแรงงาน การย้ายถิ่นทั้งภายในและระหว่างประเทศอย่างไร้พรมแดน จนทำให้มีการขยายเมืองเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว บรรพัตฐานของสังคมย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามยาเสพติด ปัญหาความรุนแรงในสังคม ปัญหาโจรผู้ร้าย ปัญหาการแก่งแย่งทรัพยากรสมบัติของกันและกัน เป็นต้น ส่วนใหญ่การทำความเข้าใจจะมาจากปัญหาการเสพยาเสพติดมาเป็นเบื้องต้น ก่อนจะลงมือปฏิบัติการในเรื่องใดๆ ปัญหาทั้งหลายทั้งปวงเหล่านี้วันจะมีความรุนแรงเพิ่มขึ้นทุกวัน จนกลายเป็นปัญหาที่จะแก้ได้ยาก ปัญหาที่กล่าวถึงนี้ล้วนเป็นปัญหาที่เกิดจากการละเมิดศีล ๕ ซึ่งเป็นหลักจริยธรรมขั้นพื้นฐาน ของมนุษยชาติตามหลักจริยธรรมทางพระพุทธศาสนา^๑

ประเทศไทยถือว่าเป็นประเทศที่มีผู้นับถือพระพุทธศาสนาเป็นส่วนมาก แต่ก็มีประชาชนบางส่วนนิยมชมชอบในการประพาศิตลข้อที่ ๕ คือ การดื่มสุราเมรัยซึ่งถือว่าเป็นยาเสพติดเป็นอาชญา บางคนก็ยังถือว่าการดื่มสุรามีผลดีต่อชีวิต ก็ดื่มต่อไป บางคนเห็นว่าการงดการดื่มสุราเป็นผลดีต่อชีวิตตนเองและครอบครัว ดังที่มีผลรายงานจากเอแบคโพลด์ ได้ศึกษาสำรวจเรื่องประเมินผลการรณรงค์ “งดเหล้าเข้าพรรษา” เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๑” กรณีศึกษาประชาชนอายุตั้งแต่ ๑๕ ปีขึ้นไป ในเขตกรุงเทพมหานครและใน ๒๓ จังหวัดทั่วประเทศได้ชี้ให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่บอกว่า การเลิกเหล้าเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายได้จริงถึงร้อยละ ๕๔.๓ หากประชาชนเลิกได้อย่างจริงจัง จะทำให้มีเงินเหลือใช้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในด้านอื่นถึงร้อยละ ๗๕.๔ และช่วยลดปัญหาสังคมในด้านต่างๆได้เช่น ความรุนแรงและอุบัติเหตุให้ต้องถนอมได้ร้อยละ ๖๖.๒^๒

^๑วิชัย โปษยะจินดา และคณะ, สุราในสังคมไทย : ผลการศึกษาโครงการศึกษาปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพื่อหามาตรการทางเลือกป้องกันแก้ไข, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร :สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๑๐๔ - ๑๐๕.

^๒ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดขอนแก่น, อุบัติการณ์และแบบแผนการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กเยาวชนในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือภายหลังนโยบายคุ้มครองเด็ก, รายงานการวิจัย ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดขอนแก่น (ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดขอนแก่น สถาบันธัญญารักษ์ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๔๘), หน้า ๑๗ -๑๘.

พระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงโทษแห่งการดื่มสุราไว้ในสัพ พหุสูตรว่า “ภิกษุทั้งหลาย การดื่มสุราและเมรัยที่บุคคลเสพ เจริญ ทำให้มากแล้ว ย่อมดำนวยผลให้ไปเกิดในนรก อำนวยผลให้ไปเกิดในกำเนิดสัตว์เดรัจฉาน อำนวยผลให้ไปเกิดในเปรตวิสัย วิบากแห่งการดื่มสุราและเมรัยอย่างมากที่สุด อำนวยผลให้เป็นผู้วิกลจริตแก่ผู้เกิดเป็นมนุษย์”^๓

พุทธประสงค์ดังกล่าวนี้ ต้องการชี้ให้เห็นถึงผลกระทบ หรือผลสะท้อนที่จะได้รับในภพหน้า ซึ่งมีผลร้ายแรงตั้งแต่เข้าสู่นรก แม้กลับมาเกิดเป็นมนุษย์อีกยังกลายเป็นคนบ้าไร้สติ นั่นคือผลกระทบของการดื่มสุรา จะต้องประสบกับหลักกรรมในทางพระพุทธศาสนา อันเป็นผลกระทบข้ามภพข้ามชาติ และผลที่บุคคลจะได้รับในปัจจุบันคือ ในช่วงชีวิตในชาตินี้ ยังมีผลกระทบทุกแห่งหน ซึ่งพระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ว่าเป็นทางแห่งอบายมุข คือทางแห่งความเสื่อม มีผลที่เกิดขึ้นทันตา ดังที่พระองค์ตรัสไว้ในสังคาสสูตร ที่ขนิณกาย ปาฏิภวรรค คือ (๑) เสียทรัพย์ทันตาเห็น (๒) ก่อการทะเลาะวิวาท (๓) เป็นบ่อเกิดแห่งโรคภัย (๔) เป็นเหตุเสียชื่อเสียง (๕) เป็นเหตุไม่รู้จักอาย (๖) เป็นเหตุทอนกำลังปัญญา^๔

นั่นคือผลแห่งการดื่มสุราที่ทำให้คนที่ชอบดื่มเป็นนิจ จะต้องได้รับผลกระทบซึ่งมองถึงเหตุผลที่ทำให้บุคคลในสังคมไทยดื่มน้ำเมา แม้ดูเหมือนว่าจะเป็นพฤติกรรมของสังคม เช่น อยากมีเอน อยากแสดงถึงศักยภาพของตนเอง ต่อสังคมก็ตาม แต่ความเป็นจริงแล้วก็คือบุคคลส่วนใหญ่ นั้น ล้วนมีปัญหาชีวิตของตนเอง คนในสังคมมีชีวิตที่วุ่นวายสับสน ใช้ชีวิตดิ้นรนกระเสือกกระสนเพื่อหาปัจจัยมาสนองตัณหาของตน โดยไม่มีขอบเขต ไม่รู้จักพอ^๕ บ้างก็ต้องการอยากจะทำเงินจากปัญหาดังกล่าว เมื่อหาหนทางไม่ได้ ก็หันมาพึ่งสุราเพื่อเป็นการบรรเทาทุกข์ อันที่จริงถ้าคนเราเข้าใจ ได้ว่า ชีวิตนั้นก็สิ่งที่มีปัญหา หรือมีความทุกข์ หรือมีสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาอยู่ในตัว ของเรา หากหยุดคิดสักนิดว่า คนเราเกิดมาเพื่อสู้กับปัญหา จิตใจอย่าไปวุ่นวาย แล้วจะพ้นจากความทุกข์ที่เกิดจากปัญหานั้นได้

ปัจจุบันรัฐบาลมองเห็นผลกระทบจากปัญหาสุขภาพของประชากรบางส่วน ที่ถือว่าเป็นส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งปัจจุบันได้รื้อคืบหน้าเข้าสู่กลุ่มเสี่ยงใหม่คือกลุ่มวัยรุ่น วัยกำลังศึกษาเล่าเรียน โดยรัฐมองเห็นว่า ผลการดื่มสุราของประชากรไทยนั้น ก่อให้เกิดโรคภัยต่างๆไม่ว่าจะเป็นโรคพิษสุราเรื้อรัง โรคหัวใจ เป็นต้น จึงได้วางแผนลงทุนด้านสุขภาพ พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๕๖ ภายใต้แผนฟื้นฟู เศรษฐกิจระยะที่ ๒ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบสุขภาพให้มีศักยภาพและขีดความสามารถรองรับสถานการณ์ปัญหาสุขภาพที่สำคัญ อันนำไปสู่ความมีสุขภาพดีของประชาชน เป็นสังคมแห่งสุขภาพและเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจให้แก่ประเทศได้^๖ เพื่อเกื้อหนุนต่อแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔) ที่มุ่งเน้นไปที่การเตรียมความพร้อมของคนและระบบให้ปรับตัวพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตและแสวงหาประโยชน์อย่างรู้เท่าทันโลกาภิวัตน์ และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับทุกภาคส่วนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง^๗ ถ้าหากคนหรือบุคลากรของชาติหมกมุ่นอยู่กับอบายมุข ก็จะเกิดผลเสียต่อการพัฒนาประเทศที่เน้นเศรษฐกิจพอเพียงและยั่งยืน

^๓องอรรถ. (ไทย) ๒๓/๔๐/๓๐๒.

^๔ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๔๘/๒๐๒-๒๐๓.

^๕ปัญญา สาระทองตรง, **ธรรมคดี**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๕,

^๖พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), **วิถีแห่งชีวิต** (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๕), หน้า ๙

^๗สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงสาธารณสุข, **แผนการลงทุนด้านสุขภาพ พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๕๖ ภายใต้แผนฟื้นฟูเศรษฐกิจระยะที่ ๒**, หน้า ๒๘ (เอกสารอัดสำเนา)

^๘สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี, **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ.๒๕๕๐-๒๕๕๔)** (เอกสารอัดสำเนา)

ปัญหาของสังคมไทยปัจจุบัน เป็นสังคมที่คอยแก้ไขอย่างเร่งด่วน ความบกพร่องหรือปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่กับสังคมทุกวันนี้ เกิดจากการกระทำของมนุษย์และความเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติ คนไทยส่วนใหญ่ร้อยละ ๙๐ เป็นพุทธศาสนิกชน ปัญหาที่เกิดขึ้นย่อมเกิดจากชาวพุทธ และจำเป็นต้องอาศัยพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการแก้ไข พระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่จะชี้แนะจิตวิญญาณและแก้ไขปัญหาสังคมทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ปัญหาทางด้านการเมืองการปกครอง ปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมและปัญหาทางด้านยาเสพติด เป็นต้น

โดยเฉพาะปัญหาการดื่มสุรา ที่ก่อตัวขึ้นมาตั้งแต่ระดับเด็กและเยาวชนจนกระทั่งประชาชนโดยทั่วไป ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตสังคมทั้งระบบ โดยเริ่มตั้งแต่ปัญหาส่วนตัวของผู้ดื่มเอง เช่น ก่อให้เกิดการเสียทรัพย์สินเงินทอง โดยไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ และก่อให้เกิดโรคภัยต่อสุขภาพร่างกาย ของตัวเองเป็นต้น และยังส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต ในขณะที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งภายในครอบครัวตกอยู่ในห้วงอบายมุขยอมทำให้ระบบเศรษฐกิจจนครอบครัวผ่นผวน ความสุขภายในครอบครัวก็จะลดน้อยถอยลงไป ส่งผลให้เกิดเป็นมหันตภัยคอยบั่นทอนความมั่นคงของระบบสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง ก่อให้เกิดเป็นปัญหาสังคม ที่ร้ายแรงในอนาคตได้

จากหลักการและเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งกล่าวถึงโทษภัยในการดื่มสุรา อันมีผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ทำให้คณะผู้วิจัยมีความมุ่งมั่นที่จะนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในการดื่มสุราของชาวบ้าน อันจะส่งผลกระทบต่อประชากรของประเทศ วิถีชีวิตระบบสังคมในระดับย่อยและระบบของสังคมโดยภาพรวม เพื่อเป็นการหาทางออกที่สำคัญอันจะนำสังคมไทยไปสู่ความสุขยั่งยืนและมั่นคงได้ตามหลักพุทธธรรม

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการดื่มสุราและผลกระทบจากการดื่มสุราในจังหวัดหนองคาย
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่นำมาแก้ไขปัญหาการดื่มสุราในจังหวัดหนองคาย
- ๑.๒.๓ เพื่อศึกษาแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาแก้ปัญหาการดื่มสุราของประชาชนตามโครงการหมู่บ้านศีล ๕ ในจังหวัดหนองคาย

๑.๓ ปัญหาการวิจัย

- ๑.๔.๑ สภาพและปัญหาของการดื่มสุราในสังคมไทยเป็นอย่างไร
- ๑.๔.๒ อะไรคือผลกระทบที่เกิดจากการดื่มสุราของคนในสังคม
- ๑.๔.๓ มีหลักธรรมในพระพุทธศาสนาอะไรบ้างที่นำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาการดื่มสุราของคนตามโครงการหมู่บ้านศีล ๕ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประวัติและความเป็นมาของสุราพุทธวิธีทางพระพุทธศาสนากับสุรา หลักธรรมในพระพุทธศาสนาแก้ปัญหาการดื่มสุราของประชาชนตามโครงการหมู่บ้านศีล ๕ ในจังหวัดหนองคาย และศึกษาสภาพปัญหาการดื่มสุรา และผลกระทบจากการดื่มสุราในจังหวัดหนองคาย ซึ่งในด้านเอกสาร ได้มุ่งศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถารว มทั้งข้อมูลจากตำราเชิงวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสุรา ผลกระทบด้านต่างๆ

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Document Research) และการศึกษาภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มเป้าหมายที่คัดเลือกมาโดยเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมุ่งเน้นที่จะศึกษาปัญหาของการดื่มสุราที่มีต่อสังคมไทย และการหาแนวทางในการแก้ปัญหาเหล่านั้นโดยอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวเพื่อให้แก่ประโยชน์สุขแก่สังคม

๑.๔.๒ ขอบเขตพื้นที่/องค์กร

ขอบเขตพื้นที่/องค์กรในงานวิจัยนี้ ได้แก่ หมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านศีล ๕ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

๑.๔.๓ ขอบเขตประชากร

๑) กลุ่มพระสงฆ์	๑๐ รูป
๒) กลุ่มผู้นำชุมชน	๑๐ คน
๓) กลุ่มนักวิชาการ	๑๐ คน
๔) กลุ่มบุคลากรผู้เกี่ยวข้อง	๑๐ คน
๕) กลุ่มบุคคลที่ดื่มสุรา	๑๐ คน
รวม	๕๐ รูป/คน

๑.๔.๔ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในงานวิจัยนี้ ได้แก่ หมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านศีล ๕ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ปัญหา การดื่มสุรา หมายถึง ปัจจัยที่เป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนที่เกิดจากการดื่มสุรา อันมีผลกระทบต่อปัจเจกบุคคล ครอบครัว และสังคมไทย

แนวทาง หมายถึง แนวทางในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาการดื่มสุรา เช่น การส่งเสริมปฏิบัติธรรม การไม่หมกมุ่นในแหล่งบันเทิง

ผลกระทบ หมายถึง ผลสะท้อนกลับจากการดื่มสุราอันเป็นบ่อเกิดจากปัญหาต่างๆ อันนำมาซึ่งความไม่สงบสุขของตน ครอบครัวและสังคม

การดื่ม หมายถึง การดื่มน้ำเมาทุกชนิดให้ส่วงลำคอลงไปแม้เพียงเล็กน้อย อันเป็นเหตุแห่งความประมาท

สุรา หมายถึง วัตถุสิ่งผสมที่มีแอลกอฮอล์ ซึ่งสามารถดื่มกินได้ เช่นเดียวกับน้ำสุรา หรือดื่มกินไม่ได้ แต่เมื่อผสมกับน้ำ หรือของเหลวอย่างอื่นแล้วสามารถกินได้ เช่นเดียวกับน้ำสุรา

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๑ เอกสารที่เกี่ยวข้อง

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต)^๙ ได้กล่าวถึงการแก้ปัญหาทุกประเภท ตามหลักการของพระพุทธศาสนาไว้ในหนังสือ พุทธธรรม ว่า พระพุทธศาสนาสอนให้แก้ปัญหาของมนุษย์ด้วยมนุษย์เองที่ตรงด้วยเหตุปัจจัยและพูดเช่นนี้เป็นกลางๆ ไม่ได้จำกัดเพราะว่า จะแก้แต่ข้างในหรือจากข้างนอกก็แล้วแต่เหตุปัจจัย ควรจะย้อนกลับออกไปเสียด้วยซ้ำว่า ศิลปวิทยาและระบบการทั้งหลายเท่าที่มีอยู่นี้ต่างหากที่มักมุ่งแต่จะแก้ปัญหาข้างนอกอย่างเดียว ด้านเดียว มองข้ามการแก้ปัญหาด้านภายในไปอย่างแทบจะสิ้นเชิง อันนับว่าเป็นการแก้ปัญหาอย่างไม่สมบูรณ์ อาจพูดอีกอย่างหนึ่งว่า การแก้ปัญหาตามหลักพระพุทธศาสนานั้น ไม่ใช่แก้ที่ข้างนอกหรือแก้ที่ด้านในอย่างเดียว แต่ให้แก้ตั้งข้างในออกมาทีเดียว หมายความว่า มิใช่แก้ข้างนอกอย่างเดียว ต้องแก้ข้างในด้วย คือแก้หมด แก่ที่เหตุปัจจัย ไม่ว่าจะเป็นข้างนอกหรือข้างใน

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ^{๑๐} ได้กล่าวถึงโทษของสุราไว้ว่า สุราเป็นสาเหตุสำคัญของการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุดังนี้ อุบัติเหตุจากรถ ประเมิน ๕๐% ของผู้เสียชีวิตทั้งหมด อุบัติเหตุในโรงงานอุตสาหกรรม ประเมิน ๔๐% ของผู้เสียชีวิตทั้งหมด อุบัติเหตุจมน้ำ ประเมิน ๓๘% ของผู้เสียชีวิตทั้งหมด อุบัติเหตุไฟไหม้ น้ำร้อนลวกประมาณ ๕๓-๖๔ % ของผู้เสียชีวิตทั้งหมด อุบัติเหตุตกจากที่สูง ประเมิน ๑๗ - ๓๕% ของผู้เสียชีวิตทั้งหมด สถานการณ์อุบัติเหตุจากรถในประเทศไทยในช่วงที่ผ่านมาได้ทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งจากสถิติที่ผ่านมาคนไทยเสียชีวิตจากอุบัติเหตุจากรถเฉลี่ยถึง ๒ คน/ชั่วโมง และเกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจสูงถึง ๑๐๖,๓๖๗ ล้านบาท ซึ่งนับวันแนวโน้มสถิติเกี่ยวกับเรื่องนี้จะสูงขึ้นเรื่อยๆ ปัญหาอุบัติเหตุจากรถที่กล่าวมาข้างต้นนี้ สาเหตุสำคัญซึ่งมากกว่าร้อยละ ๕๐ เกิดจากพฤติกรรมการขับที่รุดหน้ามาสุรา ความสัมพันธ์ของระดับแอลกอฮอล์ในเลือดส่งผลให้เกิดอุบัติเหตุทางจากรถได้ เมื่อเทียบระดับแอลกอฮอล์ในเลือดต่อมิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์กับคนปกติ โดยมูลนิธิเมาไม่ขับได้สรุปผลสำรวจไว้ว่า ผู้บริโภคมีระดับแอลกอฮอล์ในเลือด ๒๐ มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ โอกาสที่จะเกิดอุบัติเหตุใกล้เคียงกับคนที่ไม่ดื่มสุรา มีระดับแอลกอฮอล์ในเลือด ๕๐ มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ โอกาสที่จะเกิดอุบัติเหตุเมื่อเทียบกับคนที่ไม่ดื่มสุราเป็น ๒ เท่า มีระดับแอลกอฮอล์ในเลือด ๘๐ มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์โอกาสที่จะเกิดอุบัติเหตุเมื่อเทียบกับคนที่ไม่ดื่มสุราเป็น ๓ เท่า มีระดับแอลกอฮอล์ในเลือด ๑๐๐ มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ โอกาสที่จะเกิดอุบัติเหตุเมื่อเทียบกับคนที่ไม่ดื่มสุราเป็น ๖ เท่า มีระดับแอลกอฮอล์ในเลือด ๑๕๐ มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ โอกาสที่จะเกิดอุบัติเหตุเมื่อเทียบกับคนที่ไม่ดื่มสุราเป็น ๔๐ เท่า ซึ่งประเทศไทยได้กำหนดมาตรการในการตรวจจับผู้ขับขี่ที่เมาสุราโดยถือเอาระดับแอลกอฮอล์ในเลือดที่เกิน ๕๐ มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ เป็นผู้ขับขี่ที่เมาสุราและมีความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก มาตรา ๔๓ (๒) (ที่แก้ไขแล้ว) ผู้ฝ่าฝืนมีโทษจำคุกไม่เกิน ๑ ปี หรือปรับตั้งแต่ ๒,๐๐๐ - ๑๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

^๙พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๙๒๐.

^{๑๐}สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, “**โทษของสุรา**,” <www.haiHealth.or.th>, วันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

มานิช หล่อตระกูล^{๑๑} กล่าวว่ากลุ่มอาการเนื่องจากการขาดสุรา (Alcohol withdrawal syndrome) เป็นกลุ่มอาการที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงในหน้าที่ของระบบประสาทส่วนกลาง เกิดขึ้นในผู้ที่หยุดดื่มหรือลดการดื่มสุราลงกะทันหัน หลังจากที่ยึดติดต่อกันมานาน ผู้ป่วยที่มีภาวะถอนพิษสุรา (alcohol withdrawal) จะมาพบแพทย์ ด้วยอาการแตกต่าง กันไปเช่น อาการตัวสั่น ตึงเครียด ชัก ประสาทหลอน หรือมีอาการสับสน รุนแรงพบบ่อยว่าผู้ป่วยเกิดอาการ เหล่านี้ขึ้น หลังจากเข้ารับการรักษาด่วนในโรงพยาบาลได้ ๒ – ๓ วัน ด้วยความเจ็บป่วยอื่นหรือได้รับอุบัติเหตุ ซึ่งลักษณะอาการทางคลินิกแบ่งออกเป็น ๔ กลุ่ม ตามความรุนแรงและช่วงเวลาที่เกิดอาการ ๑) อาการถอนพิษสุราที่ไม่มีภาวะแทรกซ้อน (Uncomplicated alcohol withdrawal) อาการที่พบแรกสุด และบ่อยที่สุด ได้แก่ อาการตัวสั่น มือสั่น ร่วมกับ มีอารมณ์หงุดหงิด คลื่นไส้อาเจียน ซึ่งอาการเหล่านี้มักเกิดหลังจากหยุดดื่มได้ไม่กี่ชั่วโมง จะเป็นในตอนเช้าวันรุ่งขึ้น อาการสั่นเป็นอาการที่เห็นได้ชัด การสั่นจะมากขึ้นเมื่อมีการเคลื่อนไหว หรือมีความเครียด อาการเหล่านี้จะรุนแรงมากที่สุดในช่วง ๒๔ – ๔๘ ชั่วโมง แล้วค่อยๆ ลดลงจนปกติภายใน ๕ – ๗ วัน แต่อาจมีอาการหงุดหงิดง่าย นอนไม่ค่อยหลับได้ถึง ๑๐ วันหรือนานกว่านั้น ๒) อาการชักจากภาวะถอนพิษสุรา (Alcohol withdrawal seizure) พบว่าร้อยละ ๙๐ เกิดอาการชักในช่วง ๗ – ๔๘ ชั่วโมง หลังจากหยุดดื่มสุรา ลักษณะการชักประมาณหนึ่งในสามของผู้ที่มีการชักจะเกิดอาการเพ้อคลั่ง (withdrawal delirium) ต่อไป และอาการชักหลังหยุดดื่มสุราไม่ได้เป็นตัวบ่งถึง ความรุนแรงของการเป็นโรคพิษสุรา ๓) อาการประสาทหลอนจากภาวะถอนพิษสุรา (Alcohol withdrawal hallucinosis) โดยมากเริ่มมีอาการภายใน ๔๘ ชั่วโมงหลังจากหยุดดื่ม ลักษณะอาการเด่นจะเป็นประสาทหลอนซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเสียงแว่ว เช่น เสียงนาฬิกา เสียงรถยนต์ เสียงระฆังเสียงคนพูดกัน หรือ พูดข่มขู่ผู้ป่วย ผู้ป่วยจะหวาดกลัว ตื่นตระหนก กระสับกระส่าย ๔) อาการเพ้อจากภาวะถอนพิษสุรา (Alcohol withdrawal delirium) อาการมักเกิดขึ้นหลังจากหยุดสุราได้ ๒ - ๓ วัน และจะรุนแรงมากที่สุดในวันที่ ๔ - ๕ เกิดในผู้ที่ดื่มสุราหนักมา ๕ - ๑๕ ปีและความเจ็บป่วยทางร่างกายร่วม เช่น อุบัติเหตุ โรคตับ โรคติดเชื้อ รู้สึกว่ามีอะไรมาไต่ตามตัวบางครั้งหูแว่ว เสียงคนพูด เสียงคนข่มขู่ มีท่าทางหวาดกลัวบางครั้งพูดฟังไม่เข้าใจ ร้องตะโกนหรือหลบซ่อนตัว อาการเป็นตลอดทั้งคืน ส่วนใหญ่จะมีอาการมากอยู่ ประมาณ ๓ วันแล้วค่อยๆ ทุเลาลง

ปิ่น มุทุกันต์^{๑๒} ได้กล่าวถึงวรรณกรรมที่เกี่ยวกับการสำรวจในการดื่มน้ำเมาที่เป็นผลงานที่เป็นผลงานของพระสิริมงคลจารย์ ไว้ว่า เนื้อหาของมงคลที่ปิ่นข้อที่ ๒๐ มัชชปาณา จ สณฺณโม” แปลว่า สำรวมในการดื่มน้ำเมาการบรรยายข้อนี้มีปัญหาอยู่ ๓ ประการ เรื่องแรกคือ ของต้องห้ามและข้อห้ามของมัชชปาณา แปลว่า ของเมา กินความรวมถึงของมีเมาทุกอย่าง น้ำหนักของค่านี้นตรงกับภาษาไทยที่ว่า ของเสพติดให้โทษ ซึ่งไม่ใช่สุราแต่อย่างเดียว แต่หมายถึงสิ่งเสพติดทุกชนิด เช่น เหล้า ผีน กระจก แสบ น้ำตาลมา เปียร์ กัญ ไบกระท่อมและสิ่งอื่นๆอีก ซึ่งมี ลักษณะคล้ายคลึงกันนี้รวมอยู่ในคำว่า มัชชะทั้งสิ้น

พระมหากำพล คุณงกโร^{๑๓} ได้กล่าวถึงปัญหาการดื่มสุราในสังคมไทย ดั่งมีใจความว่า สภาพและปัญหาการดื่มสุรา ก่อให้เกิดปัญหาลูกโซ่ ที่เกี่ยวโยงกันไปหมดทุกเรื่อง ทั้งความฟุ้งเฟ้อ ความยากจน ครอบครัวแตกแยก มีปัญหาก่อให้เกิดอาชญากรรมต่างๆ อุบัติเหตุ โรคภัยสารพัดรุมเร้า ทำให้สูญเสียทรัพยากรมนุษย์ และสูญเสียเศรษฐกิจทางสังคมโดยส่วนรวม

^{๑๑}มานิช หล่อตระกูล, “กลุ่มอาการเนื่องจากการขาดสุรา และการรักษาในปัจจุบัน,” <<http://www.mahidol.ac.th>>, วันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๑๒}ปิ่น มุทุกันต์, **มงคลชีวิต ภาค ๒**, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๓๖๘-๓๖๙.

^{๑๓}พระมหากำพล คุณงกโร, “ปัญหาการดื่มสุราของสังคมไทย”, **วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา**, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน, ๒๕๕๗): หน้า ๑๐๕.

ผลกระทบจากการดื่มสุราที่มีต่อสังคมไทย ทำให้เข้าใจผิดคิดว่า การดื่มสุราเป็นวัฒนธรรม การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นส่วนหนึ่งของชีวิต เป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่แทรกอยู่ในทัศนคติ จนทำให้คนในสังคมว่า การดื่มสุราเป็นภาวะปกติ แม้แต่นักบุญก็ไม่มีการงดเว้นเช่นกัน การดื่มสุราทำให้ขาดสติความยับยั้งชั่งใจ และทำให้เกิดความรุนแรงเป็นปัญหาสังคม

จากแนวคิดที่ยกมากล่าวไว้ข้างต้น สรุปได้ว่า พระพุทธศาสนาสอนให้คนแก้ปัญหาด้วยตนเอง คือจะต้องแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในภายในตัวเองก่อนแล้วจึงแก้ไขปัญหายานนอก การดื่มสุราเป็นปัญหาที่เกิดจากปัจเจกบุคคล หรือตนเองก่อนแล้วมีผลกระทบสังคมจากการการดื่มสุราของบุคคลเหล่านั้น ปัญหาการดื่มสุราเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมานานจนไม่สามารถบอกได้ว่าเกิดมาตั้งแต่เมื่อไร อย่างไรก็ตามการดื่มสุราก่อให้เกิดปัญหาแบบลูกโซ่ ที่เกี่ยวข้องกับทุกเรื่อง ความฟุ้งเฟ้อ ความยากจน ครอบครัวแตกแยก มีปัญหาทำให้เกิดอาชญากรรม อุบัติเหตุ เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้ก็จะแก้ได้ก็ต้องอาศัยหลักธรรมทางพุทธศาสนาช่วย จึงจะทำให้ปัญหาทุเลาลงได้

๑.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระครูปริยัติปัญญารัตน์ (โสภรณ ธนปญโญ)^{๓๔} ศึกษาการประยุกต์ใช้กิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมเพื่อบำบัดผู้ติดสุราในจังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์การวิจัย คือ ๑) เพื่อศึกษาการบำบัดผู้ติดสุราตามแนวพุทธ และการแพทย์แผนปัจจุบัน ๒) เพื่อศึกษาวิธีการบำบัดผู้ติดสุราของวัดพุทธเกษม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น และ ๓) เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้กิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมเพื่อบำบัดผู้ติดสุราของวัดพุทธเกษม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาจากเอกสาร และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ นำเสนอโดยพรรณนาวิธี

ผลการวิจัยพบว่า การบำบัดรักษาด้วยหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับกิจกรรมให้ผู้รับการบำบัดได้ปฏิบัติ เช่น การรักษาสัจจะ สมาทานศีล ๕ สวดมนต์ทำวัตรเช้า-เย็น แผ่เมตตา เจริญจิตภาวนา เดินจงกรม ฟังเทศน์ เพื่อขัดเกลาจิตใจให้สงบและเกิดปัญญาได้ในสิ่งที่ดีมีคุณค่า ส่วนการบำบัดทางการแพทย์ แพทย์ควรช่วยเหลือเบื้องต้นด้วยวิธีการ Brief-intervention โดยตระหนักถึงความแตกต่างของผู้ป่วยแต่ละราย การเปลี่ยนแปลงที่ต้องอาศัยกระบวนการการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยตรง ได้แก่ ๑) การกำจัดสิ่งที่เป็นตัวกระตุ้นให้อยากดื่ม ๒) การหาสิ่งมาทดแทนการดื่ม เช่น ออกกำลังกาย ๓) การหาสิ่งมาทดแทน ๔) เชื่อในความสามารถตนเองว่าเปลี่ยนแปลงได้ ๕) สัมพันธภาพที่ดีกับคนที่ให้กำลังใจ

การบำบัดผู้ติดสุราของวัดพุทธเกษม โดยใช้กลวิธีการลดเลิกสุรา ๓ วิธีหลัก ได้แก่ ๑) วิถีธรรม ไอสถ บำบัดด้วยหลักพุทธธรรมเช่นการพิจารณาโทษของ ๗ ๒) วิธีการสมณะ วิปัสสนาบำบัดด้วยการปฏิบัติสมณะและวิปัสสนา (กายบำบัดและจิตบำบัด) ๓) สมุนไพรบำบัด โดยให้กล่าวคำสัตย์ปฏิญาณตน ต่อหน้าพระพุทธรูปและพระสงฆ์ว่าจะเลิกดื่มสุรา มีกำหนดกัปีกระบุ แล้วดื่มยาสมุนไพรเพื่อถอนพิษสุรา

การประยุกต์ใช้กิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมเพื่อบำบัดผู้ติดสุราของวัดพุทธเกษม ด้วยกิจกรรมสมาทานสัจจะ การทำวัตรเช้าเย็น การรดน้ำพรวนดินต้นไม้ การสร้างและซ่อมแซมวัด โรงเรียน การเจริญจิตภาวนา เดินจงกรม การชมวิดิทัศน์เกี่ยวกับพิษภัยของการติดสุรา กิจกรรมเหล่านี้ช่วยฟื้นฟูสภาพจิตใจผู้ป่วยให้เกิดสมาธิ เกิดปัญญาเห็นพิษภัยของการติดสุรา รวมทั้งได้บำเพ็ญประโยชน์แก่ตนเอง วัดและโรงเรียน

^{๓๔}พระครูปริยัติปัญญารัตน์ (โสภรณ ธนปญโญ), การประยุกต์ใช้กิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมเพื่อบำบัดผู้ติดสุราในจังหวัดขอนแก่น, พุทธศาสนตรุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย , ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.

ธณารัตน์ พลัฒพลาไชยและคณะ^{๑๕} ศึกษาการบำบัดโดยใช้การเจริญสติเป็นฐานเพื่อลดความเครียดจากความต้องการดื่มในผู้ติดสุรา: การปฏิบัติตามหลักฐานเชิงประจักษ์ เพื่อศึกษาแนวทางการบำบัดโดยใช้การเจริญสติเป็นฐานเพื่อลดความเครียดจากความต้องการดื่มในผู้ติดสุรา วิธีการศึกษา สืบค้นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ตรงกับประเด็นปัญหาที่ศึกษาจากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์โดยใช้กรอบ PICO แล้วนำมาประเมินคุณภาพและความน่าเชื่อถือของหลักฐานเชิงประจักษ์พบหลักฐานจำนวน ๔ เรื่อง เป็น randomized controlled trials ๒ เรื่อง เป็น controlled nonrandomized trials ๑ เรื่อง และเป็น prospective cases series ๑ เรื่อง นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการศึกษา แนวทางการบำบัดเป็นแบบกลุ่ม ๘-๑๐ ครั้ง สมาชิกกลุ่มไม่เกิน ๘ ราย บำบัดสัปดาห์ละครั้ง ครั้งละ ๑ - ๒ ชั่วโมง การบำบัดประกอบด้วย ๑๒ หัวข้อดังนี้ ๑) การรู้จักความคิดอัตโนมัติที่นำไปสู่ความอยากดื่ม ๒) การมีสติและทักษะในการจัดการความอยากดื่ม ๓) การเจริญสติในชีวิตประจำวัน ๔) ความสัมพันธ์ของปฏิกิริยาความเครียด ความรู้สึกอยากดื่มและผลของการดื่ม และฝึกปฏิบัติเจริญสติ ๕) การยอมรับความคิด ความรู้สึก และการจัดการ ๖) แบบแผนความคิดและการกลับใช้ซ้ำ ๗) แนวทางในการดูแลตนเองอย่างเหมาะสม ๘) แนวทางในการวางแผนเพื่อป้องกันการกลับใช้ซ้ำ ๙) การรับรู้ถึงอันตรายของแอลกอฮอล์ต่อร่างกาย ๑๐) การพึ่งพาซึ่งกันและกันการให้ความหมายและจิตวิญญาณ ๑๑) การใช้เทคนิคความรักความเมตตาเพื่อจัดการกับอารมณ์ที่ยุ่งยาก ๑๒) การฝึกเจริญสตินอกชั้นเรียน สรุป แนวทางการบำบัดโดยใช้การเจริญสติเป็นฐานสามารถลดปฏิกิริยาที่เกิดจากความเครียดมีการรับรู้ความเครียดอันเนื่องมาจากความอยากดื่มลดลงก่อนนำไปใช้ในคลินิกควรทำการศึกษาวิจัยนำร่อง (pilot study) ถึงความเหมาะสมในการนำไปใช้และควรมีการเตรียมความพร้อมของผู้ให้การบำบัดโดยฝึกฝนให้มีประสบการณ์ในการเจริญสติและมีประสบการณ์เป็นครูฝึกสอนเจริญสติด้วย

จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้มองเห็นได้ว่า การดื่มสุรามีผลกระทบทั้งต่อสุขภาพร่างกายของบุคคล และมีผลกระทบต่อระบบของสังคมตั้งแต่ครอบครัว สังคมรอบข้าง ตลอดจนสังคมใหญ่ระดับประเทศ ผลจากการดื่มสุรานี้ต้องอาศัยบุคคลหลายฝ่ายที่จะช่วยกันประคับประคองให้บุคคลผู้ดื่มสุราลด ละ เลิก จากการดื่มสุราได้ โดยอาศัยหลักการและวิธีการในทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือช่วยเชื่อมประสาน เพื่อพัฒนาคนพัฒนาชาติให้เป็นสังคมคุณภาพตามหลักพุทธธรรม

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

๑.๗.๑ รูปแบบการวิจัย

การทำวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการศึกษาใน ๒ วิธี คือ อาศัยเอกสารต่างๆ และการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นฐานในการนำเสนอและการอ้างอิง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

๑) ศึกษาเอกสาร (Documentary - Research) จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary source) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎกอันเป็นแหล่งข้อมูลที่เป็นหลักคำสอนสำคัญในพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท ทั้งภาษาบาลีและภาษาไทย

^{๑๕}ธณารัตน์ พลัฒพลาไชยและคณะ, “การบำบัดโดยใช้การเจริญสติเป็นฐานเพื่อลดความเครียดจากความต้องการดื่มในผู้ติดสุรา : การปฏิบัติตามหลักฐานเชิงประจักษ์”, วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย, ปีที่ ๕๘ ฉบับที่ ๒ (เมษายน - มิถุนายน, ๒๕๕๖): ๒๐๗-๒๑๘.

๒) ศึกษาเอกสารจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary source) ได้แก่ เอกสาร งานวิจัย หนังสือ ที่นักปราชญ์ทั้งหลายเขียนไว้ และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

๓) ศึกษาข้อมูลภาคสนาม จะใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเก็บข้อมูลจากบุคคลที่มีบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องและผู้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ ๕๐ รูป/คน

๑.๗.๒ วิธีการเก็บข้อมูล

๑) ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ เก็บข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับภาษาไทย พุทธศักราช ๒๕๓๙ และคัมภีร์อรรถกถา ใช้ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒) ข้อมูลทุติยภูมิ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารตำรา หนังสือ รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น พุทธธรรม สารสำคัญแห่งวิสุทธิมรรค เป็นต้น

๓) ข้อมูลภาคสนาม ใช้วิธีสร้างชุดคำถาม เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งจะสัมภาษณ์บุคคลที่เป็นแบบอย่างในหมู่บ้าน ชุมชน สังคมปัจจุบัน ตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ โดยสร้างชุดคำถามเพื่อหาข้อมูลในเรื่องรูปแบบโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จำนวน ๕๐ รูป/คน ซึ่งมีเกณฑ์การคัดเลือกบุคคลที่จะมาทำการสัมภาษณ์เพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาแบ่งเป็น ๒ กลุ่มหลัก ดังนี้

๓.๑) กลุ่มบรรพชิต ประกอบด้วยพระสงฆ์		
ก. เจ้าคณะจังหวัด/รองเจ้าคณะจังหวัดอุดรธานี		จำนวน ๒ รูป
ข. เจ้าคณะอำเภอเมือง		จำนวน ๑ รูป
ค. เจ้าคณะตำบล/เจ้าอาวาส ๔ ตำบล		จำนวน ๗ รูป
๓.๒) กลุ่มผู้นำชุมชน ประกอบด้วย		
ก. ข้าราชการที่เกี่ยวข้องกับโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕		จำนวน ๑๐ คน
ข. ชาวพุทธที่เข้าร่วมโครงการ ตำบลไชยวาน		จำนวน ๑๐ คน
ค. กลุ่มบุคคลที่ดื่มสุรา		จำนวน ๑๐ คน
ง. กลุ่มผู้นำชุมชน		จำนวน ๑๐ คน
รวมทั้งหมด		จำนวน ๕๐ รูป/คน

การได้มาซึ่งกลุ่มเป้าหมาย ได้มาโดยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

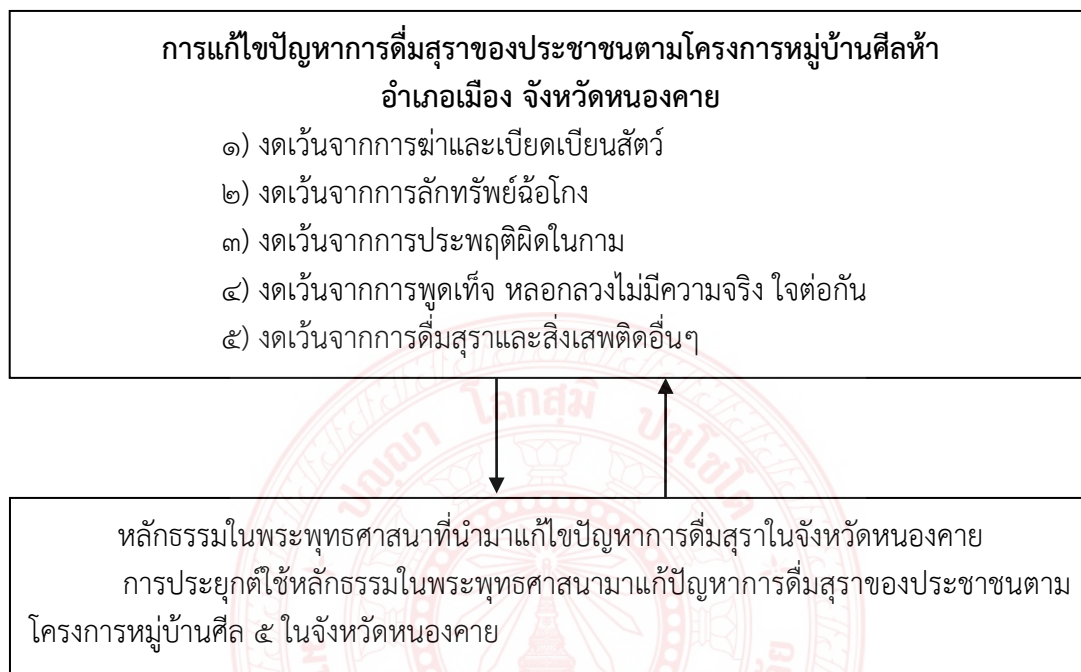
๑.๗.๓ เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง กล้องถ่ายรูป เครื่องอัดเสียง และผู้ช่วยในการวิจัย จำนวน ๒ คน

๑.๗.๔ วิธีวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ประเด็นปัญหาเป็นตัวตั้ง แล้วหาคำตอบจากข้อมูลที่เก็บและรวบรวมไว้ สังเคราะห์ วิเคราะห์ เพื่อให้เป็นไปตามกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยที่ได้ตั้งไว้แล้ว

๑.๗.๕ วิธีการนำเสนอ เป็นการนำเสนอแบบเชิงพรรณนา (Descriptive) และจัดทำเป็นรูปเล่มตามกรอบของมหาวิทยาลัยกำหนดไว้

๑.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้องค์ความรู้จึงนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย นำเสนอเป็นแผนภาพ ได้ดังนี้

ภาพที่ ๑.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๑.๙ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ๑.๙.๑ ได้องค์ความรู้และได้ทราบสภาพปัญหาการติ่มสุราในสังคมไทย
- ๑.๙.๒ ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบของการติ่มสุราต่อสังคมไทย
- ๑.๙.๓ ได้แนวทางในการนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาการติ่มสุราของชุมชนในเขตอำเภอเมืองจังหวัดหนองคาย

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการดื่มสุราในสังคมไทย การสูญเสียที่เกิดจากการดื่มสุรา มีผลกระทบต่อสังคมไทยอย่างรุนแรง เช่น การดื่มสุราจนเมาแล้วขับรถ ทำให้เกิดอุบัติเหตุ มีผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่นที่ไม่รู้เรื่อง หรือเมาเพราะแล้วก่อให้เกิดการทะเลาะวิวาท ยกพวกทำร้ายซึ่งกันและกัน เป็นปัญหาใหญ่รุมเร้า คอยกัดกร่อนความเป็นสังคมที่ดีของไทย หากมองไปที่ความเป็นสังคมสุราเป็นตัวประสานแล้ว จะเห็นได้ว่า สังคมดังกล่าวเป็นสังคมที่ไร้ซึ่งคุณค่า อันได้แก่ความดีงามที่คงมีอยู่ สังคมไทยเป็นสังคมที่คนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งมีจริยธรรมขั้นพื้นฐาน คือ ศีล ๕ ซึ่งได้ระบุไว้ว่า การงดเว้นจากการดื่มน้ำเมา ถึงกระนั้นก็ตาม ที่ยังมีเหตุอันนำมาซึ่งความหดหู่ใจเพราะสุราเป็นต้นเหตุ นั้นจะถือว่าสุราเป็นอันตรายต่อชีวิต หรือว่าคนที่ดื่มเป็นผู้ไม่รักตนเอง หรือเพราะว่าพระพุทธศาสนาไม่ได้มีอิทธิพลต่อจิตใจของจากสถานการณ์ดังกล่าวของปัญหาที่เกิดจากสุราในประเทศไทย ทำให้คณะผู้วิจัยต้องการสังคมไทยอย่างแท้จริงที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

- ๒.๑ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับสุรา
- ๒.๓ พฤติกรรมในการดื่มสุราของสังคมไทย
- ๒.๔ ผลกระทบของการดื่มสุรา
- ๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

๒.๑.๑ ทฤษฎีความกดดันทางสังคม

เป็นผลงานของนักอาชญาวิทยาชาวอเมริกันชื่อ Merton (1938, อ้างถึงใน พ.ต.อ. พรชัย ชันดี และคณะ, ๒๕๔๓)^๑ ที่อธิบายสาเหตุของพฤติกรรมเบี่ยงเบนของบุคคลว่าเกิดจากความขัดแย้งระหว่างค่านิยมของสังคมกับวิถีในการบรรลุวัตถุประสงค์ซึ่งความขัดแย้งนี้มีต้นกำเนิดมาจากโครงสร้างของสังคม แนวความคิดที่ว่าปัจจัยทางสังคมเป็นสาเหตุของพฤติกรรมอาชญากรรม ได้เริ่มต้นมาจากการศึกษาของ Durkheim

Durkheim เชื่อว่าการประกอบอาชญากรรมของบุคคลหนึ่งบุคคลใดนั้นเป็นหน้าที่ปกติของชีวิตมนุษย์ ซึ่งเมื่อใดก็ตามที่บรรทัดฐานทางสังคมไม่สามารถที่จะควบคุมการกระทำของมนุษย์หรือไม่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมบุคคล หรือกลุ่มบุคคลใดได้แล้ว การล่งละเมิดต่อบรรทัดฐานของสังคมก็จะเกิดขึ้นและจะนำไปสู่การกระทำ ผิดที่รวดเร็วและเขายังเชื่อว่า ระบบค่านิยมทางสังคมก่อให้เกิดอาชญากรรม การที่บุคคลหนึ่งบุคคลใดประกอบอาชญากรรมนั้นอาจทำให้มองว่าตกอยู่ในสิ่งแวดล้อมหรือระเบียบทางสังคมอย่างไร นั้นหมายความว่า อาชญากรรมนั้นเองแสดงให้เห็นถึงสถานะของบุคคลผู้ประกอบ

^๑พ.ต.อ. พรชัย ชันดี และคณะ, **ทฤษฎี และงานวิจัยทางอาชญาวิทยา**, (กรุงเทพมหานคร: บุ๊คเน็ต, ๒๕๔๓), หน้า ๙๓.

อาชญากรรม การไม่ยอมรับค่านิยมทางสังคม หมายความว่า การที่บุคคลไม่ยอมรับกฎหมายที่มีอยู่ในสังคมนั้นหรือไม่ยอมรับหลักเกณฑ์ทางความประพฤติของสังคมซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ปกติทั่วไป และเป็นที่ยอมรับรับของสังคมนั้นๆ Durkheim ใช้คำว่า “Anomie” แทนความหมายเหล่านี้และอธิบายได้ว่า ความต้องการของสังคมหรือความต้องการของมนุษย์สามารถที่จะกล่าวได้ว่าไม่รู้จักพอ เพราะฉะนั้นความเป็นระเบียบเรียบร้อยร่วมกัน หรือความมีระเบียบแห่งสังคมจึงมีความจำเป็นที่ต้องมีกฎข้อบังคับ เพื่อที่จะคอยควบคุมดูแล การแสวงหาให้เกินขอบเขตไป ถ้ากฎของความเป็นเจ้าระเบียบมีความยุ่งเหยิงและหรือไม่เป็นระเบียบ ความทะเยอทะยานของมนุษย์อาจเพิ่มขึ้น จนถึงขั้นที่ว่าใครต้องการสิ่งใดก็ทำตามใจชอบ เพื่อให้ได้มาถึงสิ่งที่ตนปรารถนาและจุดนี้ เมื่อกฎข้อบังคับที่เคยปฏิบัติและยอมรับกันตลอดมา การไม่ยอมรับหลักเกณฑ์ทางความประพฤติของสังคมหรือ “Anomie” จะเกิดขึ้น

Merton ได้ขยายแนวความคิดของ Durkheim ให้ชัดเจนขึ้นโดย Merton เห็นว่าพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือพฤติกรรมอาชญากรเป็นผลผลิตของสังคม และวัฒนธรรม โดยที่โครงสร้างทางวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดเป้าหมายชีวิตของคนในสังคมหรือที่เรียกว่าเป้าหมายทางวัฒนธรรม ขึ้นอยู่กับลักษณะและสภาพสิ่งแวดล้อมขณะเดียวกันโครงสร้างทางสังคมจะเป็นตัวกำหนดวิถีทางหรือความประพฤติที่เข้าสู่เป้าหมายดังกล่าวหรือที่เรียกว่าวิถีทางสถาบัน เป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพให้อยู่ในขอบเขตหรือห้ามกระทำการบางอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นการปฏิบัติตามคุณธรรมต่างๆ ที่สังคมยอมรับเหตุที่ทำให้พฤติกรรมเบี่ยงเบนนั้น เนื่องจากคนเราไม่สามารถปรับตัวได้ปรับตัวให้เข้ากับเงื่อนไขทั้งสองข้อดังกล่าว ทฤษฎีของ Merton ใช้โครงสร้างทางสังคมเป็นตัวอธิบายที่ซับซ้อนของสังคมมีอัตราการกระทำความผิดสูงกว่าชนชั้นกลางหรือชั้นสูงเนื่องมาจากการมีอยู่หรือการจัดกระจายของโอกาสที่จะสร้างฐานะอย่างถูกต้อง ตามกฎหมายตามโครงสร้างของสังคมหรืออีกนัยหนึ่งความสามารถที่จะสร้างฐานะโดยอาศัยวิธีการตามวัฒนธรรมนั่นเอง ซึ่งชนชั้นกลางและสูงมีโอกาสเหล่านี้มากกว่าชนชั้นล่าง ขณะเดียวกันสังคมก็เน้นจุดมุ่งหมายทางสังคมมากกว่าวิธีการที่ได้รับมาในสภาวะการณ์เช่นนี้ชนชั้นล่างก็ได้รับแรงกดดันมากกว่าชนชั้นอื่น ในสังคมเป็นเหตุต้องมีการโต้ตอบความกดดันจากวัฒนธรรมนี้ ทั้งนี้ขึ้นกับทัศนคติของบุคคลนั้นที่มีต่อจุดมุ่งหมายและวิธีการทางสังคม โดย Merton ได้เสนอแนวทางที่บุคคลจะได้รับความกดดันนี้ไว้ ๕ แนวทาง คือ

๑. การปฏิบัติตาม (Conformity) เป็นการปรับตัวที่ยอมรับทั้งเป้าหมายทางวัฒนธรรมและวิถีทางสถาบัน อย่างเช่นคนเราต้องการมีเกียรติมีศักดิ์ศรีในสังคม (เป้าหมายทางวัฒนธรรม) ในขณะเดียวกันต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม (วิถีทางสถาบัน) โดยการร่ำเรียนให้สูงแสวงหาความรู้ แสดงผลงานตลอดจนพยายามสร้างฐานะให้ดีขึ้น

๒. แหวกแนว (Innovation) เป็นการปรับตัวที่ยอมรับเฉพาะเป้าหมายทางวัฒนธรรมในขณะเดียวกันก็เป็นวิถีไม่มองหน้า เช่น คนเราที่ต้องการจะร่ำรวย (เป้าหมายทางวัฒนธรรม) ในทันทีทันใด แทนที่จะประกอบอาชีพไปในทางที่ควร (วิถีทางสถาบัน) แต่กลับไปประกอบอาชญากรรมปล้นจี้หรือลักทรัพย์ เป็นต้นซึ่งเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่ชัดเจน

๓. เจ้าระเบียบ (Ritualism) เป็นการปรับตัวที่ยอมรับเฉพาะวิถีทางสถาบัน แต่ละเลยเป้าหมายทางวัฒนธรรม ซึ่งเห็นได้จากคนเราที่ต้องการร่ำรวย (เป้าหมายทางวัฒนธรรม) แต่ไม่กล้าเสี่ยงที่จะลงทุนเพราะกลัวจะขาดทุนหรือล้มเหลวเลยหันมาใช้ชีวิตแบบสันโดษ (วิถีทางสถาบัน) หรือใช้จ่ายแบบมกน้อยไม่สนใจความร่ำรวยอีก

๔. การหนีโลก (Retreat) เป็นการปรับตัวที่ไม่ยอมรับทั้งวิถีทางสถาบัน แต่ละเลยเป้าหมายทางวัฒนธรรม จะเห็นได้จากพวกหนีโลกเช่น พวกฮิปปี้ พวกยิปซี พวกคนเร่ร่อน คนจรจัด เป็นต้น

๕. การทำทลาย (Rebellion) เป็นการปรับตัวที่ไม่ยอมรับทั้งวิถีทางสถาบัน และละเลยเป้าหมาย แต่ต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงสังคมที่เป็นอยู่ไปอีกแนวทางหนึ่งแบบการปรับตัวนี้เห็นได้ชัด และเห็นได้จาก กรณี พวกกบฏ พวกลัทธิ พวกรัฐประหาร พวกลัทธิชาตินิยม เป็นต้น

ทฤษฎีความกดดันของ Meton^๒ มีสมมติฐานเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ว่า มนุษย์เป็นผู้ปฏิบัติ ตามกฎระเบียบหรือบรรทัดฐานทางสังคม ดังนั้นทฤษฎีนี้มุ่งหวังเพื่ออธิบายเกี่ยวกับการที่โครงสร้างทาง สังคมได้กระตุ้นหรือเร่งเร้าให้บุคคลมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานของสังคมและ Merton ยังเชื่อ ว่าพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรืออาชญากรรมเป็นปรากฏการณ์ปกติ ที่บุคคลได้โต้ตอบหรือปรับตัวต่อความกดดัน ทางสังคมที่เกิดขึ้นกับบุคคล

๒.๑.๒ ทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่าง (Differential Association Theory)

ทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่าง (Differential Association Theory) ได้อธิบายว่าในการ พบปะสังสรรค์ในทางสังคมต่อกันของคนเรานี้จะทำให้ได้รับคุณธรรมและพฤติกรรมต่างๆของผู้อื่นมา ปฏิบัติการที่ผู้ใดจะเรียนรู้หรือรับเอาพฤติกรรมแบบใดมาปฏิบัติ นั้นอยู่ที่ว่าผู้นั้นเลือกรับหรือมีโอกาสรับเอา พฤติกรรมแบบใดมาได้มากกว่ากัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือผู้ที่ไม่มีโอกาสเรียนรู้หรืออาชญากรรมก็จะไม่มี พฤติกรรมทางอาชญากรรมเลย (Trade, 1912; อ้างถึงใน พ.ต.อ.พรชัย ชันดี และคณะ, ๒๕๔๓)

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต)^๓ กล่าวว่า ทั้งสองทฤษฎีนี้ยังอ้างถึงการกระทำผิดขึ้นอยู่กับการคบหาสมาคม กล่าวคือ ถ้าไปคบหาอยู่ในหมู่คนดี ก็จะมีพฤติกรรมตามกลุ่มนั้นในทางตรงข้ามหากบุคคลนั้นไป มั่วสุมอยู่ในกลุ่มคนชั่วบุคคลนั้นก็จะมีพฤติกรรมของคนชั่วและมีพฤติกรรมตามกลุ่มนั้นไปในที่สุด เช่นเดียวกับหลักคำสอนในพุทธศาสนาเรื่องมิตรแท้มิตรเทียมในสังคัลลสูตรพระพุทธองค์ได้มีพระพุทธพจน์ ว่า “พึงทราบอมิตร ผู้เป็นมิตรเทียมชนิดชวนฉิบหาย โดยฐานะสี่คือ คอยเป็นเพื่อนดื่มน้ำเมาคอยเป็นเพื่อน เทียวกลางคืน”

๒.๑.๓ ทฤษฎีการควบคุมสังคม (Social Control Theory)

ทฤษฎีการควบคุมสังคม (Social Control Theory) ผู้ตั้งทฤษฎีการควบคุมสังคมมีความเห็นว่า บุคคลมีอิสระที่จะกระทำผิดได้เมื่อความผูกพันกับระเบียบทางสังคมที่ยึดถือได้ถูกทำลายซึ่งเขาเชื่อว่า พฤติกรรมการกระทำผิดของเด็กและ เยาวชนนั้นเป็นผลของปฏิสัมพันธ์ทางครอบครัว (Family Interaction) กล่าวคือ ถ้าเด็กและเยาวชนขาดการสนับสนุนจากครอบครัวเด็กก็จะมีแนวโน้มไปสู่ความเป็น ปฏิปักษ์ต่อกฎหมาย ซึ่งเรียกว่า Law Stake in Conformity ซึ่งจะนำ เด็กไปสู่การกระทำผิดกฎหมายและการคบหาสมาคมกับผู้ที่มีความประพฤติเบี่ยงเบน (Hirschi, 1969) นอกจากนี้แล้วทฤษฎีนี้ได้อธิบายอีกว่าการกระทำผิดกฎหมายของเด็กและเยาวชนนั้นเป็นผลของความโน้มเอียงไปในทางเป็นปฏิปักษ์ต่อกฎหมาย มากกว่าความนิยมชมชอบที่จะปฏิบัติตามกฎหมาย ในขณะที่ครอบครัวมีส่วนที่จะช่วยให้เด็กและเยาวชน ปฏิบัติตามกฎหมาย แต่ถ้าครอบครัวล้มเหลวที่จะยึดเด็กและเยาวชนไว้กับครอบครัวจะทำให้เด็กและเยาวชน นั้นยังเพิ่มการคบหาสมาคมกับเด็กที่มีแบบแผนพฤติกรรมเบี่ยงเบนนอกบ้าน (Sutherland, 1978)

^๒Robert K. Merton, Social Structure and Anomie, *American Sociological Review*, Vol. 3, No. 5 (Oct., 1938), pp. 672-682.

^๓พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), *พุทธศาสนากับสังคมไทย*, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกลดคิมทอง, ๒๕๓๒), หน้า ๖๓๒.

๒.๑.๔ ทฤษฎีการขัดเกลาทงสังคม

การขัดเกลาทงสังคม (Socialization) คือกระบวนการที่สังคมหรือกลุ่มสั่งสอนโดยตรงหรือโดยอ้อมให้ ผู้ที่จะเป็นสมาชิกของกลุ่มได้เรียนรู้ และรับเอาระเบียบวิธีกฎเกณฑ์ ความประพฤติ และค่านิยมต่างๆ ที่กลุ่มได้กำหนดไว้เป็นระเบียบของความประพฤติและความสัมพันธ์ของสมาชิกของสังคมนั้น ซึ่งสมาชิกของสังคมจะต้องผ่านกระบวนการขัดเกลาทงสังคมตลอดชีวิตทั้งโดยตรงและโดยอ้อม การขัดเกลาทงสังคมนั้นอาจส่งผลให้เยาวชนกลายเป็นอาชญากรได้ โดยขึ้นอยู่กับกระบวนการขัดเกลาทงสังคมของกลุ่ม ๖ กลุ่มได้แก่ ๑) ครอบครัว หากบางครั้งพ่อแม่ไม่มีเวลามาอบรมลูกหรือทำตัวอย่างที่ไม่ดี ลูกก็จะทำตาม เช่นพ่อแม่ดื่มสุรา หรือเล่นการพนัน จะส่งผลให้เด็กทำตาม ๒) เพื่อนเป็นแรงจูงใจที่สำคัญ เพราะในวันหนึ่งเราใช้เวลาอยู่กับเพื่อนมากกว่าพ่อแม่ด้วยซ้ำ เด็กกลุ่มนี้จึงเชื่อเพื่อนมากกว่า เช่น เมื่อมีปัญหาจะปรึกษาเพื่อนเป็นคนแรก โดยไม่คำนึงว่าเพื่อนจะให้คำปรึกษาในทางที่ถูกหรือผิด ๓) ศาสนา คนทุกคนย่อมมีศาสนาอยู่ในตัว เป็นตัวที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ เพราะทุกศาสนาล้วนสอนให้ทุกคนเป็นคนดี บางคนที่ไม่ปฏิบัติตามแนวทางของศาสนาคนผู้นั้นก็จะกลายเป็นคน ที่ขาดคุณธรรม จริยธรรมและไม่ยอมรับความจริง ๔) โรงเรียน คือ สถานที่ขัดเกลานับ ๒ รองจากบ้านเพราะสามารถอบรม ให้เด็กเป็นคนที่มีระเบียบวินัยและรู้จักการให้อภัย แต่ปัญหาคือ ความไม่เข้าใจระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง บางครั้งพ่อแม่ว่าลูกเด็กกว่าผิด หรือสอนแนวทฤษฎีมากเกินไป เช่น คนที่ทำชั่วได้ดี ทำให้เด็กเกิดความสับสนและหมดศรัทธา ๕) อาชีพคนทุกคนย่อมมีอาชีพเป็นของตัวเอง เช่น ครูต้องสอนเด็กให้รู้จัก การมีเมตตา แพทย์ต้องมีจรรยาบรรณในการรักษาคนไข้ แต่บางคนไม่ได้นำความรู้ที่ตนเองเรียนมาไปใช้ประโยชน์แต่กลับไปใช้ในทางที่ผิด ๖) สื่อมวลชน เป็นสิ่งสำคัญในการขัดเกลา มีการนำเสนอหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นทางโทรทัศน์ วิทยุหรือหนังสือพิมพ์ต่างๆ โดยขึ้นอยู่กับปลูกฝังของครอบครัวด้วย

ความมุ่งหมายของการขัดเกลาทงสังคม อาจแบ่งได้เป็น ๔ ประการ คือ

๑) **ปลูกฝังระเบียบวินัย (Basic Discipline)** ระเบียบวินัยเป็นพื้นฐานของมนุษย์ในการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่กลุ่มได้กำหนดไว้ เป็นการฝึกให้มีความอดกลั้นที่จะทำ ตามความพอใจของตนเองเพื่อประโยชน์ในวันข้างหน้า เช่น เด็กไม่น้อยไม่ชอบเรียนหนังสือแต่ต้องพยายามเรียนเพราะพ่อแม่บังคับหรือเรียนเพราะอยากได้ความรู้หรือเป็นทหารต้องฝึกอย่างหนักจะได้เป็นทหารที่มีสมรรถภาพ สามารถป้องกันประเทศได้ดี เป็นต้น

๒) **ปลูกฝังความมุ่งหวัง (Aspiration)** ความมุ่งหวังช่วยให้บุคคลมีกำลังใจทำตามระเบียบวินัยต่างๆ เช่น อยากได้ปริญญา ต้องเรียนหนังสือ อยากได้เลื่อนขั้นต้องขยันทำงาน ส่วนมากมักจะมุ่งหวังในสิ่งที่สังคมยกย่องหรือถือว่าดีงาม จึงเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้คนเรามีกำลังใจหรือบังคับตัวเองให้ปฏิบัติตามระเบียบวินัยไม่ว่าจะพอใจหรือไม่ก็ตามเพื่อจะได้ในสิ่งที่ตนเองหวังไว้

๓) **สอนให้รู้จักบทบาทและทัศนคติต่างๆ (Social Roles and Supporting Attitudes)** เป็นการรู้จักแสดงบทบาทอย่างเหมาะสมตามวาระและโอกาสต่างๆ ที่เป็นเช่นนี้เพราะบทบาทของแต่ละคนมีไม่เหมือนกัน จึงควรที่จะเรียนรู้และทำตามบทบาทของตนให้ดีที่สุด เช่น นายกับลูกจ้าง นักเรียนกับครูต่างมีบทบาทต่างกันมีกฎเกณฑ์ ทำที่ บุคลิกภาพ ลักษณะต่างกันไป เช่น ครูต้องมีเมตตาอดทนต่อการดื้อรั้นของเด็ก เป็นนักเรียนต้องตั้งใจเรียนไม่เกียจคร้าน เป็นพ่อต้องเลี้ยงลูก เป็นลูกต้องเชื่อฟังพ่อแม่อบรมสั่งสอนด้วยการทำตัวให้ดีที่สุดเป็นพนักงานขับรถต้องรู้กฎจราจร เป็นนายต้องเฉลียวฉลาด รู้จักสั่งงาน เป็นต้น

๔) **สอนให้มีทักษะ (Skills)** เป็นการเตรียมบุคคลให้มีความชำนาญเฉพาะอย่าง เช่น การประกอบอาหาร การเขียนจดหมาย การใช้โทรศัพท์ การเป็นวิศวกร การเป็นแพทย์ การมีส่วนร่วมทางการ

เมือง การสั่งอาหาร เป็นต้น เพื่อสังคมจะได้รับประโยชน์จากสมาชิกในหลายๆ ด้าน เรื่องทักษะนี้เป็นสิ่งที่มี การเน้นและขัดเกลาในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นสังคมที่เจริญแล้วหรือล้าหลังก็ตาม โดยในสังคมที่ล้าหลังจะ เรียนรู้ด้วยการลอกเลียนแบบหรือสัมผัสกับชีวิตจริง เช่น ล่าสัตว์ ทอผ้า ทำนา เป็นต้น ส่วนในสังคมที่เจริญ แล้วจะสอนอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการด้วยการเรียนจากสถาบันต่าง ๆ เช่น แพทย์ วิศว ะพยาบาล จิตวิทยา ช่างกล ช่างไม้ เป็นต้น ทำให้บุคคลมีความถนัดเฉพาะอย่างในการที่จะประกอบอาชีพ หรือช่วยเหลือกันต่อไป เช่น เจ็บป่วยไปหาหมอ รถเสียต้องหาช่างแก้ไข อยากสร้างบ้านต้องหาสถาปนิก เป็นต้น หรือสอนกันเองในครอบครัว เช่น แม่สอนลูกให้ทำกับข้าว เย็บเสื้อผ้า พ่อสอนให้ซ่อมเครื่องใช้ ทำนา ทำไร่ เป็นต้น

ทฤษฎีนี้มีจุดริเริ่มการศึกษาจากความสนใจต่อปรากฏการณ์ของการเกิดโทรทัศน์และบทบาทที่มี ต่อสังคมอเมริกันเช่นเดียวกับทฤษฎีการปลูกฝัง แต่ทฤษฎีนี้ให้ความสนใจต่อการเรียนรู้ในการใช้ชีวิตใน สังคมของเด็กๆ ที่ได้รับอิทธิพลจากการเปิดรับชมเนื้อหาโทรทัศน์ เช่น ในงานวิจัยที่ศึกษาว่า “เด็กๆ เรียนรู้ใน การซื้ออย่างไร” (Ward, et al., 1977) โดยศึกษาผลจากการเปิดรับเนื้อหาโฆษณาในโทรทัศน์ งานวิจัยนี้มี ข้อเสนอแนะว่า ๑) เด็กๆ มักเปราะบางต่ออิทธิพลจากสื่อมวลชนไม่ว่าเป็นด้านความรู้ความคิดหรือ สติปัญญา ที่จะทำความเข้าใจหรือต่อต้านสิ่งที่รับรู้ซ้ำ ๆ จากสื่อมวลชน ๒) เชื่อกันว่าเนื้อหาโฆษณามักชักจูง เด็กๆ ไปสู่พฤติกรรมการบริโภคที่ไม่เหมาะสมไม่เป็นประโยชน์กับสุขภาพและ ๓) เนื้อหาในโฆษณามีพลัง อำนาจที่จะสร้างผลต่อความต้องการอยากบริโภค สร้างอารมณ์พึงพอใจรวมทั้งสร้างพฤติกรรมที่นำไปสู่การ กวนใจผู้ปกครองด้วย Meyrowitz (1985) กล่าวว่าสื่อมวลชนในปัจจุบันเป็นพลังสำคัญต่อการเรียนรู้ขัด เกลาทางสังคมของเด็กทั้งนี้เนื่องจากสื่อโทรทัศน์มีลักษณะเอื้อต่อการเรียนรู้โลกของความเป็นผู้ใหญ่ได้ น่าสนใจและมีประสิทธิภาพมากกว่าสื่อมวลชนอื่นๆ ประกอบกับเนื้อหาโทรทัศน์ในปัจจุบันนำเสนอเนื้อหา ทางสังคมของทุกเพศทุกวัยให้เรียนรู้ได้อย่างทั่วถึงง่ายๆ สะดวกสบาย ทำให้ช่วงการเรียนรู้ทางสังคมทุกช่วง อายุเกิดขึ้นได้เหมือนๆ กันพร้อมๆ กันในช่วงเวลาเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดจากวิทยานิพนธ์เรื่อง “การسابสูญของชีวิตวัยเด็ก” ของ Postman ที่ชี้ให้เห็นว่า สื่อมวลชนโทรทัศน์สร้างการเรียนรู้เกินวัยของ เด็กๆ จนแทบว่าจะไม่มีโอกาสใช้ชีวิตหรือมีความรู้สึกเป็นเด็กได้สมวัยเหมือนในอดีตที่ไม่มีสื่อโทรทัศน์

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับสุรา

ศึกษาถึงสภาพพื้นฐานของสุราอันได้แก่ ความหมายและบ่อเกิดความเป็นมาของสุรา ดังมี รายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๒.๑ ความหมายของสุรา

ในมุมของพระพุทธศาสนานั้น มีปรากฏว่า สุราเมรัยคือ สุราเมรัยคือวัตถุที่ทำให้ผู้ใดดื่มแล้วเสีย จิตก่อให้เกิดความประมาทพลาดพลั้งแก่ชีวิตของตนและส่วนรวม สามารถที่จะทำอันตรายให้แก่บุคคลอื่น ได้โดยไร้สติ ดังความในอรรถกถาปรหมัตตโชติกาวา

ที่ตั้งแห่งความประมาท คือการดื่มของเมา คือสุราเมรัย ที่กล่าวไว้ก่อนแล้ว ก็เพราะเหตุที่ผู้ดื่ม ของเมาย่อมไม่รู้จักรถรถ ไม่รู้ธรรม ย่อมทำอันตรายแก่มารดา ทำอันตรายแก่บิดา แม้แต่พระพุทธเจ้า และ สาวกของพระตถาคต ย่อมได้รับการติเตียนในปัจจุบัน ประสพทุกข์ในภพเบื้องหน้า และประสพกับความ เป็นบ้าในภาพต่อไป^๔

^๔ ขุ.ขุ.อ. (บาลี) ๑๖/๑๙๑.

จากความหมายของสุราที่กล่าวมาแล้วนั้น ทำให้เราทราบว่า สุราเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดสิ่งที่เป็นอัมภมคกับชีวิต ก่อให้เกิดความทุกข์แก่ผู้ดื่มเอง และบุคคลที่อยู่ใกล้เคียง ไม่ว่าจะเป็นบิดามารดา แม้แต่พระพุทธรูปศาสนาก็จะได้รับความเสียหายด้วย ในพระวินัย พระพุทธองค์ก็ได้ตรัสปรามพระภิกษุไม่ให้ยุ่งเกี่ยวกับสุรา ตั้งแต่เริ่มหมักต้องเป็นต้นไป ดังคำว่า เหล้าดิบคือสุราอันแรกใดเขากระทำ สีดำสีแดงตั้งทำนบกพิราบ ตั้งหาเป็นสุราน้ำเมาไม่ ภิกษุไม่ควรจะดื่มกิน^๕

ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาได้แบ่งประเภทของสุราไว้ ๓ ประเภท คือ สุราเมรัยและมัชชะดังนี้

ก. สุรา คือเหล้าที่ได้จากการกลั่นล้วนๆ มี ๕ ประการด้วยกัน คือสุราที่ทำด้วยแป้ง สุราที่ทำด้วยขนม สุราที่ทำด้วยข้าวสุก สุราที่หมักสำเหล้า สุราที่ผสมด้วยเครื่องปรุง

๑. สุราที่ทำด้วยแป้ง ได้แก่สุราที่ได้ใส่แป้งลงไปในภาชนะ แล้วเติมน้ำพอเหมาะแก่แป้งนั้น ขยำทำการต้มกลั่น (ปิฏจสุรา)

๒. สุราที่ทำด้วยขนม สุราที่ใส่ขนมลงไปในภาชนะ แล้วเติมน้ำพอเหมาะแก่ขนมนั้น ขยำ ทำการต้มกลั่น (ปฐสุรา)

๓. สุราที่ทำด้วยข้าวสุก ได้แก่สุราที่ใส่ข้าวสุกแล้วเติมน้ำพอเหมาะ (โพนสุรา)

๔. สุราที่ทำด้วยสำเหล้า ได้แก่สุราใส่แป้งเชื้อหรือแป้งเหล้าปรุง (กณณปุกขิตสุรา)

๕. สุราที่ผสมด้วยเครื่องปรุง ได้แก่สุราที่ผสมด้วยเครื่องปรุงต่างๆ มีผลสมไทย และเมล็ดพันธุ์ผักกาด เป็นต้น (สมการสยุตต)^๖

ข. เมรัย คือน้ำเมาน้ำที่ได้จากการหมัก หรือการแช่น้ำที่ยังไม่ได้กลั่น มี ๕ ชนิด คือ น้ำดอกไม้ น้ำดองผลไม้ น้ำดองน้ำผึ้ง น้ำดองน้ำอ้อยบ น้ำดองที่ผสมด้วยเครื่องปรุง

๑. น้ำดองดอกไม้ ได้แก่น้ำปรุงด้วยรสมะฟาง ตาล และมะพร้าว เป็นต้น ที่หมักไว้นาน (ปุปผาสโว)

๒. น้ำดองผลไม้ ได้แก่ดองที่ขยำผลองุ่น และขนุนเป็นต้น ปรุงด้วยรสผลองุ่นเป็นต้นเหล่านี้นั้นหมักไว้นาน (ผลาสโว)

๓. น้ำดองน้ำหวาน ได้แก่ น้ำดองที่ปรุงด้วยรสชาติขององุ่นทั้งหวานหลาย หรือปรุงด้วยน้ำแห่งแมลงผึ้งที่หมักไว้นาน (มธวาสโว)

๔. น้ำดองน้ำอ้อย ได้แก่รสน้ำอ้อยบ ที่หมักไว้นาน (คุราสโว)

๕. น้ำดองผสมเครื่องปรุง ได้แก่ รสเครื่องปรุงต่างๆ มีสมไทย มะขามป้อม และของเผ็ดเป็นต้น ที่หมักไว้นาน (สมการสยุตตาส)

อีกนัยหนึ่ง พระภิกษุจารย์แสดงเมรัยไว้ เป็น ๔ ชนิด คือ

๑. น้ำดอกไม้ (ปุปผาสโว)

๒. น้ำดองผลไม้ (ผลาสโว)

๓. น้ำดองน้ำหวาน (มธวาสโว)

๔. น้ำดองน้ำอ้อย (คุราสโว)

ค. มัชชะ คือของเมา หรือของมีนเมา สิ่งของที่ทำให้ผู้เสพเข้าไปแล้วมีนเมา เรียกตามภาษาที่ใช้ในปัจจุบันว่า “ยาเสพติด” และคำว่ามัชชะ มี ๒ ประเภทคือ ประเภทที่ถูกกฎหมาย ได้แก่ สุราเมรัยและประเภทที่ผิดกฎหมาย คือ เฮโรอิน ผีน กัญชา ยาบ้า ใบกระท่อมและสารเสพติดประเภทต่างๆที่ระบุไว้ในกฎหมาย เป็นต้น ไม่ว่าเพราะจะผิดกฎหมายหรือถูกกฎหมายต่างก็เป็นมัชชะทั้งนั้น เพราะเป็นที่ตั้งแห่ง

^๕แผนกตำรา กองวิชาการ สภามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย, **ธรรมสมบัติ หมวดที่ ๒ สังคัตติกา**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๕๒.

^๖ช.ช.อ.(บาลี) ๑๖/๖๖

ความประมาท หรือว่าแม้ของอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นที่ตั้งแห่งความเมาคนดื่มแล้วเมา เรียกว่า มัชชะ เหมือนกัน ในปัจจุบันมัชชะที่เป็นยาเสพติดที่ผิดกฎหมายได้มีการพัฒนาการผลิออกมาหลายรูปแบบ หลากหลายชนิดจนนับไม่ได้ และล้วนแล้วทำให้ผู้เสพมันเมาก็ถือว่ามัชชะทั้งนั้น อีกทั้งมีการพัฒนาในด้าน รูปแบบการเสพย์ นอกจาก กิน ดื่ม แล้วยังเป็นการสูบ ฉีดเข้าเส้นเลือด ดมเป็นสติเกอร์ ติดใต้ลิ้นให้ซึมซับ ผ่านเข้าไปหรืออม เป็นต้น

มนันญา ภูแก้ว^๗ ได้ให้ความหมายของคำว่า “สุรา” ไว้ว่า คำว่า “สุรา” หรือที่รู้จักกันดีทั่วไปว่า เหล้า เป็นเครื่องดื่มยอดนิยมของมนุษย์มาช้านานแล้ว มนุษย์ดื่มเหล้างานรื่นเริงต่างๆ มาตั้งแต่สมัยโบราณ และเรียนรู้ที่จะ “เมา” กันตั้งแต่เริ่มมีอารยธรรมเลยทีเดียวบันทึกที่มีข้อมูลเก่าแก่ที่ระบุว่ามนุษย์รู้จักผลิต เหล้าตั้งแต่สมัยสุเมเรียนหรืออาจก่อนเวลานั้น แต่ก็ไม่มีหลักฐานปรากฏ และเหล้าชนิดแรกที่มีมนุษย์ผลิตก็คือ เบียร์ ซึ่งเชื่อว่าเกิดจากความบังเอิญที่การจัดเก็บผลิตผลทางการเกษตรในยุคนั้นยังไม่ดีนัก จึงทำให้ธัญพืช เช่นข้าว บาเลย์และข้าวสาลีที่เก็บเกี่ยวมากองรวมกันไว้ ได้รับความชื้นจากอากาศทำให้เกิด “การหมัก” โดยเชื้อจุลินทรีย์จนมีแอลกอฮอล์เกิดขึ้น ได้ข้าวที่มีกลิ่น มีรสเป็นที่ถูกปากถูกคอของบรรพบุรุษของเราอย่างมาก กรรมวิธีในการผลิตก็มีการถ่ายทอดกันมาและมีการพัฒนากันต่อมา อย่างไรก็ตาม นักวิทยาศาสตร์ เชื่อกันว่า มนุษย์รู้จักการ “กิน” หรืออย่างน้อยที่สุดก็รู้จัก “ความสุขในการกิน” แอลกอฮอล์มาก่อนจะมีอารยธรรมเสียอีก มนุษย์ในสมัยโบราณอาจมีโอกาสดื่มรสแอลกอฮอล์จากผลไม้ที่สุกงอมที่มีจุลินทรีย์อาศัยอยู่ตามธรรมชาติ ซึ่งสามารถหมักจนเกิดเป็นแอลกอฮอล์ได้ ผลไม้ที่สุกงอมที่ผ่านจากการหมักนี้เต็มไปด้วย น้ำตาล แอลกอฮอล์ และจุลินทรีย์ เป็นแหล่งพลังงานชั้นยอดจึงดึงดูดสัตว์หลายชนิดเช่น แมลงหวี่ นก ลิง และ น่าจะรวมทั้งมนุษย์ด้วย

จากความหมายของสุราตามนัยพระพุทธศาสนาที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ทำให้ทราบว่า เหล้าที่หมัก มาทำมาจากแป้งต้มและกลั่นมีฤทธิ์ทำเมา ชื่อว่า “สุรา” ส่วนเมรัย คือเหล้าที่หมักจากผลไม้ ทั้งสุราและ เมรัยล้วนเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้ดื่มเข้าไปแล้วขาดสติ สามารถที่จะทำกิจอันไม่พึงปรารถนา เป็นต้นว่า ทำร้ายบุพการี หรือก่อโทษให้เกิดขึ้นแก่ตนเอง ซึ่งท่านเรียกว่าเป็นความประมาทนั่นเอง

ในพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๙๓ ได้กำหนดความหมายของสุราไว้ว่า “สุรา หมายความว่าความรวมถึง วัตถุทั้งหลายหรือของผสมที่มีแอลกอฮอล์ ซึ่งสามารถดื่มกินได้ เช่นเดียวกับน้ำสุรา”

จากความหมายของสุราที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปได้ว่า สุรานั้นหมายรวมทั้งสุราที่กลั่นแล้ว และยังไม่ได้กลั่น ซึ่งมีดีกรีหรือแรงแอลกอฮอล์ ตั้งแต่ ๐.๕ ดีกรี ถึง ๘๐ ดีกรี อันมีผลทำให้ผู้บริโภค เกิดความมึนเมาอันเป็นเครื่องทำลายสติอ่อนกำลัง และยังก่อให้เกิดผลกระทบต่อบุคคลและสังคม เช่น การก่อให้เกิดโรคต่าง ๆ มากกว่า ๖๐ โรค เช่น โรคมะเร็ง ตับ โรคหัวใจ โรคเกี่ยวกับสมอง และยัง ก่อให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพจิตทั้งตนเองและสังคม

๒.๒.๒ ประเภทและชนิดของสุรา

พระราชบัญญัติสุรา ๒๔๙๓ ได้ให้คำจำกัดความของสุราและสุรากลับซึ่งพอจะอนุมานได้ว่ามีการ แบ่งประเภทของสุราไว้ ๒ ประเภท คือ

“สุราแช่” หมายความว่า สุราไม่ได้กลั่น และหมายความว่าความรวมถึงสุราแช่ที่ได้ผสมกับสุราที่แช่ แล้วแต่มีแรงแอลกอฮอล์ไม่เกินกว่าสิบห้าดีกรีด้วย

^๗มนันญา ภูแก้ว, “รู้เพื่อเรื่องแอลกอฮอล์(ตอนที่๑),” <https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=1512>, เข้าถึง วันที่ ๓ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๕๙.

“สุรากลั่น” หมายความว่า สุราได้กลั่นแล้วและได้หมายความว่ารวมถึงสุรากลั่นที่ได้ผสมกับสุราแช่แล้ว แต่มีแรงแอลกอฮอล์เกินกว่าสิบห้าดีกรีด้วย

นอกจากนี้ยังได้กำหนดชนิดของสุรากลั่นเป็น ๕ ชนิดตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ ๔๖ แห่งพระราชบัญญัติ พ.ศ. ๒๔๙๓ และกฎกระทรวงเรื่องกำหนดชนิดของสุราและอัตราภาษี พ.ศ. ๒๕๔๖ ดังนี้ (๑) ชนิดสุราสามทับคือสุรากลั่นที่มีแรงแอลกอฮอล์ตั้งแต่ ๘๐ ดีกรีขึ้นไป (๒) ชนิดสุราขาว คือสุรากลั่นที่ปราศจากเครื่องย้อมหรือสิ่งที่มีสีผสมแต่มีแรงแอลกอฮอล์ต่ำกว่า ๘๐ ดีกรี (๓) คือชนิดของสุราผสม คือสุรากลั่นที่ใช้สุราขาวหรือสุราสามทับปรุงแต่ง มีแรงแอลกอฮอล์ต่ำกว่า ๘๐ ดีกรี (๔) ชนิดสุราปรุงพิเศษ คือสุรากลั่นที่ทำขึ้นโดยใช้กรรมวิธีพิเศษ มีแรงแอลกอฮอล์ต่ำกว่า ๘๐ ดีกรี (๕) ชนิดสุราพิเศษ คือสุรากลั่นที่ทำขึ้นโดยใช้กรรมวิธีพิเศษ มีแอลกอฮอล์ต่ำกว่า ๘๐ ดีกรี แบ่งเป็น ๒ ประเภทคือ ประเภทวิสกี้ บรั่นดี รัม ยิน หรือสุราแบบต่างประเทศอย่างอื่น และประเภทเกาหลีเยี่ยงซุน บุนกอลวันที หรือสุราแบบจีนอย่างอื่น

สำหรับสุราแช่ได้กำหนดชนิดไว้ในกฎหมายกระทรวง เรื่องกำหนดชนิดของสุรา และอัตราภาษีสุรา พ.ศ. ๒๕๔๖ ลงวันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๔๖ แห่งพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๙๓ กล่าวถึงสุราแช่ไว้ ๔ ชนิด ได้แก่ เบียร์ ไวน์ และสปาร์กกิ้งไวน์ ที่ทำจากองุ่น สุราแช่พื้นเมือง (อุ สาโท น้ำตาลสุรานั้นเป็นกรรมวิธีเกิดจากการหมักดองด้วยผลไม้บาง ข้าวสุกบ้าง มีรสชาติทำให้ผู้ดื่มเข้าไปเกิดการมีเมา) และสุราอื่นๆ^๔

๒.๒.๓ ความเป็นมาของสุรา

สุราหรือเหล้า สุรานั้นเป็นเครื่องดื่มที่มีมาแต่โบราณกาลตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์ มนุษย์เราได้เรียนรู้มาจากสัตว์ในป่าโดยบังเอิญ คือในสมัยนั้นมีป่าใหญ่แห่งหนึ่งมีต้นไม้ใหญ่ แผ่กิ่งก้านสาขาปกคลุมไปทั่ว และบริเวณนั้นก็ร่มเย็นทำให้สัตว์ป่าต่าง ๆ แล้วยังมีสัตว์จำพวกกินพืชและผลไม้เป็นอาหาร เช่น ลิง กวาง ชะนี ค่าง ช้าง หมี เป็นต้น ต่างก็พากันใช้เป็นที่พักผ่อนและหาอาหารกิน เนื่องจากบริเวณนี้มีผลไม้ต่าง ๆ นานาชนิด เช่น กล้วย ลูกหว้า มะปราง มะม่วงป่า เป็นต้น บรรดาสัตว์ที่ซุกซนและชอบแหย่สัตว์จำพวกต่างๆ ก็คือ ลิง ซึ่งชอบปลิดลูกไม้ขว้างปากันเอง หรือสัตว์ป่าอื่น ๆ เสมอจนกระทั่งผลไม้ต่าง ๆ เกือบกลาดโคลนไม้และตามค้ำคืบ นอกจากนั้นบางทีก็คาบผลไม้ไปกินและทิ้งเมล็ดไว้ตกเกลื่อนกลาด ผลไม้ที่แก่งอมคาค้น บางกิ่งก็ตกลงเองค้างอยู่บนโคนของต้นไม้แล้วหล่นอยู่ ครั้นเวลาล่วงเลยไปหลายวัน ผลไม้ซึ่งถูกหมักขึ้นโดยธรรมชาติ เนื่องจากน้ำตาลในผลไม้ได้กลายเป็นแอลกอฮอล์ ส่งกลิ่นไปทั่วบริเวณนั้น และเกิดเป็นเหล้าขึ้นเอง บรรดาสัตว์ต่างๆ เช่น ลิง นก เป็นต้น ได้กลิ่นหอมก็พากันมากินเหล้าธรรมชาติที่ค้ำคืบต้นไม้ และเกิดอาการเมามาขึ้น และเหตุนี้เองจึงเป็นที่มาของเหล้า ในตำนานที่เกิดของสุราเมรัยทางพระพุทธศาสนาปรากฏในกัมมชาดก พูดถึงตำนานของสุราที่ว่าด้วยสุรา-วารุณี สรูปใจความได้ดังนี้ สุราก็คือ เมรัย กิตี เป็นเครื่องดื่มที่เรียกว่า สุรา เพราะนายพรานป่าคนหนึ่งชื่อว่า สุระ เป็นคนค้นพบชนิดหนึ่ง ได้เข้าไปในป่าเพื่อหาของใช้ที่ป่ามีต้นไม้ต้นหนึ่งมีลักษณะสามง่าม ในระหว่างสามง่ามของต้นไม้มีบ่อน้ำกว้างประมาณตุ่มน้ำ และบ่อน้ำนั้นเต็มไปด้วยน้ำเมื่อมีฝนตกลงมา บริเวณนั้นก็มีต้นสมอ มะขามป้อม กอปรึก ข้าวสาทิบ้างเกิดขึ้นบริเวณใกล้ ๆ บ่อ นกทั้งหลายได้คาบผลไม้ต่าง ๆ เหล่านั้นตกลงไปบนสามง่ามนั้น เมื่อบ่อน้ำนั้นถูกแสงอาทิตย์แผดเผานานวันเข้าน้ำนั้นก็กลายเป็นสีแดง เมื่อฝูงนกกระหายน้ำต่างพากันดื่มกินและกลืนตกลงที่โคนต้นไม้ต้นนั้น หลบอยู่สักครู่ก็บินต่อไป พรานป่าเห็นเหตุการณ์นั้นแล้วจึงคิดว่าบ่อน้ำมีพิษ นกเหล่านี้ต้องตาย แต่สัตว์เหล่านั้นมีนางครุหนึ่งก็จากไป น้ำนี้ต้องไม่มีพิษแน่ จึงตมน้ำนั้นบ้าง จากนั้นเขาก็มีอาการ

^๔ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๒๐๗.

แถบในยุโรปตะวันออก และรุ่งโรจน์มีชื่อเสียงในประเทศรัสเซีย ในศตวรรษที่ ๑๔ เมื่อพุทธศักราชอาณาจักรเดินทางไปสู่มอสโก มีการต้อนรับด้วยเครื่องดีมวอดก้าจากนั้นวอดก้าก็ได้รับการยกระดับขึ้นเป็นเครื่องดื่มประจำชาติของรัสเซีย ซึ่งต่อมาผลิตเพื่อออกขายด้วย ผู้รับซื้อเป็นชาติแรกคือ ประเทศสวีเดนมีการเซ็นสัญญาซื้อขายใน ค.ศ. ๑๕๐๕ หลักฐานที่แน่นอนได้ว่ามีมาตั้งแต่เมื่อไรหากจะสันนิษฐานน่าจะมาจากพิธีกรรมทางศาสนาที่ติดมากับลัทธิความเชื่อต่างชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวฮินดูที่มาค้าขายกับประเทศไทย โดยมีการกล่าวถึงตำนานกวนสมุทธรจนได้น้ำอมฤต สำหรับหลักฐานที่เก่าแก่ที่สุดสำหรับประเทศไทย น่าจะเป็นการจารึกภาษาเขมรที่พบที่ปราสาทพนมรุ้ง โดยมีอายุระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘ กล่าวถึงสุรว่า เป็นหนึ่งในบรรดาเครื่องบวงสรวงเทพเจ้า

พระไพศาล วิสาโร^{๑๐} ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับสุราในประเทศไทยไว้ว่า สุรที่ปรากฏอยู่ในลุ่มน้ำเจ้าพระยานี้น่าจะเริ่มเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมทางศาสนาพิธีกรรมเกี่ยวกับความเชื่อ ของคนพื้นเมืองซึ่งน่าจะมีสาเหตุมาจาก

๑. เพื่อเซ่นสังเวยสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สังคมไทยก่อนที่จะพระพุทธศาสนาจะแพร่เข้ามา ได้รับอิทธิพลเป็นอย่างมากจากลัทธิพราหมณ์ที่ถือผีและศาสนาพราหมณ์ ดังนั้นจึงนิยมใช้สุราเอนสังเวยเพราะเชื่อว่าทั้งผีและเทวดานั้นชอบสุรา

๒. เพื่อให้เกิดภาวะทางจิตแบบเนื้อสัมผัส การมีสุรามีผลต่อจิตสำนึก อารมณ์และความรับรู้ ทำให้ผู้บริโภคขณะที่มีเมามีสภาพประหนึ่งประสภาวะลึกลับทางจิตวิญญาณ นอกจากเชื่อกันว่า ในภาวะดังกล่าวผู้ประกอบพิธีสามารถติดต่อกับเทพหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้แล้ว ยังอาจทำให้เกิดฤทธิ์เกิดฌานอีกด้วย

๓. เพื่อความเป็นสิริมงคลสิ่งใด ความเชื่อที่ว่าผีและเทวดาชอบสุรา ทำให้เกิดทัศนคติที่ว่า ประกอบนอกจากนั้นเรื่องของสุราความกะเหวียง สุราที่เกิดจากยอดข้าว สุราที่ทำจากยอดข้าวจะปัดรับการยกย่องและใช้เป็นส่วนประกอบมาจานสิริมงคลของสุรายังอาจเนื่องมาจากการมีกำเนิดจากข้าว ในสังคมที่ถือว่าข้าวเป็นของสูง เช่น วัฒนธรรมสำคัญในงานประเพณีและพิธีกรรมที่สำคัญทุกงาน

สรุปได้ว่า สุราที่เราเห็นได้อย่างเด่นชัดว่า น่าจะมาจากกระแสดั้งประเทศที่ลัทธิไหลเข้ามาสู่ประเทศไทยในช่วงรอยต่อระหว่างความเจริญทางวัฒนธรรมในรัชกาล ๓ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ที่มีการเชื่อมสัมพันธภาพกับต่างประเทศ โดยเห็นได้จากการที่รัฐได้ออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสุราไม่ว่าจะเป็นการตราพระราชบัญญัติการเก็บภาษีโรงกลั่น การเก็บภาษีนำเข้าสุรา เป็นต้น

๒.๒.๔ พัฒนาการเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศไทย

การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สมัยโบราณและรู้จักในรูปแบบของการดื่มสุราตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ในจารึกเป็นภาษาเขมรของไทยมีมาตั้งแต่พบที่ปราสาทหินพนมรุ้งซึ่งตั้งอยู่บนยอดเขาพนมรุ้งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย โดยมีอายุระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๖ - ๑๘ ซึ่งสามารถทราบได้จากศักราชปรากฏอยู่บนจากจารึกหรือลักษณะอักษรที่ใช้จารึกซึ่งเนื้อความบางส่วนที่ได้กล่าวถึงสุราในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา^{๑๑}

หลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรเกี่ยวกับสุราเริ่มปรากฏให้เห็นชัด ตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นต้นมาเริ่มมีการกล่าวถึงระบบในระบอบส่วยอากรซึ่งสมัยสุโขทัยนั้นผู้ปกครองหรือรัฐจะได้รับผลประโยชน์จากการ

^{๑๐}พระไพศาล วิสาโร, *ประวัติศาสตร์บริโภคสุราในประเทศไทย*, (กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการระบอบวิชาแห่งชาติ สถาบันวิจัยสาธาณสุขไทย มูลนิธิสาธาณสุขแห่งชาติ, ๒๕๓๖), หน้า ๗-๘.

^{๑๑}มนัญญา ภูแก้ว, “รู้เพื่อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์” (ตอนที่ ๑), หน้า ๕.

ส่งส่วยและได้เกณฑ์แรงงานมาใช้เป็นครั้งหรือยามเกิดศึกสงคราม ซึ่งถือได้ว่าเป็นการเก็บภาษีอย่างหนึ่ง ซึ่งต่อมาการผลิตสุราได้เป็นแหล่งรายได้ของรัฐไทยมาโดยตลอด อีกทั้งการผลิตสุราหรือเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ของไทยในอดีต ได้ปล่อยให้ไปอย่างเสรี โดยมิได้แทรกแซงใดๆ จากภาครัฐ จนถึงสมัยพระเจ้าปราสาททองจึงมีการเก็บอากรสุรา ทั้งจากผู้ผลิตและผู้ขาย ต่อมาในสมัยพระนารายณ์มีการกำหนดอากรสุรา การเก็บอากรโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐจึงทำได้ไม่ทั่วถึง รายได้ไม่มากพอ เมื่อถึงสมัยอยุธยาตอนปลายจึงเกิดระบบภาษีนายอากรขึ้น คือให้เอกชนประมูลสิทธิในการผูกขาดการเก็บภาษีอากรสุราเป็นรายปีตามอัตราที่กำหนดไว้

สำหรับการผูกขาดอากรสุรานั้นเริ่มในสมัยพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกดั่งปรากฏในบัญชีตราสามดวง มีการกำหนดกฎหมายเรื่องน้ำสุรา พ.ศ. ๒๓๒๙ ห้ามราษฎรต้มกลั่นสุราโดยไม่ได้รับอนุญาตเพื่อการจัดเก็บรายได้ให้แก่รัฐและการปราบปรามสุราเถื่อน โดยให้เอกชนประมูลผูกขาดการผลิต จำหน่ายและการเก็บอากรภาษี นอกจากจะมีรายได้จากการเก็บภาษีอากรผู้ผลิตและจำหน่ายแล้ว ยังผลิตและจำหน่ายเองได้ด้วย แต่นายอากรเอกชนก็ต้องแบกรับภาระการปราบปรามสุราเถื่อนแทนรัฐเนื่องจากประโยชน์ของนายอากรภาษีจึงต้องปราบปรามการลักลอบการต้มเหล้าเถื่อน

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๑ มีการสร้างโรงงานสุราบางยี่ขัน ซึ่งเป็นโรงต้มกลั่นสุราของรัฐบาลเป็นแห่งแรกขึ้นและนับตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๒ เป็นต้นมาการเก็บอากรสุราถวายเป็นรายได้ที่สำคัญส่วนหนึ่งของประเทศ ต่อมาในรัชกาลที่ ๓ ทรงประกาศยกเลิกอากรฝิ่น เพราะทรงเห็นว่าฝิ่นเป็นสิ่งชั่วร้าย แม้เห็นโทษสุราเช่นกัน แต่ก็คงอากรสุราไว้เพื่อเป็นรายได้แผ่นดิน นโยบายที่ถือว่ารายได้แผ่นดินเป็นสิ่งสำคัญกว่าการควบคุมการบริโภคสุราได้รับการถ่ายทอดในสมัยต่อมา พอมาถึงรัชกาลที่ ๕ การส่งเสริมอบายมุขเป็นสำคัญเพราะต้องทำรายได้ให้แก่แผ่นดิน และเพื่อแรงงานกุลิฉินไว้ในไทย ไม่ให้ไปเป็นแรงงานสิงคโปร์ โดยเปิดโอกาสให้กุลิฉินบริโภคสุราเต็มที่ ในปี พ.ศ. ๒๔๓๘ รายได้จากฝิ่น บ่อน เบียร์สุรา หวย มีสัดส่วนร้อยละ ๕๐.๖๔ ของรายได้แผ่นดิน

ในปลายรัชกาลที่ ๖ พ.ศ. ๒๔๕๒ รัฐบาลเริ่มใช้นโยบายใหม่คือ ยกเลิกการให้สิทธิผูกขาดแก่นายอากรโดยรัฐจัดเก็บภาษีสุราเอง เพราะเหตุว่าระยะหลังนายอากรไม่ส่งเงินให้รัฐตามจำนวนเงินที่ประมูลได้โดยตกจาก ๔.๔๙ ล้านบาท ใน พ.ศ. ๒๔๔๗ เป็น ๓.๒๑ ล้านบาทใน พ.ศ. ๒๔๕๑ แต่ในวิธีใหม่นี้รัฐได้เก็บภาษีสุราเป็นมณฑล โดยให้เสนาสมุหเทศาภิบาลเป็นผู้อำนวยการทั้งในด้านการจัดเก็บภาษีและการออกใบอนุญาตต้มกลั่นสุรา อีกทั้งกระทรวงมหาดไทยถึงกับมีคำสั่งให้สมุหเทศาภิบาลทุกมณฑลต้องแจ้งรายได้ภาษีสุรา และจำนวนสุราที่ขายในทุกท้องที่ไปให้กระทรวงมหาดไทยตรวจสอบ ถ้าปรากฏว่าภูมิภาคใดมีการจ่ายสุราตกต่ำ หัวหน้าบริหารในส่วนราชการนั้นกับเจ้าหน้าที่ภาษีสุราต้องแจ้งเหตุจนเป็นที่พอใจและต้องแก้ไขอย่างรีบด่วน ทางด้านกระทรวงการคลังก็พยายามสนับสนุนการขายด้วยการให้รางวัลแก่ผู้ขายส่งที่สามารถขายสุราเกินสัญญา และให้รางวัลแก่กำนันผู้ใหญ่บ้านที่สามารถทำให้การขายสุราในท้องถิ่นประสบผล รวมทั้งสามารถปราบปรามสุราผิดกฎหมายได้ นอกจากนี้ยังสนับสนุนบุคคลที่มีอิทธิพลตามท้องถิ่นต่าง ๆ เข้ามารับอนุญาตต้มกลั่นเพื่อเป็นการส่งเสริมการขายสุราของโรงกลั่นนั้นๆ และเพื่อปราบปรามสุราเถื่อน ทำให้สุราแพร่ไปไกลมากขึ้น ราษฎรซื้อสุราได้สะดวกขึ้น ปรากฏว่าปีแรก สุราขายดีมาก บางมณฑลมีสุราไม่พอขาย ในรัชกาลที่ ๗ กรมสรรพสามิตได้เริ่มการผลิตใน พ.ศ. ๒๔๗๐ ณ โรงงานที่บางยี่ขัน (ก่อน พ.ศ. ๒๔๗๐ การผลิตสุราที่โรงงานบางยี่ขันดำเนินการโดยเอกชน โดยมีกรมสรรพสามิตเป็นผู้ดูแลและจัดให้มีการประมูล) มียอดจำหน่ายสูงขึ้นเรื่อยๆ ดังนั้นเป็นต้นมาการบริโภคสุราที่ผลิตโดยรัฐเพิ่มขึ้นจนถึงปัจจุบัน

๒.๒.๕ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสุราในประเทศไทย

ในปัจจุบันรัฐบาลจะขึ้นภาษีสรรพสามิตสุราและเบียร์มากขึ้นก็ตาม ประชาชนก็ยังนิยมบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เช่นเดิม โดยเฉพาะเบียร์และเหล้าขาว รัฐบาลและกรมสรรพสามิตต่างระบุว่า ต้องการหาเงินเข้ารัฐ แต่ไม่เลือกขึ้นภาษีการผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ได้ส่วนแบ่งรายได้เงินภาษีซึ่งมีส่วนแบ่งรายได้ภาษีเพียง ๘% เต็มเพดานที่ ๔๐๐ บาท ต่อลิตร แอลกอฮอล์บริสุทธิ์ มาตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๔๖ และขึ้นอัตราภาษีสุราปรุงพิเศษ (แม็โฆง) ซึ่งมีส่วนแบ่งรายได้ภาษีเพียง ๐.๒ % เต็มเพดานเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๘ แต่ในปี ๒๕๕๒ กลับยังขึ้นภาษีเบียร์ และเหล้าขาวไม่เต็มเพดาน ทั้งที่เบียร์ส่วนแบ่งรายได้ภาษี ๕๙% และเหล้าได้ส่วนแบ่ง ๑๓% โดยขึ้นภาษีเบียร์ครั้งสุดท้าย เป็น ๕๕% เมื่อปี ๒๕๔๔ และเหล้าขาวเก็บที่อัตรา ๑๐๐ บาทต่อลิตรแอลกอฮอล์บริสุทธิ์ ตั้งแต่ปี ๒๕๓๕ และขึ้นเป็น ๑๑๐ บาทเมื่อ ปี ๒๕๕๐

หากดูตามโครงสร้างรายรับสรรพสามิตสุราของประเทศไทยเมื่อปี ๒๕๕๑ รัฐได้ภาษีสรรพสามิตยอรวม ๙๐,๑๘๘ ล้านบาท อันดับ ๑ คือ เบียร์ ๕๓,๓๖๙ บาทคิดเป็น ๕๙% เหล้าขาว ๑๑,๖๐๕ ล้านบาท คิดเป็น ๑๓% สุราผสม ๙๐๒๐ ล้านบาทคิดเป็น ๑๐% สุรานำเข้า ๗,๕๘๙ ล้านบาทคิดเป็น ๘.๔% สุราพิเศษ (ครอบคลุมบรันดี) ๖,๑๕๑ ล้านบาท คิดเป็น ๖.๘๕% สุราปรุงพิเศษ ๑๔๘ ล้านบาท คิดเป็น ๐.๒% และคาดว่าหลังการขึ้นภาษีครั้งล่าสุด คนไทยก็ยังนิยมบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

เนื่องจากสุราก่อให้เกิดโทษภัยนานาประการ อันมีผลกระทบต่องสังคมไทยมานานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รัฐแต่ละยุคต่างก็ได้กำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับสุราขึ้นในประเทศไทยโดยงานวิจัยเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยต้องการชี้ให้เห็นกฎหมายที่รัฐออกมาเกี่ยวกับสุรา เพื่อให้ทราบถึงวิวัฒนาการของสุราที่มีผลกระทบกับสังคมไทย ดังนี้

๑) พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๙๓^{๑๒}

มาตรา ๒๓ ห้ามมิให้ผู้ได้รับใบอนุญาตขายสุราประเภทที่ ๓ ถึงประเภทที่ ๗ ทำการเปลี่ยนแปลงสุรา โดยเอาสุราอื่นใด หรือน้ำ หรือของเหลว หรือวัตถุอื่นใดเจือปนลง หรือเปลี่ยนแปลงภาชนะบรรจุสุรา เว้นแต่ผู้ซื้อได้ร้องขอให้เปลี่ยนแปลงสุราเพื่อดื่มในขณะนั้น ถ้าปรากฏสุราที่มีอยู่ในความครอบครองของผู้ได้รับใบอนุญาต ดังกล่าวในวรรคก่อนเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่น ซึ่งมีได้เป็นไปตามธรรมชาติ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นทำการเปลี่ยนแปลงสุรา

มาตรา ๓๘ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๒๓ มีความผิดต้องวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท จากพระราชบัญญัติที่กล่าวมานั้น ต้องการกำหนดขอบเขตใบอนุญาตผลของการผลิตสุราทั้งการขอใบอนุญาตผลิต การขนานเข้า การจำหน่าย ต้องได้รับใบอนุญาตจากรัฐก่อน ดังความในมาตรา ดังหนึ่งเป็นจำนวนตั้งแต่สิบลิตรขึ้นไป ประเภทที่ครั้ง๒ สำหรับการขายสุราทุกชนิด ครั้งหนึ่งเป็นจำนวนตั้งแต่สิบลิตรขึ้นไป ประเภทที่ ๓ สำหรับการขายสุราทุกชนิด ครั้งหนึ่งเป็นจำนวนที่ต่ำกว่าสิบลิตร ประเภทที่ ๔ สำหรับการขายสุราที่ทำในราชอาณาจักร ครั้งหนึ่งเป็นจำนวนกว่าสิบลิตร ประเภทที่ ๕ สำหรับการขายสุราทุกชนิด ครั้งหนึ่งเป็นจำนวนต่ำกว่าสิบลิตรเพื่อดื่ม ณ สถานที่เป็นการชั่วคราวไม่เกินสิบวัน ประเภทที่ ๖ สำหรับการขายในพระราชอาณาจักร ครั้งหนึ่งเป็นจำนวนที่ต่ำกว่าสิบลิตรเพื่อดื่ม ณ สถานที่ขายชั่วคราวไม่เกินสิบวัน ประเภทที่ ๗ สำหรับหรือขายสุรา ครั้งหนึ่งเป็นจำนวนต่ำกว่าสิบลิตร เพื่อดื่มภายในสมาคมหรือตามสโมสร

และมีบทกำหนดโทษตามความในมาตรา ๔๐ ทวิ ว่า ผู้ได้รับใบอนุญาตขายสุราทำการขายสุราไม่ตรงตามประเภทใบอนุญาตที่เจ้าพนักงานออกให้ตามมาตรา ๑๙ หรือผู้ได้รับใบอนุญาตขายสุรา ซื้อจากผู้ไม่มีสิทธิ์ขายได้โดยชอบด้วยกฎหมาย มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองร้อยบาท

^{๑๒}ราชกิจจานุเบกษา ที่ รก. ๒๔๙๓/๑๖/๓๔๖/๒๑ มีนาคม ๒๔๙๓.

พระราชบัญญัติฉบับพ.ศ.๒๕๔๓ นี้มีขอบข่ายเพื่อต้องการควบคุมหรือการจัดระบบการดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับสุราให้เป็นมาตรฐานสากล หรือเป็นระบบทั้งการผลิต การนำเข้า ผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าเพื่อจำหน่ายนั้น มีกำลังความสามารถเพียงแค่นั้น และต้องขออนุญาตตามปริมาณนั้น และดำเนินการให้ถูกต้องตามกฎหมายภาษีสุรา เพื่อต้องจ่ายเข้ารัฐ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการนำรายได้ไปพัฒนาประเทศ ซึ่งดำเนินการจัดเก็บภาษาด้วยสรรพสามิต

๒) พระราชบัญญัติสุรา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๗

มาตรา ๖ แห่งพระราชสุรา พ.ศ. ๒๕๔๓ บัญญัติไว้ว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดนำสุราเกินกว่าหนึ่งลิตรเข้าขายในราชอาณาจักร เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานสรรพสามิต ฯลฯ มาตรา ๘ บัญญัติว่า “ผู้ได้รับใบอนุญาตนำสุราเข้ามาในราชอาณาจักรจะต้องเสียภาษี โดยปิดแสตมป์สุราฯลฯ” ซึ่งความในมาตรา ๘ นี้เมื่อพิจารณาแล้ว น่าจะตีความได้ว่า ผู้ที่จะต้องเสียภาษีสุราที่นำเข้ามาเข้ามามาก็คือ “ได้รับอนุญาต” (นำเข้าเกินกว่าหนึ่งลิตร) ก็ไม่ต้องเสียภาษี ซึ่งเมื่อตีความได้เช่นนี้แล้ว ก็นับว่ายังไม่ถูกต้องกับเจตนารมณ์และความมุ่งหมายเกี่ยวกับการควบคุมในทางภาษีสุรา เพราะทางการเมืองมีความมุ่งหมายจะให้สุราทุกขวดนำเข้ามาในราชอาณาจักร หรือทำขึ้นภายในเพื่อจำหน่ายก็ตาม มีแสตมป์สุราปิดอยู่เพื่อเป็นเครื่องหมายว่าได้ผ่านการเสียภาษี หรือได้รับอนุญาตของเจ้าพนักงานมาแล้ว แต่ที่ใช้คำว่า “ไม่เกินหนึ่งลิตร” ในมาตรา ๖ นั้นเป็นการยกเว้นสำหรับผู้ผู้นำติดตัวเข้ามาเพียงจำนวนเพียงเล็กน้อย ให้ได้รับความสะดวกไม่ต้องยื่นคำร้องเพื่อขอรับใบอนุญาตนำเข้าเท่านั้น มิได้มุ่งหมายจะยกเว้นภาษีให้ เพราะถ้ายกเว้นภาษีแล้ว ก็จะมีสุราที่ไม่ต้องปิดแสตมป์ อยู่ในความครอบครองของบุคคลต่างๆได้โดยไม่ผิดกฎหมาย

๓) พระราชบัญญัติสุรา (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.๒๕๔๐

เพื่อกำหนดเงื่อนไขและวิธีการว่าด้วยกรรมวิธีเกี่ยวกับการทำสุรา การใช้วัตถุดิบระยะเวลาและวิธีเก็บ ราชชนิดของสุราและแรงแอลกอฮอล์ จำนวนสุราที่ให้ทำและขายให้ผู้ได้รับใบอนุญาตทำสุรา ปฏิบัติและลงโทษผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามกำหนดการผ่อนผันสำหรับผู้ผู้นำสุราเกินกว่าหนึ่งลิตรเข้ามาในพระราชอาณาจักร เพื่อเป็นตัวอย่างสินค้าหรือมีใช้เพื่อการค้า แก่ข้อตราภาษีสุรากลั่นแห่งแอลกอฮอล์บริสุทธิ์ ลดหย่อนหรืองดเว้น ไม่เรียกเก็บภาษีสุรา สำหรับแอลกอฮอล์ที่นำไปใช้ ในการอุตสาหกรรม ตลอดจนกำหนดความผิดที่มีโทษปรับสถานเดียว ให้อธิบดีกรมสรรพสามิตซึ่งได้รับมอบหมายจากอธิบดีกรมสรรพสามิต มีอำนาจเปรียบเทียบได้

๔) ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๕๓ พ.ศ. ๒๕๑๕^{๑๓}

ข้อ ๒ ห้ามมิให้ผู้ได้รับอนุญาตขายสุราประเภทที่ ๓ ถึงเวลาที่ ๖ ตามความในกฎหมายที่ว่าด้วยสุราหรือบุคคลใดที่กระทำการเพื่อประโยชน์ของผู้ได้รับใบอนุญาต ขายสุราดังกล่าว จำหน่ายถึงลา ๒๔.๐๐ น.เว้นแต่ได้รับใบอนุญาตจากอธิบดีกรมตำรวจสำหรับนครหลวงกรุงเทพมหานคร หรือผู้ว่าราชการจังหวัดสำหรับจังหวัดอื่น ห้ามมิให้ดื่มสุราชนิดใดๆ ณ สถานที่ขายสุราในกำหนดเวลาห้ามจำหน่ายสุรา เว้นแต่สถานที่ขายสุรานั้นได้รับอนุญาตให้จำหน่ายได้ตามวรรคหนึ่ง การจำหน่ายสุราและการดื่มสุราในสถานที่บริการตามกฎหมาย ว่าด้วยสถานบริการ ซึ่งกฎหมายอนุญาตให้เปิดทำได้เป็นเวลา ๒๔.๐๐ น. ให้กระทำนอกเวลาที่กำหนดตามวรรคหนึ่งและวรรคสองได้เฉพาะหลังจากเวลา ๒๔.๐๐ น. จนถึงเวลาปิดการทำการหลักเกณฑ์ เงื่อนไข หรือวิธีการเกี่ยวกับการขออนุญาต การอนุญาต การออกใบอนุญาต การแสดง

^{๑๓}ราชกิจจานุเบกษา ที่ รก. ๒๕๑๕/๑๗๔/๑๐ พ.๖๐ พุทธศักราช ๒๕๑๕.

ใบอนุญาต การต่ออายุใบอนุญาต การจำหน่ายสุราของผู้ได้รับใบอนุญาต และค่าธรรมเนียมการออกและการต่ออายุใบอนุญาต ให้เป็นไปตามกำหนดในกฎกระทรวง

ข้อ ๓ เมื่อปรากฏว่า ผู้ได้รับการอนุญาตตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ (๑) ดำเนินการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรม หรือ ก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อื่น (๒) ยอมให้ผู้มีอาการเมาสุราจนประพฤตินุญาย หรือครองสติไม่ได้เข้าไปหรืออยู่ในสถานที่ขายสุราในเวลาเปิดทำการ (๓) จำหน่ายสุราให้แก่ลูกค้าที่มีอาการเมาสุราจนประพฤตินุญาย หรือครองสติไม่ได้แล้ว (๔) จำหน่ายสุรานอกเวลาที่กำหนดในใบอนุญาต (๕) ฝ่าฝืนกฎกระทรวงซึ่งออกตามความในประกาศของคณะฉบับนี้ ให้ผู้มีอำนาจออกใบอนุญาตตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ มีอำนาจสั่งพักใบอนุญาตหรือเพิกถอนใบอนุญาตได้ การสั่งพักใบอนุญาตให้สั่งพักใช้ได้ไม่เกินครั้งละสามสิบวัน

ข้อ ๔ ผู้ใดฝ่าฝืนข้อ ๒ วรรคหนึ่ง หรือจำหน่ายสุราในเวลาห้ามจำหน่ายระหว่างถูกพักใช้ใบอนุญาตตามข้อ ๓ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

ข้อ ๕ ผู้ใดฝ่าฝืนข้อที่ ๒ วรรคสองหรือกฎกระทรวงซึ่งออกตามความในประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ ต้องระวางโทษไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท

๕) ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับ ๓๒๗ พ.ศ. ๒๕๑๕

ข้อ ๒ ให้ผู้มีหน้าที่เก็บภาษีสุราตามกฎหมายว่าด้วยสุราและภาษีเครื่องดื่มตามกฎหมายว่าด้วยภาษีไวเครื่องดื่ม เสียภาษีสุราและภาษีเครื่องดื่มเพิ่มขึ้นร้อยละสิบของประเภทนั้นๆ ภาษีสุราและภาษีเครื่องดื่ม ที่เสียเพิ่มขึ้นตามความในวรรคหนึ่ง เศษของหนึ่งสตางค์ให้ปัดทิ้ง

ข้อ ๓ ให้เจ้าหน้าที่ ซึ่งมีหน้าที่ในการเก็บภาษีสุราตามกฎหมายว่าด้วยสุรา และภาษี เครื่องดื่มตามกฎหมายว่าด้วยภาษีเครื่องดื่ม ส่งมอบเงินภาษาร้อยละสิบตามข้อ ๒ ให้แก่กระทรวงมหาดไทย โดยหักค่าใช้จ่ายร้อยละห้าของเงินที่เก็บได้

ข้อ ๔ ให้กระทรวงมหาดไทย จัดสรรเงินที่ได้จากข้อ ๓ ให้แก่ราชการส่วนทุกแห่งตามหลักเกณฑ์และวิธีการกำหนดในกฎกระทรวง และให้มีอำนาจจางระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการปฏิบัติการ เพื่อให้ราชการส่วนท้องถิ่น ได้รับเงินรายได้จากค่าภาษี สุราและภาษีเครื่องดื่ม

๖) พระราชบัญญัติสุรา (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๓๔

มาตรา ๖ บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติ พ.ศ. ๒๔๙๓ ก่อนแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ และอัตราภาษีสุราที่กำหนดโดยกฎกระทรวงว่าด้วยการลดหย่อนหรือการเรียกเก็บภาษีสุราที่ออกตามความในพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวก่อนการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ ให้ยังคงใช้บังคับต่อไปสำหรับผู้ซื้อสุราหรือผู้ได้รับอนุญาตทำสุรา ที่มีสัญญาผูกพันกับกรมสรรพสามิต หรือกับกรมโรงงานอุตสาหกรรม อยู่ก่อนวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๕ และในสัญญาดังกล่าว ผู้ซื้อสุราหรือผู้ได้รับอนุญาตทำสุราต้องชำระเงินแก่รัฐบาล เป็นการเหมาจ่าย โดยค่าภาษีสุราและค่าผลประโยชน์ หรือรวมค่าภาษี และค่าธรรมเนียมพิเศษและค่าทดแทนโรงงานสุราเข้าด้วยกัน แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ จนกว่าสัญญาดังกล่าวจะสิ้นสุดลงไม่ว่าด้วยเหตุเลิกสัญญาหรือสิ้นสุดอายุสัญญา

๗) พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. ๒๕๕๑

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือโดยที่เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ได้ก่อให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพ ครอบครัว อุบัติเหตุและอาชญากรรม ซึ่งมีผลกระทบต่องสังคมและเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ สมควรกำหนดมาตรการต่างๆ ในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รวมทั้งการบำบัดรักษาหรือฟื้นฟูสุขภาพของผู้ติดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพื่อช่วยลดปัญหาและผลกระทบทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ

ช่วยสร้างเสริมสุขภาพของประชาชน โดยให้ตระหนักถึงพิษภัยของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ตลอดจนช่วยป้องกันเด็กและเยาวชนมิให้เข้าถึงเครื่องดื่มและแอลกอฮอล์ได้โดยง่าย

วิวัฒนาการของกฎหมายที่ภาครัฐออกมามีส่วนเกี่ยวข้องกับสุรานั้น แรกเริ่มเดิมทีนั้นเน้นความต้องการ เพื่อกระตุ้นระบบทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นสำคัญ โดยมุ่งหมายเพื่อการจัดเก็บภาษีให้สมดุลกับรายรับ ที่บริษัทสุราต่างๆ ดำเนินการทางเศรษฐกิจ ทั้งการผลิต การนำเข้า การส่งออก จนกระทั่งมีกลุ่มองค์กรภาคประชาชนบางกลุ่มออกมามีส่วนให้ภาครัฐเปรียบเทียบให้เห็นถึงความสำคัญระหว่างรายได้กับภาษีสุรากับผลกระทบต่อสุขภาพของผู้บริโภค อย่างไรก็ตามก็น้อยกว่ากัน ทำให้ภาครัฐมองเห็นความสำคัญของบุคลากรของประเทศ จึงได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับ พ.ศ. ๒๕๕๑ ขึ้น เพื่อต้องการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อันจะก่อให้เกิดผลกระทบทั้งด้าน ปัญหาสุขภาพ ครอบครัว อุบัติเหตุ และอาชญากรรมต่างๆ รวมทั้งการก่อปัญหาให้เศรษฐกิจ โดยรวมของประเทศ อันเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนกฎบัญญัติของกระทรวงสาธารณสุข ในเรื่องการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนให้มีคุณภาพ และยังมีกำหนดสถานที่ต้องห้ามดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือสุรา ดังความในมาตรา ๓๑ เช่น วัด สถานที่บริการสาธารณสุขของรัฐ สถานที่ราชการ สถานศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ สถานบริการน้ำมันเชื้อเพลิง สวนสาธารณะทางราชการและสถานที่อื่นที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยคำแนะนำของกรรมการ ซึ่งมีบทโทษตามความในมาตรา ๔๒ ว่า ผู้ใดฝ่าฝืน มาตรา ๓๑ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

จะเห็นได้ว่า ปัญหาของสุราเป็นปัญหาใหญ่ที่มีผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ หากมองทางด้านธุรกิจจะเห็นถึงรายได้มหาศาล แต่ถ้าหากมองทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม และผลกระทบในอนาคต จะเห็นได้ว่า สุราเป็นปัญหาร้ายแรงมากกว่าที่คิด เช่น สุราชาวขวดหนึ่ง ราคาต้นทุน ๔๐-๖๐ บาท ต่ออนาคตต้องเสียค่ารักษาพยาบาล หากเกิดอุบัติเหตุต้องรักษาอวัยวะทุกส่วนให้คงอยู่ในสภาพที่พอจะใช้งานได้และคอยรักษาโรคร้ายที่ต้องติดตัวไปจนวันตายอันเกิดจากปัญหาของสุรานอยนิต แต่ก่อให้เกิดโทษมหันต์ และยังส่งผลกระทบปัญหาภายในครอบครัวและการเข้าสังคมด้วย เมื่อภาครัฐมองเห็นปัญหาดังกล่าว จึงพยายามที่จะระงับยับยั้งแรงเสียดทานจากสุราด้วยการออกเป็นกฎหมายในระดับต่างๆโดยมีการเก็บภาษีสูงขึ้นทุกปี แต่ก็มีอาจด้านกระแสธุรกิจดังกล่าวได้ นอกจากมีการออกกฎหมายที่มีการลงโทษผู้ผลิตอย่างรุนแรงมากกว่าการออกกฎหมายมาใช้บังคับกับผู้บริโภคเท่านั้น

๒.๓ พฤติกรรมในการดื่มสุราของสังคมไทย

คนไทยดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ในปริมาณที่มากเป็นอันดับ ๕ ของโลกเมื่อปี ๒๕๔๓ โดยดื่มเฉลี่ย ๑๓.๕๙ ลิตร ต่อคนเพิ่มขึ้นประมาณ ๑ เท่าตัวในรอบ ๑๐ ปีที่ผ่านมาคือดื่มเฉลี่ย ๗.๔๖ ลิตรต่อคนเมื่อปี ๒๕๓๓ สถานการณ์การดื่มของคนไทยอายุ ๑๕ ปีขึ้นไป จากการสำรวจสุขภาพะอนามัยครั้งที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๔๗ พบว่า คนไทยมีอัตราการดื่มร้อยละ ๔๒.๓๒ หรือ ประมาณ ๒๐.๘ ล้านคนเป็นผู้ชายมากกว่าผู้หญิงประมาณ ๒ เท่าคือ ๑๔ ล้านคนต่อ ๖.๘ ล้านคน มีผลการศึกษาวิจัยเป็นตัวอย่างการบริโภคสุราดังต่อไปนี้

๑. พ.ศ. ๒๕๔๖ จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติครั้งล่าสุดพบว่าคนไทยอายุ ๑๑ ปีขึ้นไป ที่ดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์มีจำนวน ๑๘.๖๑ ล้านคนหรือร้อยละ ๖๐.๘๐ ของเพศชายอายุ ๑๑ ปีขึ้นไป เป็นหญิง ๓.๙๕ ล้านคน หรือ ร้อยละ ๑๔.๕๑ ของเพศหญิงหรือผู้ชายดื่มมากกว่าผู้หญิง ๕ เท่า

๒. พ.ศ. ๒๕๔๖ ในกลุ่มของผู้ที่ดื่มตั้งแต่ ๑-๒ ครั้งขึ้นไปต่อสัปดาห์ ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นกลุ่มที่ดื่มประจำพบว่าในเพศชายที่ดื่มประจำมีอัตราการร้อยละ ๔๓.๙ ในเพศหญิงที่ดื่มประจำมีอัตราการร้อยละ ๑๖.๗

๓. เมื่อพิจารณาจากกลุ่มอายุ พบว่า กลุ่มที่ดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มวัยทำงานชายอายุ ๒๕-๔๔ ปี จำนวน ๗.๘๔ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๗๔.๖๔ ของประชากรเพศชายในวัยเดียวกัน (จำนวน ๑๐.๕๐ ล้านคน) ทั้งนี้ พบว่า กลุ่มวัยทำงานอายุ ๒๕-๒๙ ปี ดื่มมากที่สุด

๔. พ.ศ. ๒๕๓๙ -๒๕๔๖ ในช่วงเวลาเพียง๗ปีกลุ่มผู้หญิงวัย ๑๕-๑๙ ปีเป็นกลุ่มที่น่าจับตามากที่สุดเนื่องจากการเพิ่มจำนวนขึ้นเกือบ๖เท่าคือจากร้อยละ ๑.๐ เป็นร้อยละ ๕.๖ และในกลุ่มหญิงที่ดื่มวัย ๑๕-๑๙ ปี ร้อยละ ๑๔.๑ เป็นกลุ่มที่ดื่มประจำ (ดื่ม ๑-๒ ครั้งต่อสัปดาห์ถึงดื่มทุกวัน)

๕. วัยรุ่นเพศชายวัย๑๑-๑๙ปี ที่บริโภคเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์มีจำนวนประมาณ๑.๐๖ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๒๓ ของประชากรในกลุ่มอายุนี้อย่างไรก็ตามปริมาณและเหตุผลในการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยรวมทุกประเภทในปี ค.ศ. ๑๙๙๘ มี จำนวน ๙.๗ ลิตร/คน/ปี และการบริโภคเพิ่มขึ้นเป็น ๑๓.๗๑ ลิตร/คน/ปีในปี ค.ศ. ๑๙๙๙ และมีการบริโภคที่ลดลงเพียง ๐.๑๒ ลิตร/คน/ปีในปี ค.ศ. ๒๐๐๐ ประเทศไทยยังมีการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยรวมทุกประเภทเป็นจำนวน ๑๓.๕๙ ลิตร/คน/ปีโดยปริมาณที่เพิ่มขึ้นนี้เป็นเพราะการบริโภคเหล้า (Spirits) มีจำนวนที่เปลี่ยนแปลงจากเดิมจำนวน ๘.๗๑ ลิตร/คน/ปีในปี ค.ศ. ๑๙๙๘ มาเป็น ๑๒.๖๗ ลิตร/คน/ปี และ ๑๒.๔๕ ลิตร/คน/ปี ในปี ค.ศ. ๑๙๙๘ และ ค.ศ. ๒๐๐๐เรียงตามลำดับ

๖. มีการคาดการณ์ว่าในอนาคตมีแนวโน้ม ที่จำนวนผู้บริโภคเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์จะเพิ่มมากขึ้นในทุกเพศและทุกกลุ่มอายุและดื่มปริมาณเพิ่มขึ้น ๑ เท่า ทุก ๓ ปี

๗. ผู้หญิงตั้งครรภ์แต่ยัง “ดื่ม” มีประมาณ ๑ ใน ๔

๘. อุบัติการณ์นักดื่มหน้าใหม่เพิ่มขึ้นปีละ ๒.๖ แสนคน

๙. ปัจจุบันหญิงไทยนิยมดื่มเบียร์มากกว่าแต่ก่อน

๑๐. เครื่องดื่มที่วัยรุ่นหญิงนิยมดื่มคือสุราต่างประเทศหรือสุราผสมน้ำผลไม้เพราะเชื่อว่าดื่มแล้วไม่เมา^{๑๔}

อย่างไรก็ตามปริมาณและเหตุผลในการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยรวมทุกประเภทในปี ค.ศ. ๑๙๙๘ มี จำนวน ๙.๗ ลิตร/คน/ปี และการบริโภคเพิ่มขึ้นเป็น ๑๓.๗๑ ลิตร/คน/ปีในปี ค.ศ. ๑๙๙๙ และมีการบริโภคที่ลดลงเพียง ๐.๑๒ ลิตร/คน/ปีในปี ค.ศ. ๒๐๐๐ ประเทศไทยยังมีการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยรวมทุกประเภทเป็นจำนวน ๑๓.๕๙ ลิตร/คน/ปีโดยปริมาณที่เพิ่มขึ้นนี้เป็นเพราะการบริโภคเหล้า (Spirits) มีจำนวนที่เปลี่ยนแปลงจากเดิมจำนวน ๘.๗๑ ลิตร/คน/ปีในปี ค.ศ. ๑๙๙๘ มาเป็น ๑๒.๖๗ ลิตร/คน/ปี และ ๑๒.๔๕ ลิตร/คน/ปี ในปี ค.ศ. ๑๙๙๘ และ ค.ศ. ๒๐๐๐เรียงตามลำดับ

ในด้านการบริโภคเบียร์และไวน์ของประเทศไทยในช่วง ค.ศ. ๑๙๙๘-๒๐๐๐ นั้น ปริมาณการบริโภคเบียร์ของคนไทยมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นพอสมควรทีเดียวโดยคนไทยมีการบริโภคเบียร์จำนวน ๐.๙๘ ลิตร/คน/ปี ในปี ค.ศ. ๑๙๙๘ และเพิ่มขึ้นเป็นจำนวน ๑.๐๒ ลิตร/คน/ปี (เพิ่ม ๔ % จาก ๐.๙๘) และ ๑.๑๒ ลิตร/คน/ปี (เพิ่ม ๙.๘ % จาก๑.๐๒) ในปี ค.ศ. ๑๙๙๘ และ ค.ศ. ๒๐๐๐เรียงตามลำดับแต่ในส่วนของการบริโภคไวน์นั้นคนไทยมีปริมาณการบริโภคเป็นจำนวนเท่าเดิมคือ๐.๐๑ ลิตร/คน/ปีตลอดทั้ง ๓ ปีข้อมูลอันดับโลกและปริมาณการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศไทยที่น่าเสนอโดย WHO นั้น แสดงให้เห็นว่าการที่ประเทศไทยติดอันดับ Top Ten ของโลกในการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นเพราะคนไทยมีการบริโภคเหล้า (Spirits) ในปริมาณที่สูงมากจนกลายเป็นฐานส่งให้ประเทศไทยติดอันดับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในภาพรวมทั้งหมดซึ่งจำเป็นที่จะต้องเร่งรณรงค์และหาวิธีการป้องกันและแก้ไขให้มีการบริโภคเหล้าให้น้อยลง

ในส่วนของการบริโภคเบียร์และไวน์ของประเทศไทยนั้นแม้ว่าตัวเลขปริมาณการบริโภคเบียร์จะมีเพิ่มขึ้นพอสมควรและปริมาณการบริโภคไวน์เท่าเดิมแต่จะเห็นได้ว่าอันดับโลกของการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้ง๒ประเภนี้ของประเทศไทยได้ถูกเลื่อนสูงมากขึ้นซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าปริมาณการบริโภคเบียร์และไวน์ของทั่วโลกมีจำนวนที่น้อยลงจนทำให้อันดับของไทยเปลี่ยนแปลงไปกล่าวคือปริมาณการบริโภคเบียร์อันดับ ๑ ของโลก ได้แก่ ประเทศไอร์แลนด์ (Ireland) ที่มีปริมาณการบริโภคเบียร์ จำนวน

^{๑๔}ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดขอนแก่น, อุบัติการณ์และแบบแผนการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กเยาวชนในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือภายหลังนโยบายคุ้มครองเด็ก, หน้า ๑๖ - ๑๗.

๘.๘๓ ลิตร/คน/ปี และ จำนวน ๘.๘ ลิตร/คน/ปี ในปี ค.ศ. ๑๙๙๘ และ ค.ศ. ๑๙๙๙ เรียงตามลำดับ และ ในปี ค.ศ. ๒๐๐๐ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ (Switzerland) ถูกเลื่อนขึ้นมาเป็นอันดับ ๑ แทนที่ประเทศไอร์แลนด์ (Ireland) โดยมีปริมาณการบริโภคเปียร์จำนวน ๖.๙๓ ลิตร/คนต่อปี ในด้านการบริโภคไวน์นั้น ประเทศที่ได้อันดับ ๑ ของโลก ในปี ค.ศ. ๑๙๙๘ และ ค.ศ. ๑๙๙๙ นั้น ได้แก่ ประเทศลักซ์เซมเบิร์ก (Luxemburg) โดยมีปริมาณการบริโภคไวน์ จำนวน ๑๐.๒๒ลิตร/คน/ปี และ ๘.๘๘ ลิตร/คน/ปี ตามลำดับ ส่วนในปี ค.ศ. ๒๐๐๐ นั้น ประเทศฝรั่งเศส (France) บริโภคไวน์เป็นอันดับ ๑ ของโลกคิดเป็นจำนวน ๘.๒๕ ลิตร/คน/ปี

ดังนั้น โดยภาพรวมปริมาณในการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทุกประเภทของประเทศไทยถือได้ว่าเป็นไปในทิศทางที่ไม่ดีจำเป็นที่จะต้องเร่งสร้างมาตรการที่จะป้องกันและแก้ไขให้มีการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้น้อยลงให้ได้พฤติกรรมในการดื่มสุราของสังคมไทยเกิดมาจากหลายสาเหตุแต่ในงานวิจัยนี้ได้ศึกษาค้นคว้าในประเด็นคือการบริโภคเครื่องดื่มสุราของประชาชน, การดื่มสุราของนักเรียนนักศึกษา, และการดื่มสุราของผู้ใช้แรงงานมีสาระที่ควรศึกษาพอสังเขปดังนี้

๒.๓.๑ การดื่มสุราของประชาชน

สุราที่นิยมดื่มกันของประชาชนในทุกวันนี้ ทั้งในเมืองและนอกตัวเมือง คือ สุราขาวหรือ๔๐ ดีกรี โดยเฉพาะผู้ชายในชนบทเนื่องจากราคาไม่แพงมากนักส่วนผู้ชายในตัวเมืองมักนิยมดื่มสุราแดงหรือเหล้าแดง ซึ่งมีหลายยี่ห้อส่วนสุราต่างประเทศก็มีการดื่มเฉพาะของคนบางกลุ่มเช่นทหารตำรวจและข้าราชการระดับสูงเท่านั้น เนื่องจากราคาแพงกว่ากันมากกว่าครึ่งเครื่องดื่มประเภทเบียร์ก็มีขายกันมากหลายยี่ห้อ เช่น กันทั้งของไทย และของชาติที่เป็นที่รู้จักกันนอกจากนั้นก็ยังมียาต้องเหล้าที่ขายกันเกลื่อนเมืองเนื่องจากเชื่อกันว่าเป็นยาบำรุงร่างกายทำให้เจริญอาหารอยู่ไฟงายรสาชาติไม่แรงเหมือนสุราโดยตรง^{๑๕}

จากผลการศึกษา พบว่า พฤติกรรมของการบริโภคเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ของประชาชนในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่นพบว่าประชาชนจังหวัดขอนแก่นบริโภคเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ร้อยละ ๗๘.๖๖ เพศชายดื่มแอลกอฮอล์มากกว่าเพศหญิงประมาณ ๒ เท่า กล่าวคือ ผู้ที่ดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์เป็นเพศชายร้อยละ ๖๙.๐๒ และเพศหญิงร้อยละ ๓๐.๙๘ กลุ่มเด็กวัยรุ่นอายุ ๑๕-๑๙ ปีดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ร้อยละ ๒๓.๗๘ วัยทำงานอายุ ๓๐-๔๔ ปี ดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ร้อยละ ๓๖.๖๓ พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ส่วนมากจะดื่มแบบนานๆครั้งร้อยละ ๒๗.๘๘ และดื่มเป็นประจำทุกวัน หรือ เกือบทุกวันร้อยละ ๑๔.๑๗

อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างที่ดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ส่วนมากร้อยละ ๒๗.๘๘ จะดื่มแบบนานๆ ครั้งรองลงมาคือดื่มเฉพาะงานบุญเทศกาลร้อยละ ๑๘.๗๐ ดื่มสัปดาห์ละครั้งร้อยละ๑๖.๗๙ และดื่มทุกวัน หรือ เกือบทุกวันร้อยละ ๑๔.๑๗ ตามลำดับเพศหญิงที่ดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์จะมีสัดส่วนการดื่มทุกวันหรือเกือบทุกวันมากกว่าเพศชายคิดเป็นร้อยละ ๑๔.๘๓ และ๑๓.๘๗ในเพศหญิงและเพศชายตามลำดับเพศชายที่ดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์จะดื่มในปริมาณที่เสี่ยงต่อการเป็นอันตรายต่อสุขภาพคือเกินกว่า ๓ เบ็กขึ้นไปต่อครั้งร้อยละ ๒๔.๖๗ ส่วนเพศหญิงจะดื่มเบียร์ในปริมาณที่เสี่ยงต่อการเป็นอันตรายต่อสุขภาพ คือ เกิน ๑.๕ ขวดขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ๕๐.๑๒

สำหรับการดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ของกลุ่มเด็กและเยาวชนระหว่างอายุ ๑๕-๑๙ ปีพบว่าผู้ที่ดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ร้อยละ ๓๒.๐๒ จะดื่มสัปดาห์ละครั้งและดื่มเป็นประจำทุกวันหรือเกือบทุกวันร้อยละ ๑๐.๖๒ เมื่อแยกตามเพศแล้วกลับ พบว่า เพศหญิงที่ดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์จะมีสัดส่วน

^{๑๕} วิชัยโภษยะ จินดา และคณะ, สุราในสังคมไทย : ผลการศึกษาโครงการศึกษาปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อหามาตรการทางเลือกป้องกันแก้ไข, หน้า ๑๐๕.

การดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์เป็นประจำทุกวันหรือเกือบทุกวันมากกว่าเพศชายคิดเป็นร้อยละ ๙.๓๖ ในเพศชายและร้อยละ ๑๐.๖๒ ในเพศหญิงนอกจากนี้เพศหญิงที่ดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์จะดื่มสัปดาห์ละครั้งในสัดส่วนที่สูงกว่าเพศชายคิดเป็นร้อยละ ๓๒.๐๒ และ ๒๙.๗๘ ในเพศหญิงและชายตามลำดับแต่ปริมาณการดื่มต่อครั้งในเพศชายจะสูงกว่าเพศหญิง คือปริมาณการดื่มสุราต่อครั้งในระดับที่เสี่ยงต่อการเป็นอันตรายต่อสุขภาพพบในเพศชายร้อยละ ๓๘.๗๓ และเพศหญิงร้อยละ ๑๘.๓๖ และดื่มเบียร์ต่อครั้งในระดับที่เสี่ยงต่อการเป็นอันตรายต่อสุขภาพพบในเพศชายร้อยละ ๓๑.๘๙ ส่วนในเพศหญิงพบได้ร้อยละ ๑๓.๗๗ นี้เป็นเพียงสถิติบางส่วนที่ผู้วิจัยได้นำมาเสนอเท่านั้น^{๑๖} ส่วนเหตุผลที่ว่าคนไทยดื่มสุรามากยิ่งขึ้นนั้นเนื่องจากสาเหตุดังต่อไปนี้

(๑) คนไทยมีปริมาณการบริโภคเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์เฉพาะที่ผลิตเองภายในประเทศรวมทั้งหมดประมาณ ๓,๖๕๑ ล้านลิตรคิดเป็นมูลค่าไม่ต่ำกว่า ๑.๕ แสนล้านบาทในท้องตลาด

(๒) อัตราการบริโภคเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์เฉลี่ย ๕๘.๐ ลิตรต่อคน ต่อปี ในปี ๒๕๔๖ เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๓๒ ที่อัตราการดื่มเฉลี่ย ๒๐.๒ ลิตรต่อปี เกือบ ๓ เท่าตัว

(๓) ผลจากภาวะเศรษฐกิจที่ดีขึ้นทำให้ประชาชนมีกำลังซื้อมากขึ้นในปี ๒๕๔๖ ที่ผ่านมารัฐเก็บภาษีจากอุตสาหกรรมเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ได้ ๖.๒๗ หมื่นล้านบาทเพิ่มขึ้นจาก ๗.๘ พันล้านบาทในปี ๒๕๓๖ เป็นการเพิ่มเกือบ ๑๐ เท่าตัว ในช่วงเวลาประมาณ ๑๐ ปี

(๔) มีผลการวิจัยในประเทศไทยหลายชิ้นที่ชี้ให้เห็นว่า “โฆษณา” เป็นหนึ่งในปัจจัยที่ชักนำเยาวชนให้ดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์และเชื่อว่าสื่อที่มีอิทธิพลอย่างสูงในการสร้างค่านิยมให้เยาวชนดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ คือ โทรทัศน์และภาพยนตร์^{๑๗}

๒.๓.๒ การดื่มสุราของนักศึกษาและนักเรียน

การดื่มสุราของนักศึกษาและนักเรียนโดยเริ่มดื่มตั้งแต่อายุประมาณ ๑๔-๑๖ ปีและเริ่มมีแนวโน้มว่าผู้ดื่มประเภทนี้ จะมีอายุน้อยลงเรื่อยๆ ด้วยค่านิยมในสังคมที่ยังไม่ยอมรับให้ผู้หญิงและเด็กดื่มเครื่องดื่มประเภทสุราในส่วนหนึ่งเป็นเด็กที่เรียนไม่เก่งและการไม่ระมัดระวังของบิดามารดาไม่เพียงพอหรือขาดการเอาใจใส่ใกล้ชิดนั่นเอง ดังนั้น จึงควรใส่ใจเด็กตั้งแต่เยาว์วัยกับเด็กต่ำกว่า ๑๐ ปีลงมาส่วนใหญ่สาเหตุที่อยากดื่มเพราะต้องการทดลองดื่มและเป็นนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หลังจากนั้นก็จะเป็นการดื่มตามเพื่อนๆ ในวัยเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) จนถึงอุดมศึกษาซึ่งทั้งหมดนี้จะเป็นนักเรียนชายเป็นส่วนใหญ่ส่วนนักเรียนหญิงก็มียากลองดื่มบ้างโดยเริ่มหัดดื่มในเทศกาลต่างๆ เช่น เทศกาลปีใหม่ เทศกาลวันสงกรานต์และเทศกาลในวันตามประเพณี^{๑๘}

๒.๓.๓ การดื่มสุราของผู้ใช้แรงงาน

โรงงานอุตสาหกรรมเกือบทุกประเภทมักจะจ้างแรงงานผู้หญิงมากกว่าแรงงานผู้ชายยกเว้นโรงงานอุตสาหกรรมประเภทเหล็กและอุตสาหกรรมก่อสร้างคนงานส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับต่ำคือเป็นแรงงานที่จบระดับชั้นประถมศึกษาถึงร้อยละ ๓๔ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นร้อยละ ๒๒ มัธยมศึกษาตอนปลายร้อยละ ๑๑ ส่วนแรงงานที่จบการศึกษาอาชีวศึกษาร้อยละ ๒๑ ดังนั้น หากพิจารณาถึงแรงงานเหล่านี้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นแรงงานที่ไม่มีฝีมือถึงร้อยละ ๗๐ ของแรงงานทั้งหมดการที่เป็นแรงงานไร้ฝีมือนี้เองจึงมี

^{๑๖} ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดขอนแก่น, อุบัติการณ์และแบบแผนการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กเยาวชนในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือภายหลังนโยบายคุมครองเด็ก, หน้า ๑๓๗ - ๑๘.

^{๑๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘ - ๑๙.

^{๑๘} วิชัยโพษยะ จินดา และคณะ, สุราในสังคมไทย : ผลการศึกษาโครงการศึกษาปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อหามาตรการทางเลือกป้องกันแก้ไข, หน้า ๑๑๖.

ส่วนสัมพันธ์กับค่าจ้างที่ได้รับจากการทำงานโดยเฉพาะแรงงานหญิงซึ่งได้รับค่าจ้างเพียงวันละ ๑๕๐ บาท ส่วนแรงงานชายร้อยละ ๔๐ ได้ค่าแรงขั้นต่ำกว่า ๑๕๐ บาทส่วนแรงงานที่มีฝีมือขึ้นมาระดับหนึ่งจะได้ค่าจ้างวันละ ๓๐๐ บาทขึ้นไป

นับจากประสบการณ์การต้มครั้งแรกถึงปัจจุบันผู้ใช้แรงงานส่วนหนึ่งเลิกต้มผู้ที่ยังคงต้มอยู่นั้นเป็นแรงงานชายมากกว่าแรงงานหญิงโดยมีแรงงานบางคนบางกลุ่มยังคงต้มเป็นประจำแต่อีกกลุ่มหนึ่งต้มแต่เฉพาะเมื่อมีงานต่างๆ หรือ ต้มเมื่ออยากต้มเรียกว่า “ต้มบางโอกาสหรือเป็นครั้งคราว” และการต้มบางโอกาสนั้น จะมีผู้หญิงเป็นนักต้มเมื่อมีงานต่างๆ เช่น งานบวชงานแต่งงานและเทศกาลต่างๆ มากกว่าผู้ชาย ส่วนเหตุผลในการต้มผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมมีหลายประการเช่นทำให้อารมณ์ดีสนุกสนานมีปัญหาลดลงช่วยให้หายกลุ้มใจช่วยให้คลายเครียดจากการทำงานบางคนก็เชื่อว่าการต้มสุราช่วยให้เจริญอาหารเหตุนี้เองสุราจึงเป็นที่นิยมต้มของผู้ใช้แรงงาน

สรุปได้ว่า สุราหรือเหล้าเป็นคำเรียก“น้ำเมา”ชนิดต่างๆ ที่นิยมบริโภคกันมากแทบทุกสังคม เพราะคำว่า “สุรา” ก็แปลว่า “กล้าหาญ” จึงทำให้ผู้ดื่มสุรามักเข้าใจว่าตนมีความกล้าหาญและมักแสดงออกในลักษณะท่าทางต่างๆ กันออกไปเช่นบางคนก็เอะอะโวยวายบางคนก็นิ่งเงียบบางคนก็ร้องไห้บางคนก็เผลอหลับไปก็มีประวัติของสุราในทางประวัติศาสตร์เล่ากันว่ามีความเป็นมาว่าพันปีและมีพัฒนาการในประเทศไทยประมาณสมัยรัชการที่ ๑ เป็นต้นมาถึงปัจจุบันโดยแบ่งสุราเป็นหลายประเภทเช่น สุราขาวสุราแดงไวน์เปียร์ เป็นต้นและให้ผลที่แตกต่างกันออกไปด้านแรงจูงใจของการดื่มสุราก็เนื่องมาจากความอยาก หรือ ตัณหาได้แก่อยากในกลิ่นและรสของสุราตลอดจนฤทธิ์ที่สุราปรากฏหลังดื่มไปแล้วแต่แรงจูงใจนั้นสามารถหยุดยั้งการดื่มสุราได้หากผู้ประสงค์จะเลิกสุราก็พึงใช้ฉันทะการพากเพียรทำความดีต่างๆ แทนที่จะใช้เวลาสำหรับการดื่มสุราเช่นอาจจะใช้เวลาสวดมนต์เดินจงกรมบำเพ็ญกุศลส่วนเหตุผลที่พระพุทธองค์ตรัสห้ามพระภิกษุไม่ให้ดื่มสุรานั้น ถึงกับปรับอาบัติปาจิตตีย์เลยทีเดียวเพราะเป็นการเสียอาระอันดีงามของพระสงฆ์และทำให้ประชาชนไม่ศรัทธาต่อพฤติกรรมที่ประพฤติดื่มสุราเช่นนั้นอีกทั้งทำให้ขาดสติประครองตนเองไม่ได้นอกจากนั้นยังพบว่ากลุ่มผู้ดื่มสุราก็มีหลากหลายระดับและเริ่มอายุน้อยลงไปทุกวันน่าเป็นห่วงอย่างยิ่งหากนับสถิติก็สูญเสียเงินนับหลายล้านบาทต่อปี

๒.๔ ผลกระทบของการดื่มสุรา

ผลกระทบอันสืบเนื่องจากการดื่มสุราในสังคมไทยปัจจุบันเป็นที่น่าวิตกและน่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลสำคัญต่างๆ มีวันหยุดติดต่อกันหลายวันผู้ดื่มมักถือโอกาสเช่นนี้ดื่มกันอย่างแพร่หลายและมีความเสี่ยงต่ออันตรายในการขับชื้อรถยนต์จะเห็นได้จากสถิติในแต่ละปีเช่นเทศกาลวันขึ้นปีใหม่จะมีผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุรถยนต์นับร้อยๆ รายวันสงกรานต์ก็เช่นกันมีจำนวนไม่น้อยกว่าปีละ ๔๐๐-๕๐๐ รายเลยทีเดียวสุราจึงเป็นสาเหตุหลักของการเกิดอุบัติเหตุในการเดินทางของประชาชนส่วนใหญ่ที่ประมาทและไม่ได้พิจารณาเห็นโทษของสุราจึงทำให้ประเทศไทยของเราต้องสูญเสียบุคลากรที่อยู่วัยทำงานไปปีละไม่น้อยและสูญเสียทรัพย์สินชีวิตเสียเวลาหรืออาจจะทำให้พิการทุพพลภาพเป็นต้นดังนั้นสุราที่ถูกดื่มเข้าไปโดยไม่มีสติของผู้ดื่มนั้นจึงทำให้เกิดผลกระทบในด้านต่างๆ ตามมา คือ ผลต่อสุขภาพร่างกาย ผลต่อครอบครัวผลต่อสังคมผลต่อเศรษฐกิจและผลต่อศีลธรรมจริยธรรมความเป็นมนุษย์ดังนั้นผู้วิจัยได้วางกรอบแนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบของสุราใน ๕ ประเด็นสำคัญด้วยกันคือผลต่อสุขภาพ, ผลต่อครอบครัว, ผลต่อสังคม, ผลต่อเศรษฐกิจและผลต่อหลักศีลธรรมจริยธรรม

๒.๔.๑ ผลกระทบต่อสุขภาพ

เครื่องดื่มที่ผสมแอลกอฮอล์นั้นได้ทำร้ายตัวเองและสังคมโทษและผลเสียจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้นในหลายมิติสรุปสถิติของผู้ที่ดื่มประจำทุกวันในปริมาณ ๒๐.๐ - ๓๙.๙ กรัมของแอลกอฮอล์บริสุทธิ์หรือเทียบได้กับเบียร์ ๑ - ๒ ขวด/ต่อวัน จะมีความเสี่ยงมากกว่าผู้ที่ไม่ได้ดื่มในเรื่องต่างๆ ต่อไปนี้

- (๑) แท้งผู้ดื่มเสี่ยงมากกว่าผู้ไม่ดื่ม ๑.๗๖ เท่า
- (๒) มารดาคลอดทารกน้ำหนักต่ำเสี่ยง ๑.๔๐ เท่า
- (๓) มะเร็งปากและช่องปากเสี่ยง ๑.๘๕ เท่า
- (๔) มะเร็งหลอดอาหารเสี่ยง ๒.๓๘ เท่า
- (๕) มะเร็งตับเสี่ยง ๓.๐๓ เท่า
- (๖) มะเร็งเต้านม (อายุน้อยกว่า ๔๕ ปี) เสี่ยง ๑.๔๑ เท่า (อายุมากกว่า ๔๕ ปี) เสี่ยง ๑.๓๘ เท่า
- (๗) มะเร็งอื่นๆ เสี่ยง ๑.๓๐ เท่า
- (๘) ความดันโลหิตสูงเสี่ยง ๒.๐๐ เท่า
- (๙) ตับแข็งเสี่ยง ๙.๕๐ เท่า
- (๑๐) หัวใจเต้นผิดปกติเสี่ยง ๒.๒๓ เท่า^{๑๙}

อย่างไรก็ตามเครื่องดื่มที่ผสมแอลกอฮอล์เอชแอลแอลกอฮอล์เป็นสารที่มีคุณสมบัติที่สามารถละลายในน้ำและในไขมันได้ดีเมื่อนำมาผสมกับน้ำหรือโซดาแล้วดื่มจะสามารถดูดซึมได้ทันทีเช่นเดียวกับน้ำดั่งนั้นเมื่อดื่มแอลกอฮอล์ชนิดต่างๆเข้าสู่ปากแอลกอฮอล์จะซึมผ่านเข้าสู่ร่างกายอย่างรวดเร็วโดยแอลกอฮอล์ส่วนใหญ่จะถูกดูดซึมในกระเพาะอาหารประมาณ ๒๐-๓๐% ที่เหลือจะดูดซึมในลำไส้เข้าสู่ตับแล้วถูกย่อยเผาผลาญในตับบางส่วนจะถูกดูดซึมเข้าสู่หัวใจและกระแสเลือดภายในเวลาเพียง ๕ นาที และอวัยวะต่างๆ ทั่วร่างกายภายใน ๑๐-๓๐ นาที แล้วถูกขับออกทางลมหายใจปัสสาวะและเหงื่อ ดังนั้นการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ในร่างกายสามารถวัดได้หลายทางทั้งทางลมหายใจเลือดและปัสสาวะทั้งนี้ จะสามารถตรวจพบแอลกอฮอล์ในเลือดได้ภายในเวลา ๕ นาทีหลังจากเริ่มดื่มและเริ่มก่อให้เกิดปฏิกิริยาต่ออวัยวะทั่วร่างกายดังตัวอย่างต่อไปนี้

๑. ช่องปากและลำคอ การดื่มแอลกอฮอล์จะเกิดอาการระคายเคืองอย่างนี้นักดื่มเรียกว่า“เหล้าบาดคอ”

๒. ผิวหนังและหลอดเลือด ฤทธิ์ของแอลกอฮอล์จะส่งผลให้เห็นชัดเจนตั้งแต่ผิวหนังที่เปลี่ยนไปและหลอดเลือดที่ขยายตัวจากฤทธิ์ของแอลกอฮอล์จะทำให้ผู้ดื่มหน้าแดงตัวแดงในทางตรงข้ามผู้ดื่มบางรายอาจมีอาการเส้นเลือดหดตัวทำให้หน้าซีดซึ่งเป็นอันตรายต่อชีวิตมากกว่า

๓. สมอง แอลกอฮอล์มีพิษโดยตรงต่อสมองทำให้สมองขยายตัวเกิดอาการเรียกว่า“สมองบวม” นานเข้าจะเกิดการสูญเสียของเหลวในเซลล์สมองเซลล์สืบเหี่ยวเสื่อมและตาย

๔. หัวใจ การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทำให้หัวใจถูกกระตุ้นเพื่อสูบฉีดโลหิตเร็วขึ้นหัวใจจะทำงานหนักขึ้นในระยะยาวการทำงานของกล้ามเนื้อหัวใจจะแปรปรวนเมื่อหัวใจทำงานหนักขึ้นกล้ามเนื้อหัวใจจะเริ่มหนาขึ้นเกิดโรคหัวใจโตจนกระทั่งหัวใจวายหรือหัวใจล้มเหลวในที่สุด

๕. กระเพาะอาหาร โรคที่พบได้บ่อยในหมู่นักดื่ม คือ โรคกระเพาะอาหารเพราะแอลกอฮอล์แม้ในระดับความเข้มข้นต่ำเพียงร้อยละ ๑๐ ก็ทำให้การกระตุ้นน้ำย่อยในกระเพาะอาหารส่งผลให้เกิดแผลทั้งใน

^{๑๙} สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), “แอลกอฮอล์ทำร้ายตัวเองและสังคม,” <[http : www. thaihealth. or. th/ cms/ detail. php. htmiv<26-July-59>](http://www.thaihealth.or.th/cms/detail.php.htmiv<26-July-59>), ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

กระเพาะอาหารและลำไส้ขณะที่แอลกอฮอล์ที่มีความเข้มข้นสูงจะทำให้เกิดการเยื่อกระเพาะอาหารอักเสบเฉียบพลันดังนั้นหากดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ติดต่อกันเป็นเวลานานจะทำให้มีเลือดออกในกระเพาะอาหารอาเจียนเป็นสีดำนอกจากนี้และอาการที่น่ากลัวอาจเกิดขึ้นได้ในผู้ดื่มบางรายก็คือการฉีกขาดของเยื่อหลอดอาหารซึ่งเกิดจากการอาเจียนหรือขย้อนอย่างรุนแรงกรณีเช่นนี้ ผู้ป่วยจะอาเจียนมีเลือดปนออกมาบ่อยๆ ทำให้เสียเลือดมากอาจต้องรักษาโดยการผ่าตัดเย็บรอยฉีกขาดของเยื่อบุดังกล่าว

๖. ตับ แอลกอฮอล์เป็นสารพิษที่ร่างกายไม่ต้องการและถูกย่อยโดยตับ ฉะนั้น ตับซึ่งเป็นอวัยวะที่ได้รับพิษจากแอลกอฮอล์มากที่สุดเซลล์ของตับที่ถูกทำลายจะมีไขมันเข้าไปแทนที่หากถูกทำลายมากขึ้นจะทำให้เกิดการคั่งของไขมันในตับซึ่งเป็นสาเหตุแรกๆ ของอาการตับอักเสบเมื่อเซลล์ตับตายลงถึงระดับหนึ่งจะมีการสร้างพังผืดขึ้นที่บริเวณนั้นในลักษณะคล้ายแผลเป็นทำให้เนื้อตับที่เคยอ่อนนุ่มจะแข็งตัวขึ้นเกิดอาการที่เรียกว่า “ตับแข็ง” การสูญเสียเซลล์ตับทุกเซลล์เป็นการสูญเสียที่ถาวรและไม่มีการสร้างขึ้นทดแทนเพราะฉะนั้นยิ่งเนื้อตับถูกทำลายมากเท่าใดโอกาสที่ผู้ป่วยจะเสียชีวิตยิ่งมีมากขึ้นเท่านั้น โปรดระลึกไว้เสมอว่าเซลล์ของตับถูกทำลายไปพร้อมกับทุกหยดของแอลกอฮอล์ที่ดื่มและตับต้องทำงานหนักเพื่อขจัดสารพิษแปลกปลอมออกจากร่างกายเพราะฉะนั้นถ้าไม่ยากให้ตับซึ่งเปรียบเสมือนเป็นกองบัญชาการสูงสุดต้องสูญเสียกำลังไปควรดื่มน้ำที่ดีที่สุด

๗. ไอคิวลดเพราะดื่มหนัก มีรายงานการวิจัยในประเทศไทยที่ระบุว่า การดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ตั้งแต่อายุยังน้อยทำให้ผู้ดื่มมีระดับเขาวนปัญญาลดลงการวิจัยดังกล่าวคือการวิจัยเรื่องความเสี่ยงของเขาวนปัญญาในผู้ป่วยจิตเวชสุราของโรงพยาบาลสมเด็จเจ้าพระยา^{๒๐}

๘. ก่อให้เกิดโรคจิต จากการศึกษาขององค์การอนามัยโลก พบว่า ๑ ใน ๓ ของผู้ป่วยทางจิตในแต่ละประเทศมีสาเหตุมาจากแอลกอฮอล์สารพิษที่เกิดจากการเผาผลาญแอลกอฮอล์ในร่างกายคือ “เตตราไฮโดรไอโซควิโนลีน” ซึ่งสารนี้ จะเข้าไปทำลายสารเคมีในสมองที่ช่วยให้คนเรารู้สึกเป็นปกติสุขและสงบเพราะเหตุนี้คนที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จึงมักมีจิตใจและอารมณ์อ่อนไหวมีความอดทนต่อสิ่งต่างๆ ลดน้อยลงขาดสมาธิสุดท้ายนำไปสู่บุคลิกภาพที่เสื่อมโทรมและมีอาการต่างๆ ได้แก่

(๑) ผู้ที่ดื่มเรื้อรังจะมีการฝ่อลีบของสมองส่วนนอก (cortex) ซึ่งมีผลทำให้เกิดอาการเสื่อมทางจิต

(๒) โรคจิตจากการดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์มีหลายอาการและมักจะรักษาให้หายขาดได้ยากได้แก่โรคประสาทหลอนโรคหวาดระแวงโรคความจำเสื่อมโรคซึมเศร้าโรคหวาดกลัวผิดปกติ เป็นต้น

(๓) อาการทางจิตที่เกิดขึ้นในผู้ดื่มอย่างชัดเจนคือภาวะตื่นกลัวที่เรียกว่า “panic disorder” ซึ่งอาการนี้จะนำไปสู่ภาวะแทรกซ้อนอื่นๆ ตามมาได้แก่อาการผิดปกติของหัวใจระบบประสาทและระบบกระเพาะอาหาร

(๔) โดยปกติภาวะกลัวเช่นนี้พบในอัตรา ๑-๒ คนจากประชากร ๑๐๐ คนแต่ในกลุ่มผู้ดื่มจนเข้าสู่ภาวะพิษสุราเรื้อรังอัตราจะเพิ่มเป็น ๑๓-๕๐ คนต่อ ๑๐๐ คน ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะไม่สามารถใช้ชีวิตตามปกติได้

๙. แอลกอฮอล์ทำให้แก่เร็วหย่อนยานก่อนวัย เครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์เป็นตัวการสำคัญที่ทำให้อวัยวะเสื่อมทั้งโดยฤทธิ์ของแอลกอฮอล์เองและฤทธิ์ของสารกระตุ้นที่ผู้ผลิตผสมซึ่งสารเหล่านี้จะกระตุ้นให้อวัยวะสำคัญอย่างเช่นหัวใจไตสมองเป็นต้นทำงานหนักเกินกว่าปกติทำให้อวัยวะต่างๆ ในร่างกายเสื่อมสภาพก่อนเวลาอันควรหรือหยุดทำงานเมื่อขาดการกระตุ้นดังนั้นคนที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

^{๒๐} องค์การเครือข่ายดเคแอล, ความรู้เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, ๒๕๔๗), หน้า ๒๓.

โดยเฉพาะผู้ที่ดื่มจัดจึงมักดูแลก่อนวัยและเมื่ออายุมากขึ้นก็อาจ“หมดสภาพ”ไปได้ง่ายๆ รวมถึงการเสื่อมสมรรถภาพทางเพศก่อนวัยอันควรนั้นคือร่างกายจะหยุดการสร้างเซลล์สืบพันธุ์ผลที่ตามมาคือเต้านมเหี่ยวร้าง ไม่มดลูกเสื่อมสภาพเร็ว

๑๐. “แม่ดื่ม”อันตรายส่งถึงลูกในท้อง พืชของแอลกอฮอล์สามารถส่งผ่านจากแม่ไปสู่ทารกในครรภ์ได้อย่างง่ายดายแม้ว่าจะดื่มเพียงเล็กน้อยก็ตามและโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับทารกที่อวัยวะต่างๆ ยังไม่เจริญเติบโตเต็มที่พืชของแอลกอฮอล์ก็ยังส่งผลในการทำลายมากขึ้นแอลกอฮอล์มีผลกระทบต่อการสร้างอวัยวะของตัวอ่อนทารกโดยเฉพาะในระยะเวลา ๖-๘ สัปดาห์เพราะฉะนั้นแม่ที่เป็นนักดื่มจึงมีโอกาสสูงที่จะทำให้ทารกที่เกิดมามีความพิการของอวัยวะต่างๆ เช่น กระดูกหัวใจไตเป็นต้นมีร่างกายเล็กสับแคระแกรน และมีความเสี่ยงสูงที่ลูกจะปัญญาอ่อนแต่กำเนิดแอลกอฮอล์อาจทำให้เกิดการตกเลือดหรือแท้งได้จากการศึกษากรณีผู้ป่วยแท้งบุตรพบว่าหลายรายมีประวัติดื่มยาต้องเหล้าซึ่งส่วนใหญ่ใช้แอลกอฮอล์เป็นตัวทำลายแม้ว่ายาดังกล่าวจะโฆษณาว่ามีสรรพคุณในการบำรุงครรภ์ก็ตามในทางการแพทย์พบว่าแม่ที่ดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ขณะตั้งครรภ์จะทำให้เกิดความผิดปกติต่อลูกในครรภ์ได้อย่างมากนับตั้งแต่ก่อนคลอดคือแท้งทารกเสียชีวิตขณะคลอดหรือคลอดออกแล้วร่างกายไม่สมบูรณ์ประกอบรวมถึงมีพัฒนาการช้าในช่วงหลังคลอด

๑๑. พืชแอลกอฮอล์ก่อให้เกิดความผิดปกติ แอลกอฮอล์สามารถทำให้เกิดความผิดปกติบางอย่างหรือครบทั้ง ๑๐ อย่างแก่ทารกได้แก่น้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ปกติปากแหว่งเพดานโหว่ดวงตาและกรามมีขนาดเล็กกว่าปกติสมองเล็กกว่าปกติหัวใจผิดปกติแต่กำเนิดแขนขาเจริญเติบโตผิดปกติความสามารถในการดูน้อยกว่าทารกปกติร้องกวนโยเยง่ายรูปร่างแคระแกรนนอนหลับยากระดับสติปัญญา (ไอคิว) ต่ำกว่าปกติมีผลการวิจัยในประเทศสวีเดนพบว่าถ้าแม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นประจำขณะตั้งครรภ์จะส่งผลให้ลูกมีโอกาสติดเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ในอนาคตได้มากกว่าเด็กธรรมดาถึง ๔ เท่ากล่าวคือถ้าแม่ไม่ดื่มโอกาสที่ลูกจะเติบโตเป็นนักดื่มมีเพียงร้อยละ ๒.๘ แต่ถ้าแม่ดื่ม^{๒๑}ลูกในครรภ์ที่เกิดมาติดเหล้าถึงร้อยละ ๑๐.๓

๑๒. การตายที่สัมพันธ์กับการบริโภคแอลกอฮอล์ องค์การอนามัยโลก (๒๐๐๔) ระบุว่า การเจ็บป่วยและเสียชีวิตก่อนวัยอันควรที่สัมพันธ์กับการดื่มสุราคือโรคทางจิตประสาท ๓๘ % การบาดเจ็บที่ไม่ได้ตั้งใจ ๒๗ % การบาดเจ็บโดยจงใจ ๑๓ % โรคระบบทางเดินอาหาร ๘ % โรคเมรัยและโรคหัวใจและหลอดเลือด ๗ % ด้วยเหตุนี้การเสียชีวิตของประชากรโลก ๕ ใน ๑๐๐ คน เกิดจากเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์และเป็นสาเหตุของโรคและการบาดเจ็บมากกว่า ๖๐ ชนิด^{๒๒}

๒.๔.๒ ผลกระทบต่อครอบครัว

ครอบครัวไม่เพียงเป็นหน่วยสังคมแรกที่มีอิทธิพลต่อการเป็นคนดื่มหรือไม่ดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์แต่ครอบครัวยังเป็นหน่วยสังคมที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดจากการดื่มของคนในบ้านดังต่อไปนี้

๑. เพิ่มค่าใช้จ่ายในบ้าน ในสภาพสังคมปัจจุบันแทบทุกครอบครัวสามีภรรยาต่างก็ต้องช่วยกันทำงานเพื่อเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวและหาเงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในชีวิตประจำวันซึ่งก็มีอยู่มากมายจนต้องทำงานกัน “ตัวเป็นเกลียว” แทบทุกบ้านอยู่แล้วยิ่งถ้าสมาชิกคนใดคนหนึ่งในบ้านหรือานเป็นนักดื่มก็จะเพิ่มรายจ่ายขึ้นมากับสิ่งที่ไม่มียประโยชน์และซ้ำร้ายยังมีโทษอื่นๆ ตามมาอีกมาก

^{๒๑} องค์การเครือข่ายงดเหล้า, ความรู้เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์, หน้า ๒๗.

^{๒๒} ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดขอนแก่น, อุบัติการณ์และแบบแผนการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กเยาวชนในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือภายหลังนโยบายคุมครองเด็ก, หน้า ๒๒.

๒. เกิดการทะเลาะเบาะแว้งทำร้ายร่างกาย ถ้าพ่อหรือแม่ตีหรือตีหมัดหรือตีลูกจนบาดเจ็บหรือเสียชีวิตได้ยากเพราะเมื่อแอลกอฮอล์เข้าปากสติยังคิดก็ไม่เต็มร้อยความอดทนต่อสิ่งต่างๆ ลดลงการทะเลาะวิวาทเกิดขึ้นได้ง่ายเรื่องเล็กน้อยกลายเป็นเรื่องใหญ่มีการทุบตีทำร้ายกันจนบาดเจ็บทั้งร่างกายและจิตใจและผู้ที่ได้รับผลกระทบอย่างเต็มที่ก็คือลูกซึ่งเมื่อเขาเติบโตไปในวันข้างหน้าเขาจะเกิดความเคยชินกับพฤติกรรมทำนองนี้และดูดซับความรุนแรงเอาไว้ในบุคลิกภาพของตนเอง

๓. แอลกอฮอล์ทำลายอนาคตครอบครัวทุกด้าน จากงานวิจัยของมูลนิธิเพื่อนหญิงเรื่องแอลกอฮอล์ในฐานะปัจจัยร่วมก่อความรุนแรงในครอบครัว (๒๕๔๕) พบว่า เครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ทำให้เกิดปัญหาในครอบครัว ๓ ด้านคือ

(๑) ปัญหาสุขภาพเช่นสมรรถภาพของร่างกายและจิตใจลดลงเพราะบาดเจ็บตามร่างกายจากการทุบตีคิดมากอารมณ์เสื่อง่ายซึมเศร้าคิดสั้นประสิทธิภาพการทำงานลดลงเป็นโรคต่างๆ

(๒) ปัญหาการใช้ความรุนแรงเช่นเกิดการทะเลาะเบาะแว้งต่อกันด้วยถ้อยคำหยาบคายระหว่างคนในครอบครัวเดียวกันเกิดการละเมิดสิทธิทางเพศและทำลายสิ่งของ

(๓) ปัญหาทางเศรษฐกิจครอบครัวจะเริ่มมีปัญหาเรื่องรายได้ตั้งแต่ระดับไม่มีเงินเก็บรายได้อาจใช้จ่ายจนกระทั่งถึงขั้นเป็นหนี้สินในที่สุด

๔. ถ้าพ่อแม่ตีลูกเสี่ยงเป็นโรคซึมเศร้า การเผชิญหน้ากับการทะเลาะเบาะแว้งระหว่างพ่อแม่จากการมีเหตุมาทำให้เด็กเกิดความตึงเครียดด้านอารมณ์เกิดความรู้สึกหวาดกลัวตกใจโดดเดี่ยวไม่สบายใจขณะเดียวกันพ่อแม่ที่มีความเครียดก็จะไม่สามารถตอบสนองด้านอารมณ์ให้กับเด็กได้จากการรวบรวมข้อมูลพบว่าเด็กในครอบครัวที่พ่อแม่ตีหรือตีหมัดหรือตีลูกจนบาดเจ็บหรือเสียชีวิตมีแนวโน้มจะเกิดโรคซึมเศร้ามากกว่าครอบครัวทั่วไปและเด็กมีพัฒนาการด้านการเรียนรู้ช้ามีปัญหาเรื่องการเรียน^{๒๓}

๒.๔.๓ ผลกระทบต่อสังคม

องค์การอนามัยโลกคาดประมาณว่าร้อยละ ๓๐ ของการตายจากมะเร็งหลอดอาหารโรคตับโรคชกอุบัติเหตุจราจรฆาตกรรมและการบาดเจ็บโดยเจตนาในสาเหตุจากการดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ในกลุ่มประเทศยุโรปที่มีอัตราการบริโภคพอๆกับคนไทยนั้น ๑ ใน ๔ ของการตายในผู้ชายอายุระหว่าง ๑๕ – ๒๔ ปีนั้น มีสาเหตุมาจากการดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ปัญหาจากแอลกอฮอล์ในสังคมไทยแอลกอฮอล์เป็นสาเหตุการตายอันดับหนึ่งของอุบัติเหตุจราจร (ร้อยละ ๕๐ เกิดจากคนเมาแล้วขับรถ) นอกจากนั้นแอลกอฮอล์เป็นภาระโรค (disease burden : ตายก่อนวัยอันควรบวกสูญเสียจากการเจ็บป่วย) อันดับที่ ๓ ของคนไทยในปี ๒๕๔๒ และอันดับที่ ๑ ของประชากรในประเทศกำลังพัฒนาโดยมากกว่ายาเสพติดประมาณ ๕ เท่าแอลกอฮอล์เป็นสาเหตุสำคัญของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวแอลกอฮอล์เป็นสะพานเชื่อมไปสู่ยาเสพติดเพศสัมพันธ์และอาชญากรรมแม้ว่าหน้าที่สำคัญในการเกิดมาเป็นมนุษย์ก็คือช่วยเหลือทำประโยชน์ให้กับชุมชนหรือสังคมของตัวเองและไม่ทำตัวให้เป็นปัญหาหรือสร้างภาระให้กับสังคมไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อมนี่คือหน้าที่ของ“พลเมืองดี” แล้วรู้หรือไม่ว่าการดื่มแอลกอฮอล์ที่ใครๆ มักพูดกันว่าเป็นสิทธิส่วนตัวนั้นแต่พอตีจนเมา (หรือตีถึงขั้นเป็นโรค) ผลกระทบย่อมเกิดขึ้นเป็นวงกว้างและสร้างความสูญเสียต่อสังคมหลายประการดังตัวอย่างต่อไปนี้

๑. เพิ่มภาระแก่โรงพยาบาล ในความเป็นจริงโรงพยาบาลทุกแห่งของรัฐต่างทำงานกันหนักอยู่แล้วเพื่อรักษาผู้ป่วยที่มีจำนวนมากในแต่ละวันแต่ปรากฏว่าทุกวันนี้จำนวนผู้มารับการรักษาในโรงพยาบาล

^{๒๓} ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดขอนแก่น, อุบัติการณ์และแบบแผนการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กเยาวชนในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือภายหลังนโยบายคุ้มครองเด็ก, หน้า ๒๓.

มากขึ้นเพราะเกิดอุบัติเหตุหรือการบาดเจ็บจากการทะเลาะวิวาทตั้งนั้นจากการสำรวจในโรงพยาบาลชุมชนพบว่าผู้บาดเจ็บจากอุบัติเหตุจราจรและอุบัติเหตุเพราะเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มานอนรักษาตัวนอกเวลาปกติคิดเป็นร้อยละ ๘๐ จากผู้บาดเจ็บที่มารักษาด่วนนอกเวลาทำการทั้งหมด

๒. แอลกอฮอล์เป็นสาเหตุให้เกิดคดีสารพัดรูปแบบ มีการศึกษาพบว่า การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ก่อให้เกิดความรุนแรงและอาชญากรรมประมาณร้อยละ ๗ ของคดีอาญาทั้งหมดซึ่งอยู่ในรูปแบบต่างๆ คือ ทำให้เสียทรัพย์ ๕๙ % ความผิดเกี่ยวกับเพศ ๓๕ % ความผิดต่อร่างกาย ๒๐ %

๓. “ดื่มแล้วขับ” เสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุกว่าปกติถึงร้อยละ ๓๐ หน่วยจัดการความรู้เพื่อถนนปลอดภัยคณะแพทยศาสตร์รามาธิบดี (จรป.) ยืนยันระดับความเสี่ยงจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อนการขับรถว่าทำให้มีโอกาสเกิดอุบัติเหตุมากกว่าปกติถึงถ้าระดับแอลกอฮอล์ในเลือดเข้มข้นมากเท่าใดก็ยิ่งเพิ่มโอกาสเกิดอุบัติเหตุสูงมากขึ้นเท่านั้น

(๑) ระดับแอลกอฮอล์ ๒๐-๔๐ มก.% (ประมาณไม่เกิน ๑ ชั่วโมง หลังการดื่มเบียร์ ๑ ขวด) จะเสี่ยงต่อการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุมากกว่าคนที่ไม่ได้ดื่ม ๓ - ๕ เท่า

(๒) ระดับแอลกอฮอล์ ๕๐-๗๐ มก.% เสี่ยงต่อการเสียชีวิตเพิ่มเป็น ๖-๑๗ เท่า

(๓) ระดับแอลกอฮอล์ ๑๐๐-๑๔๐ มก.% เสี่ยงต่อการเสียชีวิตเพิ่มเป็น ๒๙-๒๔๐ เท่า

(๔) ระดับแอลกอฮอล์เกิน ๑๕๐ มก.% เสี่ยงต่อการเสียชีวิตเพิ่มสูงเป็น ๓๐๐ เท่า

๔. เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทำลายสมรรถภาพการขับรถทุกด้าน มีผลวิจัยชัดเจนชี้ให้เห็นว่า แอลกอฮอล์ทำลายความสามารถในการขับขี่ยานพาหนะในด้านต่างๆ ดังนี้

(๑) ทำให้การมองเห็นแคบลงมัวลงเห็นภาพซ้อนในสภาพเช่นนี้ผู้ขับซึ่งจะรับรู้การเคลื่อนไหวรอบตัวได้น้อยลง

(๒) ทำให้การสั่งการของสมองไปยังกล้ามเนื้อช้าลงเมื่อเกิดภาวะคับขันอาจแตะเบรกได้ช้ากว่าปกติและหักหลบหลีกได้ช้ากว่าปกติ

(๓) ทำให้ลำพองใจในลักษณะ “เห็นสีล้อเป็นรถฮีโร่ หรือ ซาเล้งได้”^{๒๔}

๕. ความสูญเสียจากการ “เมาแล้วขับ” ตามปกติอุบัติเหตุทางถนน หรือ อุบัติเหตุในส่วนอื่นๆ ก็เกิดขึ้นมากมายเป็นประจำทุกวันอยู่แล้วยิ่งถ้ามีการดื่มแล้วไปขับรถความสูญเสียก็จะยิ่งเพิ่มขึ้นในหลายๆ ส่วนเช่นมีผู้บาดเจ็บพิการและเสียชีวิตเป็นจำนวนมากขึ้นจากอุบัติเหตุรถชนกันบนถนนจากข้อมูลของกระทรวงสาธารณสุขและสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทยระบุว่าคนไทยเสียชีวิตจากอุบัติเหตุเฉลี่ยถึง ๒ คนต่อชั่วโมง จากรายงานผลการศึกษาทางการแพทย์ทำให้คาดคะเนได้ว่าบ้านเรามีจำนวนคนพิการเพิ่มขึ้นปีละกว่า ๔,๐๐๐ คน เนื่องจากอุบัติเหตุจราจรโดยที่บางคนอาจจะยังพอทำงานช่วยเหลือตัวเองได้บ้างและอีกบางส่วนพิการมากจนสูญเสียทั้งอาชีพและรายได้ทั้งหมดถ้าหากใครเจอแบบนี้ชีวิตก็เหมือนตกนรกทั้งเป็นเลยทีเดียว^{๒๕}

๖. ความรุนแรงของปัญหาจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เหตุผลของการดื่มของคนส่วนใหญ่อาจต้องการเพียงแค่คลายเครียดและความสนุกสนานในกลุ่มเพื่อนฝูงชั่วคราวแต่ผลพวงหลังการดื่มอาจจะให้บทเรียนที่เจ็บปวดไปตลอดชีวิตการดื่มแอลกอฮอล์เป็นสาเหตุการตายอันดับ ๑ ของอุบัติเหตุจราจร (ร้อยละ ๕๐ เกิดจากคนเมาขับรถ) นอกจากนั้นการดื่มแอลกอฮอล์เป็นสาเหตุการเจ็บป่วยอันดับ ๓

^{๒๔} ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดขอนแก่น, อุบัติการณ์และแบบแผนการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กเยาวชนในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือภายหลังนโยบายคุ้มครองเด็ก, หน้า ๒๔- ๒๕.

^{๒๕} สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า, ความรู้เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์, หน้า ๓๔.

ของคนไทยรองจากการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัยและบุหรีเป็นสาเหตุสำคัญของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นสะพานเชื่อมไปสู่ยาเสพติดชนิดอื่นๆ เพศสัมพันธ์ความปลอดภัยและอาชญากรรม

๗. แอลกอฮอล์กับอุบัติเหตุ จากรายงานการเฝ้าระวังการบาดเจ็บรุนแรงจากอุบัติเหตุขนส่งในวันหยุดปีใหม่ของสำนักกระบาดวิทยากรมควบคุมโรคพบว่าร้อยละ ๗๒.๗ ของผู้บาดเจ็บรุนแรงจากยานพาหนะทุกประเภทนิยมดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อนเกิดเหตุและในปี ๒๕๔๗ มีผู้บาดเจ็บรุนแรงที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อนเกิดเหตุถึงร้อยละ ๔๔.๒ สูงกว่าปี ๒๕๔๖ ซึ่งมีร้อยละ ๑๙.๒

๒.๔.๔ ผลกระทบของการดื่มสุราที่มีต่อเศรษฐกิจ

สังคมก็เหมือนครอบครัวใหญ่หากสมาชิกในบ้านสร้างปัญหาขึ้นก็ย่อมส่งผลกระทบต่อครอบครัวหรือสังคมโดยตรงเช่นกันการดื่มแอลกอฮอล์ไม่เพียงแค่เปลืองเงินส่วนตัวของผู้ดื่มเท่านั้นหากแต่ยังกระทบไปถึงเงินส่วนกลางของชาติด้วยหากคุณดื่มแล้วขับจนเกิดอุบัติเหตุ ดังนั้น พอสรุปความเสียหายในแงุ่มทางเศรษฐกิจได้ดังต่อไปนี้

๑. ดื่มแล้วเจ็บตายสร้างภาระหนักต่อระบบบริการสุขภาพ จากการรวบรวมสถิติผู้ประสบอุบัติเหตุบนท้องถนนพบว่าในภาวะปกติร้อยละเกี่ยวข้องกับการ“เมาแล้วขับ”และเพิ่มเป็นร้อยละ ๖๐ - ๖๕ ในช่วงเทศกาลเมื่อคำนวณเฉพาะค่าวัสดุสำหรับการรักษาพยาบาลผู้ป่วยหนักกลุ่มนี้พบว่าต้องเสียค่าใช้จ่ายประมาณ ๓,๐๐๐- ๑๐,๐๐๐ บาทต่อรายและใช้จ่ายจะเพิ่มเป็น ๓ เท่าสำหรับการรักษาในโรงพยาบาลเอกชน

อย่างไรก็ตามสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยได้วิเคราะห์ไว้ว่าหากสามารถลดอุบัติเหตุจราจรคนเมาได้ร้อยละ ๕๐ จะลดจำนวนผู้เสียชีวิตได้ปีละ ๒,๙๐๐ รายและลดการบาดเจ็บได้ปีละ ๒๙,๖๒๕ รายตัวเลขดังกล่าวบอกให้เราทราบว่าถ้าเราไม่ประมาทจนบาดเจ็บ หรือ ตายทุกคนจะช่วยประหยัดเงินของชาติ ๑๓, ๙๗๕ ล้านบาท^{๒๖}

๒. ครอบครัวสูญเสียได้ลงขวดเหล้านับหมื่นล้านต่อปี ผลวิจัยภาคสนามของมูลนิธิเพื่อหญิงเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๖ พบว่า ค่าใช้จ่ายในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในครอบครัวที่มีผู้ดื่มแอลกอฮอล์สูงเฉลี่ยประมาณวันละ ๑๐๐-๓๐๐ บาท ซึ่งเมื่อกำนวณจำนวนผู้ดื่มขึ้นต่ำประมาณ ๑๓ ล้านคนในอัตราความถี่ของการดื่มประมาณสัปดาห์ละครั้งคิดเป็นเงินจ่ายในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ถึง ๔.๖๘ หมื่นล้านบาทในแต่ละปีซึ่งเงินจำนวนนี้สามารถนำไปให้โรงเรียนได้ประมาณ ๗,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ แห่ง

๓. เศรษฐกิจประเทศทรุดลงแต่คนดื่มแอลกอฮอล์กลับเพิ่มจำนวนขึ้น ข้อมูลนี้เป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วงมากเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๙ ซึ่งเป็นช่วงวิกฤตเศรษฐกิจคนไทยดื่มแอลกอฮอล์เฉลี่ยต่อคนอยู่ที่ ๑๑๐.๖ ลิตรต่อคนปี พ.ศ. ๒๕๔๔ เพิ่มขึ้นเป็น ๑๒๕.๙ ลิตรต่อคน ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๓๙-๒๕๔๔ ผลลัพธ์ออกมาว่าคนไทยบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพิ่มขึ้นปีละ ๑๕ ลิตรในเวลา ๕ ปีจนถึงวันนี้ จำนวนคนที่ริเริ่มทดลองดื่มก็ยิ่งเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งนับเป็นปัญหาใหญ่เรื่องหนึ่งของประเทศชาติที่ต้องมาตามแก้ปัญหาผลพวงจากคนดื่มแอลกอฮอล์ดังนั้นถ้าทุกคนรักประเทศไทยรักสังคมรักครอบครัวและรักตัวเองก็ไม่ควรเกี่ยวข้องหรือตกเป็นทาสของเครื่องดื่มที่ได้รับการขนานนามว่า “น้ำเปลี่ยนนิสัย” หรือ “เครื่องดื่ม

^{๒๖} ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดขอนแก่น, อุบัติการณ์และแบบแผนการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กเยาวชนในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือภายหลังนโยบายคุ้มครองเด็ก, หน้า ๒๖ - ๒๗

อายุสั้น” กันเลยและโปรตระกูลไว้เสมอว่าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งหลายอาจให้ความเพลิดเพลินสนุกสนานเพียงชั่วครู่แต่ชีวิตอาจพบกับความหดหู่ทุกข์ทรมานตราบนานแสนนาน

๔. นโยบายและมาตรการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ องค์การอนามัยโลก (WHO) ประเมินการว่าร้อยละ ๔ ของการตายและความพิการทั่วโลกเกิดจากการบริโภคแอลกอฮอล์ซึ่งมากเกือบเท่าบุหรี่และมากกว่ายาเสพติดถึง ๕ เท่าการบริโภคแอลกอฮอล์เกินควรทำให้เกิดปัญหาทางสังคมและสุขภาพต่างๆ เช่น ความเครียดการบาดเจ็บมะเร็งการเสื่อมของอวัยวะต่างๆเกิดการเสพติดครอบครัวยแตกแยกและการสูญเสียงานปัญหาเหล่านี้ไม่ได้เกิดแก่ผู้บริโภคแอลกอฮอล์เพียงผู้เดียวแต่มีผลกระทบต่อคนที่เกี่ยวข้องในสังคมอีกด้วยในประเทศกำลังพัฒนาที่มีอัตราการตายต่ำแอลกอฮอล์เป็นปัจจัยเสี่ยงอันดับแรกในเพศชายทำให้เกิดความสูญเสียถึง ๙.๘ % ของปีที่หายไปจากอายุเฉลี่ยเนื่องจากตายหรือพิการอันมีสาเหตุมาจากแอลกอฮอล์

อย่างไรก็ตามในขณะที่ผู้บริโภคแอลกอฮอล์ทั่วโลกส่วนใหญ่เป็นผู้ชายผู้หญิงเป็นผู้ได้รับผลกระทบมากที่สุดไม่ว่าจะเป็นความรุนแรงในครอบครัวหรือเงินจุนเจือครอบครัวที่ลดน้อยลงการดื่มแอลกอฮอล์อย่างหนักทำให้เกิดผลกระทบอย่างมากต่อผู้เยาว์โดยทำให้พฤติกรรมด้านอาชญากรรมของเด็กการบาดเจ็บและการได้รับการศึกษาที่ไม่สมบูรณ์ตามเกณฑ์มีอัตราสูงขึ้นประเทศไทยถือว่าเป็นประเทศที่พลเมืองมีการบริโภคแอลกอฮอล์บริสุทธิ์โดยเฉลี่ยต่อหัวสูงเป็นอันดับ ๕ ของโลกจากฐานข้อมูลการบริโภคเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ขององค์การอนามัยโลก (WHO) ที่คำนวณการบริโภคแอลกอฮอล์บริสุทธิ์ต่อหัวต่อปีของประชากร พบว่า ปี พ.ศ. ๒๕๔๓ คนไทยบริโภคต่อหัวเท่ากับ ๑๓.๕๙ ลิตรสูงเป็นอันดับ ๕ รองจากโปรตุเกส สาธารณรัฐไอร์แลนด์บาฮามาสและสาธารณรัฐเชกตามลำดับ

เป็นที่น่าสังเกตว่าประเทศไทยมีอัตราการดื่มสูงกว่าประเทศที่เข้าใจกันว่าดื่มมากเช่นฝรั่งเศส เยอรมันรัสเซียอังกฤษสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นดังนั้นจากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติครั้งล่าสุดปี พ.ศ. ๒๕๔๖ พบว่า คนไทยอายุ ๑๑ ปีขึ้นไปที่มีเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์มีจำนวน ๑๘.๖๑ ล้านคนหรือคิดเป็นร้อยละ ๒๙.๑๓ ของประชากรทั้งหมด ๖๓.๓๘ ล้านคน มีปริมาณการบริโภคเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์เฉพาะที่ผลิตเองภายในประเทศรวมทั้งหมดประมาณ ๓,๖๙๑ ล้านลิตรคิดเป็นมูลค่าไม่ต่ำกว่า ๑.๕ แสนล้านบาท

๒.๔.๕ ผลกระทบต่อศีลธรรม/จริยธรรม

คำว่า “ศีลธรรม” กับคำว่า “จริยธรรม” คำแรกคือ “ศีลธรรม” เป็นคำเก่าใช้กันมาในสังคมไทยจนกระทั่งไม่รู้ว่ามีความหมายอย่างไรแน่ชาวบ้านก็เข้าใจว่าปัจจุบันนี้ คนมีศีลธรรมหรือไม่มีศีลธรรมโดยมุ่งไปในเรื่องของการดำเนินชีวิตด้านภายนอกและการอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นใหญ่และความรู้สึกจะบอกว่าเป็นเรื่องราวอยู่ร่วมกันแต่ก็มีนักปราชญ์บางท่านพยายามจะแยกแยะว่ามานาจากคำอะไรบางท่านก็บอกว่ามาจาก ศีลและธรรมศีลก็คือ ข้อห้ามธรรมก็คือสิ่งที่แนะนำให้ประพฤติที่ดีความกันไปถ้อยอย่างนั้น ศีลก็เป็นเรื่องในระดับของความประพฤติทั่วไปเช่นการอยู่ร่วมสังคมโดยเฉพาะก็คือการเว้นจากการเบียดเบียนกันจะได้อยู่ร่วมกันได้ดีส่วนธรรมก็คือคำแนะนำสั่งสอนการทำความรู้สึกรู้ใจของคนทั่วไปศีลธรรมมันไม่เข้าถึงเรื่องที่ลึกซึ้งอย่างนั้นเป็นเรื่องของการอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นใหญ่เพราะฉะนั้นจึงมีการให้ความหมายอีกอย่างหนึ่งคือคำว่าธรรมเป็นคำว่าที่กว้างครอบคลุมหมดเราก็นำแบ่งธรรมเป็นระดับต่างๆ ธรรมในระดับศีล เรียกว่า ศีลธรรมจากนั้นก็จะมีสมาธิธรรมและปัญญาธรรมต่อไป

อย่างไรก็ตาม “จริยธรรม” จึงเป็นเรื่องของการประพฤติสิ่งที่ดีงามที่เน้นในการอยู่ร่วมกันในสังคมปัจจุบันก็ขยายไปถึงเรื่องสิ่งแวดล้อมทั่วไปด้วยถึงอย่างไรก็อยู่ในเรื่องสิ่งแวดล้อมนั่นเองคือ (๑)

สิ่งแวดล้อมทางสังคม (๒) สิ่งแวดล้อมโดยธรรมชาติเป็นอันว่าจริยธรรมก็อยู่ในระดับสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องความประพฤติปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อมภายนอกตัวอย่างนี้จึงตรงกับคำว่าศีลธรรมในความหมายที่ว่าธรรมะระดับศีลธรรมในทัศนะผู้รู้ทางศาสนาในสังคมอื่นแปลคำว่า ethic เทียบกับศัพท์ในพุทธศาสนาว่าศีลเท่านั้นเองเพราะฉะนั้นก็ถึงกันว่า ethic คือเรื่องศีลเป็นธรรมระดับศีลจริยธรรมในความหมายของตะวันตกที่เราบัญญัติตาม ethic ก็หมายถึงเรื่องของศีลจึงสรุปได้ว่าจริยธรรมของฝรั่งเป็นแค่ศีลเท่านั้นเอง แต่ในความหมายทางพุทธศาสนาที่เรียกว่า “พรหมจริยะ” แปลว่า “จริยะอันประเสริฐ” หมายถึง ศีล สมาธิ ปัญญา

ฉะนั้น จึงเกิดความลักลั่นระหว่างความหมายของตะวันตกที่ไทยเอามาใช้กับตะวันออกหรือของฝรั่งที่ไทยเอามาเรียกกับพุทธศาสนาไม่เท่ากัน^{๒๗} คำว่า “จริยะ” ในพุทธศาสนาได้แก่มรรคมีศีลสมาธิปัญญารวมหมดทั้งชุดส่วนของตะวันตกได้แค่ศีลนี้เป็นเรื่องของการพยายามหาความหมายตามศัพท์^{๒๘} เมื่อย้อนกลับมาในเรื่องขอบเขตของจริยธรรมที่สัมพันธ์กับมนุษย์และการพัฒนามนุษย์ในเมื่อพุทธศาสนาองจริยะว่าคลุมทั้งเรื่อง ศีล สมาธิ ปัญญา ดังนี้

(๑) ศีล คือ เรื่องพฤติกรรมภายนอกที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งทางสังคมและวัตถุตลอดจนธรรมชาติ

(๒) สมาธิ คือ เรื่องของจิตใจบางที่ท่านใช้คำว่า “จิต” เหตุที่ใช้สมาธิ เพราะว่า สมาธิ เป็นตัวแกนสำคัญในการพัฒนาทางด้านจิตใจเรียกว่า จิตใจ

(๓) ปัญญา คือ เรื่องของความรู้ความเข้าใจการมองเห็นเหตุผลคุณค่าตลอดจนเข้าถึงความจริงของธรรมชาติทำไมจึงว่ามีสามอย่างก็เพราะถือว่าตัวคนนี้เป็นองค์รวมที่ใช้ศัพท์ปัจจุบันคือชีวิตของมนุษย์จะไปแยกส่วนออกเด็ดขาดจากกันไม่ได้คุณสมบัติและความเป็นไปทั้งหลายของชีวิตเป็นเพียงด้านต่างๆ ของชีวิตนั้นโดยเฉพาะที่สำคัญยิ่งก็คือว่ามันเป็นปัจจัยส่งผลกระทบต่อกันพฤติกรรมไม่สามารถแยกขาดจากจิตใจจิตใจไม่สามารถแยกขาดจากปัญญาพฤติกรรมกับปัญญาก็แยกกันไม่ได้

ด้วยเหตุนี้ “จริยธรรม” จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในสังคมเพราะสังคมจะมีความสุขและเจริญก้าวหน้าได้นั้นคนในสังคมจะต้องมีจริยธรรมที่อิงศีลธรรมและจริยธรรมนับว่าเป็นปัจจัยทางสังคมที่สำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้สังคมมีความสุขเรียบร้อยไม่มีปัญหาแต่หากบุคคลในสังคมขาดจริยธรรมแล้วสังคมจะวุ่นวายขาดความสุขเติมไปด้วยปัญหาคุณธรรมจริยธรรมจึงเป็นเครื่องกำหนดความเจริญและความเสื่อมของสังคมมูลเหตุของความไม่สงบในบ้านเมืองนั้นย่อมเกิดจากสาเหตุหลายประการแต่ประการที่สำคัญก็คือ ความเสื่อมถอยทางจิตใจของคนในสังคมหากคนในสังคมได้รับการพัฒนาทางจิตใจให้มีจริยธรรมที่สูงก็จะสามารถทำให้สังคมมีความสุขและมั่นคงเป็นผลดีต่อการพัฒนาประเทศส่วนเกณฑ์การวินิจฉัยความหมายและคุณค่าของหลักจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อป้องกันความเข้าใจคลาดเคลื่อนหรือการมองที่ต่างทัศนะเบื้องต้นพึงศึกษาว่าจะมองจริยธรรมในแง่ใดก่อนไม่เช่นนั้นก็จะไม่สามารถพิจารณาจริยธรรมข้อนั้นๆ ว่ามีจุดมุ่งหมายในเรื่องใดควรปฏิบัติต่อสังคมใดเช่นจริยธรรมในแง่ของสังคมวิทยาแนวพุทธในแง่ของเศรษฐศาสตร์แนวพุทธในแง่ของรัฐศาสตร์แนวพุทธหรือการปกครอง^{๒๙}

^{๒๗} พระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ.ปยุตฺโต), “ถึงเวลามาพัฒนาเยาวชนกันใหม่”, (กรุงเทพมหานคร : เอกสารประกอบการบรรยาย), ๒๕๔๘ (อัดสำเนา).

^{๒๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๗- ๕๐.

^{๒๙} พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), พุทธศาสนากับสังคมไทย, หน้า ๘๗.

ส่วนประเด็นที่มุ่งศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ หมายเอาผลกระทบของการดื่มสุราในสังคมไทยที่มีทางด้านศีลธรรมและจริยธรรมความประพฤติที่ดีของประชาชนหากมีผู้ดื่มสุรากันมากแล้วย่อมก่อให้เกิดความเสียหายด้านศีลธรรม/จริยธรรมแก่ใคร่ด้านใดบ้างดังตัวอย่างต่อไปนี้

๑. ผลกระทบในแง่พฤติกรรมส่วนตัวของบุคคลอื่นไม่เหมาะสมซึ่งทำให้ผู้ดื่มสุราถูกมองว่าเป็นนักเลงสุราและประสบปัญหาเกี่ยวกับความเสื่อมหรือทางพินาศ หรือ เป็นเหตุให้ทรัพย์สินที่ได้มานั้นย่อยยับไปตามนัยแห่งอบายมุข ๔ ได้แก่

- (๑) อิตถิธุตตะความเป็นนักเลงหญิง, นักเที่ยวหญิง
- (๒) สุราธุตตะความเป็นนักเลงสุรา, นักดื่ม
- (๓) อักขธุตตะความเป็นนักการพนัน
- (๔) ปาปมิตตะการคบคนชั่วเป็นมิตร^{๓๐}

๒. ผลกระทบที่มีต่อการศึกษาของเด็กและเยาวชนซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญของชาติหากคนเหล่านั้นเพเลิดเพลินกับการดื่มสุราเป็นนิจประเทศไทยในอนาคตคงจะมีแต่คนเมาเต็มบ้านเต็มเมืองเป็นรื่องน่าเป็นห่วงและควรหาทางป้องกันแก้ไขไว้แต่เบื้องต้นไม่ควรสนับสนุนหรือส่งเสริมทางสื่อเกี่ยวกับเครื่องดื่มประเภทสุราเช่นคำขวัญที่ว่า “ความสุขที่คุณดื่มได้” เป็นเพราะเป็นการจูงใจให้เยาวชนอยากทดลองดื่มกันมากยิ่งขึ้น

๓. ผลกระทบที่มีต่อสามีและภรรยาในการครองชีวิตคู่ส่วนผู้หญิงที่ถูกทำร้ายจากสามีหรือคนในครอบครัวเพราะเมาสรานั้นพบว่าได้รับผลกระทบต่อสุขภาพทางกายและสุขภาพจิตมากที่สุดหลายคนตกอยู่ในอาการหวาดผวาทูครั้งที่สามียกแก้วเหล้าขึ้นดื่มและเกือบทั้งหมดของกลุ่มตัวอย่างผู้ได้รับผลกระทบตอบว่าไม่กล้าโต้ตอบหรือต่อสู้และไม่กล้าเล่าให้ใครฟังแม้กระทั่งไปพบแพทย์เพราะอับอายและคิดว่าเป็นเรื่องที่คนเป็นภรรยาต้องยอมทนและรองรับอารมณ์ของสามีให้ได้ในฐานะภรรยาที่ดีที่สำคัญปัญหาความรุนแรงในครอบครัวมาจากค่านิยมสังคมแบบชายเป็นใหญ่ก่อให้เกิดความเชื่อที่ว่าผู้ชายเป็นผู้นำของครอบครัวสามีเป็นเจ้าของภรรยามีสิทธิด่าทำร้ายทุบตีหรือบังคับให้หลับนอนด้วยได้ประกอบกับทัศนคติค่านิยมที่มองว่าเรื่องภายในครอบครัวเป็นเรื่องส่วนตัว

๔. ผลกระทบต่อพฤติกรรมที่รุนแรงและกระหิทธิบุคคลอื่นปัญหาเรื่องการดื่มสุรานี้ได้ลุกลามไปทุกชนชั้นทุกระดับการศึกษาผู้หญิงที่ถูกทำร้ายมีทั้งคนที่มีการศึกษามีฐานะดีและจากทุกฐานะคนเหล่านี้ถูกกระทำรุนแรงทั้งตบตีถูกข่มขืนจนสุดจะกลั่นหลายคนอยากฆ่าตัวตายแม้แต่ผู้หญิงวัย ๖๐ กว่าปี ก็ยังถูกข่มขืนจากลูกหลานปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากทัศนคติของผู้ชายที่เห็นผู้หญิงในบ้านเป็นสมบัติส่วนตัวจะทำอะไรก็ได้ทั้งนี้สิ่งที่พบว่าเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้ชายทำรุนแรงกับผู้หญิงก็ คือ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ผู้หญิง ๓,๐๐๐ คนที่มาปรึกษากับมูลนิธิเพื่อนหญิงในปี ๒๕๔๘ เป็นเพียงเศษเสี้ยวเดียวของผู้หญิงไทยจำนวนมากที่ถูกกระทำเท่านั้นปัญหาเรื่องนี้ต้องแก้ที่ทัศนคติของผู้ชายให้เห็นผู้หญิงเป็นคนเหมือนกันเพื่อหยุดการทำร้ายกันของครอบครัวไทยแม้แต่ผู้ช่วยศาสตราจารย์วลาสินีพิพิธกุลผู้อำนวยการสำนักบรรณคดีและสื่อสารสาธารณะเพื่อสังคมสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) กล่าวว่าผลงานวิจัยเรื่อง “ผลกระทบของสุราในฐานะปัจจัยร่วมการเกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว” ยืนยันได้ว่าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์คือหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้ชายใช้ความรุนแรงกับผู้หญิงบวกกับค่านิยมในสังคมไทยที่ยอมรับและเคยชินกับการใช้อำนาจที่เหนือกว่าของผู้ชายทำให้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ถูกใช้เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความรุนแรงในครอบครัวและชีวิตคู่ในหลายกรณี

^{๓๐} อ.อ.อ.อ. (บาลี). ๒๓/๑๔๔/๒๙๒

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ธณารัตน์ พลัฒาไชยและคณะ^{๓๑)} ศึกษาการบำบัดโดยใช้การเจริญสติเป็นฐานเพื่อลดความเครียดจากการตีความในผู้ติดยาเสพติด: การปฏิบัติตามหลักฐานเชิงประจักษ์ เพื่อศึกษาแนวทางการบำบัดโดยใช้การเจริญสติเป็นฐานเพื่อลดความเครียดจากการตีความในผู้ติดยาเสพติด วิธีการศึกษา สืบค้นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ตรงกับประเด็นปัญหาที่ศึกษาจากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์โดยใช้กรอบ PICO แล้วนำมาประเมินคุณภาพและความน่าเชื่อถือของหลักฐานเชิงประจักษ์พบหลักฐานจำนวน ๔ เรื่อง เป็น randomized controlled trials ๒ เรื่อง เป็น controlled nonrandomized trials ๑ เรื่อง และเป็น prospective cases series ๑ เรื่อง นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการศึกษา แนวทางการบำบัดเป็นแบบกลุ่ม ๘-๑๐ ครั้ง สมาชิกกลุ่มไม่เกิน ๘ ราย บำบัดสัปดาห์ละครั้ง ครั้งละ ๑ - ๒ ชั่วโมง การบำบัดประกอบด้วย ๑๒ หัวข้อดังนี้ ๑) การรู้จักความคิดอัตโนมัติที่นำไปสู่ความอยากดื่ม ๒) การมีสติและทักษะในการจัดการความอยากดื่ม ๓) การเจริญสติในชีวิตประจำวัน ๔) ความสัมพันธ์ของปฏิกิริยาความเครียด ความรู้สึกอยากดื่มและผลของการดื่ม และฝึกปฏิบัติเจริญสติ ๕) การยอมรับความคิด ความรู้สึก และการจัดการ ๖) แบบแผนความคิดและการกลับใช้ซ้ำ ๗) แนวทางในการดูแลตนเองอย่างเหมาะสม ๘) แนวทางในการวางแผนเพื่อป้องกันการกลับใช้ซ้ำ ๙) การรับรู้ถึงอันตรายของแอลกอฮอล์ต่อร่างกาย ๑๐) การพึ่งพาซึ่งกันและกันการให้ความหมายและจิตวิญญาณ ๑๑) การใช้เทคนิคความรักความเมตตาเพื่อจัดการกับอารมณ์ที่ยุ่งยาก ๑๒) การฝึกเจริญสตินอกชั้นเรียน สรุป แนวทางการบำบัดโดยใช้การเจริญสติเป็นฐานสามารถลดปฏิกิริยาที่เกิดจากความเครียดมีการรับรู้ความเครียดอันเนื่องมาจากความอยากดื่มลดลงก่อนนำไปใช้ในคลินิกควรทำการศึกษาวินิจฉัย (pilot study) ถึงความเหมาะสมในการนำไปใช้และควรมีการเตรียมความพร้อมของผู้ให้การบำบัดโดยฝึกฝนให้มีประสบการณ์ในการเจริญสติและมีประสบการณ์เป็นครูฝึกสอนเจริญสติด้วย

พระครูปริยัติปัญญารัตน์ (โสภณ ธนปญโญ)^{๓๒)} ศึกษาการประยุกต์ใช้กิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมเพื่อบำบัดผู้ติดยาเสพติดในจังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์การวิจัย คือ ๑) เพื่อศึกษาการบำบัดผู้ติดยาเสพติดตามแนวพุทธ และการแพทย์แผนปัจจุบัน ๒) เพื่อศึกษาวิธีการบำบัดผู้ติดยาเสพติดของวัดพุทธเกษม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น และ ๓) เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้กิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมเพื่อบำบัดผู้ติดยาเสพติดของวัดพุทธเกษม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาจากเอกสาร และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ นำเสนอโดยพรรณนาวิธี

ผลการวิจัยพบว่า การบำบัดรักษาด้วยหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับกิจกรรมให้ผู้รับการบำบัดได้ปฏิบัติ เช่น การรักษาสัจจะ สมาทานศีล ๕ สวดมนต์ทำวัตรเช้า-เย็น แผ่เมตตา เจริญจิตภาวนา เดินจงกรม ฟังเทศน์ เพื่อขัดเกลาจิตใจให้สงบและเกิดปัญญาในสิ่งที่มีคุณค่า ส่วนการบำบัดทางการแพทย์ แพทย์ควรช่วยเหลือเบื้องต้นด้วยวิธีการ Brief-intervention โดยตระหนักถึงความแตกต่างของผู้ป่วยแต่ละราย การเปลี่ยนแปลงที่ต้องอาศัยกระบวนการการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยตรง ได้แก่ ๑) การกำจัดสิ่งที่เป็น

^{๓๑)} ธณารัตน์ พลัฒาไชยและคณะ, “การบำบัดโดยใช้การเจริญสติเป็นฐานเพื่อลดความเครียดจากการตีความในผู้ติดยาเสพติด: การปฏิบัติตามหลักฐานเชิงประจักษ์”, วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย, ปีที่ ๕๘ ฉบับที่ ๒ (เมษายน - มิถุนายน, ๒๕๕๖), หน้า ๒๐๗-๒๑๘.

^{๓๒)} พระครูปริยัติปัญญารัตน์ (โสภณ ธนปญโญ), การประยุกต์ใช้กิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมเพื่อบำบัดผู้ติดยาเสพติดในจังหวัดขอนแก่น, พุทธศาสนตรุษวิภังคิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.

ตัวกระตุ้นให้อยากดื่ม ๒) การหาสิ่งมาทดแทนการดื่ม เช่น ออกกำลังกาย ๓) การหาสิ่งมาทดแทน ๔) เชื่อในความสามารถตนเองว่าเปลี่ยนแปลงได้ ๕) สัมพันธภาพที่ดีกับคนที่ให้กำลังใจ

การบำบัดผู้ติดสุราของวัดพุทธเกษม โดยใช้กลวิธีการลดเลิกสุรา ๓ วิธีหลัก ได้แก่ ๑) วิถีธรรม โอสธ บำบัดด้วยหลักพุทธธรรมเช่นการพิจารณาโพชฌงค์ ๗ ๒) วิธีการสมถะ วิปัสสนาบำบัดด้วยการปฏิบัติ สมถะและวิปัสสนา (กายบำบัดและจิตบำบัด) ๓) สมุนไพรบำบัด โดยให้กล่าวคำสัตย์ปฏิญาณตน ต่อหน้า พระพุทธรูปและพระสงฆ์ว่าจะเลิกดื่มสุรา มีกำหนดกี่ปีก็ระบุ แล้วดื่มยาสมุนไพรเพื่อถอนพิษสุรา

การประยุกต์ใช้กิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมเพื่อบำบัดผู้ติดสุราของวัดพุทธเกษม ด้วย กิจกรรมสมาทานสังจา การทำวัตรเช้าเย็น การรดน้ำพรวนดินต้นไม้ การสร้างและซ่อมแซมวัด โรงเรียน การเจริญจิตภาวนา เติบงกรรม การชมวิดิทัศน์เกี่ยวกับพิษภัยของการติดสุรา กิจกรรมเหล่านี้ช่วยฟื้นฟู สภาพจิตใจผู้ป่วยให้เกิดสมาธิ เกิดปัญญาเห็นพิษภัยของการติดสุรา รวมทั้งได้บำเพ็ญประโยชน์แก่ตนเอง วัดและโรงเรียน

สาโรจน์ ประพรมมา^{๓๓} ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลและพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่พึงประสงค์กับการดื่มสุราและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นประจำ ในเขตอำเภอแห่งหนึ่งของจังหวัดชัยภูมิ การศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวาง (cross-sectional descriptive research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา อัตราความชุกของการดื่มสุราและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นประจำในพื้นที่ และหาความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยส่วนบุคคลและพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่พึงประสงค์กับการดื่มสุราและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นประจำ ผลการศึกษาพบว่า อัตราความชุกของการดื่มสุราและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นประจำของประชาชน คือ ร้อยละ ๒๔.๘ การดื่มสุราและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยังคงเป็นปัญหาที่สำคัญในพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีความ เกี่ยวพันกับ พฤติกรรมสุขภาพที่ไม่พึงประสงค์ การแก้ไขปัญหาการดื่มสุราและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จะต้อง ให้ความสำคัญกับการ เลิกบุหรี่และการกินอาหารประเภทลาบ หรือก้อยปลาดิบ การณรงค์เพื่อปรับเปลี่ยน ทัศนคติและพฤติกรรมเป็น วิธีการที่จะนำมาปฏิบัติ

ดร.วรรณ สมใจ^{๓๔} ศึกษาพฤติกรรมป้องกันการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ของนักศึกษามหาวิทยาลัย : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่ง การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงวิเคราะห์แบบ ภาคตัดขวาง (cross-sectional analytical research) มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาพฤติกรรมป้องกันการดื่ม เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ของนักศึกษามหาวิทยาลัย : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่ง กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๘๐ ราย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ได้รับการตอบกลับร้อยละ ๑๐๐

จากการศึกษา พบว่า ตัวแปรที่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์เรียง จากมากที่สุด ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตนเองของนักศึกษาในการป้องกันการดื่มเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ลักษณะที่อยู่อาศัย เพศ สถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว ความรู้เกี่ยวกับเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์และ แรงสนับสนุนจากเพื่อน ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้นักศึกษามีพฤติกรรมการป้องกันการดื่ม เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ที่ดีตัวแปรอิสระดังกล่าวสามารถอธิบายพฤติกรรมการป้องกันการดื่มเครื่องดื่มที่มี

^{๓๓}สาโรจน์ ประพรมมา, “ปัจจัยส่วนบุคคลและพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่พึงประสงค์กับการดื่มสุราและเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์เป็นประจำ ในเขตอำเภอแห่งหนึ่งของจังหวัดชัยภูมิ”, สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 6 จังหวัดขอนแก่น, ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน, ๒๕๕๘): ๑-๘.

^{๓๔}ดร.วรรณ สมใจ, “พฤติกรรมป้องกันการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ของนักศึกษามหาวิทยาลัย : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่ง”, วารสาร มจร.วิชาการ, ปีที่ ๒๐ ฉบับที่ ๔๐ (มกราคม - มิถุนายน, ๒๕๖๐): ๑๒๗-๑๓๙.

แอลกอฮอล์ได้ร้อยละ ๔๓.๔ และผู้วิจัยยังพบความสัมพันธ์ระดับน้อย ระหว่างแรงสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยกับพฤติกรรมป้องกันการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์อีกด้วย

จากผลการวิจัย พบว่าหากมหาวิทยาลัยต้องการเสริมสร้างพฤติกรรมป้องกันการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ของนักศึกษา สามารถเสริมสร้างโดยการสร้างการรับรู้ความสามารถของตนเองให้กับนักศึกษา เช่น เน้นการสร้างกิจกรรมที่มีประโยชน์ให้กับนักศึกษา อาจจะส่งเสริมในรูปของชมรมต่างๆ ตามที่นักศึกษาสนใจ โดยเฉพาะนักศึกษาชาย ซึ่งนอกจากจะเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์แล้ว กิจกรรมที่ทำงานเป็นทีมยังช่วยสร้างพฤติกรรมที่ดีจากการเสริมแรงจากเพื่อนด้วย การส่งเสริมกิจกรรมเหล่านี้ล้วนเป็นแนวทางสำคัญที่จะทำให้ศึกษามีพฤติกรรมป้องกันการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ที่ดีอันจะนำไปสู่ผลการเรียนที่ดีและคุณภาพชีวิตที่ดีของนักศึกษาต่อไป

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาแก้ปัญหาการติ่มสุราของประชาชนตามโครงการหมู่บ้านศีล ๕ ในจังหวัดหนองคาย ในบทนี้จะเป็นรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๓.๑ ขอบเขตของการวิจัย

๓.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา

๓.๓ หลักธรรมสำหรับการแก้ปัญหาด้านสุขภาพร่างกายส่วนบุคคล

๓.๔ การแก้ปัญหาด้านสุขภาพจิตและชีวิตของคนในครอบครัว

๓.๕ หลักธรรมสำหรับการแก้ปัญหาผลกระทบต่อสังคมไทยโดยรวม

๓.๑ ขอบเขตของการวิจัย

๓.๑.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Document Research) และการศึกษาภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มเป้าหมายที่คัดเลือกมาโดยเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมุ่งเน้นที่จะศึกษาปัญหาของการติ่มสุราที่มีต่อสังคมไทย และการหาแนวทางในการแก้ปัญหานี้โดยอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวเพื่อให้แก่ประโยชน์สุขแก่สังคม

๓.๑.๒ ขอบเขตพื้นที่/องค์กร

ขอบเขตพื้นที่/องค์กรของงานวิจัยนี้ได้แก่ หมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านศีล ๕ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

๓.๑.๓ ขอบเขตประชากร

๑) กลุ่มพระสงฆ์	๑๐ รูป
๒) กลุ่มผู้นำชุมชน	๑๐ คน
๓) กลุ่มนักวิชาการ	๑๐ คน
๔) กลุ่มบุคลากรผู้เกี่ยวข้อง	๑๐ คน
๕) กลุ่มบุคคลที่ติ่มสุรา	๑๐ คน
รวม	๕๐ รูป/คน

๓.๑.๔ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของงานวิจัยนี้ได้แก่ หมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านศีล ๕ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

๓.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Document Research) และการศึกษาภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มเป้าหมายที่คัดเลือกมาโดยจำเพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมุ่งเน้นที่จะศึกษาปัญหาของการดื่มสุราที่มีต่อสังคมไทย และการหาแนวทางในการแก้ปัญหานี้โดยอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวเพื่อให้แก่ประโยชน์สุขแก่สังคม

เพื่อหาทางออกจากปัญหาที่เกิดจากการดื่มสุราดังกล่าวให้เป็นรูปธรรมต่อไป โดยตั้งเป็นแนวทางแก้ปัญหาไว้ ๓ ประการ คือ

- ๑) หลักธรรมสำหรับการแก้ปัญหาด้านสุขภาพร่างกายส่วนบุคคล
- ๒) หลักธรรมสำหรับการแก้ปัญหาด้านสุขภาพจิตและชีวิตของคนในครอบครัว
- ๓) สรุปหลักธรรมสำหรับการแก้ปัญหาด้านผลกระทบต่อสังคมไทยโดยรวม

๓.๓ หลักธรรมสำหรับการแก้ปัญหาด้านสุขภาพร่างกายส่วนบุคคล

การดื่มสุราจัดได้ว่ามีผลกระทบต่อสังคมไทยเป็นอย่างมาก ทั้งผลกระทบต่อบุคคลผู้ดื่ม ครอบครัว ชุมชน และระดับประเทศ ในประเด็นที่เกี่ยวกับปัญหาอันส่งผลกระทบต่อผู้ดื่มสุรานั้นมีมากมายหลายประการ ซึ่งในทางพระพุทธศาสนาได้วางหลักการไว้เพื่ออยู่ดีปัญหาได้ โดยการนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา เข้าไปเยี่ยวยา คณะผู้วิจัยได้นำหลักธรรมขึ้นพื้นฐานแห่งชีวิต ที่สามารถลดระดับปัญหา และสามารถนำไปเป็นทางออกจากปัญหาการดื่มสุราของปัจเจกบุคคลกลายเป็นบุคคลต้นแบบ เป็นตัวอย่างของบุคคลอื่น ด้วยหลัก ๓ ประการคือ

- ๓.๓.๑ หลักอบายมุข
- ๓.๓.๒ หลักเบญจศีล
- ๓.๓.๓ หลักสติสัมปชัญญะ
- ๓.๓.๔ ขันติโสรัจจะ

๓.๓.๑ หลักอบายมุข

อบายมุข ๖ ประการ อันเป็นหนทางแห่งความเสื่อม^๑ อบายมุขคือทางแห่งความเสื่อมทางแห่งความพินาศ เหตุย่อยยับแห่งโภคทรัพย์ อันเป็นเหตุนำมาซึ่งความหายนะ^๒ นั้น คนที่จมปรักอยู่กับอบายมุขนี้เป็นฆราวาสพวักที่จมปลัก มีความยากจน มีความเสื่อมสุขภาพอนามัย แล้วก็ยังเบียดเบียนกันอีก เพราะความหลงใหลในสิ่งที่เป็นอบายมุข^๓ ได้แก่

- ๑) หมกมุ่นในการเสพของมีนเมา คือ สุราเมรัย อันเป็นเหตุเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ซึ่งมีโทษ ๖ ประการ คือ (๑) เสียทรัพย์ทันตาเห็น (๒) ก่อการทะเลาะวิวาท (๓) เป็นบ่อเกิดแห่งโรคภัยต่าง ๆ (๔) เป็นเหตุเสียชื่อเสียง (๕) เป็นเหตุไม่รู้จักกาย (๖) เป็นเหตุทอนกำลังปัญญา^๔

^๑ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๔๗/๒๐๒.

^๒พระเทพเวที (ป.อ.ปยุตโต) พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๑๗๖.

^๓พุทธทาสภิกขุ, หลักธรรมของผู้ครองเรือน, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, มปป.), หน้า ๗.

^๔ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๔๘/ ๒๐๒-๒๐๓.

๒) การหมกมุ่นอยู่กับการเที่ยวเตร่ตามตรอกซอกซอยในเวลากลางคืน มีโทษ ๖ ประการ คือ (๑) ชื่อว่าไม่คุ้มครองไม่รักษาตัวเอง (๒) ชื่อว่าไม่คุ้มครองไม่รักษาบุตรภรรยา (๓) ชื่อว่าไม่คุ้มครองไม่รักษาทรัพย์ (๔) เป็นที่สงสัยของคนอื่นด้วยเหตุต่างๆเช่นว่า จะเป็นขโมย (๕) มักถูกใส่ร้ายป้ายสี ด้วยเรื่องไม่เป็นความจริง (๖) ทำให้เกิดความลำบาก มากมายหลายอย่าง^๕

๓) การเที่ยวดูมหรสพ มีโทษตามสถานที่ไปเที่ยวทำให้ไม่เป็นอันประกอบอาชีพการงาน มีโทษ ๖ ประการ คือ (๑) มีการรำที่โหนไปที่นั้น (๒) มีการขับร้องที่โหนไปที่นั้น (๓) มีการประโคมที่โหนไปที่นั้น (๔) มีเสภาที่โหนไปที่นั้น (๕) มีการบรรเลงที่โหนไปที่นั้น (๖) มีเถิดเทิงที่โหนไปที่นั้น^๖

๔) การหมกมุ่นอยู่ในการเล่นการพนัน อันเป็นเหตุแห่งความประมาท มีโทษ ๖ ประการ คือ (๑) ชนะยอมก่อเวร (๒) ผู้แพ้ยอมเสียดาทรัพย์ (๓) เสียทรัพย์ทันตาเห็น (๔) ถ้อยคำที่ให้การในศาลไม่สามารถเชื่อได้ (๕) ถูกมิตรอำมาตย์ดูหมิ่น (๖) ไม่มีใครประสงค์จะแต่งงานด้วย^๗

๕) การหมกมุ่นในการคบคนชั่วเป็นมิตร มีโทษตามลักษณะเพื่อนที่คบด้วย ดังที่กล่าวไว้ว่า เข้าฝูงกาเป็นกา เข้าฝูงหงส์เป็นหงส์ มีโทษ ๖ สถาน คือ (๑) เขามีนักเลงการพนันเป็นเพื่อน (๒) เขามีนักเลงเจ้าชู้เป็นเพื่อน (๓) เขามีนักเลงดื่มสุราเป็นเพื่อน (๔) คนลวงโลกเป็นเพื่อน (๕) เขามีโกงเป็นเพื่อน (๖) เขามีโจรเป็นเพื่อน^๘

๖) การหมกมุ่นในความเกียจคร้าน มีโทษตามอาการ ๖ ประการ คือ (๑) มักอ้างว่าหนาวนักแล้วไม่ทำงาน (๒) มักอ้างว่าร้อนนัก ไม่ทำงาน (๓) มักอ้างว่าเย็นมากเกินไป ไม่ทำงาน (๔) มักอ้างว่ายังเข้าอยู่ไม่ทำงาน (๕) มักอ้างว่าหิวเกินไป ไม่ทำงาน (๖) มักอ้างว่ากรหายไม่ทำงาน เมื่อเขาพลัดเพียนอยู่อย่างนั้นไฉนจะไม่เกิด ก็จะไม่เกิดขึ้น ที่เกิดขึ้นแล้วนั้นวันจะสูญหายไปเรื่อยๆ^๙

หลักอบายมุข ๖ ประการ คือ การดื่มน้ำเมา การเที่ยวกลางคืน การเที่ยวดูมหรสพ การเล่นการพนัน การคบคนชั่วเป็นมิตร และความเกียจคร้านในการทำงาน หลักธรรมทั้ง ๖ ประการนี้เป็นทางออกเบื้องต้นจากปัญหาการดื่มสุรา ดังกล่าวโดยพิจารณาเห็นคุณและโทษของสิ่งเหล่านี้ แม้การเที่ยวกลางคืน การเที่ยวดูการเล่น การเล่นการพนัน การคบคนชั่วเป็นมิตร และการเกียจคร้านทำงาน จะไม่ใช่ประเด็นที่เกี่ยวกับการดื่มสุรา แต่ก็เป็นส่วนหนึ่งที่เอื้อให้คนดื่มสุราและติดสุราในที่สุด ซึ่งการจะนำหลักธรรมดังกล่าวไปปฏิบัติในเชิงรูปธรรมนั้น ผู้ที่ดื่มสุรานั่น โรคภัยไข้เจ็บก็จะทุเลาเบาบางลง และสามารถหายได้ในที่สุดสำหรับผู้มีผลกระทบไม่มาก สรุปได้ดังนี้

๑. พิจารณาให้เห็นโทษของการดื่มสุรา ที่มีผลกระทบต่อตนเองอันมีความเสื่อมทรพย์ มีการทะเลาะวิวาท เป็นต้น

๒. พิจารณาให้เห็นโทษของอบายมุขที่เหลืออีก ๕ ประการว่ามีส่วนสนับสนุนให้บุคคลคนเข้าไปพัวพันหรือเกี่ยวข้องกับการดื่มสุราอย่างไร

๓. กำหนดระงับใจของตนให้เห็นคุณประโยชน์ของการละเว้นอบายมุข ทั้งหกประการนั้น อันเป็นผู้ไม่มีโรคภัย และสังคมยอมรับเป็นต้น

๔. ตั้งใจสมาทานงดเว้นจากอบายมุข ๖ อย่างเด็ดขาด โดยคาดหวังถึงความเจริญของตนและครอบครัวเป็นสำคัญ

^๕ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๒๔๔/๒๐๓.

^๖ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๕๐/๒๐๓-๒๐๔.

^๗ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๕๑/๒๐๔.

^๘ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๕๒/๒๐๔๕-๒๐๕.

^๙ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๕๓/๒๐๕.

หากบุคคลปฏิบัติตนได้ตามวิธีดังกล่าว ย่อมสามารถที่จะเป็นผู้ห่างไกลจากการหมกมุ่นในการดื่มสุราได้เป็นเบื้องต้น

๓.๓.๒ หลักเบญจศีล

คนเราที่เกิดมามีรูปรพรรณสัณฐานที่แตกต่างกันออกไป สุดแต่เหตุปัจจัยปรุงแต่งให้คนบางคนมีรูปร่าง บางคนมีรูปทรวด คนที่มีรูปร่างย่อมเป็นที่พอใจของผู้พบเห็น ตรงกันข้ามกับผู้ที่รูปร่างทราม ย่อมไม่เป็นที่พอใจเหมือนดอกไม้ที่สวยงามและมีกลิ่นหอม และที่ไม่สวยงามและมีกลิ่นเหม็น ถ้าเป็นดอกไม้สวยงามและมีกลิ่นหอม ก็ย่อมเป็นที่พอใจของคนทั้งหลาย ส่วนดอกไม้ที่ไม่สวยงามและมีกลิ่นเหม็นย่อมไม่มีใครปรารถนา เช่นเดียวกับคนที่รูปร่างงามและมีจิตใจดี ย่อมเป็นที่รักใคร่ของคนทั่วไป ถึงมีรูปร่าง ถ้าขาดคุณธรรม จะสู้กับคนที่รูปร่างทราม แต่มีคุณธรรมและมีจิตใจดีไม่ได้ และถ้ามีรูปชั่วตัวดำและมีจิตใจไม่ดี ก็จะทำให้คนคบไม่ได้

ส่วนใจนั้นก็มักเป็นไปตามพื้นเดิม แต่ก็ยังมีทางแก้ไขให้ได้โดยการตั้งใจดี เช่นเดียวกับของที่ไม่มีกลิ่นหอมมาแต่เดิม เรายังสามารถอบให้หอมได้ พระพุทธองค์ได้ทรงกำหนดวางแบบแผนแห่งความประพฤติไว้เป็นหลักฐาน การตั้งใจประพฤติตามบทบัญญัตินั้น ชื่อว่า ศีล เมื่อบำเพ็ญให้บริสุทธิ์แล้ว ก็จะมีแนวทางสำหรับประพฤติดี และสามารถปฏิบัติตามคุณธรรมอย่างอื่นได้อย่างสมบูรณ์ ไม่ผันแปร ศีล ๕ ประการคือ

๑. เว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต
๒. เว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เขาไม่ให้ด้วยอาการเยี่ยงโจร
๓. เว้นจากการประพฤติดิฉินในกาม
๔. เว้นจากการพูดปดมดเท็จ
๕. เว้นจากการดื่มน้ำเมาเช่นสุราและมัย^{๑๐}

๑. เว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต

หมายเอาทั้งมนุษย์และสัตว์เดรัจฉาน ที่ยังมีชีวิตอยู่ แม้แต่เด็กทารกในครรภ์ของมารดาทุกประเภทไม่มีกำหนด ศีลข้อนี้ได้ทรงบัญญัติขึ้น เพื่อหวังจะให้มนุษย์ได้รู้จักปลูกเมตตาจิตนสัตว์ทุกประเภท เพราะเมตตาจิตนี้เป็นความดี สามารถได้ทั้งในสัตว์และมนุษย์ เช่น การเลี้ยงดูสัตว์ด้วยความรัก แต่เมตตาใจ หม่อมมนุษย์สามารถขยายไปยังหม่อมมนุษย์ด้วยกันอีกหลายเผ่าพันธุ์ไม่จำกัด และตลอดถึงสัตว์เดรัจฉานด้วยการอบรมให้มีเมตตาจิตเกิดขึ้น เมื่อขยายออกไปมากเท่าไร ก็จะแผ่ความสุขให้เกิดขึ้นแก่สรรพสัตว์มากขึ้นเพียงนั้น เรายังร่างกาย รักชีวิตและกลัวภัยอันตรายต่างๆ อันจะทำอันตรายแก่ร่างกายและชีวิต ต้องระวังหลบหลีกอยู่เสมอฉันใด มนุษย์และสัตว์เดรัจฉานอื่น ๆ ฉะนั้น ผู้ที่เล็งเห็นแต่ความสุขของตนเพียงอย่างเดียว ไม่แลเหยียดถึงความสุขของคนอื่นบ้าง ขาดเมตตาจิตคิดดีต่อสุขของผู้อื่นเสียสิ้นบ้าง ผู้นั้นถือว่าประพฤติดิฉินทำนองคลองธรรม มิใช่จะห้ามเพียงการฆ่ามนุษย์เท่านั้น แม้แต่ฆ่าตนเองก็ไม่ควร ผู้ที่ฆ่าตนเองถือว่าเป็นผู้สิ้นคิดแล้ว เป็นที่ดูหมิ่นของคนทั้งปวง ทำให้เกิดความอับอายขายหน้า แก่วงศ์ตระกูล พวกพ้องของตน เกิดเป็นคนแล้ว ถึงจะตกทุกข์ได้ยากไต่ยากเพียงใด ก็ไม่ควรทำเช่นนั้น เพราะการเกิดเป็นมนุษย์เป็นสิ่งที่หาได้ยาก เมื่อได้แล้วก็ไม่ควรปล่อยให้เสียเปล่าจากประโยชน์ ถึงชีวิตจะสั้นไป ก็ให้สั้นไปด้วยดีในทางที่นุกปราษฎุสรเสรี

^{๑๐}อง.ปญจก. ๗๘ (บาลี) ๒๒/๑๗๘/๒๑๒.

๒. เว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เขาไม่ให้ด้วยอาการเยี่ยงโจร

หมายถึง การถือเอาด้วยอาการเป็นโจรของ สิ่งของที่เขาไม่ให้ให้ หมายถึง สิ่งของที่มีเจ้าทั้งที่มี วิทยญาณและไม่มีวิทยญาณ อันเจ้าของไม่ยกให้เป็นกรรมสิทธิ์ และสิ่งของที่ไม่ใช่ของใคร แต่มีผู้รักษาหวง แหน ได้แก่สิ่งของที่อยู่ทิศบุชาปุณนิยัตถุในศาสนานั้นๆ และสิ่งของที่เป็นของกลางในหมู่ชนอันไม่ควรแบ่งกัน ทรัพย์ที่ได้มาโดยการโจรกรรมเช่นนี้ ไม่ทำความสุขให้เกิดแก่ผู้ได้ เหมือนทรัพย์ที่หามาได้ในทางสุจริต ผู้ที่หา เลี้ยงชีพในทางที่ชอบได้ทรัพย์มา ทรัพย์นั้นย่อมทำความอึดใจให้แก่ผู้ได้ในเบื้องต้น ต่อมาก็ให้ความสุข เพราะไม่เป็นหนี้ทาน ไม่ต้องกลัวว่าเขาจะมารบกวนทวงถามให้เกิดความรำคาญ ไม่ต้องกลัวต่อการจับกุมไป ลงโทษ ส่วนผู้ที่หาเลี้ยงชีพด้วยโจรกรรม หาทรัพย์ได้ในเบื้องต้น พอได้มาก็เกิดความเดือดร้อนใจ เพราะ ต้องซ่อนเร้นไว้ ต้องหลบหน้าซ่อนตัวกลัวเขาจะจับได้ ต้องระวังไม่ให้ใครรู้ใครเห็น ในที่สุดก็ไม่เป็นปัจจัยให้ กลับตัวได้ เพราะต้องทำโจรกรรมเช่นนั้นต่อไปอีก จนกว่าจะได้เสียกรรมของโจรกรรมสักคราวหนึ่ง หรือหลายคราว ผู้หวังความเจริญแก่ตน ต้องเว้นให้ขาดจากการหาเลี้ยงชีวิตด้วยการโจรกรรมเสีย

๓. เว้นจากการประพฤติดินกาม

คำว่า กาม ในที่นี้หมายถึง กิริยาที่รักในประเพณี ศีลข้อนี้ทรงบัญญัติขึ้นเพื่อป้องกันความแตกร้าง ในสังคม ทำให้คนในสังคมไว้วางใจกันและกันได้ เพราะความประพฤติดังประเพณีนั้น เป็นชนวนที่จะ ก่อให้เกิดความแตกร้างในระหว่างสามีภรรยาได้ ทั้งสามีและภรรยาคุณนั้นยังจะผูกใจเป็นศัตรูต่อชายหญิงที่ เป็นคู่กันอีก ในที่สุดสามีภรรยาคุณนั้นก็ไม่ได้ไว้วางใจกันและกัน เพราะบุรุษหรือสตรีที่มีคู่ครองแล้วควรยินดี ด้วยคู่ครองของตน ส่วนผู้ที่ยังไม่มี ถ้าจะเลือกคู่ครองที่ดี ก็ควรที่จะเลือกคนที่ไม่ใช่เจ้าของมาเป็นคู่ เพื่ออยู่ ร่วมกันอย่างผาสุก ผู้รักสงบ รักชื่อเสียง อย่าได้ประพฤติดังละเมิดศีลข้อนี้เป็นอันขาด ความลู่อ่านางแก่ ราคะอย่าได้อย่างหนึ่งอันมิได้เป็นไปตามธรรมดาในทางที่ชอบ ถูกห้ามโดยศีลข้อนี้ทุกประการ

๔. เว้นจากการพูดปดพูดเท็จ

ศีลข้อนี้ทรงบัญญัติขึ้นด้วยหวังจะห้าม การพูดเท็จ การพูดเหลวไหลและไร้เหตุผล ทุกคนชอบ และนับถือคนที่พูดความจริงด้วยกันทั้งนั้น ผู้ที่พูดด้วยถ้อยคำที่ไม่เป็นจริง ย่อมทำให้ผู้ฟังไม่เชื่อถือในคำพูด ของตน บางทีอาจทำให้ประโยชน์ของผู้อื่นให้เสียหายก็ได้ การพูดมุสา^{๑๑} มีโทษเฉพาะทางวาจาอย่างเดียว แม้ ทางกายก็อาจเป็นไปได้ เช่นการเขียนข้อความที่เป็นเท็จ หรือส่นศีรษะที่ทำให้คนเข้าใจว่าเป็นการปฏิเสธใน จ้อความที่ไม่ควรปฏิเสธ มุสาอาจเกิดขึ้นได้ทั้งกายและวาจา ถึงไม่พูดด้วยปากแต่ทำด้วยกายเพื่อจะ使他 เข้าใจผิด ก็จัดเป็นมุสาเช่นเดียวกัน

๕. เว้นจากการดื่มน้ำเมาเช่น สุราและเมรัย

สุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท น้ำเมาที่เป็นแต่เพียงของดอง เช่นเมรัย หรือน้ำตาล เมาที่ยังไม่ได้กลั่น ส่วนสุรา คือเมรัยที่ถูกกลั่นเพื่อให้มีรสชาติเข้มข้นขึ้น สุราเมรัยนี้เป็นเครื่องที่ทำให้ผู้ดื่ม แล้วครองสติไม่ได้ อารมณ์แปรปรวนขาดความเป็นตัวของตัวเอง ไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองไว้ ได้ ตามปกติเป็นคนดี ก็กลายเป็นคนชั่วได้ แม้กิริยาอาการใดที่ไม่เหมาะสม ในเวลาปกติเขาทำไม่ได้ แต่ในเวลา ที่เขาเมา เขาทำได้ทุกอย่าง ดังนั้นสุราเมรัย จึงได้ชื่อว่า เป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เหตุที่ทรงบัญญัติศีลข้อ นี้ขึ้นมา ก็เพื่อป้องกันมิให้ละเมิดข้อห้าม ๔ ข้อข้างต้น เพราะผู้ดื่มน้ำเมา เมาแล้วย่อมเป็นผู้ขาดสติ สามารถ ทำสิ่งที่ไม่เคยทำ ดุดในสิ่งที่ไม่เคยพูดได้ ดังนั้น ผู้หวังยึดในทางที่ดี ต้องมีสติสัมปชัญญะครองตนอยู่เสมอ การดื่มน้ำเมา มีโทษ ๖ ประการคือ^{๑๒}

^{๑๑}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๔๘/๒๐๒-๒๐๓.

(๑) เป็นเหตุให้เสียทรัพย์ คือผู้ดื่มสุราเป็นประจำ จะทำให้ติดและละทิ้งได้ยากจำเป็นต้องจ่าย ทรัพย์ซื้อสุราเป็นนิตย์ อีกอย่างหนึ่งคนชั้นกรรมาชีพต้องใช้แรงงานจึงจะหาทรัพย์มาได้ เพื่อใช้ซื้อสุราดื่ม จนเมามาย สร้างความรำคาญให้เกิดแก่คนอื่น เสียมารยาท มีสติฟั่นเฟือน เสียการเสีงาน ในที่สุดก็กลายเป็น คนหย่อนสมรรถภาพ ตกงาน ทำให้ขาดหนทางที่แสวงหาทรัพย์มาได้ แม้ไม่ถึงขั้นนั้น เมื่อดื่มสุราจนเมามาย มีสติฟั่นเฟือน ก็ควบคุมหน้าที่การงานไม่ได้ ทำให้การทำงานผิดพลาด ทำให้หน่วยงานนั้นเสียหาย และจะถูกไล่ออกจากงานไป

(๒) เป็นเหตุก่อการทะเลาะวิวาท ตามปกติคนเราทุกคนชอบความสงบ ไม่ชอบการทะเลาะวิวาท กังไกร หากจะมีผู้หนึ่งผู้ใดก่อเหตุ ขวนทะเลาะวิวาทขึ้นก่อนพอดทนได้ ก่ออดทน ไม่ได้ตอบ เว้นแต่ บันดาลโทสะขึ้นมาอย่างรุนแรง อดกลั้นไม่อยู่ น้ำเมาย่อมเป็นเหตุบันดาลโทสะได้ง่าย ได้ยินใครพูดอะไร ไม่พอที่จะทำให้โกรธ ก็เกิดโทสะขึ้นมา ก่อให้เกิดการทะเลาะวิวาทกับเขาได้ง่ายๆ บางคราวหาสาเหตุมิได้ ถึงกับทำร้ายเขาก่อนก็มี ทั้งนี้ก็เป็นเพราะเสีสติ อยู่ดีๆก็ทำให้คนทั้งหลายกลายเป็นศัตรูของตน

(๓) เป็นเหตุเกิดโรค คนติดสุรามักจะเป็นโรคต่างๆ เช่น โรคตับ เมื่อยขบ เสียดหน้าอก รับประทานอาหารไม่ได้ มักจะมีอาการอาเจียน อ่อนเพลียไม่มีเรี่ยวแรง นอนไม่หลับ เป็นต้น บรรดาสิ่งที่ แทรกซึมเข้าเส้นโลหิตมากก็ตามน้อยก็ตาม มักจะทำให้เสีความสามารถหรือทำลายความสุขในชีวิตเป็นที่สุด จึงได้ชื่อว่ายาพิษ น้ำเมาก็เป็นยาพิษเช่นเดียวกัน จึงทำให้เกิดความทุกข์แก่ผู้ดื่มมากบ้าง น้อยบ้างตามฤทธิ์ ของมัน

(๔) เป็นเหตุเสีชื่อเสียง ชื่อเสียงที่ดี จัดว่าเป็นศักดิ์ศรีของบุคคล ทำให้เป็นที่นิยมนับถือของ ประชาชน เป็นเหตุส่งเสริมประกอบอาชีพของเขาให้เป็นไปโดยสะดวก ชื่อเสียงที่ดีนั้นกว่าจะอบรมขึ้นมา ได้ ก็ต้องสะสมความดีมาเป็นเวลานาน จนคนทั้งหลายเห็นว่า ความประพฤติเช่นนั้นเป็นปกติมารยาทของ เขา ไม่ใช่เสสร้างทำความดีระยะหนึ่ง เขาจะสรรเสริญก็หาไม่ และชื่อเสียงที่ดี เมื่อมีแล้วจะเสียหายนั้นง่าย นึก เช่น คนผู้ทำความดีผู้นับถือ ไม่รักษาชื่อเสียงและประพฤติไม่ดีเข้า มีผู้เห็นแม้ครั้งเดียว ก็จะได้รับ การนิทา ทำให้เสีชื่อเสียง คนทั้งหลายก็จะไม่นับถือ ดังคำว่า ความดีทำยาก ความชั่วทำง่าย คนที่เมาสุราจะ ไม่มีสติยับยั้งระวังความประพฤติของตัว จนเกิดมีความประพฤติเสีหายในที่สุด

(๕) เป็นเหตุประพฤติกรรมาธนาอดสู ตามปกติใจของคนเรา ย่อมมีสติเป็นผู้ควบคุมจึงรู้ว่าสิ่งที่ทำ ลงไปนั้นถูกหรือผิด ควรหรือ หรือไม่ก็ประคับประคองความประพฤติให้ดำเนินไปในทางที่ถูกต้อง ผู้ดื่มสุรา จนมีเมมาแล้ว ย่อมทำให้มีสติฟั่นเฟือน กำลังสติปัญญาอ่อน สมรรถภาพใช้การไม่ได้ดีเท่าที่ควร ไม่สามารถ ควบคุมความประพฤติของตนเองได้ จึงทำให้แสดงมารยาทที่นาอดสูออกมาในลักษณะต่างๆ ที่คนปกติ ไม่ประพฤติกัน

(๖) ทอนกำลังสติปัญญาเขาคือความนึกคิดที่แล่นไป บางคนก็ว่องไว บางคนก็เนือหรือเชื่องช้า ทั้งนี้เป็นสิ่งที่เป็เองแต่กำเนิด แต่ถึงอย่างไรก็ยังมีอุบายวิธีที่จะพัฒนาให้ดีขึ้น โดยหมั่นใช้เหตุผลในสิ่งต่างๆ จนเดความแตกฉาน จะทำให้เขาวงของผู้ที่ดีขึ้น ถ้าไม่ตรึครองในสิ่งต่างๆ เขาวงก็เนือลง ยิ่งไปกว่านั้น ถ้ามี สิ่งอะไรมาทำมันสมองให้พิการ ก็ยิ่งทำให้เขาวงเนือเร็วขึ้น โดยเฉพาะการดื่มสุรา เมื่อมันสมองถูกฤทธิ์ของ สุราครอบครองจนจนมีเมมาแล้ว พอโลหิตอ่อนลง เขาวงก็อ่อนลงไปตามกัน เขาจึงมีความคิดฟั่นเฟือนไปจาก เดิม ถ้าจะถามว่าเป็นเพราะอะไร คงได้จะได้รับคำตอบว่า เพราะสุราเป็นเหตุทอนกำลังปัญญา

ศีล ๕ ประการดังกล่าว จัดเป็นข้อปฏิบัติของชาวพุทธ ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง ต้องรักษาให้ได้อย่าง หย่อนบ้างตามภูมิความสามารถของตน ข้อที่สำคัญที่สุด คือ ข้อที่ ๕ การงดเว้นจาก

การดื่มสุราเมรัยอันทำให้ประมาท ส่วนศีลอีก ๔ ข้อนั้น เป็นผลกระทบอย่างต่อเนื่องจากการประพฤติดศีลข้อที่ ๕ นั้น ซึ่งการงดเว้นจากการดื่มสุราได้นั้น ควรปฏิบัติตามขั้นตอนดังนี้

๑. สมาทานวิริติ ตั้งใจงดเว้น ไม่ประพฤติล่วงเกิน ศีล ๕ ข้อตลอดชีวิต
๒. ลงมือปฏิบัติตามด้วยการมีสติทุกลมหายใจเข้าออก ว่าเราทำเพื่อสร้างประโยชน์แก่ตน และสังคม
๓. คิดถึงประโยชน์ที่จะได้รับการปฏิบัติตามศีลตามแนวทางพระพุทธศาสนา ที่ว่าศีลทำให้สวय ทำให้ง่าย และศีลทำให้รอด
๔. นึกถึงประโยชน์ที่แท้จริงของศีล คือความสงบสุขแห่งใจของตน เมื่อสามารถกำหนดได้ดังนี้ ย่อมสามารถหาหนทางระงับจากเหตุอันเกิดแก่ตนได้ ทั้งความเป็นภัยทางร่างกาย และภัยอันเกิดแก่จิตใจของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นโรคภัยไข้เจ็บร้ายแรงจนเป็นผลมาจากสุรา เช่น โรคตับ โรคทางเดินหายใจ และความเครียดถึงขั้นทำให้เกิดโรคจิตภาวะเสื่อมได้ ศีลถือว่าเป็นปฐมบทที่จะกำหนดแนวทางให้คนละเว้นจากสุราด้วยการงดเว้นอย่างเด็ดขาด ไม่ใช่เป็นเพียงแค่ศีลสังคมเท่านั้น

๓.๓.๓ หลักสติ สัมปชัญญะ

สติสัมปชัญญะ เป็นธรรมที่อุปการะมาก^{๑๒} เกื้อกูลในการทำความดีทุกอย่าง พระธรรมทั้งมวลสรุปลงที่สติสัมปชัญญะตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ก็ต้องอาศัยสติสัมปชัญญะทั้งสิ้น สติหมายถึงการระลึกได้ มีความรอบคอบ ไม่หลงลืม ไม่เพเลอ ไม่ประมาทเป็นพื้นฐาน สัมปชัญญะ หมายถึงความรู้สึกรู้ตัว ไม่หลงลืม รู้สึกรู้ตัวอยู่เสมอทุกขณะจิตว่ากำลังทำอะไรที่เกี่ยวข้องกับ ปัจจุบัน ไม่สนใจไปในอดีตหรืออนาคต สติสัมปชัญญะเป็นสติที่มีไปตามกิเลส ปัญญาสนับสนุน ให้น้อมนำมาสู่จิตใจของตนเอง มองตัวเองในการกระทำ การพูด การคิด เป็นสภาวะที่รู้เท่าทันไม่หลงผิดไปตามกิเลสและตัณหา และอารมณ์ที่มากระทบ เมื่อมีสมาธิสมบูรณ์แล้ว จึงจะเกิดสัมปชัญญะขึ้นได้ สติคือความระลึกได้ สัมปชัญญะคือการรู้ตัว หลักธรรมข้อนี้ ทำให้บุคคลรู้จักตนเองว่า เป็นใคร กำลังทำอะไรอยู่ และรู้ว่าทำอะไร สามารถครองตนระงับอารมณ์ต่างๆได้

ธรรมข้อนี้สามารถที่จะแก้ปัญหการดื่มสุราในประเด็นสุขภาพชีวิตส่วนบุคคลได้ โดยผู้นั้นจะต้องมีความพร้อมที่จะลด ละ เลิก และข้องเกี่ยวกับสุราเมรัย โดยเด็ดขาด โดยกำหนดในใจว่า

- ๑) มีความระลึกอยู่เสมอถึงพิษภัยของสุรานั้น ว่าเป็นเหตุให้สุขภาพของผู้ดื่มต้องทรุดโทรมและต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาอย่างมากมา
- ๒) พิจารณาให้เห็นคุณค่าแท้โทษที่แท้จริงของสุราที่มีผลกระทบต่อร่างกาย
- ๓) มีความรู้สึกรู้ตัวอยู่เสมอ และไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเครื่องดื่มคือสุราเมรัยนั้น

ในการหาทางออกจากปัญหการดื่มสุรา เพื่อแก้ปัญหสุขภาพส่วนบุคคลนั้น เป็นการรู้จักการใช้หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา เพื่อแก้ปัญหอันเกิดขึ้นแก่บุคคลผู้ดื่มสุรา เป็นเครื่องย้ำเตือนติเรก ได้มากกว่าเราเตือนตนให้พ้นผิด เป็นหลักการที่แท้จริง ซึ่งการณดังกล่าวนี้ ผู้หวังความสุขความเจริญแก่ตน ควรพิจารณาให้เห็นถึงประโยชน์ และส่วนได้ส่วนเสียของสุราเสียก่อนแล้วกำหนดละเว้น ด้วยอาศัยหลักธรรมทั้ง ๓ ประการคือ อบายมุข ๖ เป็นเครื่องชี้แนะให้เห็นโทษทัณฑ์ของการเข้าไปเกี่ยวข้องกับสุราว่ามีผลเป็นอย่างไร เช่น เสียทรัพย์ทันตาเห็น หรือเกิดโรคภัยต่างๆเป็นต้น และมีรูปแบบอย่างไรที่จะเอื้อให้เข้าไปคลุกคลีกับการ การคบคนชั่วเป็นมิตร ซึ่งจะชักนำไปในทางที่ฉิบหายต่างๆ อันมีการเที่ยวกลางคืน และตก

^{๑๒} อจ. ทุก. (ไทย) ๒๐/๑๘๐/๑๒๙.

ผลึกในการดื่มสุราในที่สุด ส่วนเบญจศีลเปรียบเหมือนตะปูที่ตอกย้ำให้รู้ว่า เมื่อเรารู้ภัยแล้วควรที่จะหยุดดื่มเสียด้วยหลักการที่มีอยู่ เป็นการงดเว้นจากการดื่มสุรานั้น อย่างเด็ดขาด และสติสัมปชัญญะ เป็นเสมือนยามรักษาการณ์ ที่คอยระแวดระวังภัยต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเรา ไม่ให้ผิดพลาดพลั้งอีกครั้งหนึ่ง

สรุปได้ว่า พุทธธรรมทั้ง ๓ หลักนี้เป็นเครื่องช่วยสนับสนุนซึ่งกันและกัน ในอันที่จะตีกรอบให้กับผู้ชอบดื่มสุรา หาทาทางออกจากเหตุนั้นได้ และระงับเหตุนั้นอย่างยั่งยืน โดยทั้งนี้ผู้ที่ดื่มสุราจะต้องมีจิตใจเข้มแข็งหนักแน่น คิดถึงประโยชน์อันเกิดจากการงดดื่มสุรานั้น ซึ่งจะมีผลต่อสุขภาพของผู้นั้นเอง

๓.๔ การแก้ปัญหาด้านสุขภาพจิตและชีวิตของคนในครอบครัว

ในการหาทางออก หรือการแก้ปัญหาด้านสุขภาพจิตและชีวิตของบุคคลในครอบครัว โดยมีสุราเป็นโจทย์ใหญ่นั้น เพราะชีวิตของครอบครัวถือว่าเป็นหน่วยแรกของสังคมที่มีบทบาทสนับสนุน ส่งเสริมหรือก่อปัญหาให้เกิดแก่สังคมระดับชาติได้

ในเรื่องการแก้ปัญหาการดื่มสุรา สุขภาพจิตและชีวิตของคนในครอบครัว คณะผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีแก้ปัญหาโดยนำหลักพุทธธรรมที่เป็นพื้นฐานของพุทธศาสนิกชนมากล่าวไว้ ๒ ประการ คือ

๓.๔.๑ หลักฆราวาสธรรม

๓.๔.๒ หลักสังคาลสูตร (ทศ ๖)

๓.๔.๑ หลักฆราวาสธรรม

ฆราวาสธรรม คือ ธรรมที่เป็นเครื่องมือให้บุคคลดำรงชีวิตอยู่ในเพศของปกติชนได้อย่างราบรื่นโดยไม่ทำตัวให้เป็นภัยต่อสังคม และเป็นเครื่องเชื่อมโยงใจระหว่างบุคคลภายในครอบครัวให้อยู่กันอย่างมีความสุข ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งจะช่วยส่งเสริมให้คุณภาพชีวิตครอบครัวดีขึ้น มีอยู่ ๔ ประการ คือ

๑) สัจจะ ความซื่อสัตย์

๒) ทมะ ความข่มใจ

๓) ขันติ ความอดทน

๔) จาคะ ความเสียสละ^{๑๓}

๑. สัจจะ ความซื่อสัตย์

สัจจะ ความซื่อสัตย์ หมายถึง การรักษาความสัตย์สุจริต ไม่คิดคดทรยศ หักหลัง ตั้งอยู่บนความซื่อสัตย์ต่อกันและมีความจริงต่อกันอย่างไร ไม่มีความลบหละหว่างสามีภรรยา ก่อนแต่งงานอยู่ด้วยกัน มีความจริงใจต่อกันอย่างไร ฟังหน้าหน้าเข้าหากันแสดงความคิดเห็นด้วยเหตุและผล ไม่คิดนอกใจไปมีหญิงคนอื่นประพฤตินอกใจภรรยาตน

๒. ทมะ รู้จักข่มใจตนเอง

ทมะ รู้จักข่มใจตนเอง หมายความว่า การรู้จักควบคุมอารมณ์ของตน ไม่ให้เกิดความหวนไหวเป็นเหตุให้แสดงกิริยาหรือวาจาอันไม่สมควรออกมา ในขณะที่ประสบเหตุการณ์น่าหวาดหวั่นต่างๆ รู้จักห้ามใจไม่ให้หลงใหลในอารมณ์ใฝ่ต่ำ ไม่คิดที่จะเข้ายุ่งเกี่ยวกับสุรา โดยคิดถึงครอบครัวเป็นสำคัญ

^{๑๓} มุลนิธิเพื่อนหญิง, นวัตกรรมผู้ชายเลิกเหล้ายุติความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็ก, (กรุงเทพมหานคร: ๒๑ เซ็นจูรี, ๒๕๕๑), หน้า ๓๐-๓๑.

๓. ขันติ ความอดทนอดกลั้น

ขันติ ความอดทนอดกลั้น จัดเป็นอดทนต่อความลำบากตรากตรำ อดทนต่อความเจ็บช้ำน้ำใจ เมื่อถูกย่ำแย่หรือบริภาษจากคนอื่น โดยสามารถควบคุมอารมณ์ของตน ให้มีสติยังคิดได้ มีความบากบั่นพยายามต่อสู้กับอุปสรรคต่างๆ เพื่ออนาคตของลูก

๔. จาคะ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

จาคะ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การสละเวลา เงินทอง สิ่งของและความสุขของตน เพื่อผู้อื่นมีความสุขและพ้นทุกข์ได้นั้น เป็นการทำให้เพื่อครอบครัว ใช้เวลาที่เสียไปเพื่อการดีมีสุรา เป็นเวลาที่ควรอยู่กับครอบครัว เป็นเวลาที่ควรอบรมสั่งสอนภรรยาและลูก ทำให้ครอบครัวไม่หว่าเหว สามารถลดช่องว่างระหว่างตนในครอบครัว^{๑๔}

ในครอบครัว พ่อเป็นผู้บทบาทที่สำคัญที่จะชักนำลูกๆในการพัฒนาจิตใจดี มีจริยธรรม คุณธรรมสูง มีความเสียสละด้วยความรัก ความยกย่องซึ่งกันและกัน มีพฤติกรรมที่แสดงต่อกันด้วยความรัก ไม่ใช่อารมณ์ในการตัดสินปัญหา ควรเป็นผู้มีเหตุผล เข้าใจปัญหา รับสภาพความจริง และวิธีแก้ปัญหา แก่ความขัดแย้งในครอบครัวให้ได้ถ้ามีปัญหา แต่ควรขจัดไม่ให้เกิดปัญหาได้ยิ่งดี

คุณธรรมทั้ง ๔ ประการนี้ เป็นเสมือนกาวที่ช่วยประสานในความเป็นครอบครัว ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น โดยพ่อเป็นผู้นำครอบครัวนั้นต้องมีความตั้งใจจริง มีความอดทนอดกลั้น และสลดคราบแห่งความเมานอกไป โดยคิดถึงประโยชน์อันจะเกิดแก่ครอบครัว ทั้งความเป็นอยู่ในปัจจุบัน และอนาคตของลูกหลาน นั้นเป็นหนทางหนึ่งที่จะทำให้สุขภาพจิตและสุขภาพกายของคนในครอบครัวมีความสุขและเป็นครอบครัวที่อบอุ่นได้

๓.๔.๒ สิงคาลสูตร (ทีก ๖)

บุคคลที่จะติดต่อสัมพันธ์ด้วยกันนอกจากบุคคลในครอบครัว ญาติพี่น้องแล้ว ยังมีผู้บังคับบัญชา เพื่อที่ทำงานร่วมงาน และผู้ใต้บังคับบัญชา บุคคลเหล่านั้นถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมมนุษย์ที่อยู่ร่วมกัน จะต้องคบหาสมาคมกัน โดยเริ่มจากจุดเล็กๆที่บ้าน ถ้าความสัมพันธ์หรือมนุษย์สัมพันธ์ที่บ้านดีแล้ว มนุษย์สัมพันธ์นอกบ้านมักจะดีไปด้วย หลักธรรมเรื่องทีก ๖ ในพระพุทธศาสนา เป็นหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ที่มีชีวิตร่วมกันอยู่ในสังคม มนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กันในชีวิตประจำวัน มีความสัมพันธ์กันในหน่วยงาน องค์การต่างๆทั้งภาครัฐและเอกชน มนุษย์เป็นสัตว์สังคมติดต่อสัมพันธ์ซึ่งกันและกันตั้งแต่สถาบันที่เล็กที่สุดของสังคมคือครอบครัว จนถึงใหญ่ที่สุดคือสถาบันชาติ

หลักธรรมในเรื่องทีก ๖ นี้ จัดได้ว่าเป็นธรรมที่เป็นพื้นฐานในการรู้จักตน คำว่ารู้จักตน คือรู้จักตัวตนของคนที่เราคบด้วย และรู้จักหน้าที่ของเราที่จะทำ ต่อบุคคลนั้นด้วย เป็นการกระทำหน้าที่ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอันสามารถทำให้ครอบครัวและบุคคลที่ใกล้ชิดมีความสุขได้ ซึ่งหลักการเรื่องทีก ๖ นั้นเป็นการรู้จักธรรมหน้าที่ของแต่ละบุคคล ระหว่างบิดามารดากับบุตร ครูอาจารย์กับศิษย์ สามีกกับภรรยา มิตรกับมิตร เจ้านายกับลูกน้อง และคฤหัสถ์กับสมณะชีพรามณ์

สรุปได้ว่า หลักธรรมทั้ง ๒ ประการ คือหลักฆราวาสธรรมและหลักทีก ๖ ในสิงคาลสูตรนั้นสามารถที่จะเป็นหลักธรรมพัฒนาชีวิตของบุคคลในครอบครัวและบุคคลที่อยู่รอบข้างให้มีความสุขได้อย่างถาวร โดยเป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาใช้บำบัดอาการติดสุราของผู้ในครอบครัวได้แล้ว ทำผู้นำ

^{๑๔} พันเอกปิ่น มุทุกันต์, แนวสอนธรรมตามหลักสูตรนักธรรมชั้นตรี, พิมพ์ครั้งที่ ๒๕ (กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์, ๒๕๑๔), หน้า ๔๕๘-๔๖๕.

ครอบครัวหันมาใส่ใจกับครอบครัวมากขึ้น เพราะเห็นคุณค่าของครอบครัวและบุคคลที่เกี่ยวข้องเป็นญาติมิตร ที่อยู่ใกล้ชิด เมื่อหัวหน้าครอบครัวมีความสุข ครอบครัวก็จะเป็นสุข สังคมก็มีความสุขไปด้วย เมื่อเครือข่าย ๖ เครือข่าย อันได้แก่ทิศทั้ง ๖ ประสานร่วมแรงแข่งขัน ทำตามหน้าที่ของตนอย่างเข้มแข็ง สามารถที่จะลดปัญหาการดื่มสุราในสังคมไทยได้ เพราะคนไทยโดยส่วนใหญ่ในปัจจุบันเริ่มมองเห็นโทษในการดื่มสุรา และมองเห็นผลพลอยได้ที่แท้จริงจากการงดดื่มสุรา คือ สุขภาพทั้งด้านร่างกายและจิตใจ

นอกจากหลักธรรม ๒ ประการที่ได้ยกมากล่าวไว้นั้น ยังมีหลักธรรมที่ควรจะยกมากล่าวไว้ในที่นี้อีก ก็คือ

๓.๔.๓ หลักทฤษฎีธัมมิกัตถธรรม

นอกจากนี้พระพุทธเจ้า ทรงสอนถึงปัจจัยพื้นฐานอันเป็นความจำเป็น (Need) ถ้าเป็นผู้ครองเรือน ก็ทรงสอนต่อไปถึงการแสวงหาทรัพย์ เพื่อให้สร้างฐานะครอบครัวให้อยู่ดีกินดี มีความมั่นคง เริ่มด้วยหลักการสร้างความร่ำรวย เรียกว่า “ทฤษฎีธัมมัตถสังวัตตนิคธรรม เรียกสั้นๆว่า ทฤษฎีธัมมิกัตถะ หรือ เรียกติดปากอย่างไทยๆว่า ทฤษฎีธัมมิกัตถปลก่าวระโยชน์ หมายถึงธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน, หลักธรรมอันอำนวยประโยชน์สุขในเบื้องต้น”^{๑๕} พระพุทธเจ้าตรัสถึงหลักธรรมดังกล่าวใน ทีฆชนสูตร โดยมีใจความว่า หลักธรรม ๔ ประการนี้ย่อมเป็นไปเพื่อเกื้อกูลในภพนี้ เพื่อสุขในภพนี้แก่กุลบุตร ธรรม ๔ ประการ คือ

๑. อุฏฐานสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยความหมั่น)
๒. อารักขสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยการรักษา)
๓. กัลป์ยาณมิตตตา (ความเป็นผู้มีมิตรดี)
๔. สมชีวิตตา ตนได้ชีวิตา (ความเป็นอยู่เหมาะสม)^{๑๖}

๑. อุฏฐานสัมปทา

อุฏฐานสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือ ความหมั่นเพียรในการปฏิบัติกิจการงาน ประกอบอันสุจริต มีความชำนาญรู้จักใช้ปัญญาสอดส่อง ตรวจตรา หาอุบายวิธี สามารถจัดดำเนินการให้ได้ผลดี ความขยันเป็นอุปกรณ์อันดับแรก และสำคัญที่สุดในฐานะให้มั่นคง ไม่มีเศรษฐีคนใดสร้างความร่ำรวยขึ้นมาได้ด้วยความสะดวกสบาย ยิ่งรวยยิ่งขยัน คนขยันเท่านั้นจึงจะสร้างตัวได้ ดังคำกล่าวที่ว่า “ไม่มีความยากจนในหมู่คนที่ขยัน” แต่ข้อที่ควรระวังคือ ต้องขยันในข้อที่ถูกที่ควร กล่าวคือ การงานที่ทำนั้น ต้องเป็นงานที่สุจริต ปราศจากโทษ (อนวัชกรรม) ถ้าขยันในทางที่ผิดก็จะนำความเดือดร้อนมาให้เช่น ขยันในการผลิตเสพยาเสพติด เป็นต้น

๒. อารักขสัมปทา

อารักขสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยรักษา คือ รู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์ และผลงานอันตนได้ทำไว้ ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรม ด้วยกำลังงานของตน ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย เมื่อขยันทำงานที่ปราศจากโทษ มีรายได้ขึ้นมาแล้ว ต้องรู้จักประหยัดและอดออม จัดสรรรายได้ไว้เป็นสัดส่วน ส่วนใดควรใช้จ่ายเพื่อเลี้ยงชีพ ส่วนใดควรเก็บอดออมไว้ เพื่อทำทุนหรือใช้จ่ายในคราวจำเป็น ไม่เป็นคนสุรุ่ย

^{๑๕}พระเทพเวที (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๑๑๖.

^{๑๖}อ.อรรถก. (ไทย) ๒๓/๕๔/๓๔๐.

สุร่ายใช้จ่ายเกินไป คนที่ไม่ประหยัดจะไม่มีโอกาสร่ำรวย หรือสร้างฐานะได้เลย มีแต่จะสร้างความตกต่ำและความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและสังคม

๓. กัลยาณมิตตตา

กัลยาณมิตตตา ความเป็นผู้ที่มีมิตรดี คือ รู้จักกำหนดบุคคลในถิ่นอาศัยเลือกเสวนา สำเนียงศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้ทรงคุณ มีศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา การร่วมงานกับคนดี จะยิ่งช่วยให้เพิ่มพูนรายได้เร็ว คนดีจะช่วยเป็นกำลังสนับสนุนการทำงานให้เจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้นไป สามารถขยายกิจการให้ใหญ่โตและกว้างไกลออกไป และคนดีจะเป็นหูเป็นตาแทน ธุรกิจใหญ่ๆไม่มีใครทำสำเร็จ เพียงลำพังตัวคนเดียว ต่างก็อาศัยความรู้ความสามารถของคนอื่นช่วยทั้งนั้น การร่วมงานกับคนดีจึงเป็นวิธีสร้างฐานะให้มั่นคงอีกวิธีหนึ่ง

๔. สมชีวิตา

สมชีวิตา ความเป็นอยู่อย่างเหมาะสม คือรู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเลี้ยงชีวิตแต่พอดี มิให้ฟุ่มเฟือยและฝืดเคือง ให้รายได้อยู่เหนือรายจ่าย มีการประหยัดเก็บออมไว้เมื่อมีทรัพย์แล้ว ควรนำทรัพย์นั้นมาใช้จ่ายเลี้ยงชีพ ให้พอเหมาะพอดีแก่ฐานะ ไม่ให้อึดอัด ฝืดเคืองจนเกินไป พักผ่านให้เพียงพอแก่ความต้องการของร่างกาย บำรุงรักษาสุขภาพกายและใจให้แข็งแรง จะได้มีกำลังทำงานไปได้อีกนาน หากสุขภาพทรุดโทรม ความหาญอื่นๆก็จะตามมา^{๑๗}

หลักการใช้ชีวิตทั้ง ๔ ประการนี้เมื่อมีอยู่ในตัวบุคคลใด คนนั้นย่อมแก้ปัญหาความยากจนของตนได้อย่างแน่นอน บางคนนำเอกอักษรตัวแรก ของหลักธรรม ๔ ประการนี้ คือ อุ อา กะ สะ มาสอนว่า นี่คือหัวใจเศรษฐกิจ ก็อยากจะเน้นในที่นี้ว่า หัวใจเศรษฐกิจจะขลังและทำให้ร่ำรวยได้จะต้องนำไปปฏิบัติ หากมัววนไปนั่งบริโภคอยู่อย่างเดียว ก็อย่าได้หวังเลยจะทำให้มั่งคั่งร่ำรวยได้

๓.๔.๔ หลักขันติโสรัจจะ

ในพจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลธรรม แสดงความหมายของขันติโสรัจจะไว้ดังนี้ “ธรรมอันทำให้งามคือขันติความอดทน, อดได้ทนได้เพื่อบรรลุความดีงามและความมุ่งหมายอันชอบกับโสรัจจะ ความเสียมอัยยาศัยงามรักความประณีตหมดจดเรียบร้อยงดงาม”^{๑๘}

จากความหมายของ ขันติโสรัจจะ จะพิจารณาได้ว่าทั้งการรักษาศีลในแง่การละเว้นและการประพฤติธรรมล้วนต้องประกอบด้วยความอดทน เพื่อต่อสู้กับกิเลสอันจะนำสู่จุดหมายที่ชอบธรรม ต่อเมื่อมีเหตุปัจจัย อันอาจทำให้ล่วงละเมิดศีลมากระทบบุคคลสามารถนำขันติมาสกัดกั้น การล่วงละเมิดศีล ๕ ด้วยการอดใจหยุดใจที่ใครจะทำการล่วงละเมิด เพื่อเว้นจากการกระทำอันจะส่งผลให้ล่วงละเมิดบุคคลอื่นและรักษาความปกติทางกายทางวาจาให้บริบูรณ์ ด้วยอาการแห่งโสรัจจะจึงไม่เสียความหมายของคำว่าศีล ที่หมายถึงภาวะปกติ

ปัญญา ในพจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์ ได้แสดงความหมายของ ปัญญา ไว้ดังนี้ “ปัญญาหมายถึงความรู้ทั่ว, ปรีชาหยั่งรู้เหตุผล, ความรู้เข้าใจชัดเจน, ความรู้เข้าใจหยั่งแยกได้ในเหตุผลชั่ว

^{๑๗} พระเทพเวที (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๑๑๖.

^{๑๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๕.

คุณโทษประโยชน์มิใช่ประโยชน์เป็นต้นและรู้ที่จะจัดแจงจัดสรรจัดการ, ความรอบรู้ในกองสังขารมองเห็นตามความเป็นจริง”^{๑๙}

จากความหมายของ ปัญญา พิจารณาได้ว่าปัญญาทำให้บุคคลประกอบด้วยสัมมาทิฐิปฏิบัติปฏิบัติชอบถูกต้องเหมาะสมตามธรรม สามารถรักษาความสะอาดกายความสะอาดวาจาและความสะอาดใจเป็นผู้บริบูรณ์ด้วยศีล ดังในโศกทนต์สูตรแสดงเรื่องศีลและปัญญาไว้ดังนี้ “ปัญญามีศีลช่วยชำระให้บริสุทธิ์ศีลก็ต้องมีปัญญาช่วยชำระให้บริสุทธิ์ปัญญาย่อมมีในที่ที่มีศีลศีลย่อมมีในที่ที่มีปัญญาปัญญาย่อมมีแก่ผู้มีศีลศีลย่อมมีแก่ผู้มีปัญญา”^{๒๐} ต่อเมื่อมีเหตุปัจจัยอันอาจทำให้ล่วงละเมิดศีลมากระทบบุคคลสามารถนำปัญญามาสกัดกั้นการล่วงละเมิดศีล ๕ ได้อย่างเด็ดขาด ด้วยการพิจารณาอันสงัดของการรักษาศีล ๕ หรือพิจารณาโทษและเวรภัยอันอาจเกิดขึ้น ถ้ากระทำล่วงละเมิดศีล ๕ ย่อมเว้นจากการกระทำอันจะส่งผลให้ล่วงละเมิดบุคคลอื่นได้อย่างเด็ดขาด จึงนับว่าปัญญาเป็นธรรมที่สามารถสกัดกั้นธรรมทั้งหลายได้อย่างหมดสิ้น ดังที่ท่านพุทธทาสภิกขุกล่าวไว้ว่า “ปัญญาคือธรรมที่ประเสริฐกว่าธรรมทั้งหลาย เพราะสามารถทำให้ธรรมทั้งหลายเกิดขึ้นเมื่อบุคคลต้องการศีลปัญญาย่อมทำให้เกิดศีลขึ้น”^{๒๑}

จากการศึกษาหลักธรรมสกัดกั้นการล่วงละเมิดศีล ๕ ทำให้ผู้วิจัยพิจารณาว่าหิริโอตตปปะสดีสัมปชัญญะขันติโสรัจจะและปัญญาที่ผู้วิจัยนำมาศึกษานั้นนับเป็นหลักธรรมพื้นฐานสนับสนุนการรักษาศีล ๕ ในภาวะปกติและทำหน้าที่สกัดกั้นการล่วงละเมิดศีล ๕ ต่อเมื่อมีเหตุปัจจัยอันอาจทำให้ล่วงละเมิดมากระทบทั้งหิริโอตตปปะสดีสัมปชัญญะขันติโสรัจจะ และปัญญาล้วนทำหน้าที่สกัดกั้นการล่วงละเมิดศีล ๕ ด้วยหน้าที่ที่แตกต่างกันและมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันจนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ฉะนั้นการนำหลักธรรมมาสกัดกั้นการล่วงละเมิดศีล ๕ จึงเป็นการนำหลักธรรมต่างๆมาสนับสนุนและทำหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สามารถสกัดกั้นการล่วงละเมิดศีล ๕ ได้อย่างเด็ดขาดเช่น

หิริโอตตปปะ ย่อมทำให้บุคคลไม่กล้าล่วงละเมิดศีลต่อเมื่อมีสิ่งเร้ามากระทบทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ในคราวแรกหิริโอตตปปะย่อมทำหน้าที่ได้เป็นอย่างดี ต่อเมื่อสิ่งเร้านั้นมากระทบมากเข้าๆ ความอยากในสิ่งที่ต้องประสงค์ย่อมเกิดขึ้น เมื่อความอยากนั้นรุนแรงมากขึ้นความละอายเกรงกลัวต่อบาปหายไปอาจล่วงละเมิดศีลได้บุคคลต้องนำสติมาหยุดใจ และนำขันติมาอดใจ อดความอยากนั้นนำสู่สัมปชัญญะ เพื่อตระหนักรู้ในสิ่งที่เกิดขึ้นและแสดงออกอย่างเหมาะสมด้วยอาการแห่งโสรัจจะ

ศีลที่ประกอบด้วยปัญญาผู้รักษาศีลย่อมใช้ปัญญาพิจารณาสิ่งที่เป็นประโยชน์และมีใช่ประโยชน์แล้วเลือกประพฤติสิ่งที่ควรงดเว้นสิ่งที่ไม่ควรอาจต้องอาศัยขันติและวิริยะเมื่อบางครั้งต้องประสบกับสิ่งที่ไม่น่าพึงพอใจแม้ประกอบด้วยปัญญาพิจารณาตามความเป็นจริงยังต้องนำขันติมาอดใจร่วมด้วยซึ่งผู้มีปัญญาต้องรู้จักใช้ปัญญาที่ประกอบด้วยความอดทนและความเพียรพยายามปัญญาจึงจะเกิดประโยชน์อย่างสูงสุด

^{๑๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๖.

^{๒๐} ที.สี. (ไทย) ๙/๓๑๗-๓๑๘/๑๒๑-๑๒๓.

^{๒๑} พุทธทาส อินทปัญโญ, **หลักและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับทานศีลสมาธิ**, (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๓), หน้า ๕๙.

ถึงแม้ว่าทั้งหิริโอตตปัสสดีสัมปชัญญะขันติโสรัจจะและปัญญาล้วนทำหน้าที่สกัดกั้นการล่วงละเมิดศีล๕ด้วยหน้าที่ที่แตกต่างกันและสนับสนุนซึ่งกันและกันแต่เพื่อความสงบเรียบร้อยสมบูรณ์สมบูรณ์ตามนิยามของศีลย่อมอาศัยขันติโสรัจจะในการอดทนอดกลั้นไม่แสดงกิริยาที่ไม่เรียบร้อยทางกายทางวาจาขันติจึงนับเป็นหลักธรรมสำคัญในการทำหน้าที่สกัดกั้นการล่วงละเมิดศีล ๕

๓.๕ หลักธรรมสำหรับการแก้ปัญหาผลกระทบต่องสังคมไทยโดยส่วนรวม

หลักธรรมทั้ง ๒ ประการ การนำหลักธรรมมาใช้เพื่อแก้ปัญหาการดื่มสุราในสังคมไทย ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในประเด็นปัญหาด้านสุขภาพส่วนบุคคลของผู้ดื่มสุรา สุขภาพจิตสุขภาพชีวิตสมาชิกในครอบครัวและญาติพี่น้อง ตลอดจนปัญหาสังคม ได้สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

๑. ในการหาทางออกจากปัญหาการดื่มสุรา เพื่อแก้ปัญหาสุขภาพส่วนบุคคลนั้น เป็นการรู้จักใช้หลักธรรมในทางพุทธศาสนา เพื่อแก้ปัญหาอันเกิดขึ้นแก่บุคคลผู้ดื่ม สุรา ด้วยอาศัยหลักธรรม ๓ ประการ คือ ๑) **อบายมุข ๖** เป็นเครื่องชี้ให้เห็นโทษของการเข้าไปเกี่ยวข้องกับสุรามีผลเป็นอย่างไร เช่น เสียวทรมานตาเห็น สุขภาพเสื่อม เป็นต้น และมีรูปแบบอย่างไรที่จะเข้าไปคลุกคลีกับการดื่มสุรา เช่นการคบคนชั่วเป็นมิตร ซึ่งจะชักนำไปในทางฉิบหายต่างๆ อันมีการเที่ยวกลางคืน และตกผลึกที่การดื่มสุราแล้วเมาในที่สุด ๒) **ส่วนเบญจศีล** เปรียบเหมือนตะปูที่ตอกย้ำให้เรารู้ว่าเมื่อเรารู้ภัยแล้วควรที่จะหยุดเสียด้วยหลักการที่มีอยู่ เป็นการงดเว้นจากสุรานั้นอย่างเด็ดขาด และ ๓) **สติสัมปชัญญะ** เป็นเสมือนยามรักษาการณ์ที่คอยระแวดระวังภัยต่างๆ รอบตัวเราไม่ให้ผิดพลาดพลั้งอีกครึ่งหนึ่ง

๒. หลักธรรมที่ใช้ในการแก้ปัญหาสุขภาพจิตและชีวิตในครอบครัว มี ๒ ประการคือ ๑) **ฆราวาสธรรม** เป็นการกระตุ้นให้เห็นคุณค่าของครอบครัว คือการอยู่ร่วมกันระหว่างสามี ภรรยา บุตรธิดา ญาติพี่น้อง เป็นธรรมที่ใช้ครอบครัวบำบัด ก่อนมองถึงประโยชน์ควรคิดถึงประโยชน์ของคนอื่นเป็นอันดับแรก ๒) **หลักทศ ๖** ในสังคัลสูตรนั้นเป็นหลักธรรมที่กำหนดหน้าที่ของคน ให้คนรู้จักหน้าที่ของตนที่พึงทำต่อคนอื่น และทำตามหน้าที่ของตนอย่างเข้มแข็ง หลักธรรมทั้ง ๒ ประการนี้ สามารถประสานครอบครัวให้เกิดความอบอุ่น เมื่อสังคมระดับย่อยเป็นสุขย่อมอำนวยสู่สังคมระดับใหญ่ต่อไป

๓. หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการแก้ปัญหากระทบต่องสังคมโดยรวมมี ๓ กลุ่มคือ (๑)หลักธรรมที่ใช้ระงับ การดื่มสุรา คือ **ขันติ โสรัจจะ** เพราะธรรมดังกล่าวนี้ ใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมจิตใจ ของคนที่เคยเกี่ยวข้องกับสุราแล้ว ให้ละความ (๒) หลักธรรมที่ใช้ในการป้องกัน ไม่ให้คนรุ่นใหม่หรือคนที่ยังไม่เคยดื่มสุรา เข้าไปเกี่ยวข้องกับสุรา คือ **เบญจศีล เบญจธรรม** เป็นเสมือนรั้วที่ล้อมไว้ป้องกันภัยให้ประชากรทุกวิถีทาง และ (๓) หลักธรรมที่ใช้ส่งเสริมคุณภาพชีวิตแก่ประชากรในสังคม คือการส่งเสริมให้รู้จักที่จะอยู่รอดด้วยธรรม ได้แก่ **ทิวฐธัมมิกัตถธรรม** ธรรมข้อนี้ เป็นการส่งเสริมให้คนมีอนาคตที่ดี ด้วยการขยันหาทรัพย์สินเงินทองด้วยความซื่อสัตย์สุจริต รักษาทรัพย์ที่หามาเพื่อใช้จ่ายในคราวจำเป็น รู้จักคบคนดีเป็นเพื่อน เพื่อจะได้รับคำแนะนำในสิ่งที่ดีและเลี้ยงชีวิตของคนให้เหมาะสมกับความเป็นอยู่ การนำหลักธรรมมาใช้เพื่อแก้ปัญหาการดื่มสุราในสังคมไทย

สรุปได้ว่า ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในประเด็นปัญหาด้านสุขภาพส่วนบุคคลของผู้ดื่มสุรา สุขภาพจิตสุขภาพชีวิต สมาชิกในครอบครัวและญาติพี่น้อง ตลอดจนปัญหาสังคม ในการหาทางออกจากปัญหาการดื่มสุรา เพื่อแก้ปัญหาสุขภาพส่วนบุคคลนั้น เป็นการรู้จักใช้หลักธรรมในทางพุทธศาสนา เพื่อแก้ปัญหาอันเกิดขึ้นแก่บุคคลผู้ดื่ม สุรา ด้วยอาศัยหลักธรรม ๓ ประการ **อบายมุข ๖** เป็นเครื่องชี้ให้เห็นโทษของการเข้าไปเกี่ยวข้องกับสุรา , **เบญจศีล** เปรียบเหมือนตะปูที่ตอกย้ำให้เรารู้ว่าเมื่อเรารู้ภัยแล้วควรที่จะหยุดเสียด้วยหลักการที่มีอยู่ เป็นการงดเว้นจากสุรา และ **สติสัมปชัญญะ** เป็นเสมือนยามรักษาการณ์

จากแนวคิดที่ยกมากล่าวไว้ข้างต้น พระพุทธศาสนาสอนให้คนแก้ปัญหาด้วยตนเอง คือจะต้องแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในตัวเองก่อนแล้วจึงแก้ไขปัญหายานอก การดื่มสุราเป็นปัญหาที่เกิดจากปัจเจกบุคคล หรือตนเองก่อนแล้วมีผลกระทบสังคมจากการการดื่มสุราของบุคคลเหล่านั้น ปัญหาการดื่มสุราเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมานานจนไม่สามารถบอกได้ว่าเกิดมาตั้งแต่เมื่อไร อย่างไรก็ตามการดื่มสุราก็ทำให้เกิดปัญหาแบบลูกโซ่ ที่เกี่ยวข้องกับทุกเรื่อง ความฟุ้งเฟ้อ ความยากจน ครอบครัวแตกแยก มีปัญหาทำให้เกิดอาชญากรรม อุบัติเหตุ เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้ก็จะแก้ไขได้ก็ต้องอาศัยหลักธรรมทางพุทธศาสนาช่วย จึงจะทำให้ปัญหาทุเลาลงได้

บทที่ ๔

ผลการศึกษาวิจัย

การศึกษาแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาแก้ปัญหาการดื่มสุราของประชาชนตามโครงการหมู่บ้านศีล ๕ ในจังหวัดหนองคาย

ในบทนี้เป็นการศึกษาการแก้ไขปัญหาการดื่มสุราของประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีลห้า อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย เป็นการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของ คณะสงฆ์อำเภอเมืองหนองคาย ให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดกิจกรรมโครงการหมู่บ้านศีล ๕ ซึ่งบทนี้จะศึกษาในประเด็นที่สำคัญ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๔.๑ การประยุกต์ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาแก้ปัญหาการดื่มสุราของประชาชนตามโครงการหมู่บ้านศีล ๕ ในจังหวัดหนองคาย

๔.๒ ผลของการใช้ศีล ๕ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมที่ดีของบุคคลที่ดื่มสุราในสังคม

๔.๓ สรุป

๔.๔ องค์กรความรู้จากการวิจัย

๔.๑ การประยุกต์ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาแก้ปัญหาการดื่มสุราของประชาชนตามโครงการหมู่บ้านศีล ๕ ในจังหวัดหนองคาย

คณะสงฆ์อำเภอเมืองหนองคายให้ความสำคัญเรื่องหลักศีลธรรมจริยธรรมด้วยการประยุกต์หลักธรรมในพระพุทธศาสนา คือ การนำหลักคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของชาวพุทธ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

นายชัยรัตน์ พัดประดิษฐ์ นายอำเภอเมืองหนองคาย ได้กล่าวถึงแนวทางการจัดกิจกรรมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ว่าปัญหาสังคมของประเทศไทยในปัจจุบัน รวมทั้งประเทศอื่นๆ หลายประเทศในทุกภูมิภาคของโลก ไม่มีปัญหาใดร้ายแรงเท่า หรือเหนือกว่าปัญหาเรื่องวิกฤติทางคุณธรรมจริยธรรม หรือศีลธรรม ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาสังคม ถ้ารัฐไม่พัฒนาคนในสังคมประเทศชาติให้มีคุณธรรม จริยธรรม หรือศีลธรรมเป็นด้านแรก การพัฒนาด้านอื่นๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง ก็ไม่เกิดผลดีเท่าที่ควร^๑ เปรียบเหมือนการสร้างอาคารใหญ่ๆ ถ้าไม่สร้างรากฐานให้แข็งแรงมั่นคงเสียก่อน อาคารที่สร้างทับลงไปก็จะทรุดและพังทลายลงได้โดยง่าย ในสังคมอุตสาหกรรมที่เน้นการพัฒนาทางเศรษฐกิจมากกว่าการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม หรือศีลธรรม ปัญหาบริโภคนิยมเริ่มเกิดขึ้น และ

^๑สัมภาษณ์ พระมหาธราบุญ จิรชีโว,ดร.ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรม อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, วันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๖๐

กระหอบต่อการดำรงชีพมากขึ้น^๒ ในขณะเดียวกัน จิตใจของคนก็เสื่อมจากคุณธรรม จริยธรรม หรือศีลธรรมมากขึ้นและปัญหาสังคมอื่นๆ ก็ตามมา^๓

ดังนั้นการประยุกต์หลักศีล ๕ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลในสังคม มีแนวทางการประยุกต์โดยการนำหลักการ และวิธีการปฏิบัติในศีลมาอธิบายเกี่ยวกับเรื่องพฤติกรรมที่ไม่ดีของบุคคลในสังคม เพื่อให้พฤติกรรมที่ไม่ดีลดน้อยลง หรือไม่เกิดขึ้นเลย และยังได้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นพื้นฐานการดำเนินชีวิตให้ถูกต้องตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา^๔

๔.๑.๑ ด้านปาณาติบาต

การปฏิบัติต่อศีลข้อที่ ๑ คือ ปาณาติปาตา เวรมณี หมายถึง เจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์ (การทำแท้ง) ถือว่า เป็นการฆ่ามนุษย์ เป็นการทำลายชีวิตของสัตว์ให้ตกลงไปจากการดื่มสุราในสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงไป กล่าวว่าการประพาศิตในศีลข้อนี้ มีกิเลสตัวหลักที่คอยบงการก็คือ โทสะ (ความโกรธ) คือความไม่พอใจในสัตว์ที่ถูกฆ่า กิเลสตัวรอง คือ โลภะ (ความโลภ) เพราะบางคนฆ่าสัตว์เนื่องจากความโลภเข้าครอบงำ เช่น อยากได้เงินฆ่าจิ้ง หรือต้องการสัตว์นั้นมาเป็นอาหาร ความหวงแหนในทรัพย์สินสมบัติของตนจึงได้ฆ่าสัตว์เพื่อปกป้องทรัพย์สินนั้น เพื่อให้คนยอมรับในความกล้าหาญหรือเพื่อลาภยศที่จะตามมาจึงฆ่าสัตว์ให้คนเห็น หรือยังอาจมีสาเหตุมาจากกิเลสที่เป็นบริวารของโทสะหรือโลภะอีกด้วย เช่น ความพยาบาท ความริษยา ความแค้นดี ความตระหนี่^๕

อย่างไรก็ตาม การประพาศิตในศีลข้อนี้ คือ การฆ่าสัตว์ จะเกิดมาจากกิเลสตัวใดที่คอยบงการก็ตาม เพื่อให้ดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนต่อชีวิตร่างกายของผู้อื่น ต้องมีความสำรวมระวัง รู้เท่าทันต่อกระแสกิเลสที่อยู่ในจิตใจของตนเองเป็นสำคัญ โดยอาศัยเจตนาเป็นที่ตั้ง มีความจงใจเป็นเครื่องงดเว้นด้วยองค์ ๕ ประการของศีลข้อ ๑ ปาณาติบาต มิให้ความชั่วที่เกิดขึ้นทางกายวาจา และใจ คือ ๑) สัตว์นั้นมีชีวิต ๒) ให้อำนาจสัตว์นั้นมีชีวิต ๓) เมื่อมีการคิดจะฆ่าสัตว์ ก็มีเจตนางดเว้นเสียได้ ๔) ไม่ทำความเพียรให้เกิดขึ้น และ ๕) สัตว์ไม่ตายลงไป หรือตกลงลงไป โดยมีเจตนารักษากายวาจา และใจ ไม่ให้ประพาศิตล่วงละเมิดในศีล ดังมีพุทธพจน์ไว้ว่า “ปาณาติบาต เป็นสิ่งที่ไม่เป็นธรรม เจตนางดเว้นจากปาณาติบาต เป็นสิ่งที่เป็นธรรม บาปอกุศลธรรมเป็นอันมากที่เกิดขึ้นเพราะปาณาติบาตเป็นปัจจัย เป็นสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ ส่วนกุศลธรรมเป็นอันมากที่ถึงความเจริญเต็มทีเพราะเจตนางดเว้นจากปาณาติบาตเป็นปัจจัยนี้เป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์”^๖

การงดเว้นจากการทำลายชีวิตสัตว์ให้ตกลง หมายถึง การงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ การทรมานสัตว์ การผจญสัตว์ การทารุณสัตว์ กักขังหน่วงเหนี่ยวให้หมดอสรภาพ ในทางปฏิบัติจึงแบ่งออกดังนี้ คือ งดเว้นจากการทำด้วยตนเอง การใช้ให้คนอื่นทำการแสดงการยกย่องสรรเสริญคนที่ประทุษร้ายต่อสัตว์^๗ ดังนั้น เมื่อมีเจตนาความงดเว้นไม่คิดล่วงละเมิดทางกายวาจา และใจ ความชั่วที่เกิดขึ้น คือ การฆ่า

^๒ สัมภาษณ์ พระครูอุดมธรรมานุกิจ , พุทธศิลป์และวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, วันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๖๐

^๓ อติศักดิ์ ทองบุญ, “พุทธจริยศาสตร์กับปัญหาวิกฤตทางจริยธรรม” ,ราชบัณฑิตยสถานกรมศาสนาและ การเมือง, ปีที่ ๓๔ ฉบับที่ ๒ (เมษายน –มิถุนายน ๒๕๕๖) : ๒๔๘-๔๔๙.

^๔ สัมภาษณ์ พระครูอนุกุลวรกิจ, ศีลธรรมและวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, วันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

^๕ พระเมธีวราภรณ์, เบญจศีลเบญจธรรมอุดมชีวิตมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ต้นบุญ, ๒๕๕๓), หน้า ๑๗๑-๑๗๕.

^๖ อ.จตุกก. (ไทย) ๒๔/๑๗๓/๓๑๔.

^๗ พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโน), นิเทศธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่บริษัทแปดสิบเจ็ด (๒๕๔๕) จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๑๗๐.

สัตว์ การทำแท้ง หรือความประพฤตินี้ไม่ดีต่างๆ ย่อมจะสงบระจับ สามารถประเมินตนเองได้ว่าเป็นผู้มีจิตใจอย่างไร มีความเห็นมโหดหรือไม่ว่างไรรู้จักประพฤติดต่อด้านนี้ว่างไร และตั้งอยู่ในศีลธรรมว่างไร ก็จะสามารถพัฒนาดตนเองตามหลักศีล ควบคุมกายวาจาและใจ ให้ตั้งอยู่ในคุณงามความดี สามารถดำรงตนด้วยดี มีชีวิตที่เกื้อกูลกันและกัน สัตว์ทั้งหลายก็รักชีวิตรักสุขเกลียดทุกข์ วากมีชีวิตที่สมบูรณ์ จำต้องมีความรักใคร่ ความมีเอื้อย ความปราศนาดี วากให้ผู้อื่นมีความสุข ความปรารณาดี ต่ผู้อื่นสัตว์อื่นๆ คิดช่วยเหลือให้ทุกคนในโลกนี้ประสบความความสุขโดยทั่วกัน โดยปลูกฝังเมตตา กรุณาให้มีอยู่ในจิตใจของตนเอง ผึกจิตใจให้มีความเยือกเย็น มีความปรารณาดี มีเมตตาอารี ต่สรรพสัตว์ทั้งหลาย มีความรักในตนเอง และสัตว์อื่นเสมอเหมือนด้วยกันทั้งหมด กล่าวคือ เป็นอาการประพฤตินี้เป็นไป เพื่อประโยชน์ แก่มนุษย์และสัตว์ ซึ่งเป็นคุณธรรมที่กำจัดซึ่งความอาฆาต ที่ปรากฏในจิตใจของสัตว์ให้สงบ มีให้เป็นข้าศึกทำร้ายจิตใจของตนเอง^๙ จนสามารถพัฒนาจิตใจเว้นจากประพฤตินี้ในศีล^{๑๐}

เมื่อบุคคลล่ออำนาจแห่งความไม่ดีมีความประพฤตินี้ในศีลที่ ๑ คือ การไม่ฆ่าสัตว์การทำแท้ง โดยอาศัยเจตนาความงดเว้น ความไม่ก้าวล่วงทางกาย วาจา และใจ รักษาความเป็นปกติของตนเองไว้ได้ จากความชั่วๆ ต่าง เป็นผู้ขัดเกลาดตนเองด้วยการอาศัยหลักเบญจธรรม ได้แก่ ความเมตตา กรุณา มีจิตอันแผ่ไมตรีต่ตนเองและผู้อื่น พฤติกรรมของบุคคลก็สูงขึ้นได้ด้วยมีศีลธรรม เป็นหลักในการดำเนินชีวิต ที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น พฤติกรรมต่างๆ ที่ไม่ดี คือ การทำแท้ง การฆาตกรรมต่างๆ การฆ่าสัตว์ตัดชีวิต จะไม่เกิดขึ้นในอนาคตได้ในที่สุด^{๑๑}

ความเมตตาเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดสันติสุข และเป็นเครื่องค้ำจุนสังคมตั้งแต่ระดับชุมชนไปจนถึงระดับโลก หากมนุษย์ทุกคน หรือส่วนมากมีคุณธรรมเรื่องเมตตาแล้ว สังคมย่อมจะมีแต่ความสงบสุขและความก้าวหน้า ปราศจากการเอารัดเอาเปรียบและกดขี่ซึ่งกันและกันมนุษย์จะช่วยเหลือซึ่งกันและกันในสังคมใดก็ตามที่บุคคลมีความเมตตากรณาน้อย สังคมย่อมจะไม่มีปัญหาอาชญากรรม ปัญหาความทุกข์ยากการกดขี่ข่มเหงรังแกซึ่งกันและกัน^{๑๒} การดำเนินชีวิตย่อมจะได้รับความสุขในปัจจุบัน กล่าวคือ

- (๑) ทำให้เป็นผู้มีเมตตาธรรมไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน
- (๒) ย่อมมีชีวิตที่ปลอดภัยไม่ต้องหวาดระแวงกันและกัน
- (๓) การประกอบกรงานและประพฤตินี้ธรรมได้สะดวก^{๑๓}
- (๔) เป็นพื้นฐานให้สามารถช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน
- (๕) ย่อมอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข
- (๖) ทำให้จิตใจเยือกเย็น ยับยั้งโทสะ และความพยาบาท และ
- (๗) สามารถกำจัดภัยเวรทั้งในปัจจุบันและอนาคต^{๑๔}

^๙พระราชวรมุณี (ประยุทธ์ ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพมหานคร: ดานสุทธาการพิมพ์, ๒๕๒๘), หน้า ๑๔๘-๑๔๙.

^{๑๐}สัมภาษณ์ นายสุภาพ นามารุง, ผู้นำชุมชนบ้านทรายทอง อำเภอมือง จังหวัดหนองคาย, วันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๑๑}สัมภาษณ์ นางเตือนใจ ไตยยาง, ผู้ช่วยผู้นำชุมชนบ้านบอน อำเภอมือง จังหวัดหนองคาย, วันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๑๒}ชม ภาคภูมิ, บทความวิทยุกระจายเสียงการศึกษาเพื่อคุณธรรม, (กรุงเทพมหานคร : สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย, ๒๕๓๙), หน้า ๙.

^{๑๓}สัมภาษณ์ นายชัยยัน ศรีตระกูล, ผู้นำชุมชนบ้านบอน อำเภอมือง จังหวัดหนองคาย, วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๐.

๔.๑.๒ อทินนาทาน (การลักทรัพย์)

การปฏิบัติต่อศีลข้อที่ ๒ อทินนาทานา เวรมณี คือ เจตนาขโมย จากการถือเอาสิ่งของ ที่เจ้าของมิได้ให้ด้วยการลักขโมย ฉ้อโกง ฉก ชิง วิ่งราว หลอกลวง ปลอม ยักยอกสับเปลี่ยน เป็นต้น กล่าวว่าการประพฤติดังนี้ในศีลข้อนี้ ก็คือการเสพหรือการดื่มสุราทำให้เกิดการเมา สัมสติโดยไม่รู้ตัวเพราะการการดื่มสุราทำให้ขาดสติมีกิเลสตัวหลักที่คอยบงการ คือ โลภะเป็นความอยากได้ในทรัพย์นั้น กิเลสตัวรอง คือ โทสะ เช่น บางคนลักทรัพย์เพราะความโกรธในตัวเจ้าของทรัพย์นั้นทั้งที่ความจริงแล้วไม่ได้อยากได้ทรัพย์สิ่งของนั้น เป็นต้น และสาเหตุจากกิเลสที่เป็นบริวาร เช่น ความพยาบาท ความอิจฉาริษยา ความแค้น เป็นต้น^{๑๔}

อย่างไรก็ตามไม่ว่ากิเลสตัวใดคอยบงการ เพื่อมิให้มีการละเมิดการกระทำที่ผิดศีลข้อนี้ เพื่อไม่ให้เกิดขึ้นในอนาคต เพื่อป้องกันพฤติกรรมที่ไม่ดีเหล่านั้น เพื่อ ละ เลิก เว้น ได้ในที่สุด เพราะศีลเป็นพื้นฐานให้ความโลภ ความโกรธ ความหลง เบาบางลงได้ก็โดยอาศัยเจตนาเป็นเครื่องงัดเว้นและมีให้ความประพฤตินั้นเกิดขึ้นทางกาย วาจา และใจ คือ การรู้เท่าทันต่อกระแสจิตใจของตนเองเป็นสำคัญโดยอาศัยองค์ ๕ ประการของศีล อทินนาทาน คือ

- (๑) ทรัพย์นั้นมีเจ้าของ
- (๒) ตนต้องรู้ว่ามิใช่เจ้าของหวงแหน
- (๓) จิตคิดจะลักทรัพย์นั้น ก็เว้นเสียอย่าให้เกิดขึ้นในจิตใจของตนเอง รู้จักหักห้ามจิตใจของตนเอง
- (๔) ไม่ทำความเพียรเพื่อลักขโมย ให้เกิดขึ้นทางกาย วาจา
- (๕) ได้ของสิ่งนั้นมาด้วยความเพียร

เมื่อรู้เท่าทันต่อกาย วาจา และจิตใจ ของตนเองเป็นสำคัญ ความประพฤติความชั่วต่างๆ มีการลักทรัพย์ ย่อมไม่เกิดขึ้นเพราะอาศัยเจตนาเป็นที่ตั้ง มีขันติอดทนต่อกิเลสได้ ความชั่วต่างๆ ย่อมสงบระงับ ดังมีพุทธพจน์ตรัสไว้ว่า “อทินนาทาน เป็นสิ่งที่ไม่เป็นธรรม เจตนาขโมยจากอทินนาทาน เป็นสิ่งที่เป็นธรรม บำปอกุศลธรรมเป็นอันมากที่เกิดขึ้นเพราะอทินนาทานเป็นปัจจัย เป็นสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ ส่วนกุศลธรรมเป็นอันมากที่ถึงความเจริญเต็มทีเพราะเจตนาขโมยจากอทินนาทานเป็นปัจจัยนี้เป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์”^{๑๕}

การงดเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้ด้วยอาการแห่งการขโมยเพราะการดื่มสุรา กล่าวคือไม่ว่าทรัพย์นั้นจะอยู่ในที่ใดๆ ก็ตาม ถ้าเป็นของที่เจ้าของเขาหวงแหนแล้วไม่ควรล่วงเกินในทรัพย์นั้น ในทางปฏิบัติท่านกล่าวว่า ไม่ถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้ด้วยตนเองไม่ว่าจะเมาสุรา ไม่ใช่คนอื่นให้ถือเอา ไม่ยกย่องสรรเสริญคนที่ทำเช่นนั้น มีจิตสำรวมระวังในทรัพย์สินของอันด้วยหลักสัมมาอาชีวะ คือ การเลี้ยงชีพในทางที่ชอบ จะได้มากน้อย ก็ทำจิตใจยินดีตามที่ได้ในทางที่ชอบธรรม^{๑๖} เมื่อมีเจตนาตั้งใจงดเว้นจากความชั่วทางกาย วาจา และใจ ย่อมเป็นผู้ที่ไม่ประพฤติดังในศีลข้อที่ ๒ คือ การไม่ลักทรัพย์ การไม่ฉ้อโกง ฉก ชิง วิ่งราว ต่างๆ ก็จะไม่เกิดขึ้น มีความสงบระงับสันติ การดำเนินชีวิต ย่อมไม่เดือดร้อน เพราะไม่ละเมิดทรัพย์สินของผู้อื่น แต่ให้ความเมตตาต่อกันเสมอด้วยคนในครอบครัว และคิดทำประโยชน์แก่สังคมทั่วไป พฤติกรรมต่างๆ ในทางที่ไม่ดี ก็จะไม่เกิดขึ้นในสังคม แต่ให้เป็นผู้ที่ประกอบอาชีพที่สุจริตธรรม คือ สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพที่บริสุทธิ์ ซึ่งเป็นหนึ่งในองค์มรรค ๘ ประการ เป็นการทำความากินด้วย

^{๑๓} ใสว มาลาทอง, การศึกษาจริยธรรม สำหรับนักเรียน นิสิต นักศึกษา นักบริหาร นักปกครองและประชาชนผู้สนใจทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า ๑๑๘.

^{๑๔} พระเมธีวราภรณ์, เบญจศีลเบญจธรรมอุดมชีวิตของมนุษย์, หน้า ๑๗๑-๑๗๒.

^{๑๕} อ.จตุกก. (ไทย) ๒๔/๑๗๒/๓๑๕.

^{๑๖} พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโน), นิเทศธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : กองทุนไตรรัตน์ภาพวัดบวรนิเวศวิหาร), หน้า ๑๗๑.

อาชีพที่สุจริต ๕ ประการ ดังมีพุทธพจน์ตรัสสอนว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อุบาสก ไม่ควรทำการค้าขาย ๕ ประการ คือ (๑) การไม่ค้าอาวุธ (๒) การไม่ค้าขายสัตว์เพื่อฆ่า (๓) การไม่ค้าขายของมีเงินเมา (๔) การไม่ค้ามนุษย์ (๕) การไม่ค้าขายยาพิษ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อุบาสกไม่ควรทำการค้าขาย ๕ ประการอย่างนี้แล”^{๑๗} การประพฤติปฏิบัติในศีลและธรรมได้เช่นนี้ ถือว่าเป็นผู้มีสามารถจัดความปบั่นทางจิตใจ อันเกิดจากความอยากได้ลงเสียได้ ทำให้เบียดเบียนทรัพย์สินผู้อื่นไม่ลง ละความมั่งง่ายและมั่งได้ หรือเอาไรต์เอาเปรียบลดการแย่งชิง เสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจ มีเมตตาธรรม หิริ โอตตปปะ มีความซื่อสัตย์ ต่ออาชีพเป็นเครื่องหล่อเลี้ยง และคำจูงต่อกันและกัน การประพฤติผิดในศีลข้อนี้ คือ การลักทรัพย์ ก็จะไม่เกิดขึ้น

พิน ดอกบัว^{๑๘} ได้กล่าวไว้ในหนังสือพระพุทธานุศาสนากับคนไทยว่า หากทุกคนมีเมตตาต่อกัน การล่วงละเมิดศีล ๕ ก็จะไม่เกิดขึ้นกล่าวคือ เมื่อมีเมตตาปราณีต่อผู้อื่น ก็จะไม่ทำร้ายผู้อื่นสัตว์อื่น เมื่อมีเมตตาก็จะไม่ลักขโมยทรัพย์ของผู้อื่น เพราะจำทำให้เขาเดือดร้อน เมื่อมีเมตตาก็จะไม่แย่งคู่ครองของผู้อื่น เพราะเป็นการทำลายเกียรติของผู้อื่น เมื่อมีเมตตาก็จะไม่หลอกลวง ไม่ใส่ร้ายไม่ทำให้ผู้อื่นเข้าใจผิด เมื่อมีเมตตาก็จะไม่ค้าฝิ่นเฮโรอีน ยาบ้าให้แก่ใครๆ เพราะจำทำให้คนอื่นเดือดร้อน เพราะฉะนั้นเมตตาจึงเป็นรากฐานของธรรมทั้งหลาย คนเราเมื่อมีเมตตา ก็ย่อมมีความปรารถนาดีซึ่งกันและกัน จึงไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันในทุกรูปแบบ เมื่อคนเราไม่เบียดเบียนทำร้ายกัน สังคมก็จะสงบสุข ดังพุทธพจน์ที่ตรัสว่า

“ภิกษุทั้งหลาย และยังมีข้ออื่นอีก พระอริยสาวกในพระศาสนานี้ ละอหินนาทาน เป็นผู้ เว้นขาดจากอหินนาทาน ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย พระอริยสาวก ผู้เว้นขาดจากอหินนาทานแล้ว ย่อมไม่มีความไม่มีภัย ความไม่มีเวร ความไม่มีทุกข์ แก่สัตว์ทั้งหลายหาประมาณมิได้ ครั้นให้ความไม่มีภัย ความไม่มีเวร ความไม่มีทุกข์ แก่สัตว์ทั้งหลายหาประมาณมิได้แล้ว ตนเองก็เป็นผู้มีส่วนแห่งความไม่มีภัย ความไม่มีเวร ความไม่มีทุกข์ หาประมาณมิได้ด้วย ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย นี่เป็นทานข้อที่ ๒ เป็นมหาทาน เป็นที่รู้กันว่าทานชั้นยอด รู้จักกันมานาน รู้กันว่าเป็นวงศ์อริยะ รู้กันว่าเป็นของโบราณ สมณะทั้งหลายก็ตีพราหมณ์ทั้งหลายก็ตี ที่เป็นผู้รู้ ไม่รังเกียจแล้ว ไม่เคยรังเกียจแล้ว มิได้รังเกียจแล้ว จักไม่รังเกียจ ไม่ตำหนิติเตียน”^{๑๙}

การประพฤติในศีลข้อที่ ๒ คือ การไม่ลักทรัพย์ การไม่ฉก ขิง วัง ราว ยอกยกสับเปลี่ยน เป็นต้น เป็นความประพฤติที่เป็นปกติทางกาย วาจา และใจ คือ โดยอาศัยความตั้งใจรักษาปกติของตนเองไว้ได้ ย่อมเป็นความประพฤติที่มีระเบียบวินัย^{๒๐} มีการดำเนินชีวิตโดยสุจริตธรรมตามหลักศีลธรรมโดยอาศัยเลี้ยงชีพชอบประกอบด้วยสัมมาชีวะ คือ อาชีพที่สุจริต ไม่เบียดเบียนตนเองผู้อื่น แต่ให้เป็นผู้เพียรพยายามฝึกฝนฝึกทักษะของตนเองในการประกอบอาชีพให้ถูกต้อง เป็นผู้ที่ฉลาด รู้จักการอุปโภค บริโภคที่ถูกต้อง รู้จักศึกษาฝึกฝนวิชาการอันทันสมัยและเทคโนโลยีใหม่ๆ สังคมก็จะหมดไปจากพฤติกรรมที่ไม่ดีทั้งหลาย และการประพฤติผิดในศีลข้อที่ ๒ นี้ จะไม่เกิดขึ้นในอนาคต และศีลข้อนี้ย่อมได้รับความสุขจากการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน^{๒๑} คือ (๑) ย่อมเป็นผู้มีพฤติกรรมที่ซื่อสัตย์สุจริต (๒) มีความรักเกียรติศักดิ์ศรีของตน

^{๑๗} อด.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๑๗๗/๒๕๕.

^{๑๘} พิน ดอกบัว, พุทธศาสนากับคนไทย, (กรุงเทพมหานคร : โสภณการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๒๕๗.

^{๑๙} อด.อฏฐก. (ไทย) ๒๓/๓๙/๓๐๐.

^{๒๐} สัมภาษณ์ นายคำใส พิมพ์เสน, นักวิชาการกลุ่มโรงเรียน ภาค ๘ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๒๑} สัมภาษณ์ นางสม ตีริต, ประชาชนในชุมชนบ้านบอน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐.

(๓) เป็นผู้ที่เคารพกรรมสิทธิ์สิทธิของผู้อื่น (๔) เกิดความมั่นใจมั่นคงใน ทรัพย์สินของตนเอง ไม่หวาดระแวง และกังวล (๕) ย่อมอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข (๖) สามารถกำจัดภัยเวรทั้งปัจจุบันและอนาคต^{๒๒}

๔.๑.๓ กาเมสุมิจฉาจาร

การปฏิบัติต่อศีลข้อที่ ๓ คือ กาเมสุมิจฉาจาร เวมณี หมายถึง ผู้ปฏิบัติต้องไม่ประพฤติดิตินทางด้านคู่ครองของคนอื่นไม่เบียดเบียนหญิงหรือชายอื่น เพราะการดื่มสุราทำให้ขาดสติในการครองตนที่เขาไม่ใช่สามี หรือภรรยาของตน กล่าวสาเหตุที่ผิดในศีลข้อนี้ เพราะมีกิเลสตัวหลักที่คอยบงการคือ โลภะ คือความยินดี พอใจ ในหญิงหรือชายนั้น ส่วนกิเลสตัวรอง คือ โทสะ เช่น เมื่อคนประพฤติดิตินในกาเมเพราะความโกรธในคู่ครองของตน จึงทำเพื่อประชดหรือโกรธในผู้ที่หวนแหนคนที่เราประพฤติดิตินด้วย^{๒๓} หรืออาจจะโกรธในตัวที่เราล่วงเกินก็ได้ จึงทำการล่วงเกินเพื่อให้นั่นเจ็บใจ หรือเป็นเพราะอารมณ์ไม่ดีจึงประพฤติดิตินในกาเม จึงประพฤติดิตินในกาเมเพื่อระบายความเครียด ฯลฯ และสาเหตุที่เป็นตัวบวกร เช่น ความพยายาม ความอิจฉาริษยา ทำไปเพื่อความโอ้อวด ความแค้น เป็นต้น^{๒๔}

อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะมีกิเลสตัวใดคอยบงการกระทำชีวิตให้ถึงกับหายนะไป เพื่อมิให้เป็นการล่วงละเมิดในศีลข้อนี้ จนถึงทำลายชีวิตซึ่งกันและกัน หักหาญน้ำใจกันและกัน จำต้องเป็นผู้รู้เท่าทันต่อจิตใจ เป็นผู้สำรวมระวัง สำรวมตัวเองเพื่อมิให้กระทำให้เกิดขึ้นทั้งทางกาย วาจา และใจ โดยมีเจตนางดเว้นจากการประพฤติดิตินด้วยองค์ ๔ ประการของศีล กาเมสุมิจฉาจาร คือ (๑) หญิงที่ต้องห้าม (๒) จิตคิดจะเสพ เมื่อมีการคิดจะเสพ ก็มีเจตนางดเว้น และพยายามหักห้ามใจของตนเองเสียได้ (๓) ไม่ประกอบการเล่นให้เกิดขึ้นทางกาย และวาจา การพูดแหะโลม เป็นต้น (๔) ไม่ทำให้มรรคจรดกันดำเนินไปในทางกาย ดังมีพุทธพจน์ตรัสไว้ว่า

“กาเมสุมิจฉาจาร เมื่อขาดสติเพราะการดื่มสุราจึงเป็นเหตุที่ไม่เป็นธรรม เจตนางดเว้นจากกาเมสุมิจฉาจาร เป็นสิ่งที่ เป็นธรรม บาปอกุศลธรรม เป็นอันมากที่เกิดขึ้นเพราะกาเมสุมิจฉาจาร เป็นปัจจัย เป็นสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ ส่วนกุศลธรรมเป็นอันมากที่ถึงความเจริญเต็มที่เพราะเจตนางดเว้นจากกาเมสุมิจฉาจาร เป็นปัจจัยนี้เป็นสิ่งที่ เป็นประโยชน์”^{๒๕}

การงดเว้นจากการประพฤติดิตินในทางกาย ได้แก่ การงดเว้นการมีเพศสัมพันธ์ กับสตรีหรือบุรุษอื่นนอกจากสามีภรรยาของตน ในทางปฏิบัติท่านกำหนดไว้ คือไม่ล่วงเกินในภรรยาสามีของคนอื่นด้วยตน ไม่ใช่ในคนอื่นทำเช่นนั้น ไม่ยกย่องสรรเสริญคนเจ้าชู้ มีความจงรักภักดีในสามี^{๒๖} และชื่อตรงต่อภรรยาจนมีความสำรวมระวังในทางกายทั้งหลาย^{๒๗} เมื่อบุคคลรู้เท่าทันต่อใจของตนเองเป็นสำคัญ มีเจตนาไม่ประพฤดิล่วงละเมิดในศีล เป็นผู้อบรมในด้านความประพฤติดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเอง^{๒๘} และผู้อื่นทางด้าน

^{๒๒} ใสว มาลาทอง, การศึกษจริยธรรม สำหรับนักเรียน นิสิต นักศึกษา นักบริหาร นักปกครองและประชาชนผู้สนใจทั่วไป, หน้า ๑๑๘.

^{๒๓} สัมภาษณ์ นางจรูญรัก แสงบัวภา, ผู้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, วันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๒๔} พระเมธีวราภรณ์, เบญจศีลเบญจธรรมอุดมชีวิตของมนุษย์, หน้า ๑๗๑-๑๗๒.

^{๒๕} อ.จตุกก. (ไทย) ๒๔/๑๗๓/๓๑๕.

^{๒๖} สัมภาษณ์ พระมหาสมพงษ์ สุจิตโต, ครูสอนโรงเรียนโพธิสมภาร, อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, วันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๒๗} พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาณ), นิเทศธรรม, หน้า ๑๗๑.

^{๒๘} สัมภาษณ์ นายอุทัย โสภภาพิมพ์, ผู้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕, อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, วันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

คู่ครองไม่ละเมิดกรรมสิทธิ์ในบุคคลผู้เป็นที่รักของผู้อื่น รวมทั้งไม่ผิดประเวณีทางเพศ ไม่ประพฤตินอกใจ คู่ครองของตนเองมีใจมั่นคงในคู่ครองของตน สามารถควบคุมอารมณ์ในเรื่องเพศได้^{๒๙} เป็นผู้สำรวมระวังทางกาย วาจา และใจ ย่อมเกิดความสงบสันติ ไม่เกิดความแตกร้างในสถานบันครอบครัว และป้องกันการอยู่อย่าง เป็นผู้มีสำรวมระวังในกามคุณไม่ให้เกินขอบเขต ธรรมข้อนี้เป็นเหตุให้มนุษย์ไม่หมกมุ่นอยู่ในกามคุณจนถึงขั้นทำลายน้ำใจผู้อื่น เป็นเหตุให้คู่ครองมีความซื่อสัตย์ต่อสามี ต่อภรรยาของตน ไม่ประพฤตินอกใจ คู่ครองของตนเอง^{๓๐}

อีกอย่างหนึ่งผู้ประพฤติปฏิบัติต้องใช้สติปัญญาพิจารณา ให้รู้เท่าทันต่อกิเลส ตัณหา คือ สิ่งที่ยึดเหนี่ยวอารมณ์ เรื่องความใคร่ นำปรารถนานำพอใจ รู้เท่าทันต่อ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส และใจ จึงกล่าวว่า เป็นผู้สำรวมระวังในกาม เป็นต้น “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เมื่อจิตมีราคะก็รู้ชัดว่าจิตมีราคะ หรือจิตปราศจากราคะก็รู้ชัดว่าจิตปราศจากราคะ”^{๓๑}

“สมัยใดบุคคลมีใจอันกามราคะไม่กลุ้มรุม อันกามราคะไม่ครอบงำอยู่และย่อมรู้ชัดตามความเป็นจริง ซึ่งธรรมเป็นเครื่องสลัดออกแห่งกามราคะที่เกิดขึ้นแล้ว สมัยนั้นบุคคลย่อมรู้เห็นตามความเป็นจริง แม้ซึ่งประโยชน์ตน แม้ซึ่งประโยชน์ผู้อื่น แม้ซึ่งประโยชน์ทั้งสองฝ่าย มนต์แม้ที่ไม่ทำการสาธยาย ตลอดกาลนานก็แจ่มแจ้ง ไม่ต้องกล่าวถึงมนต์ที่ทำการสาธยาย เปรียบเหมือนภานะอันเต็มด้วยน้ำซึ่งไม่ระคนด้วยครั่ง ขมิ้นสีเขียวหรือสีเหลืองอ่อน บุรุษมีตาดีมองดูเงาหน้าของตนในภานะที่เต็มด้วยน้ำนั้นพึงรู้เห็นตามความเป็นจริง...”^{๓๒} ดังพุทธพจน์ที่ตรัสว่า

“ภิกษุทั้งหลาย พระอริยสาวกในพระศาสนานี้ ละกามเมสุมิจฉาจาร เป็นผู้เว้นขาดจากกามเมสุมิจฉาจาร ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย พระอริยสาวก ผู้เว้นขาดจากกามเมสุมิจฉาจารแล้ว ย่อมให้ความไม่มีภัย ความไม่มีเวร ความไม่มีทุกข์ แก่สัตว์ทั้งหลายหาประมาณมิได้ ครั้นให้ความไม่มีภัย ความไม่มีเวรความไม่มีทุกข์ แก่สัตว์ทั้งหลายหาประมาณมิได้แล้ว ตนเองก็เป็นผู้มีส่วนแห่งความไม่มีภัย ความไม่มีเวร ความไม่มีทุกข์ หาประมาณมิได้ด้วย ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย นี่เป็นทานข้อที่ ๓ เป็นมหาทาน เป็นที่รู้จักว่าทานชั้นยอด รู้จักกันมานาน รู้กันว่าเป็นวงศ์อริยะ รู้กันว่าเป็นของโบราณ สมณะทั้งหลายก็ดี พราหมณ์ทั้งหลายก็ดี ที่เป็นผู้รู้ ไม่รังเกียจแล้ว ไม่เคยรังเกียจแล้ว มิได้รังเกียจแล้ว จักไม่รังเกียจ ไม่ตำหนิตไย”^{๓๓}

เมื่อบุคคลประพฤติอยู่ในเบญจธรรมข้อที่ ๓ คือ กามสังวร คือ การสำรวมในกาม ไม่ประพฤติผิดในกาม ให้งดเว้นจากการดื่มสุรา จากของมีเมา เป็นความประพฤติปกติทางกาย วาจา และใจ โดยอาศัยความตั้งใจรักษาปกติของตนเองไว้ได้ อันเป็นหลักปฏิบัติไม่ทำให้เดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น และการดำเนินชีวิตมีความยินดีในคู่ครองของตนเอง และรู้จักยับยั้งชั่งใจ ควบคุมใจของตนเองในเรื่องของกามารมณ์ ให้รู้จักบำเพ็ญสทธานุสโธ ฝึกใจตนเองอยู่เสมอ เพื่อมิให้จิตใจใคร่ไปในกามารมณ์จนเป็นที่ตั้งแห่งความประพฤติในทางที่ชั่ว สถาบันของครอบครัว ย่อมมีความสุข และการประพฤติผิดในศีลข้อนี้จะไม่เกิดขึ้นในอนาคต และการดำเนินชีวิตย่อมได้รับความสงบสุขสันติในปัจจุบัน กล่าวคือ (๑) เกิดความ

^{๒๙} ใสว มาลาทอง, การศึกษาจริยธรรม สำหรับนักเรียน นิสิต นักศึกษา นักบริหาร นักปกครองและประชาชนผู้สนใจทั่วไป, หน้า ๑๑๔.

^{๓๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๖.

^{๓๑} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๓๘๑/๓๑๔.

^{๓๒} อ.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๑๔๓/๓๒๗.

^{๓๓} อ.อฏฐก. (ไทย) ๒๓/๓๔/๓๐๐.

ซื่อสัตย์จริงใจต่อกัน ไว้วางใจกันได้ (๒) ย่อมให้เคารพในสิทธิความเป็นผู้มีภรรยาของกันและกัน (๓) ไม่เกิดการหย่าร้าง การแตกร้างภายในครอบครัว (๔) สามารถสร้างความมั่นคง และความอบอุ่นภายในครอบครัว (๕) ย่อมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขสงบสุข และ (๖) กำจัดภัยเวรทั้งปัจจุบันและอนาคต^{๓๔} ดังพุทธพจน์ที่ตรัสว่า

“ท่านคฤหบดี อุบาสกผู้ประพฤติดีในกาม ย่อมประสพภัยเวรใด ทั้งในปัจจุบัน ทั้งในสัมปรายภพ ย่อมเสวยทุกข์โศกมนัสได้ แม้ทางจิต เพราะเหตุแห่งการประพฤติดีในกาม ผู้งดเว้นจากการประพฤติดีในกาม ย่อมไม่ประสพภัยเวรนั้นทั้งในปัจจุบันและในสัมปรายภพ ย่อมไม่เสวยทุกข์โศกมนัสนั้น แม้ทางจิต ของอุบาสกผู้งดเว้นจากการประพฤติดีในกาม ย่อมสงบระงับด้วยประการฉะนี้”^{๓๕}

๔.๑.๔ มุสาวาทา

การปฏิบัติต่อศีลข้อที่ ๔ คือ มุสาวาทา เวรมณี หมายถึง ผู้ประพฤติปฏิบัติ ต้องมีเจตนางดเว้นจากการดื่มสุรา งดเว้นจากการพูดเท็จ สรรวมระวังในวาจา งดเว้นจากวจีหจจริต เว้นจากการพูดเท็จ ซึ่งกล่าวว่าการประพฤติดีในศีลข้อนี้ มีกิเลสตัวบังการ อาจเป็นโลภะ หรือโทสะ ก็ได้ เช่น บางคนโกหกหลอกลวง หรือเพราะอยากได้ทรัพย์สินของคนอื่นมาเป็นของตน บางคนโกหกเพราะความโกรธ เลยกโกหกเพื่อให้คนที่ตนโกรธนั้นเดือดร้อน หรือได้รับความเสียหาย บ้างก็โกหกเพราะกลัวความผิด หรือกลัวความเดือดร้อนที่จะตามมาหาจึงพูดความไม่จริงออกไป ฯลฯ หรือ สาเหตุจากกิเลสที่เป็นบริวาร เช่น ความพยาบาท ความอิจฉาริษยา ความตระหนี่ความโอ้อวด ความแค้นดี เป็นต้น^{๓๖} ตามอย่างไรก็ตามไม่ว่าจะมีกิเลสตัวใดคอยบังการให้เกิด

การประพฤติดีในศีล การดื่มสุรา จนถึงทำลายชีวิตซึ่งกันและกัน เพื่อมิให้เป็นการล่วงละเมิดในศีลข้อนี้จำต้องเป็นผู้สรวมระวังมิให้การ พูดปด พูดเท็จ (รวมทั้งที่มาในกุศลกรรมบถ คือ พูดเพื่อเจ้อส่อเสียด คำหยาบ) ให้เกิดขึ้นก่ออาศัยเจตนางดเว้นโดยมีองค์ประกอบเป็นเครื่องเว้น มีดังต่อไปนี้ คือ

(๑) ไม่พูดเท็จ หรือพูดปด คือ ผู้ปฏิบัติต้องไม่กล่าวสิ่งที่แตกต่างไปจากความจริง มีองค์ ๔ ประการ คือ จะไม่พูดเรื่องที่พูดไม่ตรงกับความเป็นจริง ๑ มีจิตคิดอยากจะพูด ๑ พยายามหาโอกาสจะพูด ๑ และผู้ฟังเข้าใจอย่างที่ว่าผู้พูดบอก ๑

(๒) ไม่พูดส่อเสียด คือ ผู้ประพฤติปฏิบัติไม่ควรพูดคำที่ทำให้เขาแตกแยกกันมีองค์ ๔ ประการ คือ มีผู้ที่จะถูกกล่าวทำลาย ๑ มีความตั้งใจพูดให้เขาแตกแยกกัน ๑ มีความพยายามพูดหลายครั้งหรือใช้เล่ห์เพทุบายต่างๆ ๑ และ ผู้ฟังเข้าใจตามที่ผู้พูดบอก ๑

(๓) ไม่พูดคำหยาบ คือ ผู้ปฏิบัติไม่ควรพูดคำ คำหยาบ คำกระด้าง คำประทุษร้ายมีองค์ ๓ ประการ คือ มีผู้จะถูกด่า ๑ มีจิตคิดโกรธขัดเคือง ๑ ออกปากด่า ๑

^{๓๔} ใสว มาลาทอง, การศึกษาจริยธรรม สำหรับนักเรียน นิสิต นักศึกษา นักบริหาร นักปกครองและประชาชนผู้สนใจทั่วไป, หน้า ๑๑๙.

^{๓๕} อ.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๑๗๔/๒๕๑.

^{๓๖} พระเมธีวราภรณ์, เบญจศีลเบญจธรรมอุดมชีวิตของมนุษย์, หน้า ๑๗๑-๑๗๒.

(๔) คำเพ้อเจ้อ คือ ผู้ปฏิบัติไม่พูดคำไร้สาระ จะมีผู้ฟังหรือไม่มีผู้ฟังก็ตาม มืองค์ประกอบ ๒ ประการ คือ พูดเรื่องไม่มีประโยชน์ ๑ ออกปากพูด ๑^{๓๗}

เมื่อบุคคลผู้มีเจตนา ตั้งใจดเว้นจากความชั่วทางวาจา การพูดปด พูดส่อเสียด การพูดนินทา และพูดคำหยาบ มีการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นด้วยวาจาก็โดยอาศัยเจตนาเป็นที่ตั้ง ดังมีพุทธพจน์ตรัสไว้ว่า “มุสาวาท เป็นสิ่งที่ไม่เป็นธรรม เจตนางดเว้นจากมุสาวาท เป็นสิ่งที่เป็ธรรม บำปอกุศลธรรมเป็นอันมากที่เกิดขึ้นเพราะมุสาวาทเป็นปัจจัย เป็นสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ ส่วนกุศลธรรมเป็นอันมากที่ถึงความเจริญเต็มที่เพราะเจตนางดเว้นจากมุสาวาท เป็นปัจจัยนี้เป็นสิ่งที่เป็ประโยชน์”^{๓๘}

การงดเว้นจากการพูดคำเท็จ คือ คำไม่จริง อำพราง โดยพูดเฉพาะคำสัตย์คำจริง คำจริงนั้นท่านเรียกว่า อริยโฆหาร คือ พูดไปตามที่ได้เห็น ได้ยิน ได้ทราบ ได้รู้มาอย่างใดก็พูดไปอย่างนั้น หากไม่ได้เห็น ไม่ได้ยิน ไม่ได้ทราบ ไม่ได้รู้ก็ปฏิเสธไป โดยไม่พูดขยายเรื่องเล็กให้เป็นเรื่องใหญ่ เรื่องใหญ่ให้เป็นเรื่องเล็ก ด้วยอำนาจความรักความชั้ต่อคนที่ตนพูดถึงนอกจากจะไม่พูดเท็จด้วยตนเองแล้ว ก็จะต้องไม่สนับสนุนให้คนอื่นพูด ไม่ยกย่องสรรเสริญคนพูดเท็จ จนดำรงอยู่ในสัจจวาจาอย่างมั่นคง^{๓๙} รวมทั้งสำรวมในปิสุณาวาจา เวรมณี คือ เว้นจากคำพูดส่อเสียด และสัณห์ปาลาปา เวรมณี คือ การพูดเพ้อเจ้อ เหลลไหล และผรุสวาจา เวรมณี คือ งดเว้นจากการพูดคำหยาบ เพราะคำหยาบคายเป็นคำพูดด้วยความโกรธ ความริษยา ความเบียดเบียน มุ่งให้เกิดความพิบัติเสื่อมเสีย ไม่สบายใจ แก่คนที่ตนพูดด้วย เช่น คำด่าว่าในลักษณะต่างๆ การงดเว้นวาจาหยาบนั้น นอกจากไม่พูดด้วยตนเองแล้ว ไม่แนะนำให้คนอื่นพูด ไม่ยกย่องชมเชยคนที่พูดคำหยาบ จนเป็นคนพูดวาจาที่ไพเราะอ่อนหวานเป็นปรกตินิสัย^{๔๐}

ท่านเจ้าคุณพระราชวิจิตรปฏิภาณ (สุนทร ญาณสุนทรโร)^{๔๑} วัดสุทัศน์เทพวราราม ได้นิพนธ์ไว้ว่า สมเด็จพระสัมมาสัมมาพุทธเจ้าทรงตรัสสอน วาจาสุภาสิต ไว้ ๕ ประการ (๑) กาลวาที คือ การพูดถูกกาลถูกเวลา (๒) ภูตวาที คือ พูดสิ่งที่เป็ไปได้ (๓) อัตถวาที คือ พูดสิ่งที่เป็ประโยชน์ (๔) ธรรมวาที คือ พูดเพื่อให้ปฏิบัติได้ (๕) วินยวาที คือ พูดตรงระเบียบวินัย และเตือนให้มีวินัย ดังมีพุทธพจน์ตรัสว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย วาจาประกอบด้วยองค์ ๔ เป็สุภาสิต ไม่เป็ทุพภาสิต ไม่มีโทษ และวิญญูชนทั้งหลายไม่ติเตียน (๑) กล่าวแต่วาจาสุภาสิตอย่างเดียว ไม่กล่าววาจาทุพภาสิต (๒) กล่าวแต่วาจาที่เป็นธรรมอย่างเดียว ไม่กล่าววาจาที่ไม่เป็ธรรม (๓) กล่าวแต่วาจาอันเป็นที่รักอย่างเดียว ไม่กล่าววาจาอันไม่เป็นที่รัก (๔) กล่าวแต่วาจาจริงอย่างเดียว ไม่กล่าววาจาเหลวไหลและ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย วาจาประกอบด้วยองค์ ๔ เหล่านี้แล เป็สุภาสิต ไม่เป็ทุพภาสิต ไม่มีโทษ และวิญญูชนทั้งหลายไม่ติเตียน”^{๔๒}

เมื่อกล่าวโดยรวม เป็นผู้ที่มีวาจาและสำรวมระมัดระวัง ให้พูดแต่คำจริง พูดแต่คำสัจ ไม่เคลือบแคลง ไม่มีเล่ห์เหลี่ยมพลิกแพลง หรือหลอกกัน พูดแต่คำหวานจับใจ ไม่บาดหุระกายโสด พูดแต่ถ้อยคำที่ชักจูงให้สามัคคีปรองดองกัน เห็นทางใด จะแตกร้างกันขึ้นก็ชี้แจงปรับความเข้าใจกันให้ถูกต้อง และผู้ปฏิบัติ

^{๓๗} สนิท ไชยวงศ์คต, ศิล ๕ พาโลกสู่สันติ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : นิติธรรมการพิมพ์, ๒๕๕๕), หน้า ๕๙.

^{๓๘} อ.จตุกก. (ไทย) ๒๔/๑๗๓/๓๑๕.

^{๓๙} สัมภาษณ์ นายสมฤทธิ์ เจนสำโรง, ผู้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕, อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, วันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๔๐} พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาณ), นิเทศธรรม, หน้า ๑๗๑-๑๗๓.

^{๔๑} พระราชวิจิตรปฏิภาณ (สุนทร ญาณสุนทรโร), สอดส่องมองเมียง สอดส่องมองเมียง เล่ม ๑, (กรุงเทพมหานคร : เลียงเชียง, ๒๕๕๐), หน้า ๑๖๓-๑๖๔.

^{๔๒} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๒๑๓/๓๐๘-๓๐๙.

ควรพูดเจรจานั้น จะต้องมีหลักฐานอ้างอิงให้ผู้ฟังได้ประโยชน์ เป็นผู้มีสัจจะความซื่อตรง ผู้ประพฤติปฏิบัติ จะต้องมีความซื่อตรงต่อตนเองและผู้อื่น เป็นผู้ประกอบด้วยความจริง มีความซื่อสัตย์ กริยาที่ประพฤติที่ แสดงออกมาทางกายวาจา และใจต้องเป็นคนที่จริงใจ ธรรมข้อนี้เป็นเหตุให้มนุษย์มีความเที่ยงตรง มีความจริงใจต่อผู้อื่น มีความจงรักภักดีในเจ้านายของตน ต่อผู้อุปการะ เช่น บิดามารดา ครู- อาจารย์ อันจะเป็นเหตุให้ไม่โกหกมดเท็จ ไม่หลอกลวง ไม่ทำลายประโยชน์ของผู้อื่น แต่เป็นคนตรงไปตรงมา รักความยุติธรรม^{๔๓} ดังพุทธพจน์ที่ตรัสว่า

“ภิกษุทั้งหลาย และยังมีข้ออื่นอีก พระอริยสาวกในพระศาสนานี้ละมสาวาทเป็นผู้เว้น ชาติจากมสาวาท ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย พระอริยสาวก ผู้เว้นชาติจากมสาวาทแล้วย่อมให้ความไม่มีภัย ความไม่มีเวร ความไม่มีทุกข์ (ความไม่พยายาม) แก่สัตว์ทั้งหลายหาประมาณมิได้ ครั้นให้ความไม่มีภัย ความไม่มีเวร ความไม่มีทุกข์ แก่สัตว์ทั้งหลายหาประมาณมิได้แล้ว ตนเองก็เป็นผู้มีส่วนแห่งความไม่มีภัย ความไม่มีเวร ความไม่มีทุกข์ หาประมาณมิได้ด้วย ดูก่อนภิกษุทั้งหลายนี้เป็นทานข้อที่ ๔ เป็นมหาทาน เป็นที่รู้กันว่าทานชั้นยอด รู้จักกันมานาน รู้กันว่าเป็นวงศ์อริยะ รู้กันว่าเป็นของโบราณ สมณะทั้งหลายก็ตีพราหมณ์ทั้งหลายก็ตี ที่เป็นผู้รู้ ไม่รังเกียจแล้ว ไม่เคยรังเกียจแล้ว มิได้รังเกียจแล้ว จักไม่รังเกียจ ไม่ตำหนิติเตียน”^{๔๔}

เมื่อบุคคลปฏิบัติอยู่ตามหลักศีล มสาวาทา เวรมณี คือ การไม่ประพฤติผิดในการพูดเท็จ การไม่พูดโกหก (รวมทั้งในกุศลกรรมบถ) คือ การพูดไม่คำหยาบ การไม่พูดส่อเสียดและการพูดเพ้อเจ้อ และตรงกับหลักเบญจธรรม ได้แก่ สัจจะ คือการพูดความจริงโดยอาศัยเจตนาเป็นจนวนั้น มีความไม่กล่าวล่วงทางวาจาเป็นที่ตั้ง เป็นผู้สำรวมคำพูด อันเป็นหลักปฏิบัติให้อยู่ร่วมกันโดยไม่เบียดเบียนกันในทางคำพูด มีท่านผู้รู้ นักปราชญ์ทั้งหลาย มักจะเตือนผู้ที่อยู่ใกล้ชิดและมีความเกี่ยวข้องกันด้วยความหวังดีเสมอมาว่า ให้คิดก่อนพูด คือ เตือนให้มีสติเพราะว่า ก่อนพูดเราเป็นนายของคำพูด แต่ถ้าพูดไปแล้วคำพูดจะเป็นนายเรา พูดดี ก็ดีไป^{๔๕} แต่ถ้าพูดไม่ดี ผลตามมาจะตรงกันข้าม ก่อนพูด เราควรคิดพิจารณาเสียก่อนว่า คำพูดที่จะพูดนั้นเป็นประโยชน์มีดี มีเสียอย่างไรบ้าง ถ้าเห็นว่าจะได้รับผลไม่ดี หรือพูดไปก็เปล่าประโยชน์เรากำลังเสีย ไม่พูดออกไป เราก็คงเป็นนายของคำพูด ถ้าพูดออกไปแล้ว และเป็นคำพูดที่ไม่ดี เป็นวจีทุจริต ก็ไม่ควรพูด^{๔๖} แต่ควรพูดแต่ปียวาจาหมายถึง พูดอย่างรักกัน กล่าวคำสุภาพ ไพเราะ น่าฟัง ชี้แจง แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผล เป็นหลักฐาน ชักจูงในทางที่ดีงาม หรือคำแสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจ รู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดี สมนามัคคี เกิดไมตรี ทำให้รักใคร่นับถือ และช่วยกันเกื้อกูลกัน^{๔๗} ไม่หักหาญน้ำใจซึ่งกันและกัน มีความรัก ความเมตตา การดำเนินชีวิตในสังคมย่อมมีความสุข คือ

(๑) ย่อมมีความซื่อสัตย์ความจริงใจไว้วางใจกันต่อกันในสังคม

(๒) ย่อมได้รับความรักความสามัคคีในหมู่คณะ

^{๔๓}สว มาลาทอง, การศึกษาริยธรรม สำหรับนักเรียน นิสิต นักศึกษา นักบริหาร นักปกครองและประชาชนผู้สนใจทั่วไป, หน้า ๑๑๖.

^{๔๔}อง.อฎฐก. (ไทย) ๒๓/๓๙/๓๐๐.

^{๔๕}สัมภาษณ์ นายคำพันธ์ ทศพงศ์, ผู้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕, อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, วันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๔๖}สนธิ ไชยวงศ์คต, ศีล ๕ พาโลกสู่สันติ, หน้า ๒๐๙.

^{๔๗}พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), ธรรมบุญชีวิตพุทธจริยาธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม ๒๕๔๑), หน้า ๒๕.

- (๓) ย่อมป้องกันผลประโยชน์ของกันและกัน
- (๔) ย่อมได้รับวาทะที่ประสานประโยชน์ของกันและกัน ไม่ทำลายกันด้วยคำพูด
- (๕) เพื่อให้อยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความสงบสุข
- (๖) สามารถกำจัดภัยเวรทั้งในปัจจุบันและอนาคต^{๔๘}

“อุบาสกผู้พูดเท็จ ย่อมประสพภัยเวรใด ทั้งในปัจจุบัน ทั้งในสัมปรายภพ ย่อมเสวยทุกข์โศกนันทน์ แม้ทางจิต เพราะเหตุแห่งการพูดเท็จ ผู้ดเว้นจากการพูดเท็จ ย่อมไม่ประสพภัยเวรทั้งในปัจจุบันและในสัมปรายภพ ย่อมไม่เสวยทุกข์โศกนันทน์แม้ทางจิต ของอุบาสกผู้เว้นจากการพูดเท็จ ย่อมสงบระงับด้วยประการฉะนี้”^{๔๙}

๔.๑.๕ สุราเมรัย

การปฏิบัติต่อศีลข้อที่ ๕ คือ สุราเมรัยมีขะปะมาทัฏฐานา เวมณิ หมายถึง การงดเว้นจากการดื่มสุราเมรัย คือ ผู้ปฏิบัติต้องไม่ประพฤติดมทางด้านการดื่ม หรือเสพสุราเมรัยและสิ่งเสพติดทั้งหลาย เช่น ผิ่น เฮโรอีน ยาบ้า ยาอี กัญชา เป็นต้น การประพฤติดมในศีลข้อที่ ๕ นี้ กล่าวว่ามิกิเลสที่คอยบงการ คือ โลภะ ความปรารถนาเพละตินยีนดื้ออันเกิดจากการดื่มหรือเสพนั่น กิเลสตัวรองคือ โทสะ เช่น บางคนดื่มน้ำเมาหรือเสพสิ่งเสพติด เพราะความเครียดความกังวลใจ ความทุกข์จากความผิดหวัง^{๕๐} เป็นต้น

อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะเกิดมาจากกิเลสตัวใดที่คอยบงการ เพื่อไม่ให้พฤติกรรมที่ไม่ดีเหล่านี้เกิดขึ้น ละ เลิก เว้น การสูบ ฉีดสิ่งที่เปื้อนพิษให้โทษแก่ร่างกาย คือ ยาเสพติดทุกประเภท อันเป็นเหตุที่ตั้งให้เกิดความประมาทและขาดสติสามารถทำให้การละเมิดศีลข้ออื่นๆ ตามมา เพื่อมิให้กระทำเกิดขึ้นทั้งทางกาย วาจา และใจ โดยมีเจตนางดเว้นจากการประพฤติดมด้วยองค์ ๔ ประการ ของศีลสุราเมรัย คือ

- (๑) น้ำเมาเป็นสิ่งเสพติดทั้งหลาย
- (๒) มีจิตคิดจะดื่ม จะเสพก็มีเจตนางดเว้นเสีย
- (๓) มีความเพียรพยายามที่จะไม่ล่วงละเมิดทางกายวาจา และใจ
- (๔) ไม่ทำให้น้ำเมา สิ่งเสพติดทั้งหลายก้าวล่วงลำคอไป

ดังนั้น เมื่อมีเจตนาตั้งใจงดเว้นจากการประพฤติดมในศีลข้อที่ ๕ คือ การดื่มสุราเมรัยสิ่งเสพติดทั้งหลาย เพื่อมิให้ต้องเป็นทาสของสิ่งเหล่านั้นได้ ควรใช้หลักสติสัมปชัญญะ คือความระลึกได้และความรู้ตัว สามารถควบคุมใจควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ ความประมาทพลาดพลั้ง ความมัวเมาเสียสติสัมปชัญญะ ความประพฤติดมในศีลข้ออื่นๆ ก็จะไม่เกิดขึ้น เป็นผู้มีการดำเนินชีวิตที่สำรวมระวัง มีความสงบระงับจากอกุศลทั้งปวง มีความรู้ตัวทั่วพร้อม ความเป็นผู้มีสติคอยตรวจตรา ไม่เลินเล่อเผลอตว์^{๕๑} ทั้งก่อนและกำลังพูด คิดพฤติกรรมของผู้มีสติสัมปชัญญะประจำในตัวเองอยู่ตลอดเวลา จนกลายเป็นนิสัยรู้เท่าทันต่ออารมณ์สำรวมระวัง กาย วาจา ใจ ไม่ล่วงละเมิดในศีลและธรรม โดยไม่ประมาทในเรื่องนั้นๆ แต่ให้เป็นผู้รู้จักพิจารณาด้วยปัญญา ในการบริโภค รู้จักประมาณ รู้จักคุณค่าและโทษ ไม่เผลอหรือเผลอในกิจการงานต่างๆ

^{๔๘} ใสว มาลาทอง, การศึกษาจริยธรรม สำหรับนักเรียน นิสิต นักศึกษา นักบริหาร นักปกครองและประชาชนผู้สนใจทั่วไป, หน้า ๑๑๙.

^{๔๙} อ.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๑๗๔/๒๕๑.

^{๕๐} พระเมธีวราภรณ์, เบญจศีลเบญจธรรมอุดมชีวิตของมนุษย์, หน้า ๑๗๑-๑๗๕.

^{๕๑} สัมภาษณ์ นายสมาน แสงบัวภา, ผู้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕, อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, วันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

หรือกิจกรรมต่างๆ รู้จักคิดวิเคราะห์เป็นเห็นถึงคุณค่าแท้คุณค่าเทียม เป็นการคิดพิจารณา เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ในการใช้สอย บริโภค หรือคุณค่าในการใช้ชีวิตประจำวัน^{๕๒}

การพิจารณาว่าสิ่งใดที่มีคุณค่าแท้ คุณค่าเทียม จะไม่ใช่กิเลส และค้นหาเป็นเกณฑ์พิจารณาหรือตัดสิน เช่น ถ้าสิ่งใดทำเพื่อประโยชน์สุขทั้งของตน และผู้อื่น โดยปราศจากกิเลส และค้นหาเป็นตัวนำ สิ่งนั้นว่าเป็นคุณค่าแท้ แต่ถ้าสิ่งใดทำเพื่อตอบสนองกิเลสและค้นหาเป็นตัวนำ สิ่งนั้นถือว่าเป็นคุณค่าเทียม ดังนั้นเพื่อสกัดหรือ บรรเทากิเลสและค้นหาที่จะเข้ามาครอบงำจิตใจต้องอาศัยปัญญาเป็นตัวช่วยกำกับพิจารณาอยู่เสมอ เพื่อจะได้เข้าใจและเลือกสรรเสพคุณค่าแท้ที่ประโยชน์แก่ชีวิตอย่างแท้จริงแก่ตนเอง และผู้อื่น^{๕๓} ย่อมเป็นผู้ตั้งอยู่ในความไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต ดังพุทธพจน์ที่ตรัสว่า

“พระอริยสาวกในพระศาสนาี้ ละสุราเมรยมัชชปะมาทัฏฐาน เป็นผู้เว้นขาดจากสุราเมรยมัชชปะมาทัฏฐาน ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย พระอริยสาวก ผู้เว้นขาดจากสุราเมรยมัชชปะมาทัฏฐานแล้ว ย่อมให้ความไม่มีภัย ความไม่มีเวร ความไม่มีทุกข์ (ความไม่พยายาม) แก่สัตว์ทั้งหลายหาประมาณมิได้ ครั้นให้ความไม่มีภัย ความไม่มีเวรความไม่มีทุกข์ แก่สัตว์ทั้งหลายหาประมาณมิได้แล้ว ตนเองก็เป็นผู้มีส่วนแห่งความไม่มีภัย ความไม่มีเวร ความไม่มีทุกข์ หาประมาณมิได้ด้วย ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย นี่เป็นทานข้อที่ ๕ เป็นมหาทาน เป็นที่รู้กันว่าทานชั้นยอดเยี่ยม รู้จักกันมานาน รู้กันว่าเป็นวงศ์อริยะ รู้กันว่าเป็นของโบราณสมณะทั้งหลายก็ดี พราหมณ์ทั้งหลายก็ดี ที่เป็นผู้รู้ ไม่รังเกียจแล้ว ไม่เคยรังเกียจแล้ว มิได้รังเกียจแล้ว จักไม่รังเกียจ ไม่ตำหนิตติเตียน^{๕๔}

เมื่อบุคคลประพฤติอยู่ซึ่งศีลข้อที่ ๕ คือ การไม่ดื่มสุราเมรัย สิ่งเสพติดทั้งหลายเช่น สุรา ผิ่นเฮโรอีน ยาบ้า ยาไอ้ กัญชา เป็นต้น มีศีลเป็นที่ตั้ง และยึดหลักสติสัมปชัญญะ คือความระลึกได้และความรู้ตัว กล่าวคือ เป็นผู้สำรวมระวังตามรักษากายวาจา และใจ ไม่ก้าวล่วงละเมิด ในสิ่งที่เบียดเบียนกุศลธรรม คือ การดื่มสุราเมรัย เป็นผู้มีความไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต^{๕๕} กล่าวคือ เป็นผู้สำรวมระวังด้วยสติสัมปชัญญะ รู้คุณค่าแท้คุณค่าเทียม เป็นผู้เข้าใจ และเลือกสรรเสพคุณค่าแท้ที่เป็นประโยชน์ ไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต การครองชีวิตย่อมประสบความสำเร็จในปัจจุบัน กล่าวคือ (๑) สนับสนุนการรักษาศีลข้ออื่น ๆ ให้เกิดมีขึ้น (๒) เป็นผู้ที่มีสติรอบคอบสามารถควบคุมใจของตนเองได้ (๓) สามารถป้องกันมิให้เกิดการทะเลาะวิวาท และทำร้ายกัน (๔) ป้องกันสุขภาพทางกายและจิตมิให้เสื่อม (๕) ป้องกันอาชญากรรมมิฉาชีพ และการกระทำทุจริตต่างๆ (๖) สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข (๗) สามารถกำจัดภัยเวรทั้งปัจจุบัน และอนาคต^{๕๖} ดังพุทธพจน์ที่ตรัสว่า

“อุบาสกผู้ดื่มสุราเมรัย ย่อมประสบภัยเวรใด ทั้งในปัจจุบัน ทั้งในสัมปรายภพ
ย่อเสวย ทุกข์โทมนัสใด แม้ทางจิต เพราะเหตุแห่งการดื่มสุราเมรัย ผู้งดเว้นจากดื่มสุรา

^{๕๒} สัมภาษณ์ นางยม สีหะปัญญา, ผู้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕, อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, วันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

^{๕๓} พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), *วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม*, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ปัญญา, ๒๕๓๗), หน้า ๔๑-๔๔๐.

^{๕๔} อ.อ.อุฏฐก. (ไทย) ๒๓/๓๙/๓๐๐.

^{๕๕} สัมภาษณ์ นายนคร บุตรนนท์, ผู้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕, อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, วันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๕๖} เสว มาลาทอง, *การศึกษาจริยธรรม สำหรับนักเรียน นิสิต นักศึกษา นักบริหาร นักปกครองและประชาชนผู้สนใจทั่วไป*, หน้า ๑๒๐.

เมรีย ย่อมไม่ประสพภัยเวรนั้นทั้งในปัจจุบัน และในสัมปรายภพ ย่อมไม่เสวยทุกข์ โทมนัส
นั้น แม้ทางจิต ของอุบาสกผู้ตงว้นจากการดื่มสุราเมรีย ย่อมสงบระงับด้วยประการ
ฉะนี้”^{๕๗}

กล่าวโดยสรุป การประยุกต์ใช้ศีล ๕ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมที่ไม่ดี มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่จะอยู่
ร่วมกันได้อย่างมีความสุขโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เบญจศีลเบญจธรรมเป็นข้อประพฤติข้อปฏิบัติ
เบื้องต้น ที่ทำให้คนเป็นมนุษย์ และศีลยังเป็นรากฐานให้กุศลธรรมอื่นๆ ตามมา เป็นรากฐานให้เกิดความ
ประพฤติที่ดีงาม และป้องกันมิให้เกิดพฤติกรรมในด้านที่ไม่ดีและเสียหาย คือ การฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์
ประพฤติดินในกาม พุดเท็จ การดื่มสุราเมรีย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ก็โดยอาศัยเจตนาความตั้งใจ
ความตั้งใจ เป็นเครื่องตงว้น เมื่อบุคคลลุลอานางแห่งความไม่ดี เป็นผู้ขัดเกลาจริตนิสัยด้วยเบญจศีลเบญจ
ธรรม ดังกล่าวแล้ว ความมีเมตตา กรุณา มีความละอายแก่ใจ มีหิริ และโอตตปะความซื่อสัตย์สุจริต
ย่อมจะเกิดขึ้นในจิตใจเป็นสำคัญ ย่อมส่งผลให้พฤติกรรมที่เกิดจาก อกุศลกิเลสตัณหาต่างๆ หรือทุจริตต่างๆ
ที่เกิดขึ้นทางกาย วาจา และใจ เสื่อมถอยไปจึงเป็นเหตุให้พฤติกรรมต่างๆ ที่ไม่ดีงาม กลับเป็นความ
ประพฤติที่ดีงาม และเป็นคุณประโยชน์แก่ผู้ประพฤติปฏิบัติเอง กุศลธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้น ย่อมเกิดขึ้น และ
ยังให้เป็นผู้รู้จักตนเอง มีทักษะเรียนรู้เท่าทันต่อกิเลสตัณหา รู้จักในการสำรวจตนเอง และสามารถประเมิน
ตนเอง และรู้จักดำเนินชีวิต ได้อย่างถูกต้องด้วย เช่น สามารถบอกได้ว่าตนเป็นใคร มีความสามารถอะไรบ้าง
ประพฤติปฏิบัติอย่างไร^{๕๘} ย่อมรู้จักภูมิธรรมของตนได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ก็ได้อื่อว่า เป็นการพัฒนาพฤติกรรม
ตามหลักของเบญจศีลเบญจธรรมโดยประการทั้งปวง พฤติกรรมต่างๆ เช่น การทำแห่งการฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์
ประพฤติดินในกาม เป็นต้น ดังที่กล่าวมาแล้วก็จะไม่เกิดขึ้น และจะไม่เกิดขึ้นได้ในอนาคต รวมทั้งสุขภาพ
ทางกาย และสุขภาพจิต ย่อมมีความสงบระงับ สังคมก็อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

๔.๒ ผลของการใช้ศีล ๕ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมที่ดีของบุคคลที่ดื่มสุราในสังคม

ผลของการดำเนินชีวิตตามหลักศีล ๕ ที่เป็นผู้แสดงออกมาทางพฤติกรรมที่ดีที่ตงว้นจากดื่มสุรา
จะเป็นทั้ง ทางกาย วาจา และใจ กล่าวคือ ยังเป็นผู้ที่ประกอบด้วยคุณธรรมและคุณงามความดี ยังรู้จัก
รับผิดชอบชั่วดีอยู่บ้าง คือ ยังเป็นผู้ที่ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มีสัจจะ มีความซื่อสัตย์ สุจริต
มีหิริโอตตปะ^{๕๙} และเป็นผู้ที่แสดงพฤติกรรมทางกาย วาจา และใจ โดยใช้สติปัญญาตัดสินปัญหาต่างๆ
มากกว่าการใช้อารมณ์ หรือกิเลสตัณหาต่างๆ เป็นตัวตัดสินใจในการดำเนินชีวิต ดังนั้น การพัฒนา
พฤติกรรมของบุคคลในสังคม ก็คือการพัฒนาพฤติกรรมที่แสดงออกมาทาง กาย วาจาและใจ ให้มีคุณธรรม
และศีลธรรมที่ดียิ่งๆ ขึ้นไปเรื่องราวที่กล่าวมาแล้วในบทที่ ๓ เป็นพฤติกรรมของบุคคลในด้านที่ดี จะเห็นได้
ว่าพื้นฐานของบุคลิกภาพด้านพฤติกรรมที่แสดงออกมาทาง กาย วาจา และใจ^{๖๐}

ซึ่งส่วนใหญ่แล้วยังเป็นผู้ที่มีคุณธรรมประจำใจอยู่ในตัวของบุคคลนั้นๆ ยังประกอบด้วยคุณธรรม
เป็นที่ตั้งอยู่ ถึงแม้ว่าจะมีสิ่งไม่ดีเจือปนอยู่บ้าง ก็ถือว่าเรายังเป็นปุณชนกันอยู่ ที่เกิดมาอยู่ร่วมกันในสังคม

^{๕๗} อ.ป.ญจก. (ไทย) ๒๒/๑๗๔/๒๕๑.

^{๕๘} พระครูวิเทศพรหมคุณ, “ทฤษฎีผู้นำพึงจะเป็นและการบริหารในองค์กร” ,พุทธจักรโลกกรมเยินดับเชิญด้วย
ศาสนา, ปีที่ ๖๕ ฉบับที่ ๓ (มีนาคม ๒๕๕๔) : ๑๒.

^{๕๙} สัมภาษณ์ นายถาวร พันทะศรี, ผู้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕, อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย,
วันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๖๐} สัมภาษณ์ นายปรีชา ดวงศรี, ผู้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕, อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย,
วันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๐.

ต้องมีดีบ้างชั่วบ้างเป็นเรื่องธรรมดา แต่ไม่ถึงกับขาดคุณธรรมทางด้านจิตใจอย่างรุนแรงให้หมกมุ่นให้ถึงกับมีการกระทำแท้ง การฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ พุศฺเทจ และดื่มสุรา อันเป็นเหตุแห่งความเสื่อมและความประมาททั้งปวง^{๖๑}

การพัฒนาตนเองนั้นจึงเป็นเรื่องที่สำคัญในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบันเป็นอย่างยิ่ง และเราไม่อาจหยุดที่จะพัฒนาตนเองได้ เพราะสังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว วิถีชีวิตของปัจเจกบุคคลก็ย่อมได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงด้วย^{๖๒} อันจะส่งผลให้สุขภาพกาย และใจที่จะต้องพัฒนาตามกระแสของโลกได้อย่างถูกต้อง ดังนั้นศูนย์กลางโลกและชีวิต ก็คือการพัฒนาตนเองให้สูงขึ้นตามหลักแนวทางของพระพุทธศาสนาซึ่งเน้นว่าคนเราทุกคนที่เกิดมาต่างมีทุกข์ด้วยกันทั้งสิ้น แต่ในระหว่างที่คนยังมองไม่เห็นทุกข์หรือความทุกข์ยังไม่ได้บีบคั้นให้รู้สึกสำนึก เรามักจะใช้ชีวิตไปในทางที่ประมาทและไม่สนใจ เพราะความประมาททำให้ชีวิตของคนต้องตกต่ำถึงกับหายนะไป^{๖๓}

ฉะนั้นคุณธรรมที่เสริมสร้างชีวิตให้มีคุณค่าให้ยิ่งขึ้นไป ในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง ก็คือการนำเบญจศีลเบญจธรรมเข้ามาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างรู้เท่าทัน กาย วาจา และใจเป็นสำคัญ กล่าวคือ การนำหลักเบญจศีลเบญจธรรมมาพัฒนาส่งเสริมพฤติกรรมที่ดีอยู่แล้วก็ยิ่งทำให้บุคคลนั้นมีกาย วาจา และใจที่ดีงามยิ่งขึ้นไป และเป็นการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ย่อมจะทำให้บุคคลนั้นเป็นที่เคารพรักใคร่ของบุคคลทั่วไปในสังคม

๔.๒.๑ การประยุกต์เบญจศีลเบญจธรรมพัฒนาพฤติกรรมที่ดีจากการงดเว้นการดื่มสุรา

“พฤติกรรมที่ดีจากการงดดื่มสุรา” เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมามีต่อโลกภายนอกทาง กาย วาจา และใจ เป็นพฤติกรรมต่างๆ ที่แสดงออกมาในรูปแบบของการกระทำ ที่ประกอบด้วยคุณธรรมและจริยธรรมเป็นที่ตั้ง เป็นบุคคลที่ประกอบด้วยคุณคุณงามความดี มีเมตตา กรุณา มีหิริโอตตปละ มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองและผู้อื่นไม่กระทำให้ตนเอง และผู้อื่นในสังคมต้องเดือดร้อน^{๖๔} เป็นผู้ที่ยังรู้จักยับยั้งชั่งใจ ใฝ่ในการทำความดี รู้จักรับผิดชอบชั่วดี รู้จักยับยั้งชั่งใจในความโลภ ความโกรธ ความหลง ครอบงำจิตใจจนเป็นทุกข์ และรู้จักอดทนอดกลั้นต่อกิเลสอยู่อย่าง รู้จักใช้ปัญญาที่ประกอบด้วยเหตุผล มากกว่าใช้อารมณ์ในการตัดสินใจ ซึ่งมีให้เห็นอยู่ในสังคมปัจจุบันมากมาย เช่น การออกบวช เก็บทองคืนเจ้าของ หรือขอทานกตัญญู หรือการไม่รับทานเนื้อสัตว์ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามการประยุกต์เบญจศีลเบญจธรรมนี้ ก็เพื่อพัฒนาพฤติกรรมที่ดีให้ยิ่งขึ้น กล่าวคือเป็นการนำหลักศีลมาประพฤติปฏิบัติ ก็เพื่อให้การแสดงออกทางพฤติกรรมทางกาย วาจา และใจ ที่เรียกว่า กายกรรม วาจากรรม และโมหกรรม^{๖๕} ที่เป็นสุจริตธรรมนั่นเองเพราะจุดมุ่งหมายสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา ก็คือการพ้นจากทุกข์ทั้งปวง ดังนั้นรากเหง้าของการรักษาศีลให้เกิดเป็นความบริสุทธิ์ที่

^{๖๑} สัมภาษณ์ พระครูภาวนาธรรมโมสิต, เลขานุการเจ้าคณะจังหวัด, วัดโพธิ์ชัย ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, วันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๖๒} สัมภาษณ์ พระราชรัตนาลงกรณ์, เจ้าคณะจังหวัดหนองคาย, วัดโพธิ์ชัย ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, วันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๖๓} สัมภาษณ์ พระครูภาวนาโพธิวิสุทธิ, ผู้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕, อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, วันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๖๔} สัมภาษณ์ นายบรรเลง เจริญบุญมี, ผู้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕, ตำบลหาดคำ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, วันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๖๕} สัมภาษณ์ พระศรีญาณวงศ์, รองเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย, วัดศรีชุมพวงค์ดื้อ ตำบลน้ำโมง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย, วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

แท้จริง และพัฒนาพฤติกรรมให้ดียิ่งขึ้นไป^{๖๖} ก็คือการนำหลักศีลที่ต้องประกอบด้วยธรรมหลายๆ อย่างมา ประพฤติปฏิบัติ กล่าวคือ คือ (๑) ต้องเป็นผู้มีเจตนาตั้งใจไว้ (๒) ต้องเป็นผู้มีเจตสิก คือ ความงดเว้น (๓) ต้องเป็นผู้มีความสังวรด้วยสติ (๔) ต้องเป็นผู้มีความไม่ก้าวล่วงกิเลสอย่างหยาบ ทางกายวาจา ธรรมเหล่านี้ จัดว่าเป็นศีลทุกข้อ ดังนั้นผู้ประพฤติปฏิบัติ พึงนำหลักการรักษาศีล ไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อพัฒนา พฤติกรรมให้ดียิ่งขึ้นไป และมีพฤติกรรมที่พัฒนาแล้ว เป็นบุคคลที่พัฒนาห่างไกลจากอบายมุขต่างๆ กล่าวคือ

(๑) เจตนาที่ชื่อว่าศีล คือ ผู้ปฏิบัติพึงตั้งใจ งดเว้นจากกายวาจาทุจริต เพราะตั้งใจงดเว้นกายวาจา ทุจริตจึงละอกุศลคือ ความทุจริตได้ เช่น เวลาที่งดเว้นทุจริต เจตนาที่ต้องมีเจตสิกคือความไม่โลภ ไม่โกรธ ไม่ หลง ก็ต้องมี สังวรคือสติก็ต้องมี ความไม่ก้าวล่วงกิเลสอย่างหยาบก็ต้องมีเพราะเวลานั้นจิตเป็นกุศล ธรรม เหล่านี้ก็ต้องเป็นไปร่วมกัน แต่ว่าในวาระนั้น จะกล่าวว่างดเว้นด้วยธรรมอะไร กล่าวคือ การงดเว้นนั้นมี อะไรเป็นประธาน เช่น ถ้าผู้ปฏิบัติงดเว้นด้วยเจตนาเป็นประธาน เช่นตั้งใจรักษาศีล ชื่อว่า เจตนา เป็น ประธาน ส่วนธรรมที่เหลือจำพวกเจตสิก หรือความสำรวม หรือความไม่ก้าวล่วงเหล่านี้ ก็เข้าร่วมสนับสนุน ด้วยในเวลาที่เหมาะสมเป็นกุศล^{๖๗}

(๒) เจตสิกที่ชื่อว่าศีล คือ ผู้ประพฤติปฏิบัติต่อเจตสิกศีล กล่าวคือ บุคคลนั้นไม่ได้มีเจตนาตั้งใจ เว้นไว้ก่อน แต่เมื่อมีวัตถุที่จะให้ล่วงศีลแล้วจึงงดเว้นได้ไม่ล่วงศีล เพราะมีวิริย (ความยินดี) คือ สัมมาวาจา สัมมากรรม สัมมาอาชีวะ อย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น เช่นจะพูดปดก็เว้นไม่พูด อย่างนี้เรียกว่า เป็นสัมมาวาจา ทำให้กล่าววาจาตามความเป็นจริง หรือสัมมาวาจา เป็นต้น ซึ่งจัดว่าเป็นการเว้นเฉพาะหน้า ซึ่งเรียกว่า เจตสิกศีล^{๖๘}

(๓) สังวรที่ชื่อว่าศีล คือ ผู้ประพฤติปฏิบัติต่อสังวรศีล กล่าวคือ เพราะมีสติเป็นเครื่องกันกระแส ของกิเลสไม่ให้ทำชั่ว ทางกายวาจาจะต้องมีสติสำรวมอยู่เสมอ บาบก็เกิดขึ้นไม่ได้ ชื่อว่า เป็นสังวรศีล ส่วน การที่เราล่วงศีลที่เกิดจากความโลภ ความโกรธ ความหลง ที่เรายังไม่อยู่จึงทำให้เป็นเหตุให้เกิดบาป^{๖๙} แต่ มีสติสำรวมอยู่บาปก็เกิดขึ้นไม่ได้ จึงจัดว่า เป็นสังวรศีล

๔.๒.๒ ผลของการประยุกต์หลักศีล ๕ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมที่ดี

พระพุทธศาสนาสอนในเรื่องการมองตนเองเป็นจุดเริ่มต้น ซึ่งมีหลักธรรมที่สามารถเป็นแม่บท อธิบายได้ทั้งรูปธรรมนามธรรม การรู้เรื่องเกี่ยวกับตัวเราที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ในระบบสรรพสิ่งที่อยู่ในจักรวาล ด้วยฉะนั้น^{๗๐} ดังนั้นการมองและสำรวจตัวเองจึงเป็นรากฐาน และเป็นเรื่องที่สำคัญในการดำเนินชีวิตเท่ากับการสำรวจในระบบใหญ่โดยเริ่มจากตนเองเป็นพื้นฐาน ดังนั้น การสำรวจอุปนิสัยของตนเองว่า ดีหรือไม่ดี

^{๖๖} สัมภาษณ์ นางนิภาพร ภมรศิริ, ผู้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕, อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, วันที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๖๗} สัมภาษณ์ นางรัชฎาพร แสงบัวภา, ผู้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕, อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, วันที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๖๘} ปราโมช น้อยวัฒน์, อนุพุทธานุภาพ และอริยสัจ, (กรุงเทพมหานคร : จัดพิมพ์โดยชมรมอนุรักษ์ธรรม, ๒๕๕๑), หน้า ๑๐๐.

^{๖๙} สัมภาษณ์ นายประเสริฐ พิมพ์จันทร์, ผู้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕, อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, วันที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๗๐} สัมภาษณ์ นางสุพรรณิ พิสัยพรรณ, ผู้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕, อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, วันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

เป็นหลักสำคัญหมายถึง เรามีเมตตา มีคุณธรรม ปฏิบัติตามหลัก ศีล มากหรือน้อยอย่างไร เพราะศีลเป็นรากฐานของคุณธรรมอื่นๆ ไม่ประมาทหมั่นมาจนตกเป็นทาสของโลก และชีวิตในทางที่ไม่ถูกต้องที่จะเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์จึงต้องอาศัยสติ รู้จักมอง รู้จักพิจารณา รู้จักวางตัววางใจต่อความเป็นจริง ก็เพื่อชนะความโลภ ความโกรธ ความหลง เพื่อให้อยู่เหนือความกระหายในสิ่งต่างๆ โดยมีเบญจศีลเบญจธรรม เป็นเครื่องค้ำจุนให้ยิ่งขึ้นไปจนสามารถพัฒนาเป็นศีลที่ประกอบในองค์มรรค ๘ ประการ กล่าวคือ การพัฒนาศีลที่เป็นองค์มรรค หมายถึง การฝึกอบรมในด้าน ความประพฤติมีระเบียบวินัย ความสุจริตทางกายวาจา และสัมมาอาชีวะ ในระดับการพัฒนาศีล ท่านเรียกว่า อธิศีลสิกขา เรียกว่าสั้นๆว่า ศีล วิธีแก้ปัญหาโดยวิธีนี้ เป็นวิธีของอารยะชนระดับพื้นฐาน หรือเรียกตามบาลีว่า หลักของอริยมรรค แปลว่า ทางดำเนินสู่ความดับทุกข์ที่ทำให้เป็นอริยชน หรือวิธีดำเนินชีวิตที่ประเสริฐ

อริยมรรคนี้ แบ่งระดับการพัฒนาศีลที่เป็นองค์มรรค เป็น ๓ อย่าง คือ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ และสัมมาอาชีวะ^{๗๑} กล่าวคือ

(๑) สัมมาวาจา เจรจาชอบ หมายถึง การพูดหรือเจรจาชอบ มี ๔ ประการ คือการละมุนสวาท คือ เว้นการพูดเท็จ ขณะเดียวกันให้พูดคำจริง เรียกว่า สัจจะวาจา ละปิสุนาวาจา คือ เว้นจากการพูดส่อเสียด ขณะเดียวกันให้พูดคำสมานสามัคคี เรียกว่า สัมัคครณีวาจา และละมรสุวาจา คือ เว้นจากการพูดหยาบคาย ขณะเดียวกันก็ให้พูดแต่คำอ่อนหวานสุภาพ ไพเราะน่าฟัง ที่เรียกว่า สันหฺวาจา ละสัมผัปปลาปะ คือ เว้นการพูดเพ้อเจ้อ เหลวไหลไร้สาระขณะเดียวกันก็ให้พูดแต่คำมีประโยชน์ สร้างสรรค์ นำมาแต่คุณธรรมปรุ้งจิตใจให้ร่าเริงเบิกบาน เรียกว่า อัตฺตสันหิตาวาจา^{๗๒}

(๒) สัมมากัมมันตะ หมายถึง การงานชอบ คือ การกระทำที่ชอบมี ๓ ประการ คือ ได้แก่ การละจากปาณาติบาต หมายถึง เว้นจากการทำลายชีวิตทั้งคนและสัตว์ทุกจำพวกขณะเดียวกันก็ช่วยเหลือเกื้อกูลแก่กัน ละอทินนาทาน คือ เว้นจากการเอาทรัพย์สินสมบัติสิ่งของของคนอื่นที่ไม่อนุญาต หรือ ไม่ได้มีเจตนาที่จะให้ ขณะเดียวกัน ก็ควรจะบริจาคให้ทานตามโอกาส และฐานะ ละกาเมสุมิฉฉาจาร คือ เว้นจากความประพฤติดีในกาม หมายถึง ไม่ล่วงละเมิดในสามภรรยาอันเป็นที่รักยิ่งของคนอื่น ขณะเดียวกันก็ประพฤติ สหฺราสันโดษ คือ พอใจในคู่ครองของตนเองเท่านั้น^{๗๓}

(๓) สัมมาอาชีวะ หมายถึง การเลี้ยงชีพชอบ ได้แก่ ละมิจฉาชีพ เลี้ยงชีวิตด้วยสัมมาชีพ ขณะเดียวกัน มีความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพ การงาน หน้าที่อันสุจริตเช่น ทำงานไม่ให้อาгуล หมายถึง การไม่คั่งค้าง ไม่ผัดผ่อนงานไม่จับจดงาน ไม่ยุ่งเหยิงสับสน เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป เมื่อบุคคลประพฤติปฏิบัติตามหลักของหลักเบญจศีลเบญจธรรมโดยเคร่งครัด คือ การไม่ดื่มสุรา การไม่ฆ่าสัตว์ การไม่ลักทรัพย์ เป็นต้น คือ การอาศัยเจตนาจงใจ ความตั้งใจเป็นเครื่องงดเว้นเป็นผู้ขัดเกลากิเลสตัณหาด้วยหลักเบญจศีลเบญจธรรมคือ ดังกล่าวแล้ว อันบุคคลได้กระทำแล้วพัฒนาประพฤติปฏิบัติตามหลักเบญจศีลเบญจธรรมย่อมเป็นผู้ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มีความละเอียดแก่ใจ มีหิริและโอตตปปะ มีความซื่อสัตย์สุจริต อริยมรรคมีองค์ ๘ ประการ ย่อมพัฒนาเกิดขึ้นที่ละเล็กทีละน้อย จนสามารถพัฒนาเป็น อธิศีลสิกขา อธิจิตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา ย่อมเกิดขึ้นแก่ผู้ปฏิบัติในธรรมทั้งหลาย พฤติกรรมของบุคคลย่อมโน้มเข้าสู่จุดมุ่งหมายสูงสุด คือ พระนิพพาน อย่างน้อยที่สุด ก็สามารถ

^{๗๑} สัมภาษณ์ พระครูโพธิญาณสิริ, วัดโพธิ์ชัย ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, วันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๗๒} อ. จตุกก. (บาลี) ๒๑/๑๔๘-๑๔๙/๑๘๙.

^{๗๓} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๔๗/๓๖๒-๓๖๔.

พัฒนาพฤติกรรม เข้าเป็นพระอริยบุคคลขั้นต้นในทางพระพุทธศาสนา กล่าวคือ “อริยบุคคล” หมายถึง บุคคลผู้ประเสริฐได้บรรลุศีลธรรม ได้บรรลุธรรม ตั้งแต่ขั้นพระโสดาบันเป็นต้นไปซึ่งเป็นผู้เข้าสู่กระแสพระ นิพพาน พระพุทธศาสนาถือว่า สภาวะความเป็นมนุษย์มีความเหมาะสมที่สุดต่อการขัดเกลาพัฒนาจิตใจ เพื่อให้บรรลุถึงความสุขหรือประโยชน์สูงสุดของชีวิต กล่าวคือความหมดกิเลสอันเป็นรากเหง้าของความชั่ว ทั้งปวงได้ ซึ่งคุณสมบัติด้านการเพิ่มพูนกุศลในจิตใจของอริยบุคคลโดยการศึกษา และปฏิบัติตามหลักพุทธ ธรรมที่เรียกว่าภาวนา อันเป็นหลักครองชีวิตของผู้พัฒนาตน ผู้รู้เท่าทันชีวิตไม่หลงมกมาย มุ่งผลสำเร็จคือ ความสุข มีดังนี้ (๑) พระโสดาบัน ผู้เข้ากระแสนิพพานแล้วบางส่วน สามารถรักษาศีล ได้อย่างบริสุทธิ์ มีสมาธิพอประมาณ และมีปัญญาพอประมาณ สามารถตัดสังโยชน์ ๓ ประการได้คือ

(๑) สักกายทิฐิ คือ ความยึดมั่นถือมั่นในตัวตน (๒) วิจิกิจฉา คือ ความลังเลสงสัย และ (๓) สีลัพพตปรามาส คือ การถือมั่นด้วยศีล

(๒) พระสกิทาคามี แปลว่า ผู้มาสู่โลกนี้อีกครั้งเดียว สามารถรักษาศีลได้อย่างบริสุทธิ์ มีสมาธิ พอประมาณ และมีปัญญาพอประมาณ สามารถตัดสังโยชน์ ๓ ประการได้คือ (๑) สักกายทิฐิ คือ ความยึด มั่นถือมั่นในตัวตน (๒) วิจิกิจฉา คือ ความลังเลสงสัย และ (๓) สีลัพพตปรามาส คือ การถือมั่นด้วยศีล และ สามารถทำราคะ โทสะ โมหะ ให้เบาบางลงได้

(๓) พระอนาคามี แปลว่า ผู้ไม่กลับมาสู่โลกนี้อีกต่อไป สามารถรักษาศีลได้อย่างบริสุทธิ์ มีสมาธิ กล้า มีปัญญาพอประมาณ ตัดสังโยชน์ ๕ ประการ คือ (๑) สักกายทิฐิ คือ ความยึดมั่นถือมั่นในตัวตน (๒) วิจิกิจฉา คือ ความลังเลสงสัย (๓) สีลัพพตปรามาส คือ การถือมั่นด้วยศีล (๔) กามราคะ คือ จิตกำหนด ด้วยอำนาจความยินดี และ (๕) ปฏิฆะ คือ ความหงุดหงิดความไม่พอใจ

(๔) พระอรหันต์ แปลว่า ผู้ไกลจากกิเลส สามารถรักษาศีลได้อย่างบริสุทธิ์ มีสมาธิเต็มบริบูรณ์ มีปัญญาเต็มบริบูรณ์ ตัดสังโยชน์ได้ ๑๐ ประการ คือ (๑) สักกายทิฐิ คือ ความยึดมั่นถือมั่นในตัวตน (๒) วิจิกิจฉา คือ ความลังเลสงสัย (๓) สีลัพพตปรามาส คือการถือมั่นด้วยศีล (๔) การราคะ คือ จิตกำหนด ด้วยอำนาจความยินดี และ (๕) ปฏิฆะ คือ ละครความหงุดหงิดความไม่พอใจ (๖) รูปภพ คือ ละครความกำหนดใน รูปธรรมต่างๆ เช่น รูปมาน ๗) อรูปภพ ละครความกำหนดยินดีในนามธรรม เช่น อรูปมาน คือ ๘) มานะ คือ ละครความถือตัว ๙) อุทธัจจะคือ ละครความฟุ้งซ่านรำคาญใจ และ ๑๐) อวิชชา คือ ละครความไม่รู้^{๗๔}

๔.๓ สรุป

ผลการดำเนินชีวิตตามหลักศีล ๕ โดยอาศัยการนำหลักหลักเบญจศีลเบญจธรรมไปประยุกต์ใช้ในการ ประพฤติปฏิบัติและงดเว้นการดื่มสุรา ของมีเมา ลด ละ เลิก กับตนเอง และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่ ดี เพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตให้ถูกต้อง โดยอาศัย “เจตนา” เป็นเครื่องงดเว้น หรือใช้ปัญญาเป็นตัวตัด พฤติกรรมที่ไม่ดีที่เกิดขึ้นมาทางกาย วาจาและใจ ให้เป็นผู้สำรวมระวัง มีความสังวร เป็นที่ตั้ง เพื่อพัฒนา พฤติกรรมที่ไม่ดี ให้เป็นพฤติกรรมที่ดีงามโดย ลด ละ เลิก เว้นพฤติกรรมที่ไม่ดี และดำเนินชีวิตได้อย่าง ถูกต้อง ตามแนวทางของพระพุทธศาสนาให้รู้จักใช้ศีลพัฒนาชีวิตให้มีแก่นสาร เป็นพื้นฐานให้ความโลก ความโกรธ ความหลง เบาบางลงได้ส่งผลให้เกิดคุณธรรมต่างๆ เกิดขึ้นในจิตใจ เป็นผู้ผู้มีเมตตากรุณา มีหิริโอตตปปะ มีความซื่อสัตย์สุจริตธรรม จึงส่งผลให้พฤติกรรมของตนเองแสดงออกมาในทางที่ดี และสามารถจะอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

^{๗๔} สัมภาษณ์ พระศรีญาณวงศ์, รองเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย, วัดศรีชมพูนาคี้อยู่ ตำบลน้ำโมง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, วันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๐.

การดำเนินชีวิตตามหลักศีล ๕ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมให้ดียิ่งขึ้น คือการพัฒนาทางด้านศีลให้เกิดขึ้นในจิตใจเป็นสำคัญ ในการดำเนินชีวิตประจำวันอยู่โดยนำหลักศีลที่ประกอบด้วยธรรมหลายๆ อย่างมาประกอบการประพฤติปฏิบัติ (๑) มีเจตนาตั้งใจเว้น (๒) มีเจตสิก คือความงดเว้น (๓) มีความสังวรด้วยสติ (๔) มีความไม่ก้าวล่วงกิเลสอย่างหยาบ ทางกายวาจาการไม่ก้าวล่วงศีลได้นั้น จะต้องอาศัยการงดเว้น ๓ อย่าง คือ มีเจตนาวิริติ สมาทานวิริติ และสัมปตติวิริติ เพื่อนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันอยู่เป็นนิจ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมให้พัฒนาห่างไกลจากอกุศลธรรมต่างๆ เป็นศีลที่เกิดขึ้นมาจากจิตใจ สามารถพัฒนาให้สุจริตทางกายวาจา และสัมมาอาชีวะ เรียกว่า อธิศีลสิกขา (ศีลในมรรคมืองค์ ๘ คือ สัมมาวาจา สัมมาอาชีวะ และสัมมาภิมั่นตะ) จึงทำให้รักษาศีลได้อย่างบริสุทธิ์ และการแสดงออกมาทางกายวาจา และใจย่อมสำรวมระวัง สงบระงับ เพราะเป็นศีลที่ประกอบด้วยสติสัมปชัญญะ จึงทำให้การแสดงออกมาในทางสังคมมีแต่เกื้อกูลและสร้างสรรค์ คือ ประกอบด้วย เมตตาธรรม มีหิริโอตตปเปะ ชื่อสัตย์สุจริตธรรม พฤติกรรมที่ประกอบไปด้วยคุณธรรม และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขสันติ คือ ความสงบสันติภายใน และความสงบสันติภายนอก มีกิตติกา กฎระเบียบในการดำเนินชีวิต ปราศจากทุกข์ และอุปสรรคทั้งปวงและยังสามารถพัฒนาก้าวถึงความพ้นจากทุกข์ได้ในที่สุด

๔.๔ องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์ในข้อมูลและการสัมภาษณ์ผู้ที่เคยดื่ม และเลิกจากการดื่ม กินแล้วนั้นได้ทราบความเป็นมา ความรู้สึกคนที่ดื่มและเลิกดื่ม นั้น สามารถที่จะเป็นหลักธรรมพัฒนาชีวิตของบุคคลในครอบครัวและบุคคลที่อยู่รอบข้างให้มีความสุขได้อย่างถาวร โดยเป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาใช้บำบัดอาการติดยาของผู้นำครอบครัวได้แล้ว ทำผู้นำครอบครัวหันมาใส่ใจกับครอบครัวมากขึ้น เพราะเห็นคุณค่าของครอบครัวและบุคคลที่เกี่ยวข้องเป็นญาติมิตร ที่อยู่ใกล้ชิด เมื่อหัวหน้าครอบครัวมีความสุข ครอบครัวก็จะเป็นสุข สังคมก็มีความสุขไปด้วย เมื่อเครือข่ายยัง ๖ เครือข่าย อันได้แก่ ทศทั้ง ๖ ประสานร่วมแรงแข่งขัน ทำตามหน้าที่ของตนอย่างเข้มแข็ง สามารถที่จะลดปัญหาการดื่มสุราในสังคมไทยได้ เพราะคนไทยโดยส่วนใหญ่ในปัจจุบันเริ่มมองเห็นโทษในการดื่มสุรา และมองเห็นผลพลอยได้ที่แท้จริงจากการงดดื่มสุรา คือ สุขภาพทั้งด้านร่างกายและจิตใจ

ผลการดำเนินชีวิตตามหลักศีล ๕ โดยอาศัยการนำหลักหลักเบญจศีลเบญจธรรมไปประยุกต์ใช้ในการประพฤติปฏิบัติกับตนเองและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่ดีเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตให้ถูกต้องโดยอาศัย “เจตนา” เป็นเครื่องงดเว้นหรือใช้ปัญญาเป็นตัวตัดพฤติกรรมที่ไม่ดีที่เกิดขึ้นมาจากกายวาจาและใจให้เป็นผู้สำรวมระวังมีความสังวรเป็นที่ตั้งเพื่อพัฒนาพฤติกรรมที่ไม่ดีให้เป็นพฤติกรรมที่ดีงามโดยลดละเลิกเว้นพฤติกรรมที่ไม่ดีและดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องตามแนวทางของพระพุทธศาสนาให้รู้จักใช้ศีลพัฒนาชีวิตให้มีแก่นสารเป็นพื้นฐานให้ความโลกความโกรธความหลงเบาบางลงได้ส่งผลให้เกิดคุณธรรมต่างๆ เกิดขึ้นในจิตใจเป็นผู้มีเมตตากรุณามีหิริโอตตปเปะมีความซื่อสัตย์สุจริตธรรมจึงส่งผลให้พฤติกรรมของตนเองแสดงออกมาในทางที่ดีและสามารถจะอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

สรุปได้ว่า การดำเนินชีวิตตามหลักศีล ๕ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมให้ดียิ่งขึ้นคือการพัฒนาทางด้านศีลให้เกิดขึ้นในจิตใจเป็นสำคัญในการดำเนินชีวิตประจำวันอยู่โดยนำหลักศีลที่ประกอบด้วยธรรมหลายๆ อย่างมาประกอบการประพฤติปฏิบัติ (๑) มีเจตนาตั้งใจเว้น (๒) มีเจตสิกคือความงดเว้น (๓) มีความสังวรด้วยสติ (๔) มีความไม่ก้าวล่วงกิเลสอย่างหยาบทางกายวาจาการไม่ก้าวล่วงศีลได้นั้นจะต้องอาศัยการงดเว้น ๓ อย่างคือมีเจตนาวิริติสมาทานวิริติและสัมปตติวิริติเพื่อนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันอยู่เป็นนิจเพื่อพัฒนาพฤติกรรมให้พัฒนาห่างไกลจากอกุศลธรรมต่าง ๆ เป็นศีลที่เกิดขึ้นมาจากจิตใจสามารถพัฒนาให้สุจริตทางกายวาจาและสัมมาอาชีวะเรียกว่าอธิศีลสิกขา (ศีลในมรรคมืองค์ ๘ คือ สัมมาวาจา สัมมาอาชีวะและ

สัมมากัมมันตะ) จึงทำให้รักษาศีลได้อย่างบริสุทธิ์และการแสดงออกมาทางกายวาจาและใจย่อมสำรวมระวัง สงบระงับเพราะเป็นศีลที่ประกอบด้วยสติสัมปชัญญะจึงทำให้การแสดงออกมาในทางสังคมมีแต่เกื้อกูลและ สร้างสรรค์คือประกอบด้วยเมตตาธรรมมีหิริโอตตปะชื้อสัจย์สุจริตธรรมพฤติกรรมที่ประกอบไปด้วย คุณธรรมและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขสันติคือความสงบสันติภายในและความสงบสันติภายนอกมีกิตติกา กฎระเบียบในการดำเนินชีวิตปราศจากทุกข์และอุปสรรคทั้งปวงและยังสามารถพัฒนาก้าวถึงความพ้นจาก ทุกข์ได้ในที่สุด

บทที่ ๕

สรุปผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “การแก้ไขปัญหาการดื่มสุราของประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีลห้า อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย” มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการดื่มสุราและผลกระทบจากการดื่มสุราในจังหวัดหนองคาย ๒) เพื่อศึกษาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่นำมาแก้ไขปัญหาการดื่มสุราในจังหวัดหนองคาย และ ๓) เพื่อศึกษาแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนา มาแก้ไขปัญหาการดื่มสุราของประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดหนองคาย การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และลงภาคสนามเพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูล สัมภาษณ์ สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการศึกษา

๕.๑.๑ หลักศีล ๕ ในพระพุทธศาสนาเถรวาท

ศีลเป็นทั้งธรรมและวินัย และมีความเกี่ยวข้อง เชื่อมโยงกัน ในการรักษาศีลเบื้องต้น ศีลจะเป็นวินัย เพราะศีลเป็นข้อปฏิบัติในเชิงปฏิเสธ เพื่อควบคุมความประพฤติทางกาย ทางวาจา ให้สงบเรียบร้อย อันจะส่งผลให้สังคมสงบเรียบร้อย เมื่อผู้รักษาศีลเป็นผู้มีศีล มีความประพฤติเรียบร้อยทางกาย ทางวาจา ศีลย่อมกลายเป็นธรรม อันเป็นพื้นฐานของผู้รักษาศีล อันจะเป็นรากฐานในการพัฒนาคุณธรรมในระดับที่สูงขึ้น อาณิสสของการรักษาศีล และโทษของผู้ไม่ประพฤติศีล ทำให้เห็นถึงความสำคัญในการรักษาศีล ซึ่งสรุปความสำคัญในการรักษาศีลไว้ ดังนี้ การรักษาศีล ย่อมก่อให้เกิดอาณิสสจำนวนมากแก่ผู้รักษาศีล ทั้งทำให้ประสบกับสิ่งที่น่าปรารถนา น่าพอใจ อันเป็นประโยชน์ชีวิตในปัจจุบัน รวมถึงเป็นการทำประโยชน์ชีวิตในเบื้องหน้า ด้วยศีล ย่อมคุ้มครองผู้รักษาศีลไม่ให้เกิดไปในที่ชั่วให้พบกับความสุขในโลกหน้า และจะยังประโยชน์สูงสุดแห่งชีวิตให้เกิดขึ้น ด้วยศีลเป็นฐานรองรับคุณธรรมในระดับที่สูงขึ้น ในขณะที่ทุกคนผู้ทศศีล ไม่ประพฤติศีล ย่อมก่อให้เกิดโทษแก่ตนเอง ทำให้ต้องประสบกับสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา รวมถึงบุคคลนั้น ย่อมได้ชื่อว่า เป็นผู้ไม่รักษาดนเอง

นอกจากนี้การรักษาศีล ยังเป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งสังคม อันจะก่อให้เกิดภาวะเกื้อกูลแก่การดำเนินชีวิตในทางที่งดงามของ สมาชิกในสังคม ในพระพุทธศาสนาแสดงการพัฒนาดนเองไปสู่ธรรมสูงสุด คือ พระนิพพาน ด้วยการดำเนินตามมรรคปฏิบัติ อันประกอบด้วยศีล สมาธิ ปัญญา โดยศีล นับเป็นหลักควบคุม ความประพฤติเบื้องต้น เริ่มตั้งแต่การรักษาศีล ๕ ที่ประกอบด้วยเจตนางดเว้นจากการล่วงละเมิดข้อศีลทั้ง ๕ ประการ เพื่อให้การรักษาศีล ๕ สมบูรณ์สมดังเจตนารมณ์แห่งองค์ศีลสามารถนำหลักธรรมอื่นมาสนับสนุน ทั้งทำหน้าที่สกัดกั้นมิให้ล่วงละเมิดศีล ๕ เช่น หิริโอตตปปะ สติสัมปชัญญะ ขันติโลภจจะ ปัญญา รวมถึงการนำหลักธรรมอื่นมาส่งเสริมการรักษาศีล ๕ เช่น เบญจธรรม ขรवासธรรม ทศบารมี ไตรสิกขา เพื่อพัฒนาดนเองให้ยิ่งขึ้นไปจนกระทั่งระดับโลกุตตระ โดยหลักธรรมเหล่านี้ล้วนอิง

อาศัยเชื่อมโยง จนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ แต่ด้วยศีลมีลักษณะเป็นการฝึกพฤติกรรมทางกาย ทางวาจา ย่อมสะท้อนให้เห็นคุณธรรมสำคัญ

๕.๑.๒ หลักการดำเนินการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในฐานะหน่วยงานราชการที่มีภารกิจในการส่งเสริมให้สังคมไทย มีศีลธรรม และคุณธรรมจริยธรรม ตามแนวทางของพระพุทธศาสนาจึงได้กำหนดกิจกรรมในการสนับสนุนส่งเสริมให้เด็ก เยาวชน และประชาชนทุกเพศทุกวัย ได้นำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ไปพัฒนาชีวิต ครอบครัว ชุมชน และสังคม โดยเน้นการรณรงค์ ส่งเสริม และสนับสนุนให้มี “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ขึ้นในทุกส่วนของประเทศ ตามดำริที่เจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ามิ่งมงคลจารย์ได้ประทานโอวาทไว้ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่มอบหมายภารกิจให้ส่วนราชการ สร้างความปรองดองสมานฉันท์ แก่ประชาชนในชาติ โดยกำหนดพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินการพร้อมกัน ทั้ง ๗๖ จังหวัด

คณะสงฆ์ตำบลไชยวานให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดกิจกรรมโครงการหมู่บ้านศีล ๕ การเรียนการสอนส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมตั้งแต่ระดับแผนยุทธศาสตร์ และโครงการต่าง ๆ ซึ่งส่งผลที่ดี ต่อผู้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านศีล ๕ และชุมชนรอบข้างเป็นอย่างมาก ดังนั้น การบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมของชุมชน ทุกองค์กรต้องร่วมมือกัน เริ่มแต่การกำหนดเป้าหมายในการรักษาศีล ๕ ให้มีความประพฤติดี ที่ชอบ ด้วยกาย วาจา และจิตใจ รู้จักเสียสละ ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น รู้จักการผ่อนหนักผ่อนเบา และรู้สึก ละอายต่อการหลีกเลี่ยงจากหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ทั้งนี้เพื่อความเข้มแข็งของสังคม ลดพฤติกรรมก้าวร้าว และปลูกจิตสำนึก นิสสัยที่ดีให้คนในสังคมมีศีลธรรม ซึ่งองค์กรท้องถิ่นให้ความสำคัญและเกื้อกูลกัน พึ่งพา พัฒนาไปด้วยกัน คณะสงฆ์ตำบลไชยวานได้ส่งเสริมให้การรู้จักประยุกต์ใช้หลักพระพุทธศาสนาบูรณาการ อย่างเต็มศักยภาพ เป็นสังคมที่ปลอดจากอบุติภัย สารเสพติด สื่อลามกอนาจาร การละเมิดทางเพศ การทะเลาะวิวาทสนับสนุนส่งเสริมให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม วางแผนการดำเนินงาน สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสังคมชุมชน กิจกรรมที่ให้ความสำคัญด้วยการพัฒนาพฤติกรรมและส่งเสริม คุณธรรมของคนในชุมชน

๕.๑.๓ ผลการนำหลักศีล ๕ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตของชาวพุทธ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

โดยอาศัยการนำหลักศีล ๕ ไปประยุกต์ใช้ในการประพฤติปฏิบัติกับตนเอง และปรับเปลี่ยน พฤติกรรมที่ไม่ดี เพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตให้ถูกต้อง โดยอาศัย “เจตนา” เป็นเครื่องจูงใจ หรือใช้ปัญญา เป็นตัวตัดพฤติกรรมที่ไม่ดีที่เกิดขึ้นมาทางกาย วาจาและใจ ให้เป็นผู้สำรวมระวัง มีความสำวร เป็นที่ตั้ง เพื่อ พัฒนาพฤติกรรมที่ไม่ดี ให้เป็นพฤติกรรมที่ดีงามโดย ลด ละ เลิก เว้นพฤติกรรมที่ไม่ดี และดำเนินชีวิตได้ อย่างถูกต้อง ตามแนวทางของพระพุทธศาสนาให้รู้จักใช้ศิลปพัฒนาชีวิตให้มีแก่นสาร เป็นพื้นฐานให้ความโลก ความโกรธ ความหลง เบาบางลงได้ส่งผลให้เกิดคุณธรรมต่างๆ เกิดขึ้นในจิตใจ เป็นผู้มีเมตตากรุณา มี หิริโอตตปปะ มีความซื่อสัตย์สุจริตธรรม จึงส่งผลให้พฤติกรรมของตนเองแสดงออกมาในทางที่ดี และสามารถจะอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

แนวทางการประยุกต์หลักศีล ๕ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมให้ดียิ่งขึ้น คือ การพัฒนาทางด้านศีลให้ เกิดขึ้นในจิตใจเป็นสำคัญ ในการดำเนินชีวิตประจำวันอยู่โดยนำหลักศีลที่ประกอบด้วยธรรมหลายๆ อย่าง

มาประกอบการประพจน์ปฏิบัติ คือ (๑) มีเจตนาตั้งใจไว้ (๒) มีเจตสิก คือความงดเว้น (๓) มีความสังวรด้วยสติ (๔) มีความไม่กำเริบกลืนอย่างหยาบ ทางกายวาจาการไม่กำเริบกลืนได้นั้น จะต้องอาศัยการงดเว้น ๓ อย่าง คือ มีเจตนาวิริติ สมาทานวิริติ และสัมปตติวิริติ เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวันอยู่เป็นนิจ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมให้พัฒนาห่างไกลจากอกุศลธรรมต่างๆ เป็นศีลที่เกิดขึ้นมาจากจิตใจ สามารถพัฒนาให้สุจริตทางกายวาจา และสัมมาอาชีวะ เรียกว่า อธิศีลสิกขา (ศีลในมรรคมงคล ๘ คือ สัมมาวาจา สัมมาอาชีวะ และสัมมากัมมันตะ) จึงทำให้รักษาศีลได้อย่างบริสุทธิ์ และการแสดงออกทางกายวาจา และใจย่อมสำรวมระวัง สงบระงับ เพราะเป็นศีลที่ประกอบด้วยสติสัมปชัญญะ จึงทำให้การแสดงออกมาในทางสังคมมีแต่เกื้อกูลและสร้างสรรค์ คือ ประกอบด้วย เมตตาธรรม มีหิริโอตตปเปะ ซื่อสัตย์สุจริตธรรม พฤติกรรมที่ประกอบไปด้วยคุณธรรม และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขสันติ คือ ความสงบสันติภายใน และความสงบสันติภายนอก มีกิตติกา กฎระเบียบในการดำเนินชีวิต ปราศจากทุกข์ และอุปสรรคทั้งปวงและยังสามารถพัฒนาก้าวถึงความพ้นจากทุกข์ได้ในที่สุด

๕.๒ อภิปรายผล

๒.๒.๑ ทฤษฎีความกดดันทางสังคม

เป็นผลงานของนักอาชญาวิทยาชาวอเมริกันชื่อ Merton (1938) ที่อธิบายสาเหตุของพฤติกรรมเบี่ยงเบนของบุคคลว่าเกิดจากความขัดแย้งระหว่างค่านิยมของสังคมกับวิถีในการบรรลุวัตถุประสงค์ซึ่งความขัดแย้งนี้มีต้นกำเนิดมาจากโครงสร้างของสังคมแนวความคิดที่ว่าปัจจัยทางสังคมเป็นสาเหตุของพฤติกรรมอาชญากรรมได้เริ่มต้นมาจากการศึกษาของ Durkheim

Durkheim (1938) เชื่อว่าการประกอบอาชญากรรมของบุคคลหนึ่งบุคคลใดนั้นเป็นหน้าที่ปกติของชีวิตมนุษย์ ซึ่งเมื่อใดก็ตามที่บรรทัดฐานทางสังคมไม่สามารถที่จะควบคุมการกระทำของมนุษย์หรือไม่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมบุคคล หรือกลุ่มบุคคลใดได้แล้ว การล่วงละเมิดต่อบรรทัดฐานของสังคมก็จะเกิดขึ้นและจะนำไปสู่การกระทำผิดที่รวดเร็วและเขายังเชื่อว่า ระบบค่านิยมทางสังคมก่อให้เกิดอาชญากรรม การที่บุคคลหนึ่งบุคคลใดประกอบอาชญากรรมนั้นอาจทำให้มองว่าตกอยู่ในสิ่งแวดล้อมหรือระเบียบทางสังคมอย่างไร นั้นหมายความว่าอาชญากรรมนั้นเองแสดงให้เห็นถึงสถานะของบุคคลผู้ประกอบอาชญากรรม การไม่ยอมรับค่านิยมทางสังคม หมายความว่า การที่บุคคลไม่ยอมรับกฎหมายที่มีอยู่ในสังคมนั้นหรือไม่ยอมรับหลักเกณฑ์ทางความประพฤติของสังคมซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ปกติทั่วไป และเป็นที่ยอมรับรับของสังคมนั้นๆ Durkheim ใช้คำว่า “Anomie” แทนความหมายเหล่านี้และ อธิบายได้ว่า ความต้องการของสังคมหรือความต้องการของมนุษย์สามารถที่จะกล่าวได้ว่าไม่รู้จักรพอ เพราะฉะนั้นความเป็นระเบียบเรียบร้อยร่วมกัน หรือความมีระเบียบแห่งสังคมจึงมีความจำเป็นที่ต้องมีกฎข้อบังคับ เพื่อที่จะคอยควบคุมดูแล การแสวงหาให้เกินขอบเขตไป ถ้ากฎของความเป็นระเบียบมีความยุ่งเหยิงและหรือไม่เป็นระเบียบ ความทะเยอทะยานของมนุษย์อาจเพิ่มขึ้นจนถึงขั้นที่ว่าใครต้องการสิ่งใดก็ทำตามใจชอบเพื่อให้ได้มาถึงสิ่งที่ตนปรารถนาและจุดนี้ เมื่อกฎข้อบังคับที่เคยปฏิบัติและยอมรับกันตลอดมา การไม่ยอมรับหลักเกณฑ์ทางความประพฤติของสังคมหรือ “Anomie” จะเกิดขึ้น ทฤษฎีของ Merton ใช้โครงสร้างทางสังคมเป็นตัวอธิบายที่ซับซ้อนล่างของสังคม มีอัตราการกระทำความผิดสูงกว่าชนชั้นกลางหรือชั้นสูง เนื่องมาจากการมีอยู่หรือการจัดกระจายของโอกาสที่จะสร้างฐานะอย่างถูกต้องตามกฎหมายตามโครงสร้างของสังคม หรืออีกนัยหนึ่งความสามารถที่จะสร้างฐานะโดยอาศัยวิถีการตามวัฒนธรรมนั่นเอง ซึ่งชนชั้นกลางและสูงมีโอกาสนี้มากกว่าชนชั้นล่าง ขณะเดียวกันสังคมก็เน้นจุดมุ่งหมายทางสังคมมากกว่าวิถีการที่ได้รับมา ในสภาวะการณ์เช่นนี้ชนชั้นล่างก็ได้รับแรงกดดันมากกว่าชนชั้นอื่น ในสังคมเป็น

เหตุ ต้องมีการโต้ตอบ ความกดดันจากวัฒนธรรมนี้ ทั้งนี้ขึ้นกับทัศนคติของบุคคลนั้นที่มีต่อจุดมุ่งหมายและวิธีการทางสังคม โดย Merton ได้เสนอแนวทางที่บุคคลจะได้รับความกดดันนี้ไว้ ๕ แนวทาง คือ

๑. การปฏิบัติตาม (Conformity) เป็นการปรับตัวที่ยอมรับทั้งเป้าหมายทางวัฒนธรรมและวิถีทางสถาบัน อย่างเช่นคนเราต้องการมีเกียรติ มีศักดิ์ศรีในสังคม (เป้าหมายทางวัฒนธรรม) ในขณะเดียวกันต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม (วิถีทางสถาบัน) โดยการร่ำเรียนให้สูง แสวงหาความรู้ แสดงผลงาน ตลอดจนพยายามสร้างฐานะให้ดีขึ้น

๒. แหวกแนว (Innovation) เป็นการปรับตัวที่ยอมรับเฉพาะเป้าหมายทางวัฒนธรรมในขณะเดียวกันก็เป็นวิถีไม่มองหน้า เช่น คนเราที่ต้องการจะร่ำรวย (เป้าหมายทางวัฒนธรรม) ในทันทีทันใด แทนที่จะประกอบอาชีพไปในทางที่ควร (วิถีทางสถาบัน) แต่กลับไปประกอบอาชญากรรมปล้นจี้หรือลักทรัพย์ เป็นต้นซึ่งเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่ชัดเจน

๓. เจ้าระเบียบ (Ritualism) เป็นการปรับตัวที่ยอมรับเฉพาะวิถีทางสถาบัน แต่ละเลยเป้าหมายทางวัฒนธรรม ซึ่งเห็นได้จากคนเราที่ต้องการร่ำรวย (เป้าหมายทางวัฒนธรรม) แต่ไม่กล้าเสี่ยงที่จะลงทุน เพราะกลัวจะขาดทุนหรือล้มเหลวเลยหันมาใช้ชีวิตแบบสันโดษ (วิถีทางสถาบัน) หรือใช้จ่ายแบบมกน้อย ไม่สนใจความร่ำรวยอีก

๔. การหนีโลก (Retreat) เป็นการปรับตัวที่ไม่ยอมรับทั้งวิถีทางสถาบัน แต่ละเลยเป้าหมายทางวัฒนธรรม จะเห็นได้จากพวกหนีโลกเช่น พวกอึบปี พวกยิปซี พวกคนเร่ร่อน คนจรจัด เป็นต้น

๕. การท้าทาย (Rebellion) เป็นการปรับตัวที่ไม่ยอมรับทั้งวิถีทางสถาบัน และละเลยเป้าหมาย แต่ยังต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงสังคมที่เป็นอยู่ไปอีกแนวทางหนึ่งแบบการปรับตัวนี้เห็นได้ชัด และเห็นได้จากกรณี พวกกบฏ พวกปฏิวัติ พวกรัฐประหาร พวกฝ่ายซ้าย เป็นต้น

ทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่าง (Differential Association Theory) ทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่าง (Differential Association Theory) ได้อธิบายว่าในการพบปะสังสรรค์ในทางสังคมต่อกันของคนเรานั้นจะทำให้ได้รับคุณธรรมและพฤติกรรมต่างๆของผู้อื่นมาปฏิบัติที่ผู้ใดจะเรียนรู้หรือรับเอาพฤติกรรมแบบใดมาปฏิบัติ นั้นอยู่ที่ว่าผู้นั้นเลือกรับหรือมีโอกาสรับเอาพฤติกรรมแบบใดมาได้มากกว่ากัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือผู้ที่ไม่มีโอกาสเรียนรู้ว่าอาชญากรรมก็จะมีพฤติกรรมทางอาชญากรรมเลย

ทฤษฎีการควบคุมสังคม (Social Control Theory) ทฤษฎีการควบคุมสังคม (Social Control Theory) ผู้ตั้งทฤษฎีการควบคุมสังคมมีความเห็นว่าบุคคลมีอิสระที่จะกระทำ ผิดได้เมื่อความผูกพันกับระเบียบทางสังคมที่ยึดถือได้ถูกทำลายซึ่งเขาเชื่อว่าพฤติกรรมการกระทำ ผิดของเด็กและ เยาวชน นั้นเป็นผลของปฏิสัมพันธ์ทางครอบครัว

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

การศึกษาเรื่องการนำหลักศีล ๕ มาประยุกต์พัฒนาพฤติกรรมของบุคคล ทำให้ได้รับประโยชน์จากการศึกษาว่า ได้เข้าใจในเรื่องศีล ๕ มากขึ้น และนำไปประพฤติปฏิบัติได้จริงและอย่างถูกต้อง เป็นหลักธรรมที่นำไปสู่การประพฤติดี ประพฤติชอบทางกายวาจา และใจให้เกิดความซื่อสัตย์ สุจริต และส่งผลให้พฤติกรรมของบุคคลผู้มีศีล มีความเมตตา กรุณาอ่อนโยน นุ่มนวล และน่าเคารพและน่าเลื่อมใส และการแสดงออกมาทางด้านพฤติกรรม เป็นลักษณะของบุคลิกภาพที่ดีงาม และแสดงออกมา

ทางกาย วาจา และใจ อย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ทำให้เกิดเสน่ห์อยู่ในตัว ทำให้พฤติกรรมทางกาย และใจ ที่แสดงออกมาทางสังคมย่อมเกิดสันติภาพสงบสุข

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยต่อไป

(๑) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมให้ละเอียด และนำหลักธรรมต่างๆ ที่สามารถจะพัฒนา บุคลิกภาพของบุคคลให้สังคมมีสันติภาพเกิดขึ้นในโลกอย่างสันติสุขมากขึ้นๆ ไป

(๒) ควรประยุกต์หลักวิปัสสนาภาวนาแก้ไขพฤติกรรมของบุคคลในการดื่มสุราให้น้อยลง เพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

ชม ภาคภูมิ. บทความวิทยุกระจายเสียงการศึกษาเพื่อคุณธรรม. กรุงเทพมหานคร : สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย, ๒๕๓๙.

ปราโมช น้อยวัฒน์. อนุพุทธพิกัด และอริยสัจ. กรุงเทพมหานคร : จัดพิมพ์โดยชมรมอนุรักษ์ธรรม, ๒๕๕๑.

ปัญญา สระทองตรง. ธรรมคดี. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

แผนกตำรา กองวิชาการ สภามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ธรรมสมบัติ หมวดที่ ๒ สังคัตติกา. (ข.กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘).

พ.ต.อ. พรชัย ชันดี และคณะ. ทฤษฎี และงานวิจัยทางอาชญวิทยา. กรุงเทพมหานคร: บุ๊คเน็ต, ๒๕๔๓.

พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโน). นิเทศธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่บริษัทแปดสิบเจ็ด (๒๕๔๕) จำกัด, ๒๕๔๘.

พระเทพเวที (ป.อ.ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

_____. พุทธศาสนากับสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๓๒.

_____. วิถีคิดตามหลักพุทธธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ปัญญา, ๒๕๓๗.

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). วิถีแห่งชีวิต. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๕.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). ธรรมนุญชีวิตพุทธจริยาธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม ๒๕๔๑.

_____. พุทธธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐ กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๖.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

พระไพศาล วิสาโร. ประวัติศาสตร์บริโกศสุราในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการระบดวิทยาแห่งชาติ สถาบันวิจัยสาธารณสุขไทย มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ, ๒๕๓๖), หน้า ๗-๘.

พระเมธีวราภรณ์. เบญจศีลเบญจธรรมอุดมชีวิตมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ต้นบุญ, ๒๕๕๓.

พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๒๘.

พระราชวิจิตรปฏิภาณ (สุนทร ญาณสุนโร). สอดส่องมองเมียง สอดส่องมองเมือง เล่ม ๑. กรุงเทพมหานคร : เลียงเชียง, ๒๕๕๐.

พันเอกปิ่น มุทุกันต์. แนวสอนธรรมตามหลักสูตรนักรธรรมชั้นตรี. พิมพ์ครั้งที่ ๒๕ กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์, ๒๕๑๔.

_____. มงคลชีวิต ภาค ๒. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

พุทธทาส อินทปัญโญ. **หลักและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับทานศีลสมาธิ**. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๓.

พุทธทาสภิกขุ. **หลักธรรมของผู้ครองเรือน**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, มปป.

พิน ดอกบัว. **พุทธศาสนากับคนไทย**. กรุงเทพมหานคร : ไสยการพิมพ์, ๒๕๔๒.

มูลนิธิเพื่อนหญิง. **นวัตกรรมผู้ชายเลิกเหล้ายุติความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็ก**. กรุงเทพมหานคร: ๒๑ เซ็นจูรี, ๒๕๕๑.

วิชัย โปษยะจินดา และคณะ. **สุราในสังคมไทย : ผลการศึกษาโครงการศึกษาปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพื่อหามาตรการทางเลือกป้องกันแก้ไข**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

สนิท ไชยวงศ์ต. **ศีล ๕ พาโลกสู่สันติ**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : นิติธรรมการพิมพ์, ๒๕๕๕.

ไสว มาลาทอง. **การศึกษาจริยธรรม สำหรับนักเรียน นิสิต นักศึกษา นักบริหาร นักปกครองและประชาชนผู้สนใจทั่วไป**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒.

องค์กรเครือข่ายงดเหล้า. **ความรู้เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, ๒๕๔๗.

(๒) รายงานการวิจัย:

พระครูปริยัติปัญญารัตน์ (โสภรณ ธนปญโญ). “การประยุกต์ใช้กิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมเพื่อบำบัดผู้ติดสุราในจังหวัดขอนแก่น”. พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดขอนแก่น. **อุบัติการณ์และแบบแผนการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กเยาวชนในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือภายหลังนโยบายคุ้มครองเด็ก**. รายงานการวิจัย. ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดขอนแก่น สถาบันธัญญารักษ์ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๔๘.

(๓) บทความ:

ดร.นพวรรณ สมใจ. “พฤติกรรมป้องกันการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ของนักศึกษามหาวิทยาลัย : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่ง”, **วารสาร มจร.วิชาการ**. ปีที่ ๒๐ ฉบับที่ ๔๐ (มกราคม - มิถุนายน, ๒๕๖๐): ๑๒๗-๑๓๙.

ธณารัตน์ พลัฒลาไชยและคณะ. “การบำบัดโดยใช้การเจริญสติเป็นฐานเพื่อลดความเครียดจากความต้องการดื่มในผู้ติดสุรา : การปฏิบัติตามหลักฐานเชิงประจักษ์”, **วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย**. ปีที่ ๕๘ ฉบับที่ ๒ (เมษายน - มิถุนายน, ๒๕๕๖): ๒๐๗-๒๑๘.

พระครูวิเทศพรหมคุณ. “ทฤษฎีผู้นำพึงจะเป็นและการบริหารในองค์กร”, **พุทธจักรโลก** รมเยนดับเชิญด้วยศาสนา. ปีที่ ๖๕ ฉบับที่ ๓ (มีนาคม ๒๕๕๔) : ๑๒.

พระมหากำพล คุณงกูโร. “ปัญหาการดื่มสุราของสังคมไทย”, **วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา**. ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน, ๒๕๕๗): หน้า ๑๐๕.

สาโรจน์ ประพรมมา. “ปัจจัยส่วนบุคคลและพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่พึงประสงค์กับการดื่มสุราและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นประจำ ในเขตอำเภอแห่งหนึ่งของจังหวัดชัยภูมิ”, **สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 6 จังหวัดขอนแก่น**. ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน, ๒๕๕๘): ๑-๘.

อดิศักดิ์ ทองบุญ. “พุทธจริยศาสตร์กับปัญหาวิกฤตทางจริยธรรม”, **ราชบัณฑิตยสถาน ธรรมศาสตร์และการเมือง**. ปีที่ ๓๔ ฉบับที่ ๒ (เมษายน –มิถุนายน ๒๕๕๒) : ๒๔๘-๔๔๙.

(๔) สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

มนัญญา ภูแก้ว. “รู้เพื่อเรื่องแอลกอฮอล์(ตอนที่๑),” <https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=1512>, เข้าถึง วันที่ ๓ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๕๙.
 มาโนช หล่อตระกูล. “กลุ่มอาการเนื่องจากการขาดสุราและการรักษาในปัจจุบัน,” <<http://www.mahidol.ac.th>>, วันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๖๐.
 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). “แอลกอฮอล์ทำร้ายตัวเองและสังคม,” <[http : www. thaihealth.or.th/cms/detail.php.htmiv<26-July-59](http://www.thaihealth.or.th/cms/detail.php.htmiv<26-July-59)>, ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๕๙.
 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. “โทษของสุรา,” <www.haiHealth.or.th>, วันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

(๕) เอกสารไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่:

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). “ถึงเวลาพัฒนาเยาวชนกันใหม่”, กรุงเทพมหานคร: เอกสารประกอบการบรรยาย, ๒๕๔๘ (อัดสำเนา).
 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ.๒๕๕๐-๒๕๕๔)** (เอกสารอัดสำเนา).
 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงสาธารณสุข. **แผนการลงทุนด้านสุขภาพ พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๕๖ ภายใต้แผนฟื้นฟูเศรษฐกิจระยะที่ ๒**, หน้า ๒๘ (เอกสารอัดสำเนา).

(๖) สัมภาษณ์

นางจรรยาภรณ์ แสงบัวภา. ผู้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย. สัมภาษณ์, วันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๐.
 นางเตือนใจ ไชยยา. ผู้ช่วยผู้นำชุมชนบ้านบอน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย. สัมภาษณ์, วันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๐.
 นางนิภาพร ภมรศิริ. ผู้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย. สัมภาษณ์, วันที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๖๐.
 นางยม สีหะปัญญา. ผู้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย. สัมภาษณ์, วันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๙.
 นางรัชฎาพร แสงบัวภา. ผู้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย. สัมภาษณ์, วันที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๖๐.
 นางสาวศิริดี. ประชาชนในชุมชนบ้านบอน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย. สัมภาษณ์, วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐.
 นางสาวพรณี พิสัยพรรณ. ผู้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย. สัมภาษณ์, วันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

- นายคำพันธ์ ทศพงศ์. ผู้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย. สัมภาษณ์, วันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๖๐.
- นายคำไธ พิมพ์เสน. นักวิชาการกลุ่มโรงเรียน ภาค ๘ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย. สัมภาษณ์, วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๐.
- นายชัยยัน ศรีตระกูล. ผู้นำชุมชนบ้านบอน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย. สัมภาษณ์, วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๐.
- นายถาวร พันทะศรี. ผู้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย. สัมภาษณ์, วันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๖๐.
- นายนคร บุตรนนท์. ผู้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย. สัมภาษณ์, วันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๖๐.
- นายบรรเลง เจริญบุญมี. ผู้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ตำบลหาดคำ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย. สัมภาษณ์, วันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๖๐.
- นายประเสริฐ พิมพ์จันทร์. ผู้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย. สัมภาษณ์, วันที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๖๐.
- นายปรีชา ดวงศรี. ผู้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย. สัมภาษณ์, วันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๐.
- นายสมฤทธิ์ เจนสำโรง. ผู้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย. สัมภาษณ์, วันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๖๐.
- นายสมาน แสงบัวภา. ผู้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย. สัมภาษณ์, วันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๐.
- นายสุภาพ นามารุง. ผู้นำชุมชนบ้านทรายทอง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย. สัมภาษณ์, วันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๖๐.
- นายอุทัย โสภากิมพ์. ผู้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย. สัมภาษณ์, วันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๖๐.
- พระครูโพธิญาณสิริ. วัดโพธิ์ชัย ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย. สัมภาษณ์, วันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๐.
- พระครูภาวนาธรรมโฆสิต. เลขานุการเจ้าคณะจังหวัด วัดโพธิ์ชัย ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย. สัมภาษณ์, วันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.
- พระครูภาวนาโพธิวิสุทธิ. ผู้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย. สัมภาษณ์, วันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๐.
- พระครูอนุกุลวรกิจ. ศีลธรรมและวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย. สัมภาษณ์, วันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๑.
- พระครูอุดมธรรมมานุกิจ. พุทธศิลป์และวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย. สัมภาษณ์, วันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๖๐.
- พระมหาธรรมาบุญ จิรชีโว,ดร.. ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรม อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย. สัมภาษณ์, วันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๖๐.
- พระมหาสมพงษ์ สุจิตโต. ครูสอนโรงเรียนโพธิสมภาร อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย. สัมภาษณ์, วันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

พระราชรัตนาลงกรณ์. เจ้าคณะจังหวัดหนองคาย วัดโพธิ์ชัย ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย. สัมภาษณ์, วันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

พระศรีญาณวงศ์. รองเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย วัดศรีชมพูนาค ตำบลน้ำโมง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย. สัมภาษณ์, วันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๐.

(๗) ภาษาอังกฤษ

Robert K. Merton. Social Structure and Anomie, **American Sociological Review**. Vol. 3, No. 5 (Oct., 1938), pp. 672-682.

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง การแก้ไขปัญหาการตีมูลค่าของประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีลห้า อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

- ๑) สภาพปัญหาการตีมูลค่าและผลกระทบจากการตีมูลค่าในจังหวัดหนองคาย
- ๒) หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่นำมาแก้ไขปัญหาการตีมูลค่าในจังหวัดหนองคาย และ
- ๓) แนวทางในการประยุกต์ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาแก้ไขปัญหาการตีมูลค่าของประชาชนตามโครงการหมู่บ้านศีล ๕ ในจังหวัดหนองคาย

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้แบ่งเป็น ๒ ตอนประกอบด้วย

ตอนที่ ๑ เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสัมภาษณ์การแก้ไขปัญหาการตีมูลค่าของประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีลห้า อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมุ่งนำไปใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ซึ่งข้อมูลที่ได้จะไม่กระทบกระเทือนต่อการปฏิบัติงานและสถานภาพของท่านแต่อย่างใด แต่จะเป็นประโยชน์ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จึงขอความกรุณาให้ท่านตอบแบบสอบถามทุกข้อตามสภาพจริง

ผู้วิจัยขอขอบคุณและในความร่วมมือของท่านมา ณ โอกาสนี้ด้วย

.....
ดร.สมเดช นามเกต

หัวหน้าโครงการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

คำชี้แจง : แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยชุดนี้ เพื่อสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องในเชิงลึก โดยแบ่งเป็น ๒ ตอน
หลัก ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ เติมคำลงในช่องว่างและกรอก (✓) ลงในช่อง ☐ ที่ตรงกับข้อมูล
ของผู้ให้สัมภาษณ์

๑.๑ ชื่อ.....นามสกุล.....ฉายา.....

๑.๒ เพศ

☐ บรรพชิต

☐ ศฤหันธ์

☐ ชาย

☐ หญิง

๑.๓ การศึกษา

☐ อื่น ๆ (ระบุ).....

๑.๔ อายุ.....ปี พรรษา.....

สัมภาษณ์ที่.....

วัน..... เดือน..... ปีที่ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์

๑. ท่านเข้าใจในสภาพปัญหาของการละเมิดศีล ๕ และสภาพปัญหาการดื่มสุราในสังคมไทยปัจจุบันใน
แต่ละด้านต่อไปนี้ อย่างไร ?

๑.๑ ข้อที่ ๑ ปาณาติบาต (การฆ่าสัตว์)

.....

๑.๒ ข้อที่ ๒ อทินนาทาน (การลักขโมย)

.....

๑.๓ ข้อที่ ๓ กาเมสุมิฉฉาจาร (การประพฤติดิฉันในกาม)

.....

๑.๔ ข้อที่ ๔ มุสาวาท (การพูดเท็จ)

.....

๑.๕ ข้อที่ ๕ สุราเมรัย (การเสพเครื่องดองของเมา)

.....

๒. ท่านคิดว่าศีล ๕ แก้ปัญหาการงดเว้นการดื่มสุราของสังคมได้หรือไม่ เพราะเหตุใด ?

.....

.....

.....

๓. ท่านคิดว่าโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ช่วยลดปัญหาการดื่มสุราในสังคม ได้อย่างไรบ้าง?

.....

.....

.....

๔. ท่านคิดว่าโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ แก้ปัญหาการดื่มสุราในครอบครัวได้ อย่างไรบ้าง?

.....

.....

.....

๕. ท่านคิดว่าโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ แก้ปัญหาการดื่มสุราและเศรษฐกิจ และแก้ปัญหาได้ อย่างไรบ้าง?

.....

.....

.....

๖. ท่านคิดว่าโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ควรดำเนินการไปในรูปแบบไหน อย่างไรบ้าง?

.....

.....

.....

๗. ท่านคิดว่าโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ชาวพุทธนำไปประยุกต์ใช้ อย่างไร ?

.....

.....

.....

๘. ท่านมีวิธีการนำหลักศีล ๕ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตงดเว้นการดื่มสุรา อย่างไรบ้าง ?

.....

.....

.....

๙. ผลของการนำหลักศีล ๕ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตของท่าน เป็นอย่างไรบ้าง ?

.....

.....

.....

๑๐. ข้อเสนอแนะทั่วไป

.....

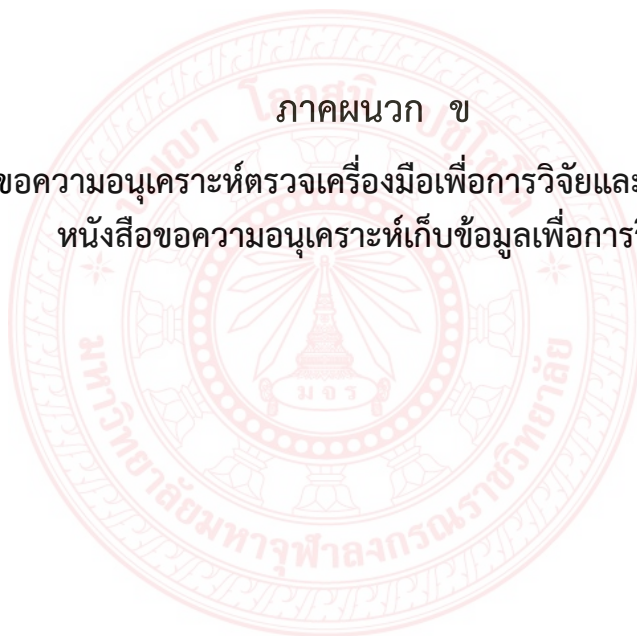
.....

.....

.....

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือเพื่อการวิจัยและเป็นผู้เชี่ยวชาญ
หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือสำหรับการวิจัย

๑. ผศ.ดร.หอมหวล บัวระภา	อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
๒. พระมหาปริญญา วรญาโน,ดร.	อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย
๓. พระมหาประทีป อภิวัฒน์,ดร.	อาจารย์ประจำหลักสูตร ปริญญาตรี
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

ที่พิเศษ / ๒๕๖๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย ตำบลคำยบหวาน
อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐

๒ กรกฎาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย และเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หอมหวล บัวระภา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย **ดร.สมเดช นามเกต** ตำแหน่ง อาจารย์ อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้รับอนุมัติให้ทำงานวิจัย เรื่อง “การแก้ไขปัญหาการตีมูลค่าของประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนให้อาจารย์ได้ทำงานวิจัย โดยได้รับทุนจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ และทุนจาก วช. ในการจัดทำงานวิจัยหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิตโดยมีคณะกรรมการสนับสนุนจากอาจารย์ที่ปรึกษา ดังนี้ คือ ๑) พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร. ประธานควบคุมงานวิจัย ๒) พระมหาชุติภัก อภินันโท ประธานตรวจสอบงานวิจัย

ในการนี้ คณะกรรมการประธานควบคุมงานวิจัย มีความประสงค์ให้ **ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย** ได้ลงพื้นที่สัมภาษณ์บุคคลผู้เกี่ยวข้องกับงานวิจัย เพื่อให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์ในด้านวิชาการและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ดังนั้น สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่านให้ผู้ทำงานวิจัยได้สัมภาษณ์ โดยข้อมูลที่ได้นำมาใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อกันแต่ประการใด

จึงเรียน/นมัสการ มาเพื่อทราบและพิจารณาช่วยเหลือด้านวิชาการต่อไป

เรียน/นมัสการ

(ดร.สมเดช นามเกต)
ประธานโครงการ/งานวิจัย

ผู้ประสานงาน

ดร.สมเดช นามเกต

โทร. ๐๘๖-๒๓๘-๕๔๔๐

ที่พิเศษ / ๒๕๖๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย ตำบลคำบงหวาน
อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐

๒ กรกฎาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย และเป็นผู้เชี่ยวชาญ

นมัสการ พระมหาปริยญา วรญาณ,ดร.

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย **ดร.สมเดช นามเกตุ** ตำแหน่ง อาจารย์ อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้รับอนุมัติให้ทำงานวิจัย เรื่อง “การแก้ไขปัญหาการดื่มสุราของประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนให้อาจารย์ได้ทำงานวิจัย โดยได้รับทุนจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ และทุนจาก วช. ในการจัดทำงานวิจัยหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิตโดยมีคณะกรรมการสนับสนุนจากอาจารย์ที่ปรึกษาดังนี้ คือ ๑) พระสุธีรัตนบัณฑิต,รศ.ดร. ประธานควบคุมงานวิจัย ๒) พระมหาชุตีภัก อภินนโท ประธานตรวจสอบงานวิจัย

ในการนี้ คณะกรรมการประธานควบคุมงานวิจัย มีความประสงค์ให้ **ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย** ได้ลงพื้นที่สัมภาษณ์บุคคลผู้เกี่ยวข้องกับงานวิจัย เพื่อให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์ในด้านวิชาการและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ดังนั้น สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่านให้ผู้ทำงานวิจัยได้สัมภาษณ์ โดยข้อมูลที่ได้นำมาใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบของท่านแต่ประการใด

จึงเรียน/นมัสการ มาเพื่อทราบและพิจารณาช่วยเหลือด้านวิชาการต่อไป

เรียน/นมัสการ

(ดร.สมเดช นามเกตุ)
ประธานโครงการ/งานวิจัย

ผู้ประสานงาน

ดร.สมเดช นามเกตุ

โทร. ๐๘๖-๒๓๘-๕๔๔๐

พิเศษ / ๒๕๖๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย ตำบลคำบงหวาน
อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐

๒ กรกฎาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย และเป็นผู้เชี่ยวชาญ

นมัสการ พระมหาประทีป อภิวิมฺลโน,ดร.

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย **ดร.สมเดช นามเกต** ตำแหน่ง อาจารย์ อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้รับอนุมัติให้ทำงานวิจัย เรื่อง “การแก้ไขปัญหาการตีมูลค่าของประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนให้อาจารย์ได้ทำงานวิจัย โดยได้รับทุนจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ และทุนจาก วช. ในการจัดทำงานวิจัยหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิตโดยมีคณะกรรมการสนับสนุนจากอาจารย์ที่ปรึกษาดังนี้ คือ ๑) พระสุธีรัตนบัณฑิต,รศ.ดร. ประธานควบคุมงานวิจัย ๒) พระมหาสุติภัก อภินนโท ประธานตรวจสอบงานวิจัย

ในการนี้ คณะกรรมการประธานควบคุมงานวิจัย มีความประสงค์ให้ **ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย** ได้ลงพื้นที่สัมภาษณ์บุคคลผู้เกี่ยวข้องกับงานวิจัย เพื่อให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์ในด้านวิชาการและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ดังนั้น สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่านให้ผู้ทำงานวิจัยได้สัมภาษณ์ โดยข้อมูลที่ได้นำมาใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบของท่านแต่ประการใด

จึงเรียน/นมัสการ มาเพื่อทราบและพิจารณาช่วยเหลือด้านวิชาการต่อไป

เรียน/นมัสการ

(ดร.สมเดช นามเกต)
ประธานโครงการ/งานวิจัย

ผู้ประสานงาน

ดร.สมเดช นามเกต

โทร. ๐๘๖-๒๓๘-๕๔๔๐

ที่พิเศษ / ๒๕๖๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย ตำบลค่ายบกหวาน
อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐

๑๔ กรกฎาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่องานวิจัย

เรียน/นมัสการ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย **ดร.สมเดช นามเกต** ตำแหน่ง อาจารย์ อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้รับอนุมัติให้ทำงานวิจัย เรื่อง “การแก้ไขปัญหาการตีมูลค่าของประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนให้อาจารย์ได้ทำงานวิจัย โดยได้รับทุนจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ และทุนจาก วช. ในการจัดทำงานวิจัยหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิตโดยมีคณะกรรมการสนับสนุนจากอาจารย์ที่ปรึกษา ดังนี้ คือ ๑) พระสุธีรัตนบัณฑิต,รศ.ดร. ประธานควบคุมงานวิจัย ๒) พระมหาชุตีภัก อภินนโท ประธานตรวจสอบงานวิจัย

ในการนี้ คณะกรรมการประธานควบคุมงานวิจัย มีความประสงค์ให้ผู้ทำงานวิจัยได้ลงพื้นที่สัมภาษณ์บุคคลผู้เกี่ยวข้องกับงานวิจัย เพื่อให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์ในด้านวิชาการและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ดังนั้น สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่านให้ผู้ทำงานวิจัยได้สัมภาษณ์ โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่ประการใด

จึงเรียน/นมัสการ มาเพื่อทราบและพิจารณาช่วยเหลือด้านวิชาการต่อไป

เรียน/นมัสการ

(ดร.สมเดช นามเกต)
ประธานโครงการ/งานวิจัย

ผู้ประสานงาน

ดร.สมเดช นามเกต

โทร. ๐๘๖-๒๓๘-๕๔๔๐

ภาคผนวก ค
รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญสัมภาษณ์

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญสัมภาษณ์

ที่	ชื่อ-ฉายา-นามสกุล	หมายเหตุ
๑.	พระราชรัตนาลงกรณ์,ดร. เจ้าคณะจังหวัดหนองคาย	
๒.	พระครูภาวนาธรรมโฆสิต,ดร.	
๓.	พระครูภาวนาโพธิวิสุทธิ	
๔.	พระครูปริยัติรัตนาลงกรณ์	
๕.	พระครูสุกิจสุนทร	
๖.	พระศรีญาณวงศ์,ศ.ดร.	
๗.	พระครูโพธิญาณสุธี	
๘.	พระมหาวิเชียร ดิกขวิโร	
๙.	พระครูอุดมธรรมมานุกิจ	
๑๐.	พระมหาธรรมาบุญ จิรชีโว,ดร.	
๑๑.	พระครูอนุกุลวรกิจ	
๑๒.	พระมหาสมพงษ์ สุจิตโต	
๑๓.	นายอุทัย โสภากิมพ์	
๑๔.	นายคำใส พิมพ์เสน	
๑๕.	นายสัมฤทธิ์ เจนสำโรง	
๑๖.	นายคำพันธ์ ทศพงศ์	
๑๗.	นายนคร บุตรนนท์	
๑๘.	นายถาวร พันทะศรี	
๑๙.	นายปรีชา ดวงศรี	
๒๐.	นายประเสริฐ พิมพ์จันทร์	
๒๑.	นายมานพ แก้วทองคำ	
๒๒.	นายสุภาพ นามบำรุง	
๒๓.	นางเตือนใจ ไตยยาง	
๒๔.	นายชัยศ ศรีตระกูลบุตร	
๒๕.	นางสม ดิริด	
๒๖.	นางจรรยาธิ์ แสงบัวภา	
๒๗.	นายสมาน แสงบัวภา	
๒๘.	นายนคร บุตรนนท์	
๒๙.	นายบรรเลง เจริญบุญมี	
๓๐.	นางนิภาพร ฌมศิริ	
๓๑.	นางรัชฎาพร แสงบัวภา	
๓๒.	นางสุพรรณิณี พลัยพรรณ	

ภาคผนวก ง
ภาพประกอบการสัมภาษณ์

สัมภาษณ์ นายคำใส พิมพ์เสน

วันศุกร์ที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ พระครูปริยัตริตนาลงกรณ์

วันศุกร์ที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ นายประเสริฐ พิมพ์จันทร์

วันศุกร์ที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ นายอุทัย โสภากิมพ์

วันศุกร์ที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ พระมหาวิเชียร ดิขขวีโร

วันศุกร์ที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ ผู้อำนวยการโรงเรียน พระครูอุดมธรรมานุกิจ

วันศุกร์ที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ พระมหาธรรมาบุญ จิริชีโว, ดร.

วันศุกร์ที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ พระครูอนุกุลวรกิจ

วันศุกร์ที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๕๘

สัมภาษณ์ นายสมฤทธิ์ เจนสำโรง
วันพุธที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ นายคำผั่น ทศพงษ์
วันพุธที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ พระครูสุกิจสุนทร

วันศุกร์ที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ นายนคร บุตรนนท์

วันศุกร์ที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ นายถาวร พันทะศรี

วันศุกร์ที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๕๘

สัมภาษณ์ นายปรีชา ดวงศรี

วันศุกร์ที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ พระมหาสมพงษ์ สุจิตโต

๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ นายมานพ แก้วทองคำ

๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๐

ภาคผนวก จ
หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์

แบบ สท.๐๙.

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ ๑๗ ม.ค. ๒๕๖๓

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนาฯ

ข้าพเจ้า พระครูสุตตารามาสธรรมโฆสิต ตำแหน่ง อ.ก. เจ้าคณะอำเภอเมืองระนอง

ชื่อหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองระนอง

ที่อยู่ วัดโพธิ์ธรรมิกราช อำเภอระนอง จังหวัดระนอง

โทรศัพท์ ๐๙๖-๕๕๒๙๖๕๓ โทรสาร

ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง การศึกษาและพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพของชุมชนในเขตอำเภอเมืองระนอง

ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ ผ.ศ.ดร.สุเมธ งามเกษม อาจารย์มหาวิทยาลัย

ได้นำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- ☒ การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
- ☒ การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
- ☐ การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- ☐ การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- ☐ การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่น่าไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่ กันยายน ๒๕๖๒ จนถึง ตุลาคม ๒๕๖๓ ซึ่งการนำ

ผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

ได้แนะนำทางวิชาการแก่ผู้นำทางศาสนาของอำเภอเมืองระนอง
ได้พัฒนาระบบการดูแลสุขภาพของชุมชนในเขตอำเภอเมืองระนอง
ได้พัฒนาระบบการดูแลสุขภาพของชุมชนในเขตอำเภอเมืองระนอง

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ

พระครูสุตตารามาสธรรมโฆสิต

ตำแหน่ง

อ.ก. เจ้าคณะอำเภอเมืองระนอง

หมายเหตุ: หากสามารถประทับตราของหน่วยงานในเอกสารนี้ได้ (ถ้ามี)

ภาคผนวก ฉ
ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบจากงานวิจัย

ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบจากงานวิจัย (Output/Outcome/Impact)

๑. ผลผลิต

ผลผลิต จากงานวิจัยนี้ทำให้ได้องค์ความรู้จากหลักพุทธธรรมได้แก่ ศิล ๕ อบายมุข ๖ สติ สัมปชัญญะ และขันติ โสรจจะ ในการนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาการดื่มสุราของประชาชนตามโครงการ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

๒. ผลลัพธ์

ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คณะสงฆ์จังหวัดหนองคาย ที่รับผิดชอบในการขับเคลื่อน โครงการส่งเสริมหมู่บ้านศีล ๕ ได้แนวทางในการนำเอาผลวิจัยไปปรับปรุงการขับเคลื่อนโครงการให้บรรลุผล ตามนโยบาย

๓. ผลกระทบ

การดำเนินชีวิตตามหลักศีล ๕ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมให้ดียิ่งขึ้นคือการพัฒนาทางด้านศีลให้ เกิดขึ้นในจิตใจเป็นสำคัญในการดำเนินชีวิตประจำวันอยู่โดยนำหลักศีลที่ประกอบด้วยธรรมหลายอย่างมา ประกอบการประพฤติปฏิบัติ (๑) มีเจตนาตั้งใจไว้ (๒) มีเจตสิกคือความงดเว้น (๓) มีความสังวรด้วยสติ (๔) มีความไม่ก้าวล่วงกิเลสอย่างหยาบทางกายวาจาจากการไม่ก้าวล่วงศีลได้นั้นจะต้องอาศัยการงดเว้น๓อย่างคือมี เจตนาวิริตติสมาทานวิริติและสัมปตติวิริติเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวันอยู่เป็นนิจเพื่อพัฒนาพฤติกรรมให้ พัฒนาห่างไกลจากอกุศลธรรมต่าง ๆ เป็นศีลที่เกิดขึ้นมาจากจิตใจสามารถพัฒนาให้สุจริตทางกายวาจาและ สัมมาอาชีวะเรียกว่าอริศีลสิกขา (ศีลในมรรคมืองค์๘คือสัมมาวาจาสัมมาอาชีวะและสัมมาภิมันตะ) จึงทำ ให้รักษาศีลได้อย่างบริสุทธิ์และการแสดงออกมาทางกายวาจาและใจย่อมสำรวมระวังสงบระงับเพราะเป็น ศีลที่ประกอบด้วยสติสัมปชัญญะจึงทำให้การแสดงออกมาในทางสังคมมีแต่เกื้อกูลและสร้างสรรค์คือ ประกอบด้วยเมตตาธรรมมีหิริโอตตปปะชื้อสตัยสุจริตธรรมพฤติกรรมที่ประกอบไปด้วยคุณธรรมและอยู่ ร่วมกันอย่างมีความสุขสันติคือความสงบสันติภายในและความสงบสันติภายนอกมีกิตติภาวระเบียบในการ ดำเนินชีวิตปราศจากทุกข์และอุปสรรคทั้งปวงและยังสามารถพัฒนาก้าวถึงความพ้นจากทุกข์ได้ในที่สุด

ภาคผนวก ช
เกียรติบัตรเผยแพร่บทความวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เกียรติบัตรฉบับนี้ให้เพื่อแสดงว่า

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมเดช นามเกิด

ได้นำเสนอผลงานวิชาการในงานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๓

(MCU Congress 3)

วันที่ ๓๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ของเจริญงอกงามไม่พินาศในพระพุทธศาสนาและหน้าที่การงานตลอดกาลเป็นนิรันดร์ เทอญ

ให้ไว้ ณ วันที่ ๓๑ เดือน สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๖๒

(พระราชขัติยิกวี, ศ.ดร.)

อธิการบดี

ประวัติผู้วิจัย

๑. หัวหน้าโครงการวิจัย

ชื่อ - นามสกุล ผศ.ดร.สมเดช นามเกต

สถานที่ทำงาน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

เลขที่ ๒๑๙ หมู่ที่ ๓ ตำบลค้ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐

วัน เดือน ปีเกิด วันพุธที่ ๙ เดือน ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๖

ที่อยู่ปัจจุบัน ๒๑๗ หมู่ที่ ๑๒ บ้านหนองตะไก้ ตำบลหนองไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ๔๑๐๐๐

โทร. ๐๔๒-๔๙๕๓๓๓ มือถือ ๐๘๖๒๓๘๕๔๔๐

E-mail : somdet_namm@hotmail.com

ประวัติการทำงาน

- พ.ศ. ๒๕๓๓ - ๒๕๕๓ ตำแหน่ง อาจารย์

- ตำแหน่ง อาจารย์ เลขที่ ๓๑๘ หรือเลขตำแหน่ง ๑๑๒๑๐๑๓

- พ.ศ. ๒๕๓๓ อาจารย์ประจำ คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาสังคมศึกษา ถึง ปัจจุบัน

- พ.ศ. ๒๕๕๓ - ตำแหน่ง หัวหน้าสาขาวิชาหลักสูตรและการสอนคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

- ปัจจุบัน ตำแหน่ง อาจารย์/ผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาลัย

ประวัติการศึกษา

- พ.ศ. ๒๕๑๖ สำเร็จการศึกษาประถมศึกษาปีที่ ๔ (โรงเรียนบ้านหนองตะไก้)

- พ.ศ. ๒๕๒๓ เรียนจบมัธยมศึกษาชั้นเอก สำนักเรียนวัดศรีพัฒนาราม สำนักเรียนจังหวัดอุดรธานี

ตำบลโนนสูง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

- พ.ศ. ๒๕๒๗ สอบได้ ประโยค หนึ่ง-สอง สำนักเรียนวัดศรีชะเกษ จังหวัดหนองคาย

- พ.ศ. ๒๕๒๗ เรียนจบมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๖) โรงเรียนบาลีสาธิตศึกษา มจร วัดศรีชะเกษ

ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

- พ.ศ. ๒๕๓๒ หลักสูตรประกาศนียบัตรครุพิเศษมัธยมศึกษา (พ.ม.ช.) กรมวิชาการกรุงเทพฯ

- พ.ศ. ๒๕๓๓ สำเร็จการศึกษา พธ.บ. (การสอนสังคมศึกษา) มจร วิทยาเขตหนองคาย

- พ.ศ. ๒๕๔๗ สำเร็จการศึกษา ค.ม. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

- พ.ศ. ๒๕๕๔ ได้รับแต่งตั้ง เป็นหัวหน้าสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาสังคมศึกษา

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

- พ.ศ. ๒๕๕๙ สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พธ.ด.) มจร ขอนแก่น

- พ.ศ. ๒๕๕๔ ได้รับแต่งตั้ง เป็นผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาลัย มจร วิทยาเขตหนองคาย

- พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้รับแต่งตั้ง เป็น ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒. ผู้ร่วมงานวิจัย

ชื่อ – นามสกุล ผศ.ดร.เจษฎา มุลยาพอ

สถานที่ทำงาน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
เลขที่ ๒๑๙ หมู่ที่ ๓ ตำบลค้ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐

โทร. ๐๔๒-๔๙๕๓๓-๓ โทรสาร. ๐๔๒-๔๙๕๓๓-๓

E-mail : Dr-jes@hotmail.com

๓. ผู้ร่วมงานวิจัย

ชื่อ – นามสกุล ดร.บุญส่ง สิ้นธุ์นอก

สถานที่ทำงาน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
เลขที่ ๒๑๙ หมู่ที่ ๓ ตำบลค้ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐

โทร. ๐๔๒ ๔๙๕๓๓๓ มือถือ ๐๘๕๗๔๖๗๕๖

E-mail : Dr-jes@hotmail.com

